

UNIVERZITA PAVLA JOZEFA ŠAFÁRIKA V KOŠICIACH

PRÁVNICKÁ FAKULTA

SLOVENSKÉ A ČESKÉ

OBCHODNÉ PRÁVO V ROKU 2015

VYBRANÉ PROBLÉMY

Zborník príspevkov z konferencie

Jozef Čorba (ed.)

KOŠICE 2015

UNIVERZITA PAVLA JOZEFA ŠAFÁRIKA V KOŠICIACH
Právnická fakulta

Slovenské a české obchodné právo v roku 2015

Vybrané problémy

Zborník príspevkov z konferencie

Jozef Čorba (ed.)

Košice 2015

Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie pri príležitosti stretnutia katedier obchodného práva slovenských a českých právnických fakúlt, ktoré sa konalo 11.-12. júna 2015 v Košiciach.

Slovenské a české obchodné právo v roku 2015 Vybrané problémy

Zostavovateľ:

JUDr. Jozef Čorba, PhD.

Katedra obchodného práva a hospodárskeho práva

Právnická fakulta, Univerzita P. J. Šafárika v Košiciach

Recenzenti:

prof. JUDr. Peter Vojčík, CSc.

JUDr. Marián Rušíň, PhD.

Všetky práva vyhradené. Toto dielo ani jeho žiadnu časť nemožno reproduko-
vať, ukladať do informačných systémov alebo inak rozširovať bez súhlasu maji-
teľov práv.

Za odbornú a jazykovú stránku príspevkov zodpovedajú autori. Rukopis neprešiel re-
dakčnou ani jazykovou úpravou.

Umiestnenie:

<http://www.upjs.sk/pravnicka-fakulta/publikacie-zborniky-zverejnenia/>

<http://unibook.upjs.sk/predaj-vydanych-titulov/pravnicka-fakulta>

Dostupné od: 01.12.2015

ISBN 978-80-8152-363-2 (tlačená publikácia)

ISBN 978-80-8152-364-9 (e-publikácia)

Predhovor

V dňoch 11. a 12. júna 2015 zorganizovala Katedra obchodného práva a hospodárskeho práva Právnickej fakulty Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach už v poradí 13. stretnutie katedier obchodného práva Právnických fakúlt univerzít Českej republiky a Slovenskej republiky, čo len dokumentuje, že myšlienka každoročného stretávania sa predstaviteľov katedier obchodného práva, ktorú inicioval prof. Bejček z Právnickej fakulty Masarykovej univerzity Brno, padla na úrodnú pôdu a veríme, že takéto stretnutia budú pokračovať aj naďalej. Nielen pre zachovanie tradície ale hlavne pre osožnosť takýchto stretnutí a záujem ich účastníkov stretávať sa. Nezaškodí si pri tejto príležitosti uviesť miesta predchádzajúcich stretnutí:

- 2003 – Právnická fakulta MU Brno – Čejkovice,
- 2004 – Právnická fakulta UK Bratislava – Kaskády
- 2005 – Právnická fakulta ZČU Plzeň – Býkov
- 2006 – Právnická fakulta UPJŠ Košice – Jahodná
- 2007 – Právnická fakulta KU Praha – Průhonice
- 2008 – Právnická fakulta TU Trnava – Smolenice
- 2009 – Právnická fakulta UP Olomouc - Olomouc
- 2010 – Právnická fakulta UMB B. Bystrica – Banská Štiavnica
- 2011 – Vysoká škola Karlove Vary – Karlove Vary
- 2012 – Právnická fakulta MU Brno – Slavkov
- 2013 - Právnická fakulta UK Bratislava – Bratislava
- 2014 – Právnická fakulta ZČU Plzeň – Plzeň
- 2015 – Právnická fakulta UPJŠ Košice – Košice.

Tradičnou súčasťou týchto stretnutí, okrem výmeny poznatkov a informácií z realizácie pedagogického procesu a výmeny skúseností je aj vedecká konferencia zameraná na aktuálne otázky obchodného práva. Tohtoročná konferencia sa uskutočnila pod názvom Slovenské a české obchodné právo v roku 2015 – Vybrané problémy.

Z jednotlivých katedier je do zborníka z konferencie zaradených celkom 17 príspevkov, ktoré sú rozdelené do troch problémových okruhov. Prvý okruh príspevkov tvoria príspevky tematicky zamerané na vybrané problémy právnej úpravy obchodných spoločností a jej praktickej realizácie. Do druhého okruhu sú zaradené príspevky orientované na oblasť rozhodcovského konania a na konkurzné právo.

Do ostatného okruhu sú zaradené príspevky zamerané na výklad novelizovanej úpravy úrokov z omeškania v obchodných záväzkových vzťahoch a na problémy pri aplikácii tejto úpravy, na problematiku výkladu právnych úkonov úpravy obsiahnutej v novom českom Občianskom zákonníku. Súčasťou tejto časti je tiež informatívny príspevok o vývoji slovinského obchodného práva a jeho súčasnej podobe.

Ján Husár, Kristián Csach

Obsah

Predhovor	3
------------------------	----------

I. Obchodné spoločnosti 7

Návrh právnej úpravy právnických osôb pre pracovný návrh Občianskeho zákonníka	
---	--

<i>Kristián Csach</i>	8
-----------------------------	----------

Prehľad novodobých trendov v práve obchodných spoločností <i>Žofia Šuleková</i>	41
---	-----------

Internetové stránky obchodní korporace v České republice <i>Michal Černý</i>	50
--	-----------

Zákaz zneužitia práva v práve obchodných spoločností a následky zneužitia práva: na hranici obchodného a občianskeho práva <i>Jaroslav Čollák</i>	84
---	-----------

Zmena prístupu k úprave ochrany veriteľov spoločnosti s ručením obmedzeným v Slovenskej republike <i>Ján Husár</i>	103
--	------------

Druhy podílů a pluralita podílů – novinky v českém právu společnosti s ručením omezeným <i>Kateřina Eichlerová</i>	120
--	------------

Vyloučení práva na podíl na zisku ve společnosti s ručením omezeným <i>Lucie Josková</i>	130
--	------------

Peripetie pri prevode väčšinového obchodného podielu <i>Jozef Čorba</i>	140
---	------------

Svolání valné hromady akciové společnosti po rekonstrukci českého obchodního práva <i>Tomáš Dvořák</i>	150
--	------------

II. Rozhodcovské konanie, konkurz a reštrukturalizácia 179

Novela zákona o rozhodcovskom konaní <i>Pavol Kubíček</i>	180
---	------------

Poznámky k novému zákonu o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní <i>Alexander Škrinár</i>	183
--	------------

Nie je rozhodcovské konanie ako rozhodcovské konanie - krátka úvaha o povahe spotrebiteľského rozhodcovského konania	
<i>Regina Hučková</i>	195

Odporovateľnosť právnych úkonov	
<i>Andrea Peleščáková</i>	205

Poisťovňa v postavení úpadcu	
<i>Denisa Maková</i>	211

III. Právne úkony a záväzkové vzťahy v obchodnom práve 217

Úroky z omeškania v obchodných vzťahoch vo svetle posledných právnych úprav	
<i>Zuzana Nevolná</i>	218

Výklad právniho jednaní a meze právni úpravy v době spoločenských změn	
<i>Monika Tichá</i>	226

Niekoľko poznámok k slovinskému obchodnému právu	
<i>Daniela Onofrejová</i>	234

I.
Obchodné spoločnosti

Návrh právnej úpravy právnických osôb pre pracovný návrh Občianskeho zákonníka

Doc. JUDr. Kristián Csach, PhD. LL.M.¹

Katedra obchodného práva a hospodárskeho práva
Právnická fakulta UPJŠ v Košiciach

Úvod

Rekodifikácia slovenského súkromného práva hmotného je, ako sa zdá, nikdy nekončiaci proces výmen predsedov rekodifikačných komisií, zúčastnených osôb a obsadení, termínov, legislatívnych zámerov, opakovanom otváraní akože koncepcných otázok a neverejných výstupov. V záujme vyvolať odbornú diskusiu o možných podobách novej právnej úpravy predkladáme návrh všeobecného režimu právnických osôb, ktorý by mohol fungovať aj ako *lex generalis* úpravy obchodných spoločností.

Proces rekodifikácie nie je len procesom kodifikačného charakteru, vytvorením akejkoľvek systematizovanej verzie súčasného práva očisteného o duplicitu, protichodnosti či asystémové nuansy. Rekodifikácia umožňuje navrhnúť nové riešenia, ktoré na legislatívne uchopenie ešte čakajú, resp. formulovať problematiku, ktorých návrh riešenia prinesie až proces odbornej oponentúry.

Pri hľadaní inšpirácie nielen pre riešenie jednotlivých problémov, ale vôbec pre ich identifikovanie, je vhodné nazrieť aj za okraj taniera našich reálií. Aj pri spracovaní tohto pracovného návrhu právnej úpravy právnických osôb sa prihliadalo na inšpiračné zdroje, osobitne na nový český Občiansky zákonník, právo Estónska, Holandska, Maďarska, Nemecka, Rakúska ale aj Švajčiarska. Menej sa prihliadalo na anglo-americké koncepcie právnických osôb, ktoré sú nášmu právo-politickému priestoru predsa len vzdialenejšie. Vzhľadom na to, že právna úprava právnických osôb nie je predmetom záujmu hlavných pan-európskych akademických štruktúr navrhujúcich vzorové unifikované pravidlá súkromného práva, bolo možné akademické návrhy, akými sú DCFR, PECL či PETL používať iba veľmi obmedzene, a skôr sekundárne, napríklad tým, že v zmysle legislatívneho zámeru nového OZ navrhovaná a v pracovnom návrhu OZ prevzatá koncepcia deliktneho práva podľa pravidiel PETL musela byť zohľadnená pri vymedzení prítateľnosti správania sa členov štatutárneho orgánu právnickej osobe.

Predložený návrh nemá ambície byť finálnym textom, a to ani po stránke obsahu, ani aj po stránke formálnej a nepochybne mu chýba legitimizačný činiteľ schválenia zodpovedným orgánom. Ide skôr o pracovnú verziu, ktorá má

¹ Autor bol členom pracovných komisií pri rekodifikačnej komisii a podieľal sa aj na príprave pracovného návrhu právnej úpravy právnických osôb. Tento príspevok vznikol v rámci riešenia projektu č. APVV-0809-12.

vyvolať odbornú diskusiu o jeho obsahu. Bez dôkladnej a vecnej oponentúry nebude akýkoľvek výsledok kabinetného legislatívneho úsilia dostatočne životaschopným. Snáď odovzdaný pracovný návrh (nie len vo vzťahu k právnickým osobám) nevyvolá nevôľu svojim množstvom paragrafov či gramatických nedokonalostí, ale diskusia sa sústreďí na obsahové riešenia. Ani tie totiž v pracovnom návrhu nie sú definitívne vyriešené. Formulačné aspekty sú otázkou finalizačných legislatívnych prác.

Tento príspevok nie je podrobným rozpracovaním a odôvodnením navrhovanej právnej úpravy, ale len stručným vstupom k problematike právnických osôb a impulzom pre odbornú diskusiu o tejto téme.

Všeobecne o návrhu právnických osôb v pracovnom návrhu nového Občianskeho zákonníka

Základným cieľom pracovného návrhu v oblasti právnických osôb je odstrániť deficit absencie všeobecnej úpravy právnických osôb. V súčasnosti upravuje OZ iba úplne základné otázky, nie však samotnú materiu právnických osôb, ktorých úprava je tak typovo roztrieštená. Obchodný zákonník obsahuje omnoho dôkladnejšiu úpravu všeobecných otázok obchodných spoločností, ktorá by mohla platiť aj pre iné typy právnických osôb, avšak mimo explicitného odkazu v otázke likvidácie právnickej osoby, je jeho použitie na iné typy právnických osôb súkromného práve vyhradené pre analógiu.²

Všeobecná konštrukcia návrhu úpravy právnických osôb by mala vychádzať z toho, že v Občianskom zákonníku by mali byť obsiahnuté pravidlá pre právnické osoby súkromného práva. Je vhodné zahrnúť do OZ aj základné typy právnických osôb, najlepšie aj v prototypovej forme. Ako samozrejmosť sa javí vyňatie tých pravidiel, ktoré môžu byť aplikované na všetky typy právnických osôb súkromného práva bez rozdielu, pred zátvorku osobitnej právnej úpravy.

Ruka v ruke s novou úpravou právnických osôb by sa malo pristúpiť ku zrušeniu viacerých osobitných právnych predpisov upravujúcich niektoré typy právnických osôb súkromného práva (zákon o združovaní občanov, zákon o nadáciách, zákon o neinvestičných fondoch či zákon o neziskových organizáciách). Namiesto množstva paralelných právnych úprav sa navrhuje systém, kde všeobecná úprava môže ustúpiť osobitnej, ak je potreba.

Naopak, časť právnej úpravy, ktorá má verejnoprávnú povahu (registrácia právnických osôb, výkon dohľadu nad niektorými právnickými osobami či osobitné pravidlá pre verejnoprospešné právnické osoby) by mala byť doménou osobitných právnych predpisov.

² K možnostiam analogickej aplikácie Obchodného zákonníka na občianskoprávne vzťahy pozri Širicová, L.: Analogické aplikovanie *lex specialis* na *lex generalis*: Metóda spolužitia Obchodného a Občianskeho zákonníka. In: *Súčasnosť a perspektívy právnej regulácie obchodných zmlúv II*. Košice : UPJŠ, 2009, s. 165.

Hoci je návrh úpravy právnických osôb pomerne rozsiahly, stále predpokladá osobitnú právnu úpravu. Samostatne upravené by mali byť naďalej politické strany a hnutia (z dôvodu ich špecifického verejného významu), odborové organizácie, ale najmä obchodné spoločnosti a družstvá, ktorých úprava je natolko rozsiahla a detailná, že by nebolo vhodné ju zahrnúť do OZ. Nie je vylúčené, že v konečnom dôsledku bude aj táto osobitná úprava začlenená do Občianskeho zákonníka. Autor týchto riadkov v tom ale zásadnú výhodu pre používateľa právnych predpisov nevidí.

Typológia právnických osôb súkromného práva v pracovnom návrhu Občianskeho zákonníka

Všeobecná konštrukcia návrhu nadväzuje na základné a zovšeobecnené delenie právnických osôb podľa *Lubyho* na združenia osôb (spoločnosti), účelové združenia majetku (základiny) a osobitné zvláštne právnické osoby.³

Združenia osôb budú chápané široko, a to tak, že zahŕňajú aj právnické osoby societného aj korporatívneho (v germánskom právnom svete: spolkového) typu. Najmä na právne vzťahy pred vznikom združenia osôb ako právnickej osoby, ako aj na združenia societného typu (osobné obchodné spoločnosti) bude možné ako *lex generalis* navyše aplikovať aj právnu úpravu zmluvy o spoločenstve (dnes zmluva o združení podľa § 829 a nasl. OZ) ako kontraktálny základ združenia osôb.

Združenia majetku doznajú podobných, ak nie ešte väčších zmien. Navrhuje sa zaviesť ako *lex generalis* nový typ súkromnej nadácie, ktorá by mala plniť úlohu účelového viazania majetku v prospech rodiny či iného zámeru, ktorý by nebol predmetom dedičského vyporiadania. Osobitne, ako *lex specialis*, by ostala upravená verejnoprospešná nadácia. Všeobecne, právna úprava nadácie by mohla nahradiť množstvo iných právnických osôb nadačného typu, v podstate nielen neinvestičné fondy, ale aj neziskové organizácie. Obe však v návrhu novej úpravy nateraz ostávajú.

Akýmsi subjektom *sui generis*, združením osôb a majetku, je nezisková organizácia, ktorá v sebe obsahuje tak personálny, ako aj majetkový substrát a môže byť založená len za verejnoprospešným, resp. spoločensky prospešným účelom. Majetkový substrát je aj v tejto forme právnickej osoby síce pomerne silný, naďalej však ostáva osoba zriaďovateľa, ktorého rozsah vplyvu nad existenciou a pôsobením neziskovej organizácie ostáva zachovaný. Návrh právnej úpravy v tomto smere v podstate preberá súčasnú právnu úpravu.

Stranou záujmu občianskeho zákonníka by mali zostať verejnoprávne korporácie. Je zrejmé, že na úpravu verejnoprávnych korporácií spravidla nebude

³ Luby, Š. *Základy všeobecného súkromného práva*. III. vydanie (reprint). Šamorín : Heuréka, 2002, s. 55 a nasl. Pracovný návrh Občianskeho zákonníka je určitou formou pocta prof. Lubymu a v mnohom na výsledky jeho prác nadväzuje, a to napriek tomu, že tieto závery už dnes nie sú bez výnimiek akceptované. Zrejmé to je napríklad aj z typológie zmluvných záväzkových vzťahov v pracovnom návrhu.

možné použiť úpravu súkromnoprávných právnických osôb. Asi nebude mať zmysel uvažovať o rozdelení či zlúčení štátu či obce ako inej právnickej osoby súkromného práva. Preto pracovný návrh OZ zohľadňuje iba súkromnoprávne reflexie verejnoprávných korporácií (ich prejavy v súkromnoprávných vzťahoch).

Základné zmeny vo všeobecnej časti úpravy právnických osôb

Pracovný návrh prináša niekoľko zmien oproti súčasnému právnemu stavu. Na obmedzenom priestore budú priblížené iba niektoré z nich, konkrétne tie, ktoré môžu čitateľov najviac zaujať a ktoré ako reprezentatívna vzorka ilustrujú nový smer právnej úpravy právnických osôb.

a) Teoretické uchopenie právnickej osoby

Problém teórie právnickej osoby sa opätovne stáva predmetom odborných diskusií – a to najmä v súvislosti s českou rekonštrukciou súkromného práva. Tu je však volené pragmatickejšie riešenie. Po teoretickej stránke nie je pracovný návrh právnej úpravy postavený na žiadnej teórii právnickej osoby (ani teórie reality ani teórie fikcie), technickými riešeniami jednotlivostí sa ale prikláňa skôr k teórii fikcie. Najmä pokračuje v koncepte, že iba zákon (a nie napríklad judikatúra) môže prehlásiť určitú entitu za právnickú osobu. Subjektivita je tak právnym poriadkom daná vlastnosť. Fakticita sama o sebe k subjektivite nevedie, nie je však vylúčené, že osobitný právny režim (koncernové právo, súťažné právo) bude s kategóriou subjektivity, resp. pričítania práv a povinností pracovať odlišne.

Akékoľvek pojmové vyjadrenie právnickej osoby zrejme musí byť vo forme kruhovej definície. Ani pracovný návrh si netrúfa definovať právnickú osobu cez niektoré z jej prvkov. Vystačí si s jednoduchou formuláciou, ktorej podstata je to, že právnická osoba je všetko, čo za právnickú osobu prehlási právo. Formulácia subjektivity právnických osôb, ich spôsobilosti na práva a povinnosti, je inšpirovaná § 53 švajčiarskeho ZGB a § 118 českého NOZ.

b) Dispozitívna povaha pravidiel práva právnických osôb

Jednou z najzložitejších navrhovaných zmien nového súkromného práva je nové chápanie dispozitívnosti a kogentnosti právnych noriem, ako aj zmeny v chápaní neplatnosti právnych úkonov. Táto, priam kopernikovská zmena perspektívy oproti súčasnej aplikačnej praxi, by sa mala prejaviť aj v práve právnických osôb. Podstatnou zmenou oproti súčasnému stavu je navrhované dispozitívne vnímanie úpravy právnických osôb a návrh kritérií, ktoré by mohli odôvodňovať jeho kogentný charakter, návrh sa inšpiruje maďarským právom

(§ 3:4 ods. 3 tretej knihy maďarského OZ) ale aj výsledkami tuzemskej⁴ či českej právnej vedy.⁵ Práve v tejto otázke je možné predpokladať odbornú diskusiu a ďalšie zmeny čo do kritérií kogentnosti právnej úpravy, resp. mechanizmu ich vyjadrenia. Na uvedené kritériá by mali nadväzovať ďalšie kritéria kogentnosti úpravy v práve obchodných spoločností, variabilné podľa typu obchodnej spoločnosti.

Z textu návrhu je taktiež zrejmé, že v procese formulačného cibrenie jednotlivých ustanovení bude potrebné zohľadniť všeobecné pravidlo o dispozitívnosti a kogentnosti a vypustiť formulácie, ktoré indikujú osobitné „povolenie“ dispozície s pravidlom, ak nie je nevyhnutné z pohľadu štylistiky alebo odstránenia pochybností (formulácia: ak zakladateľská listina neurčí inak).

c) Zastúpenie členov štatutárnych orgánov

Pracovný návrh nadväzuje na všeobecnejší trend ako aj na výsledky tuzemskej právnej doktríny⁶ preferujúcej zastúpenie ako základný model pričítania konania členov štatutárneho orgánu právnickej osobe. Po novom tak právnická osoba nebude konať priamo jej štatutárnym orgánom, ale konanie štatutárneho orgánu sa tejto osobe pričíta ako konanie jej zástupcu. Aplikácia pravidiel zastúpenia právnickej osoby štatutárnym orgánom povedú k jednoduchším riešeniam prípadov prekročenia zákonom stanovených kompetenčných pravidiel, pričítaniu subjektívnych stavov právnickej osobe (úmysel, dobrá viera a podobne), či nedostatkov v spôsobilosti osôb vykonávajúcich funkciu člena štatutárneho orgánu. Spravidla totiž bude možné priamo siahnuť k aplikácii právnej úpravy zastúpenia. Návrh ale nedáva legislatívnu odpoveď na posúdeniu právnej povahy tohto zastúpenia, pričom nie je ho možné priamo podradiť ani pod zmluvné ani zákonné zastúpenie. Pôjde skôr o osobitný režim organického zastúpenia, po nemeckom vzore (*organschaftliche Vertretung*).

d) Pričítanie deliktuálnej zodpovednosti právnickej osobe

S problematikou pričítania robenia právnych úkonov súvisí aj požiadavka pričítať právnickej osobe deliktne správanie sa členov jej orgánov. Jedným z nedostatkov súčasnej právnej úpravy je nedostatočná úprava pričítania deliktneho konania člena štatutárneho orgánu právnickej osobe. Súčasná právna

⁴ Šuleková, Ž.: *Zmluvná sloboda a právo obchodných spoločností. Dizertačná práca*. Košice : UPJŠ, 2015, 200 s.

⁵ Napr. Eliáš, K.: K pojetí dispozitívniho práva v občanském zákoníku. In *XXIII. Karlovarské právnícké dny*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 55-84; Havel, B.: Úvahy ke statusovým limitům smluvní podstaty korporace. In *Právní obzor*, roč. 97, č. 4, 2014, s. 377-382; Pelikán, R.: Kogentní a dispozitívni ustanovení v novém zákonu o obchodních korporacích. In *Obchodněprávní revue*, roč. 4, č. 9, 2012, s. 246-250.

⁶ Jurčová, M.: Štatutárne orgány alebo štatutárni zástupcovia? In *Justičná revue*, 6-7/2008, s. 920.

úprava umožňuje pričítať takéto správanie sa právnickej osoby len v rámci podmienok § 420 ods. 2 OZ. Návrh preberá nemecký a švajčiarsky model spočívajúci na pričítaní nielen robenia právnych úkonov štatutárnym orgánom právnickej osobe, ale aj spáchania protiprávnych úkonov, ak tieto boli spáchané v súvislosti s výkonom funkcie člena štatutárneho orgánu právnickej osobe. Odstrašujú sa tým spory ohľadne toho, či a v akom rozsahu je člen štatutárneho orgánu pomocníkom v zmysle § 420 ods. 2 OZ. Zároveň však – oproti súčasnému stavu (viď § 420 ods. 2 OZ) – sa navrhuje zaviesť paralelná zodpovednosť tohto člena štatutárneho orgánu za ním spôsobenú škodu. Aj po formulačno-technickej stránke je znenie inšpirované švajčiarskou (čl. 55 ods. 1 švajčiarskeho ZGB) a nemeckou úpravou (§ 31 nemeckého BGB) a do určitej miery sa odkláňa od českého riešenia (§ 167 českého NOZ).

e) Rozšírenie doterajšej obchodnoprávnej úpravy na ostatné právnické osoby

Vo všeobecnosti návrh rozširuje pôsobnosť inštitútov, ktoré boli doteraz upravené v obchodnom zákonníku, ktoré ale nie sú vyhradené len pre obchodné spoločnosti a družstvá. Napríklad koncept vadnej právnickej osoby, nachádzajúci prejav v úprave neplatnosti obchodnej spoločnosti (§ 68a ObchZ) je všeobecným režimom právnických osôb, podobne ako napríklad konanie pred vznikom obchodnej spoločnosti (§ 64 ObchZ), či vkladanie majetku do základného imania obchodnej spoločnosti (§ 59 a 60 ObchZ) ako všeobecný režim tvorby majetku právnickej osoby. Osobitne sa ešte budeme venovať rozšíreniu a úprave režimu likvidácie právnickej osoby, prevzatého z § 70 a nasl. ObchZ.

f) Postavenie orgánov a nedostatky v ich obsadení

Pracovný návrh zasahuje aj do postavení orgánov právnických osôb. Prináša všeobecný koncept povinnej lojality a starostlivosti pri výkone funkcie člena orgánu, nadväzujúci na starostlivosť riadneho hospodára (péče riadneho hospodára v českom NOZ), inšpirovaný znením § 159 NOZ a rakúskou judikatúrou (OGH z 6. 4. 2006, sp. zn. 6 Ob 79/06w). Za člena orgánu sa pritom považuje len člen ustanovený do funkcie, aby bolo zrejmé, že osoba, ktorá je členom orgánu z iného titulu, napríklad z dôvodu účasti na právnickej osobe (spoločník na valnom zhromaždení), nie je takým členom orgánu, na ktorého sa vzťahujú všetky povinnosti členov orgánov do funkcie ustanovených.

Koncept zákonných právomocí orgánov a ich delegácie je prevzatý z § 31 ods. 3 estónskeho zákona o všeobecnej časti Občianskeho zákonníka z r. 2002. V rámci odbornej diskusie bude osobitne zaujímavé sledovať, ako bude vnímaný vzťah vymedzenia dispozitívnosti pravidiel práva právnických osôb a tohto ustanovenia. Pracovný návrh žiadnu jasnú odpoveď nedáva.

Nová úprava je navrhovaná aj pri nedostatkoch v obsadení orgánov. Podľa návrhu, inšpirovaného čl. 69c švajčiarskeho ZGB a čl. 29 nemeckého BGB má súd v prípade, ak právnická osoba nemôže uskutočňovať právne úkony v dôsledku

nedostatočne obsadeného štatutárneho orgánu, právo uskutočniť primerané opatrenia. Napriek určitej averzii nových procesných pravidiel voči ustanovovaniu opatrovníkov právnickým osobám by sa za takéto opatrenie malo považovať aj ustanovenie opatrovníka. Častejším aby ale malo byť ustanovenie určitej osoby priamo do funkcie člena orgánu právnickej osoby. Hrozba ustanovenia *extranea* do pozície člena štatutárneho orgánu by mala motivovať orgán, ktorý je člena štatutárneho orgánu oprávnený vymenovať, aby tak urýchlene urobil.

g) Likvidácia právnickej osoby

Právna úprava likvidácie oproti svojmu súčasnému vzoru, úprave v ObchZ, prináša niekoľko zmien, ktoré ale nemajú charakter koncepčných zmien.

V súvislosti s neplatnosťou právnickej osoby (nepriamo aj v súvislosti so zrušením právnickej osoby), ak je predmet činnosti v rozpore so zákonom alebo dobrými mravmi, sa napríklad navrhuje, aby po uspokojení veriteľov pripadol likvidačný zostatok obci (po vzore čl. 57 ods. 3 švajčiarskeho ZGB).

Návrh úpravy likvidácie prináša niektoré ďalšie návrhy úpravy inšpirované estónskym právom. V záujme ochrany veriteľov sa navrhuje minimálna doba likvidácie 6 mesiacov (§ 43 estónskeho zákona o všeobecnej časti Občianskeho zákonníka z r. 2002) a navrhuje sa pravidlo podľa § 52 ods. 4 estónskeho zákona o všeobecných princípoch Občianskeho zákonníka z 1996, podľa ktorého, ak bol likvidovaný majetok právnickej osoby, vo vzťahu ku ktorej niet osoby, ktorá by mala podiel na likvidačnom zostatku, pripadne likvidačný zostatok štátu, ktorý s ním naloží tak, aby bol v čo najväčšej miery naplnený pôvodný účel tohto majetku.

Zásadný zásah prináša do úpravy dodatočnej likvidácie, kde sa podobne ako nedávna judikatúra prikláňa k oživeniu právnej subjektivity právnickej osoby.⁷

Základné navrhované zmeny čo do typov právnických osôb

V návrhu právnej úpravy dochádza k vypusteniu jediného typu právnickej osoby doteraz upravenej v OZ, a to záujmového združenia právnických osôb. Nové združenie osôb (združenie) nahrádza nielen záujmové združenie právnických osôb, ale aj občianske združenie a bude pôsobiť ako všeobecná úprava pre právnické osoby korporatívneho typu. S osobitnou formou združenia sa následne pracuje v rámci úpravy správy bytového domu, spoločenstva vlastníkov bytov.

Podstatná zmena sa navrhuje v právnej úprave nadácií. Slovenská právna úprava nadácií patrí medzi najrigidnejšie v Európe a je vybudovaná na predstave nadácie ako účelového združenia majetku za verejnoprospešným cieľom.

⁷ Pozri bližšie Csach, K.: Subjektivizácia koncernových a suborganizačných štruktúr. In *Obchodná spoločnosť ako právnická osoba: teoretické východiská a praktické implikácie*. Košice : UPJŠ, s. 8-29.

Tento nedostatok má napraviť prevzatie konceptu súkromnej nadácie, inšpirovaného moderným lichtenštajnským predpisom.

Počas zasadnutí rekodifikačnej komisie sa dospelo k záveru, že právna úprava trustu, zvereneckého fondu alebo podobných vecnoprávných konštruktov by mohla v slovenskom právnom prostredí spôsobiť značné aplikačné ťažkosti.⁸ Aj s ohľadom na hlasy v právnej vede⁹ sa v návrhu pristúpilo k prevzatíu nedávnej značnej novelizácie úpravy nadačného práva v Lichtenštajnsku (2008), vrátane modelu rozlišovania medzi súkromnou a verejnou nadáciou.¹⁰ Práve súkromná nadácia ako účelové združenie majetku určeného na podporu rodiny, jej členov alebo iného súkromného povoleného záujmu by mala predstavovať aspoň do určitej miery funkčnú náhradu za inštitút trust-u, ktorý v tomto stave prác nie je obsahom navrhovanej úpravy. Naopak, úprava verejnoprospešnej nadácii si bude vyžadovať prípravu osobitnej právnej úpravy, ktorá bude obsahovať daňové a iné verejnoprávne osobitosti právnických osôb založených na sledovanie verejnoprospešného účelu.

Záver

Navrhovaná právna úprava právnických osôb nie je konečným návrhom, ale skôr jeho pracovnou verziou, podobne ako celý predložený návrh Občianskeho zákonníka. Preto ani znenie navrhovaných ustanovení nie je výsledkom, ale skôr konkrétnym začiatkom, otvorením tém a problémov a prvým návrhom ich riešenia. Jeho zverejnenie na tomto pléne má za cieľ vytvoriť možnosť vecnej diskusie o navrhovaných riešeniach. Ako bolo naznačené, návrh právnej úpravy vychádza z množstva zahraničných vzorov, čo pochopiteľne nastolí otázku úspešnosti ich transplantácie do slovenského právneho poriadku. Ostáva však veriť, že kritika návrhu sa nesústreďí len na samotný fakt, že tieto modely boli zo zahraničia prevzaté, ale poukáže na konkrétne problémy s nimi spojené.

Zverejnenú časť návrhu, ako aj zvyšné časti pracovného návrhu Občianskeho zákonníka, po ich zverejnení, sa žiada podrobiť mimoriadne kritickému skúmaniu tak, aby výsledkom rekodifikačného procesu bol kvalitný text, ktorý obstojí skúškou časom a najmä testom aplikačnej praxe.

⁸ Jančo, M.: Trust, fiducia a slovenské právo. In *Právny obzor*, 1/2012 (I. časť) a 2/2012 (II. časť). K ďalším aspektom inštitútov podobných trustu pozri aj Gábriš, T.: Rímskoprávna fiducia a anglosaský trust. In: Husár, J. (ed.): *Právo a obchodovanie*. Košice : UPJŠ, 2007, s. 71 a nasl.; Glézl, A.: Princípy anglosaského trustu a ich uplatnenie v insolvenčnom práve – rozdiely a podobnosti kontinentálneho a anglosaského právneho systému. In: Husár, J. (ed.): *Právo a obchodovanie*. Košice : UPJŠ, 2007, s. 86 a nasl.; Husár, J., Csach, K.: Národná správa za Slovenskú republiku. In *Trust a srovnateľné inštitúty v Európe*. Praha : UK, 2014, s. 67-79.

⁹ Pozri Ronovská, K. K formám fiduciární správy majetku v Nemecku, Rakousku, Lichtenštejnsku a České republice. In Suchoža, J., Husár, J. *Právo, obchod, ekonomika IV*. Košice: UPJŠ, 2014. s. 459.

¹⁰ Miernejšie, ale predsa, je badať aj inšpiráciu rakúskym zákonom o súkromných nadáciách z roku 1993 (Privatstiftungsgesetz).

Príloha:*

3. diel: Právnické osoby

**Prvý oddiel: Všeobecné ustanove-
nia**

§ 63 Vymedzenie právnickej osoby

- (1) Právnickou osobou je združenie osôb alebo majetku, alebo iný organizovaný útvar, ktorému zákon priznáva právnu subjektivitu.
- (2) Právnickými osobami sú najmä:
 - a) združenie osôb,
 - b) účelové združenia majetku,
 - c) iné osoby, o ktorých to ustanovuje zákon.
- (3) Štát a jednotky územnej samosprávy v súkromnoprávných vzťahoch vystupujú ako právnická osoba.

§ 64 Spôsobilosť na práva a povinnosti

Právnické osoby sú od svojho vzniku až po zánik spôsobilé na všetky práva a povinnosti, okrem tých, ktorých nevyhnutnou podmienkou sú prirodzené vlastnosti človeka, ibaže zákon ustanoví inak.

§ 65 Majetková samostatnosť právnickej osoby

- (1) Právnická osoba zodpovedá za záväzky celým svojím majetkom. Zákon ustanoví, ktoré osoby a v akom rozsahu ručia z dôvodu svojej účasti na právnickej osobe za jej záväzky.
- (2) Po zániku právnickej osoby ručia osoby, ktoré získali podiel na likvidačnom zostatku za záväzky spoločnosti do výšky svojho podielu na likvidačnom zostatku
- (3) Ak veriteľ právnickej osoby nemôže dosiahnuť uspokojenie svojho nároku z jej majetku a osoba, ktorá prevzala povinnosť splatiť vklad do majetku právnickej osoby tento ešte nesplatila, je štatutárny orgán právnickej osoby povinný

veriteľovi poskytnúť informácie potrebné k vymáhaniu jeho práva. Rovnaké platí pre prípad úpadku právnickej osoby v prospech správcu.

§ 66 Dispozitívna povaha pravidiel o právnických osobách

- (1) Zakladateľ právnickej osoby alebo orgán oprávnený meniť zakladateľskú listinu alebo stanovy môže usporiadať práva a povinnosti medzi členmi právnickej osoby, ich práva a povinnosti k právnickej osobe a upraviť pravidlá správy a riadení právnickej osoby aj inak, ako to ustanovuje zákon, ibaže:
 - a) zákon odchylnú úpravu výslovne zakazuje,
 - b) odchylná úprava sa týka existencie, trvania a konania ako právnickej osoby, najmä jej vzniku a zániku, jej vystupovania navonok a zodpovednosť za následky jej konania,
 - c) odchylná úprava spôsobuje zásah do neprevoditeľných právomocí zákonom ustanovených orgánov,
 - d) odchylná úprava zasahuje do práv a povinností veriteľov, zamestnancov alebo neprimerane obmedzuje práva osôb, ktoré majú menšinovú účasť na právnickej osobe a to bez ich súhlasu alebo,
 - e) odchylná úprava obmedzuje výkon dohľadu nad výkonom činnosti právnickej osoby a iných povinností voči orgánom verejnej správy.
- (2) Na úkony v rozpore s odsekom 1 sa neprihliada, ibaže zákon ustanoví inak.

Založenie, zriadenie a vznik právnickej osoby

§ 67 Založenie a zriadenie právnickej osoby

- (1) Právnickú osobu možno založiť zakladateľskou listinou, zmluvou alebo iným

* Číslovanie paragrafov je prevzaté z pracovnej verzie návrhu OZ.

právnym úkonom ustanoveným zákonom, najmä schválením stanov (ďalej len „zakladateľská listina“),

(2) Právnickú osobu možno zriadiť tiež zákonom, alebo zakladateľskou listinou vydanou rozhodnutím orgánu verejnej moci.

(3) Zakladateľská listina musí byť písomná a obsahovať aspoň meno a priezvisko (názov) a bydlisko (sídlo) zakladateľov (zakladateľa), názov a sídlo právnickej osoby, predmet jej činnosti alebo účel jej založenia, orgány právnickej osoby a spôsob ich ustanovenia a konania a tiež určenie prvých členov štatutárneho orgánu. Podpisy zakladateľov musia byť úradne osvedčené.

§ 68 Vznik právnickej osoby

(1) Právnická osoba založená zakladateľskou listinou vzniká zápisom do verejného registra, ak zákon neustanovuje inak.

(2) Právnická osoba zriadená zákonom vzniká dňom nadobudnutia účinnosti zákona, ak zákon neustanovuje neskorší deň jej vzniku.

(3) Právnická osoba zriadená zriaďovateľskou listinou vydanou orgánom verejnej moci formou rozhodnutia, vzniká dňom nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia, ak z rozhodnutia nevyplýva neskorší deň jej vzniku.

§ 69 Konanie pred vznikom právnickej osoby

(1) Vo veciach súvisiacich so vznikom právnickej osoby koná voči orgánom verejnej správy osoba určená v zakladateľskej listine ako jej štatutárny orgán, inak zakladateľ, ak je ich viac, konajú spoločne. Návrh na zápis právnickej osoby sa musí podať najneskôr do 60 dní od podpisu zakladateľskej listiny, ibaže zákon ustanoví inak.

(2) Osoby, ktoré konajú v mene právnickej osoby pred jej vznikom, sú z tohto konania zaviazané spoločne a nerozdielne. Ak schváli právnická osoba konanie v jej

mene do troch mesiacov od vzniku právnickej osoby, platí, že z tohto konania je namiesto konajúcich osôb zaviazaná od počiatku. Právnická osoba bez zbytočného odkladu oznámi účastníkom záväzkových vzťahov schválenie týchto právnych úkonov.

§ 70 Vklady do majetku právnickej osoby

(1) Vkladom zakladateľa do majetku právnickej osoby (vklad) je súhrn peňažných alebo nepeňažných prostriedkov, ktoré sa zakladateľ zaviazal vložiť do majetku právnickej osoby.

(2) Splatené vklady spravuje osoba určená v zakladateľskej listine (správca vkladu). Prevzatie vkladu správca vkladu písomne potvrdí. Ak uvedie v potvrdení vyššiu sumu, než je splatená, ručí za záväzky právnickej osoby až do výšky, v akej vklad nebol splatený.

(3) Vlastnícke právo k vkladom prechádza na právnickú osobu dňom jeho vzniku. Vlastnícke právo k nehnuteľnosti nadobúda právnická osoba vkladom vlastníckeho práva do katastra nehnuteľností na základe písomného vyhlásenia správcu vkladov, ktorého pravosť podpisu musí byť úradne osvedčená. Na vklad, predmetom ktorého je pohľadávka sa primerane použijú ustanovenia o postúpení pohľadávky.

(4) Ak právnická osoba nenadobudne právo, ktoré je predmetom vkladu v rozsahu, na ktorý sa vkladateľ zaviazal, je zakladateľ do tohto rozsahu vklad doplatiť.

(5) Po vzniku právnickej osoby je správca vkladu povinný odovzdať vklad bez zbytočného odkladu právnickej osobe. Ak právnická osoba nevznikne, je povinný vrátiť ho tomu, kto ho vložil.

Orgány právnickej osoby

§ 71

(1) Právnická osoba musí mať štatutárny orgán a iné orgány ustanovené zákonom.

(2) Právomoc orgánov ustanoví zákon, a tam, kde to zákon nevyklučuje aj zakladateľská listina. Právomoc zverená zákonom určitému orgánu môže byť prenesená na iný orgán iba vtedy, ak to zákon pripúšťa.

§ 72

Ak zákon neustanovuje inak, môže byť členom orgánu aj právnická osoba. V orgáne je zastupovaná človekom, ktorý je členom jej štatutárneho orgánu oprávneným konať za túto právnickú osobu.

§ 73 Kolektívny orgán a jeho rozhodovanie

(1) Ak zákon neustanovuje inak, je kolektívny orgán právnickej osoby uznášaniaschopný, ak sa rozhodovania zúčastní aspoň polovica jeho členov a rozhodnutie prijíma nadpolovičnou väčšinou zúčastnených členov.

(2) Kolektívny orgán si volí zo svojich členov predsedu, ktorý zvoláva, pripravuje a riadi jeho zasadnutia.

(3) Ak zákon neustanoví inak, môže kolektívny orgán prijímať rozhodnutia aj mimo svojho zasadnutia. V takom prípade návrh rozhodnutia predkladá predseda jednotlivým členom orgánu na vyjadrenie s oznámením lehoty, v ktorej majú urobiť písomné vyjadrenie k návrhu. Ak sa člen nevyjadrí v uvedenej lehote, platí, že s návrhom rozhodnutia nesúhlasí. Výsledky hlasovania oznámi predseda členom orgánu.

§ 74 Povinnosti pri výkone funkcie člena orgánu právnickej osoby

(1) Člen orgánu ustanovený do funkcie (člen orgánu) je povinný vykonávať svoju funkciu lojálne, najmä nesmie uprednostniť svoje záujmy pred záujmami právnickej osoby a musí konať ako riadny hospodár s potrebnými znalosťami a starostlivosťou. Predpokladá sa, že nekoná ako riadny hospodár, kto nespĺňa tieto podmienky, hoci to musel pri ustanovení do funkcie, resp. pri jej výkone

zistiť a nevyvodí z toho pre seba dôsledky.

(2) Člen orgánu musí byť svojprávny.

(3) Člen orgánu vykonáva funkciu osobne. Môže však splnomocniť pre určitý prípad iného člena orgánu, aby ho pri hlasovaní určitým spôsobom zastúpil.

(4) Ak člen orgánu nenahradí právnickej osobe škodu, za ktorú zodpovedá ako člen orgánu, ručí veriteľovi právnickej osoby za jej dlh v rozsahu, v akom škodu nenahradil, pokiaľ sa veriteľ nemôže domôcť plnenia od právnickej osoby.

§ 75 Diskvalifikácia pre výkon funkcie člena orgánu

(1) Osoba, na majetok ktorej bol vyhlásený konkurz sa môže stať členom orgánu, ak túto skutočnosť oznámila tomu, kto ju do funkcie zvolil alebo menoval.

(2) Ak je na majetok člena orgánu vyhlásený konkurz, je povinný túto okolnosť oznámiť bez zbytočného odkladu tomu, kto ju môže z funkcie odvolať.

(3) V prípade porušenia povinnosti podľa ods. 1 alebo ods. 2 sa môže každý, kto preukáže právny záujem, domáhať, aby súd člena orgánu odvolal z funkcie, ibaže by ten, kto môže odvolať člena orgánu potom, ako sa o vyhlásení konkurzu na majetok člena orgánu dozvedel, rozhodol, že má vo funkcii ostať.

§ 76 Zánik výkonu funkcie člena orgánu

(1) Ak zákon neustanoví inak, výkon funkcie člena orgánu zaniká

a) uplynutím funkčného obdobia,

b) vzdaním sa funkcie,

c) odvolaním orgánom, ktorý ho ustanovil do funkcie,

d) stratou predpokladov potrebných na výkon funkcie; neskorším odpadnutím dôvodu, pre ktorý stratil predpoklady na výkon funkcie, sa výkon funkcie neobnovuje,

e) smrťou.

(2) Ak zákon neustanovuje alebo tam, kde to zákon pripúšťa aj vnútorný predpis neurčí inak, je vzdanie sa funkcie účinné odo dňa prvého zasadnutia orgánu, ktorý je oprávnený vymenovať alebo zvoliť nového člena orgánu nasledujúceho po doručení vzdania sa funkcie, najneskôr však uplynutím troch mesiacov od doručenia vzdania sa funkcie. Ak sa člen orgánu vzdá svojej funkcii na zasadnutí orgánu spoločnosti, ktorý je oprávnený vymenovať alebo zvoliť nového člena orgánu, je vzdanie sa funkcie účinné okamžite.

(3) Ak zákon neustanovuje inak, alebo vnútorný predpis právnickej osoby neurčí inak, je odvolanie z funkcie účinné prijatím rozhodnutia príslušným orgánom.

(4) Ak právnickej osobe hrozí vznik škody, je člen orgánu, ktorý sa vzdal funkcie, bol odvolaný alebo inak sa skončil výkon jeho funkcie, povinný upozorniť právnickú osobu, aké opatrenia treba urobiť na jej odvrátenie.

Štatutárny orgán

§ 77

(1) Pri právnych úkonoch zastupujú právnickú osobu tí, ktorí sú na to ako členovia orgánu oprávnení zmluvou o založení právnickej osoby, zakladateľskou listinou, zákonom rozhodnutím orgánu verejnej moci (štatutárny orgán). Kto je štatutárnym orgánom ustanovuje zákon.

(2) Osoby oprávnené konať za právnickú osobu ako členovia štatutárneho orgánu ju zaväzujú právnymi úkonmi alebo iným svojím správaním sa pri výkone svojej funkcie. Ich osobná zodpovednosť za škodu tým nie je dotknutá.

(3) Oprávnenie štatutárneho orgánu konať za právnickú osobu je oprávnením konať vo všetkých veciach týkajúcich sa právnickej osoby, ak zákon neustanovuje inak. Právnickú osobu zaväzuje konanie osôb vykonávajúcich pôsobnosť štatutárneho orgánu, aj keď prekročili svojím konaním rozsah predmetu jej činnosti

alebo obmedzenia dané vnútornými predpismi právnickej osoby, okrem prípadu, v ktorom sa prekročila pôsobnosť štatutárneho orgánu, ktorú tomuto orgánu zákon zveruje alebo umožňuje zveriť.

(4) Od zverejnenia zápisu štatutárneho orgánu alebo jeho členov do verejného registra sa zapísaná osoba nemôže voči tretím osobám domáhať porušenia právnych predpisov, zakladateľskej listiny alebo iného vnútorného predpisu pri volbe alebo vymenovaní štatutárnych orgánov alebo ich členov, ibaže sa preukáže, že tretia osoba o ich porušení vedela.

§ 78 Konanie za právnickú osobu navonok

Členovia štatutárneho orgánu konajú za právnickú osobu tak, že dajú najavo ich oprávnenie konať za právnickú osobu. Pri písomných úkonoch pripoja k názvu právnickej osoby aj svoj podpis.

§ 79 Povinnosť viesť evidenciu majetku

Štatutárny orgán je povinný zabezpečiť vedenie spoľahlivých záznamov o majetkových pomeroch právnickej osoby a podávať o nich správu jej členom alebo zakladateľovi. Štatutárny orgán nesmie skresľovať finančnú situáciu právnickej osoby vo vzťahu k tretím osobám.

§ 80 Konanie kolektívneho štatutárneho orgánu

Ak štatutárny orgán tvorí viacero osôb, spôsob ich konania za právnickú osobu vyplýva zo zákona alebo zo zakladateľskej listiny. Ak nie je spôsob ich konania určený, môže konať každý z nich samostatne.

§ 81 Zmluvy medzi právnickou osobou a členom jej štatutárneho orgánu

Zmluva medzi právnickou osobou a členom štatutárneho orgánu právnickej osoby vyžaduje súhlas dozorného orgánu tejto osoby a ak ho niet, súhlas jej najvyššieho orgánu. Rovnaké platí pre akúkoľvek zmluvu, na základe ktorej člen štatutárneho orgánu získava plnenie alebo právo na plnenie v súvislosti s jeho funkciou člena štatutárneho orgánu.

§ 82 Nedostatky v obsadení orgánov právnickej osoby

(1) Ak právnická osoba nemôže uskutočňovať právne úkony v dôsledku nedostatočne obsadeného štatutárneho orgánu, môže jej člen, člen orgánu oprávneného vymenovať člena štatutárneho orgánu, ktorý nemôže prijímať rozhodnutia, alebo veriteľ požiadať súd o vykonanie potrebných opatrení. Rovnaké platí v prípade, ak v dôsledku nedostatočne obsadeného iného orgánu právnickej osoby nemôže tento orgán prijímať rozhodnutia.

(2) Súd môže najmä uložiť právnickej osobe lehotu, v ktorej má nedostatok odstrániť, alebo ak je to potrebné, aj vymenovať člena tohto orgánu.

(3) Trovy konania znáša právnická osoba. Súd môže uložiť právnickej osobe povinnosť uhradiť preddavok na odmenu osobe vymenovanej za člena štatutárneho orgánu.

(4) V odôvodnenom prípade môže osoba, ktorá preukáže právny záujem, požiadať súd o odvolanie vymenovanej osoby a vymenovanie inej osoby.

Názov právnickej osoby a jeho ochrana

§ 83 Názov právnickej osoby

(1) Názvom právnickej osoby je jej pomenovanie, ktoré obsahuje zakladateľská listina a pod ktorým je zapísaná vo verejnom registri alebo ktoré je uvedené v zákone, ktorým bola zriadená. Právnická osoba robí právne úkony pod svojim názvom.

(2) Súčasťou názvu právnickej osoby musí byť určenie jej právnej formy.

(3) Právnická osoba je povinná uvádzať názov spolu s dodatkom označujúcim jej súčasný právny stav, najmä s dodatkom „v likvidácii“, „v konkurze“ alebo „v reštrukturalizácii“.

§ 84 Odlišiteľnosť názvu právnickej osoby

(1) Názov právnickej osoby musí právnickú osobu odlišovať od inej osoby, nesmie byť zameniteľný a nesmie vzbudzovať klamlivú predstavu o právnickej osobe alebo o predmete jej činnosti.

(2) Názvy viacerých právnických osôb môžu vyjadrovať majetkové alebo personálne prepojenie ich členov, ak sú navzájom rozlíšiteľné. Na odlíšenie názvu právnickej osoby nestačí rozdielne označenie právnej formy.

(3) Označenie právnej formy nesmú vo svojom názve používať osoby, ktoré nespĺňajú podmienky tejto právnej formy.

(4) Názov právnickej osoby, ktorý je objektívne spôsobilý vyvolať nebezpečenstvo zámeny s verejným registrom alebo inou evidenciou vedenou na základe zákona, verejným orgánom alebo vyvoláva dojem súvislosti s verejnou mocou a jej výkonom sa zakazuje.

§ 85 Meno fyzickej osoby v názve právnickej osoby

(1) Názov právnickej osoby môže obsahovať meno človeka, ak má k nemu zvláštny vzťah a iba s jeho súhlasom, alebo so súhlasom inej osoby, ktorá môže dať súhlas so zásahom do osobnostných práv osoby, ktorej meno má byť v názve.

(2) Ak súčasťou názvu právnickej osoby je meno spoločníka alebo člena, ktorý prestal byť jej spoločníkom alebo členom, môže právnická osoba používať ďalej jeho meno len s jeho súhlasom. V prípade smrti spoločníka alebo člena sa vyžaduje súhlas dediča.

(3) Súhlas s použitím mena človeka v názve právnickej osoby môže táto osoba odvolať, ibaže by bol bez rozumného dôvodu odvolaný súhlas udelený na dobu určitú. Ak bol súhlas udelený na určitú dobu odvolaný bez rozumného dôvodu, je odvolávajúci povinný nahradiť právnickej osobe vzniknutú škodu.

§ 86 Prevod a prechod názvu právnickej osoby

(1) Názov právnickej osoby nie je možné previesť na inú osobu, ibaže zákon ustanoví inak.

(2) Názov právnickej osoby prechádza na nástupnícku právnickú osobu, ak zaniká pôvodná právnická osoba bez likvidácie a nástupnícka právnická osoba názov prevezme. Ak nástupnícka právnická osoba má inú právnu formu, musí sa zmeniť dodatok v súlade s jej právnou formou.

§ 87 Ochrana názvu právnickej osoby

(1) Právnická osoba, ktorá bolo dotknutá spochybnením svojho práva k názvu, ktorá utrpela ujmu pre neoprávnený zásah do tohto práva alebo ktorej taká ujma hrozí, najmä neoprávneným použitím názvu alebo znevážením názvu, sa môže na súde domáhať, aby bolo upustené od neoprávneného zásahu alebo aby bol odstránený následok neoprávneného zásahu, alebo aby bola uložená povinnosť zmeniť názov. Právo na náhradu škody tým nie je dotknuté.

(2) Rovnaká ochrana prináleží právnickej osobe proti tomu, kto bez zákonného dôvodu zasahuje do jej dobrého mena alebo súkromia. Nepôjde o neoprávnený zásah do dobrého mena alebo súkromia právnickej osoby, ak ide o primerané použitie na vedecké alebo umelecké účely alebo pre tlačové, filmové, rozhlasové, televízne alebo internetové spravodajstvo. Ani také použitie však nesmie byť v rozpore s oprávnenými záujmami právnickej osoby.

(3) Ak zásah do práv uvedených v odseku 2 zasahuje aj do osobnostných práv zamestnancov právnickej osoby, jej spolupracovníkov, spoločníkov alebo členov, môžu sa domáhať ochrany aj tieto osoby.

Neplatnosť právnickej osoby

§ 88

(1) Po vzniku právnickej osoby sa nemožno domáhať určenia, že nevznikla alebo že jej zakladateľská listina nie je platná.

(2) Súd môže rozhodnúť o neplatnosti právnickej osoby a o jej vstupe do likvidácie, len ak

- a) nebola vyhotovená zakladateľská listina, alebo nebola dodržaná zákonom ustanovená forma týchto právnych úkonov pre daný typ právnickej osoby,
- b) zapísaný predmet činnosti právnickej osoby je v rozpore so zákonom alebo odporuje verejnému poriadku,
- c) v zakladateľskej listine alebo v stanovách chýba údaj o názve právnickej osoby alebo o predmete činnosti; ak tak ustanovuje zákon aj údaj o výške vkladov spoločníkov, alebo o výške základného imania,
- e) ani jeden zo zakladateľov nebol spôsobilý na právne úkony,
- f) počet zakladateľov bol menší ako vyžaduje zákon.

a tento nedostatok nebol odstránený.

(3) Právne vzťahy, do ktorých neplatná právnická osoba vstúpila, nie sú rozhodnutím súdu o neplatnosti právnickej osoby dotknuté. Povinnosť spoločníkov splatiť vklady trvá, ak to vyžaduje záujem veriteľov na splnení záväzkov neplatnej spoločnosti.

(4) V prípade, ak je predmet činnosti v rozpore so zákonom alebo dobrými mravmi, prípadne po uspokojení veriteľov likvidačný zostatok obci.

Zrušenie a zánik právnickej osoby

§ 89 Všeobecné ustanovenie

(1) Právnická osoba zapísaná vo verejnom registri zaniká ku dňu výmazu z registra, ak zákon neustanovuje inak.

(2) Zániku právnickej osoby predchádza jej zrušenie s likvidáciou alebo bez likvidácie.

(3) Právnickú osobu zriadenú zákonom možno zrušiť iba zákonom. Právnickú osobu zriadenú rozhodnutím orgánu verejnej moci možno zrušiť iba rozhodnutím orgánu verejnej moci. Takáto právnická osoba zaniká spôsobom a v čase uvedenom v zákone alebo v rozhodnutí orgánu verejnej moci.

§ 90 Zrušenie právnickej osoby

(1) Právnická osoba sa zrušuje

- a) uplynutím času, na ktorý bola založená, ak bol v zakladateľskom akte uvedený taký čas,
- b) dosiahnutím účelu, na ktorý bola založená, a ktorý bol uvedený v zakladateľskom akte
- c) dňom uvedeným v rozhodnutí o zrušení právnickej osoby prijatým osobami alebo orgánmi právnickej osoby oprávnenými rozhodnúť o jej zrušení; ak takýto deň v rozhodnutí nie je uvedený, dňom prijatia rozhodnutia,
- d) dňom uvedeným v rozhodnutí súdu o zrušení právnickej osoby z dôvodov ustanovených v zákone; ak takýto deň v rozhodnutí súdu nie je uvedený, dňom nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia súdu,
- e) zrušením konkurzu po splnení rozvrhového uznesenia alebo zrušením konkurzu z dôvodu, že majetok úpadcu nepostačuje na úhradu výdavkov a odmenu správcu konkurznej podstaty, alebo zamietnutím návrhu na vyhlásenie konkurzu pre nedostatok majetku, alebo zastavením konkurzného konania pre nedostatok majetku alebo zrušením konkurzu pre nedostatok majetku alebo zrušením konkurzu po splnení konečného rozvrhu výťažku,

- f) dňom uvedeným v rozhodnutí o zlúčení, splynutí alebo rozdelení právnickej osoby prijatým osobami alebo orgánmi právnickej osoby; ak takýto deň v rozhodnutí nie je uvedený, dňom prijatia rozhodnutia,
- g) z iného dôvodu, ak tak ustanovuje zákon, alebo zakladateľská listina.

(2) Súd na návrh osoby, ktorá osvedčí právny záujem alebo aj bez takého návrhu, zruší právnickú osobu, ak

- a) prestane spĺňať podmienky ustanovené zákonom na jej vznik,
- c) vykonáva iba takú činnosť, ktorá je vyhradená iným právnym formám právnických osôb, alebo podniká v rozsahu väčšom, ako zákon danej právnej forme povoľuje,
- d) svojou činnosťou popiera, obmedzuje alebo porušuje základné práva a slobody alebo inak porušuje verejný poriadok,
- e) jej činnosť alebo spôsob, ktorým dosahuje ciele svojej činnosti, je zákonom zakázaná alebo nedovolená,
- f) z iného dôvodu ustanoveného v zákone.

(3) Pred rozhodnutím súdu o zrušení právnickej osoby z dôvodu, ktorý je možné odstrániť vyzve súd právnickú osobu na odstránenie nedostatkov v primeranej lehote, ktorú jej určí.

(4) Bez likvidácie sa právnická osoba zrušuje, ak jej imanie prechádza na právneho nástupcu, ak nemá majetok, alebo ak tak zákon ustanoví.

§ 91 Zlúčenie, splynutie a rozdelenie právnickej osoby

(1) Pri zlúčení, splynutí alebo rozdelení právnickej osoby musí mať zanikajúca právnická osoba a právnická osoba, na ktorú prechádza imanie zanikajúcej právnickej osoby, rovnakú právnu formu, ak zákon neustanovuje inak.

(2) Zlúčenie je postup, pri ktorom na základe zrušenia bez likvidácie dochádza k zániku jednej právnickej osoby alebo vi-

acerých právnických osôb, pričom imanie zanikajúcich právnických osôb prechádza na inú už jestvujúcu právnickú osobu, ktorá sa tým stáva právnym nástupcom zanikajúcich právnických osôb.

(3) Splynutie je postup, pri ktorom na základe zrušenia bez likvidácie dochádza k zániku dvoch právnických osôb alebo viacerých právnických osôb, pričom imanie zanikajúcich právnických osôb prechádza na inú novozaloženú právnickú osobu, ktorá sa svojím vznikom stáva právnym nástupcom zanikajúcich právnických osôb.

(4) Rozdelenie je postup, pri ktorom na základe zrušenia bez likvidácie dochádza k zániku právnickej osoby, pričom imanie zanikajúcej právnickej osoby prechádza na iné už jestvujúce právnické osoby, ktoré sa tým stávajú právnymi nástupcami zanikajúcej právnickej osoby (rozdelenie právnickej osoby zlúčením) alebo na novozaložené právnické osoby, ktoré sa svojím vznikom stávajú právnymi nástupcami zanikajúcej právnickej osoby. Každá z nástupníckych právnických osôb zodpovedá za dlhy, ktoré prešli rozdelením zo zaniknutej právnickej osoby na ostatné právnické osoby celým svojím majetkom; na splnenie dlhu sú zaviazané spoločne a nerozdielne.

(5) Návrh zmluvy o zlúčení alebo splynutí alebo projekt rozdelenia právnickej osoby schvaľuje orgán, ktorý je oprávnený na rozhodovanie o zrušení právnickej osoby, ak zákon neustanovuje inak.

(6) Ak zákon neustanoví inak, zmluva o zlúčení alebo splynutí, ako aj rozhodnutie o rozdelení právnickej osoby musí obsahovať údaje o majetku, záväzkoch, právach a povinnostiach zúčastnených právnických osôb.

(7) Účinky zlúčenia, splynutia alebo rozdelenia právnickej osoby nastávajú zápisom do verejného registra, ak zákon neustanoví inak. Návrh na zápis zlúčenia, splynutia alebo rozdelenia podávajú spo-

ločne štatutárne orgány všetkých dotknutých právnických osôb; ich podpisy musia byť úradne osvedčené. Zápis do verejného registra sa uskutoční k tomu istému dňu.

§ 92 Zmena právnej formy právnickej osoby

Právnická osoba môže zmeniť právnú formu na inú právnickú osobu iba v prípade, ak to zákon umožňuje.

Likvidácia právnickej osoby

§ 93

(1) Ak celé imanie právnickej osoby neprešlo jej zrušením na právneho nástupcu, vykoná sa jej likvidácia, ibaže zákon ustanovuje inak.

(2) Právnická osoba vstupuje do likvidácie ku dňu svojho zrušenia. Po dobu likvidácie sa používa názov právnickej osoby s dodatkom „v likvidácii“.

§ 94

(1) Likvidáciu právnickej osoby vykoná likvidátor.

(2) Likvidátorom môže byť len osoba, ktorá môže byť štatutárnym orgánom právnickej osoby. Ak je vymenovaných viacero likvidátorov a z ich vymenovania nevyplýva nič iné, majú postavenie kolektívneho štatutárneho orgánu.

(3) Ak zákon, zakladateľská listina alebo stanovky neustanovujú inak, za likvidátora môže byť vymenovaný štatutárny orgán právnickej osoby, ktorá je v likvidácii, niektorý z jeho členov alebo iná osoba, ktorú za likvidátora vymenuje orgán oprávnený menovať členov štatutárneho orgánu alebo súd. Súd vymenuje likvidátora vtedy, ak rozhodol o zrušení právnickej osoby alebo ak likvidátor nie je vymenovaný bez zbytočného odkladu.

(4) Orgán, ktorý vymenoval likvidátora, rozhodne aj o odmene likvidátora.

(5) Likvidátor sa nemôže svojej funkcie vzdať. Môže však požiadať súd o odvolanie z funkcie, ak od neho nemožno sprá-

vodlivo požadovať, aby funkciu likvidátora vykonával. Na návrh osoby, ktorá osvedčí právny záujem, súd môže odvolať likvidátora aj vtedy, ak porušuje svoje povinnosti.

(6) Ak súd likvidátora odvolá alebo ak likvidátor zomrie, musí byť bez zbytočného odkladu vymenovaný nový likvidátor, a to spôsobom, ktorým sa vymenoval predchádzajúci likvidátor.

§ 95

(1) Vymenovaním likvidátora prechádza pôsobnosť štatutárneho orgánu konať za právnickú osobu na likvidátora.

(2) Likvidátor robí za právnickú osobu len úkony smerujúce k jej likvidácii. Pri výkone tejto pôsobnosti plní povinnosti právnickej osoby, uplatňuje pohľadávky a prijíma plnenia, zastupuje právnickú osobu pred súdmi a inými orgánmi, uzaviera zmiery a dohody o zmene a zániku práv a povinností. Nové zmluvy môže uzavierať len v súvislosti s ukončením doterajších právnych vzťahov.

(3) Likvidátor zodpovedá za výkon svojej funkcie v rovnakom rozsahu ako štatutárny orgán.

§ 96

(1) Likvidátor oznámi vstup právnickej osoby do likvidácie všetkým známym veriteľom. Zároveň je povinný zverejniť vo verejnom registri, v ktorom je právnická osoba zapísaná skutočnosť, že právnická osoba vstúpila do likvidácie s výzvou, aby veritelia právnickej osoby prihlásili svoje pohľadávky, prípadne iné práva v lehote, ktorá nesmie byť kratšia než štyri mesiace.

(2) Likvidátor zostaví ku dňu vstupu právnickej osoby do likvidácie likvidačnú účtovnú súvahu a je povinný zaslať prehľad o imaní právnickej osoby každému, komu vznikne právo na likvidačný zostatok, ak o zaslanie likvidačnej účtovnej súvahy požiada.

(3) Ku dňu skončenia likvidácie, ktorý nesmie byť skôr ako šesť mesiacov po zverejnení podľa odseku 1, zostaví likvidátor účtovnú závierku a predloží ju na schválenie spolu s konečnou správou o priebehu likvidácie a návrhom na rozdelenie likvidačného zostatku tomu, kto je oprávnený rozhodovať o zrušení právnickej osoby a ak ho do funkcie vymenoval súd, tak aj súdu.

(4) Likvidačný zostatok sa môže rozdeliť len vtedy, ak sú uspokojené nároky všetkých známych veriteľov právnickej osoby. Ak známy veriteľ neprihlásil svoju pohľadávku do likvidácie, a pohľadávku nie je možné splniť inak, uloží likvidátor plnenie do súdnej úschovy. Rovnako postupuje, ak veriteľ odoprie účinnosť potrebnú na splnenie.

(5) Ak bol likvidovaný majetok právnickej osoby, vo vzťahu ku ktorej niet osoby, ktorá by mala podiel na likvidačnom zostatku, prípadne likvidačný zostatok štátu, ktorý s ním naloží tak, aby bol v čo najväčšej miery naplnený pôvodný účel tohto majetku.

(6) Ak zákon neustanovuje inak, likvidátor najneskôr po uplynutí 30 dní od schválenia účtovnej závierky a konečnej správy o priebehu likvidácie podá návrh na výmaz právnickej osoby z verejného registra, ak ide o právnickú osobu, ktorá sa do takého registra zapisuje.

(7) Ak likvidátor zistí predĺženie právnickej osoby v likvidácii, bez zbytočného odkladu podá súdu návrh na vyhlásenie konkurzu.

§ 97 Dodatočná likvidácia

(1) Ak právnická osoba zanikla a zistí sa ďalší jej majetok, zruší súd výmaz právnickej osoby z verejného registra, rozhodne o jej obnovení a nariadení dodatočnej likvidácie a vymenuje likvidátora, a to na návrh člena bývalého štatutárneho orgánu zaniknutej právnickej osoby, jej likvidátora, veriteľa dlžníka, osoby, ktorá mala právo na likvidačný

zostatok alebo inej osoby, ktorá osvedčí právny záujem.

(2) Od obnovenia sa na právnickú osobu hľadí, akoby nezanikla a neuspokojené pohľadávky jej veriteľov sa obnovia. Počas doby, po ktorú bola právnická osoba vymazaná z registra premlčacia doba pre práva veriteľov voči právnickej osobe spočíva.

(3) Nariadenie dodatočnej likvidácie nemá vplyv na už ukončenú likvidáciu. Ak však zistený ďalší majetok nestačí na uspokojenie veriteľov, musí byť podiel na likvidačnom zostatku, ktorý nebol prijatý dobromyseľne, vrátený.

(4) Na dodatočnú likvidáciu sa prirátane použijú ustanovenia o likvidácii.

Druhý oddiel: Združenie osôb

§ 98 Základné ustanovenie

(1) Najmenej tri osoby, z ktorých aspoň jedna musí byť staršia ako 18 rokov alebo právnickou osobou, môžu založiť na dosiahnutie spoločného cieľa združenie osôb (ďalej len „združenie“).

(2) Zákon ustanoví, kedy môže združenie založiť jedna osoba.

§ 99 Založenie združenia

Združenie sa zakladá zakladateľskou zmluvou alebo schválením stanov. O založení združenia na ustanovujúcej členskej schôdzi sa spíše zápisnica, ktorá musí mať všetky náležitosti zakladateľskej listiny a musí obsahovať aj podpisy zakladajúcich členov.

§ 100 Stanovy združenia

Stanovy združenia upravujú vznik, zánik a podmienky členstva, práva a povinnosti členov, orgány združenia a ich pôsobnosť, spôsob zrušenia združenia a naloženia s jeho likvidačným zostatkom. Stanovy určujú aj spôsob, ktorým sa stanovy menia a dopĺňajú. Ak stanovy neurčia inak, o zmene stanov rozhoduje nadpolovičná väčšina všetkých členov združenia.

§ 101 Vznik združenia

(1) Združenie ako právnická osoba vzniká zápisom do verejného registra, ibaže zákon ustanoví inak.

(2) Odborová organizácia a organizácia zamestnávateľov vzniká dňom nasledujúcim potom, keď bol príslušnému orgánu doručený návrh na jej zápis.

§ 102 Zápis do registra

(1) Do registra sa zapisuje názov a sídlo združenia, predmet jeho činnosti, orgány združenia osoby, ktoré sú členmi štatutárneho orgánu združenia.

(2) K návrhu na zápis do registra sa priložujú zakladateľská zmluva alebo zápisnica o ustanovujúcej členskej schôdzi spolu so stanovami.

§ 103 Názov združenia

Názov združenia musí obsahovať označenie „združenie“.

§ 104 Nedovolené združenia

(1) Nie sú dovolené združenia

- a) ktorých cieľom je popierať alebo obmedzovať osobné, politické alebo iné práva občanov pre ich národnosť, pohlavie, rasu, pôvod, politické alebo iné zmýšľanie, náboženské vyznanie a sociálne postavenie, roznečovať nenávisť a neznášanlivosť z týchto dôvodov, podporovať násilie alebo inak porušovať ústavu a zákony;
- b) ktoré sledujú dosahovanie svojich cieľov spôsobmi, ktoré sú v rozpore s ústavou a zákonmi;
- c) ozbrojené alebo s ozbrojenými zložkami; za také sa nepovažujú združenia, ktorých členovia držia alebo používajú zbrane na športové účely a
- d) ktoré vykonávajú podnikateľskú činnosť, ibaže ide o vedľajšiu činnosť za účelom naplnenia cieľov združenia.

(2) Nedovolené združenia môže orgán, ktorý vedie ich registráciu zrušiť rozhodnutím o jeho rozpustení.

§ 105 Použitie výnosov združenia

Výnosy z činnosti združenia sa môžu použiť len na činnosť združenia vrátane správy združenia, ibaže zákon ustanoví inak.

§ 106 Orgány združenia

(1) Najvyšším orgánom združenia je členská schôdza. Rozhoduje najmä o voľbe členov orgánov združenia a o jeho likvidátorovi, o zmenách zakladateľskej listiny a stanov, schvaľuje výročnú správu a rozpočet združenia a rozhoduje o zrušení združenia. Každý člen združenia má na členskej schôdzi jeden hlas.

(2) Štatutárnym orgánom je predseda občianskeho združenia, volený členskou schôdzou. Ak má mať štatutárny orgán viac členov, je ním správna rada (predsedníctvo?). Štatutárny orgán riadi činnosť združenia.

§ 107 Členstvo v združení

(1) Členstvo je viazané na osobu člena a neprechádza na jeho právnych nástupcov.

(2) Zo združenia môže každý slobodne vystúpiť.

(3) Členstvo v združení možno viazať aj na určitý členský príspevok.

(4) Členstvo v združení môže byť podmienené spoluvlastníctvom alebo iným vzťahom k určitej veci alebo na taký vzťah viazané. Ak je členstvo v združení viazané na vzťah k veci, môže vzniknúť alebo zaniknúť len vznikom alebo zánikom tohto vzťahu a prevedené môže byť iba spolu s predmetom tohto vzťahu.

§ 108 Práva a povinnosti člena združenia

(5) Člen združenia má právo podieľať sa na činnosti združenia a jeho orgánov. Môže najmä požadovať od členov orgánov informácie, súvisiace s činnosťou združenia.

(6) Člen združenia je povinný nepoškodzovať záujmy združenia a dodržiavať jeho vnútorné predpisy.

(7) Združenie nesmie žiadneho člena bezdôvodne zvýhodňovať alebo znevýhodňovať.

Prostriedky ochrany člena združenia

§ 109 Neprihliadnutie na hlas člena združenia

Ak člen združenia zneužije hlasovacie právo k škode združenia alebo ostatných členov, môže sa združenie, alebo iný jeho člen do troch mesiacov od zneužitia hlasovacieho práva domáhať, aby súd rozhodol, že sa k hlasu tohto člena v tomto prípade neprihliada.

§ 110 Neplatnosť rozhodnutí orgánov združenia

(1) Na rozhodnutie orgánu, ktoré zjavne porušuje dobré mravy sa neprihliada. Rovnaké platí, ak účel zákona, ktorý rozhodnutie orgánu porušuje, vyžaduje, aby rozhodnutie nemalo účinky napriek márnemu uplynutiu lehoty na určenie jeho neplatnosti.

(2) Súd môže na návrh člena štatutárneho orgánu, iných dozorných orgánov, ak sú ustanovené a člena združenia, ktorého práva boli rozhodnutím porušené, vyhlásiť rozhodnutie orgánu združenia, ktoré nie je preskúmateľné iným orgánom združenia, za neplatné, ak porušuje zákon alebo stanov. Návrh na určenie neplatnosti môže byť podaný do 30 dní odo dňa, keď sa o ňom dotknutá osoba dozvedela, najneskôr však do 6 mesiacov od jeho prijatia.

(3) Súd nevysloví neplatnosť rozhodnutia orgánu, ak porušenie zákona alebo stanov nemalo závažné právne následky a ak ochrany hodný záujem vyžaduje, aby nebola neplatnosť vyslovená.

(4) Neplatnosť rozhodnutia orgánu združenia nemá vplyv na práva tretích osôb nadobudnuté v dobrej viere.

§ 111 Mimosúdne riešenie sporov

(1) Stanovy môžu určiť, ktorý orgán mimosúdneho riešenia sporov rozhodne

spory vyplývajúce z vnútorných pomerov združenia. Ak nie je spor vyriešený týmto orgánom do šiestich mesiacov, môže sa dotknutá osoba obrátiť na súd, ibaže by orgánom mimosúdneho riešenia sporov bol rozhodcovský súd v zmysle osobitných predpisov.

(2) Stanovy môžu určiť určia spôsob ob-
sadzovania členov orgánu na mi-
mosúdne riešenie sporov v zmysle ods. 1,
pričom musí byť zabezpečená ich ne-
strannosť a nezaujatosť ako aj právo
účastníkov na prístup k tomuto orgánu.

§ 112 Uplatňovanie si nárokov

(1) Členská schôdza môže určiť zástupcu
združenia, ktorý uplatní v mene združenia
nároky združenia voči jeho členom
alebo členom jeho orgánov. Za týmto úče-
lom môže byť členská schôdza zvolaná aj
dozorným orgánom združenia, ak je
ustanovený.

(2) V prípade, ak členská schôdza od-
mietne určiť zástupcu alebo sa odmietne
s otázkou zaoberať, môže minimálne de-
satina členov uplatniť tento nárok tak,
že určí zástupcu, ktorý nárok uplatní
v mene združenia a na jeho účet. V prí-
pade neúspechu sú členovia združenia
povinní spoločne hradiť trovy konania.

(3)

Tretí oddiel: Účelové združenie ma- jetku

Prvý pododdiel: Nadácie

§ 113 Všeobecné ustanovenie

(1) Nadácia je účelové združenie ma-
jetku, ktoré sa zriaďuje ako právnická
osoba jednostranným úkonom zaklada-
tela (nadačná listina). Zakladateľ venuje
nadácii určitý nadační majetok a určí
priamo navonok zameraný a určený účel
nadácie a príjemcu jej plnení (benefi-
cient).

(2) Účel nadácie môže byť verejnopro-
spešný alebo súkromný.

(3) Verejnoprospešná nadácia je taká,
ktorá podľa nadačnej listiny slúži vý-
lučne alebo prevažne verejne prospeš-
nému účelu.

(4) Súkromná nadácia je taká, ktorá
podľa nadačnej listiny slúži výlučne
alebo prevažne súkromnému účelu alebo
vlastným potrebám zakladateľa.
Súkromné nadácie sú najmä:

- a) rodinné nadácie, ktorých majetok
slúži výhradne k úhrade nákladov na
výchovu či vzdelávanie, vybavenie
alebo podporu členov jednej alebo vi-
acerých rodín alebo k podobným ro-
dinným záujmom,
- b) zmiešané rodinné nadácie, ktoré sle-
dujú prevažne účel rodinných nadá-
cií, k tomu ale doplnkovo slúžia aj ve-
rejnoprospešnému alebo inému
súkromnému účelu.

(5) Prevažujúci účel nadácie sa po-
sudzuje podľa pomeru plnení slúžiacich
k súkromnému a k verejnoprospešnému
účelu. Ak nie je určiteľné, že nadácia
v určitom období úplne alebo prevažne
slúžila súkromnému účelu, považuje sa
za verejne prospešnú nadáciu.

§ 114 Názov nadácie

Názov nadácie musí obsahovať ozna-
čenie „nadácia“.

§ 115 Nedovolená nadačná činnosť

(1) Nadácia môže podnikáť iba, ak pod-
nikanie slúži bezprostredne k dosiahnu-
tiu jej verejnoprospešného cieľa alebo ak
to osobitný predpis povoľuje. Nadácia so
súkromným účelom môže podnikáť, ak
to riadne investovanie a správa majetku
nadácie vyžaduje. Podnikanie nadácie
musí byť v súlade s účelom nadácie
a musí predstavovať iba vedľajšiu čin-
nosť.

(2) Nadácia ďalej nemôže:

- a) prevziať obchodné vedenie obchodnej
spoločnosti alebo družstva,
- b) s výnimkou podľa odseku 1 veta prvá
nemôže byť neobmedzene ručiacim
spoločníkom obchodnej spoločnosti,

- c) byť tichým spoločníkom podnikateľa alebo
- d) použiť svoj majetok na financovanie činnosti politických strán a politických hnutí, ani na prospech kandidáta na volenú funkciu.

Založenie a vznik nadácie

§ 116 Založenie a vznik nadácie

- (1) Nadácia sa zakladá nadačnou listinou podpísanou všetkými zakladateľmi. Pravosť podpisov všetkých zakladateľov musí byť úradne osvedčená.
- (2) Do vzniku nadácie konajú vo veciach súvisiacich s jej vznikom zakladatelia spoločne alebo určený správca nadácie.
- (3) Nadácia vzniká zápisom do verejného registra.
- (4) Zakladateľ nadácie a jeho dedičia sa môžu dovolávať neplatnosti založenia nadácie z dôvodu nedostatku vôle zakladateľa podľa všeobecných ustanovení o nedostatkoch pri právnych úkonoch a uzatváraní zmlúv aj po zápise do registra. Rozhodnutím súdu nie sú dotknuté nadačné plnenia prijaté beneficentami v dobrej viere.

Osoby zúčastnené na nadácii

§ 117 Zakladateľ

- (1) Zakladateľom nadácie môže byť jeden alebo viac osôb. Nadácia založená pre prípad smrti môže mať len jedného zakladateľa.
- (2) Ak je zakladateľov viac, môžu práva prislúchajúce zakladateľovi vykonávať iba všetci spoločne, ibaže nadačná listina určí inak. Ak jeden z nich zomrie, predpokladá sa, že jeho práva zanikajú.
- (3) Ak nadáciu založil nepriamy zástupca určitej osoby, považuje sa za jej zakladateľa táto osoba. Nepriamy zástupca je povinný oznámiť správnej rade nadácie, na účet koho konal.

§ 118 Beneficient

- (1) Za príjemcu plnení zo strany nadácie (beneficient) sa považujú osoby, ktoré počas existencie nadácie alebo pri jej ukončení získali, alebo mohli získať pre seba majetkový prospech.
- (2) Beneficientom je:
 - a) beneficietom s právnym nárokom,
 - b) beneficietom, ktorého nárok vznikne v budúcnosti,
 - c) osoba, ktorej prislúcha prospech na základe úvahy príslušného orgánu a
 - d) posledný beneficiet.
- (3) Beneficient s právnym nárokom je osoba, ktorá má na základe nadačnej listiny, štatútu alebo vnútorných predpisov nadácie nárok na majetkový prospech určený alebo určitelný čo do výšky z majetku nadácie alebo jej výnosu (nadačný príspevok).
- (4) Beneficient, ktorého nárok vznikne v budúcnosti je osoba, ktorej právny nárok na majetkový prospech môže vzniknúť na základe nadačnej listiny, štatútu alebo vnútorných predpisov nadácie, ak nastane odkladací účinok podmienky, alebo dosiahnutím určitého času, najmä v prípade odpadnutia beneficenta, ktorý jej ako oprávnený v rade predchádzal.
- (5) Osoba, ktorej prislúcha prospech na základe úvahy príslušného orgánu je osoba, ktorá patrí do okruhu beneficentov určeného zakladateľom a ktorej majetkový prospech závisí od rozhodnutia správnej rady alebo iného orgánu. Za takúto osobu sa nepovažuje ten, kto má budúci nárok na takýto prospech. Právny nárok osoby, ktorej prislúcha prospech na základe úvahy príslušného orgánu vzniká až platným rozhodnutím na to určeného orgánu o faktickom vyplatení danej osobe a zaniká prijatím tohto prospechu.
- (6) Posledným beneficietom je osoba, ktorá má podľa nadačnej listiny alebo štatútu nadobudnúť likvidačný zostatok. Ak nie je posledný beneficiet určený, alebo neexistuje, pripadne likvidačný zostatok štátu.

§ 119 Práva beneficentov na informácie

(1) Beneficiet má v rozsahu, v akom sa to týka jeho práv, právo na nahliadnutie do nadačnej listiny, štatútu a vnútorných predpisov nadácie.

(2) Ak zákon neustanovuje inak, beneficiet má v rozsahu, v akom sa to týka jeho práv, právo požadovať od príslušných orgánov nadácie poskytnutie informácie a podávanie správ o účtovníctve. Za týmto účelom má právo nahliadať do účtovných kníh a podkladov, robiť si kópie a kontrolovať všetky skutočnosti a pomery, či už osobne alebo prostredníctvom zástupcu. Toto právo nesmie byť vykonávané v rozpore so zásadou poctivosti, zneužívané alebo inak nesmie byť vykonávané v rozpore so záujmami nadácie alebo ostatných beneficentov. Výnimčne a len za účelom ochrany beneficenta je možné výkon tohto práva odoprieť.

(3) Právo na informácie prislúcha poslednému beneficietovi až po zrušení nadácie.

§ 120 Právo na informácie pri nadácii s kontrolným orgánom

Ak bol v nadačnej listine určený kontrolný orgán, má beneficiet právo požadovať informácie iba o účele a organizácii nadácie a o svojich vlastných právach voči nadácii, ako aj požadovať právo na predloženie výročnej správy kontrolného orgánu. Právo na nahliadnutie do nadačnej listiny, štatútu a vnútorných predpisov nadácie tým nie je dotknuté.

§ 121 Právo na informácie pri nadácii podliehajúcej dohľadu

Právo na informácie beneficietom nepatria, ak nadácia podlieha dohľadu príslušného orgánu verejnej správy.

Majetok nadácie a jeho použitie**§ 122 Majetok nadácie**

(1) Majetok nadácie tvorí nadačná istina, nadačný fond a ostatný majetok nadácie.

(2) Nadačná istina je súborom predmetov vkladu do nadácie, prípadne aj nadačných darov.

(3) Nadačné imanie je peňažné vyjadrenie nadačnej istiny nadácie zapísané do registra nadácií. Pri založení nadácie je tvorené majetkovými vkladmi jednotlivých zakladateľov. Hodnota majetkového vkladu každého zakladateľa je najmenej 2000 eur. Základná hodnota nadačného imania musí byť najmenej 20000 eur a musí byť v tejto výške tvorená peňažnými vkladmi.

(4) Postavenie zakladateľa nezíska ten, kto po vzniku nadácie jej venuje majetok.

§ 123 Použitie majetku nadácie

(1) Majetok nadácie sa môže použiť len v súlade s účelom a podmienkami určenými v nadačnej listine a na úhradu výdavkov (nákladov) na správu nadácie a jej majetku. Výšku výdavkov (nákladov) na správu nadácie určí správna rada každoročne v miere nevyhnutnej na zabezpečenie činnosti nadácie.

(2) Výdavky (náklady) na správu nadácie zahŕňajú výdavky (náklady) na

- a) ochranu a zhodnotenie majetku nadácie,
- b) propagáciu verejnoprospešného účelu nadácie alebo účelu nadačného fondu,
- c) prevádzku nadácie,
- d) odmenu za výkon funkcie člena orgánu nadácie,
- e) náhrady výdavkov spojených s výkonom funkcie podľa osobitného predpisu,
- f) mzdové náklady,

- g) iné náklady na ostatné činnosti spojené s prevádzkou nadácie.

§ 124 Účelové viazanie daru

Ak darca poskytol nadácii dar na konkrétny účel, nadácia je oprávnená použiť ho na iný účel len s predchádzajúcim súhlasom tohto darcu.

§ 125 Prospech z majetku nadácie

(1) Nadačné príspevky v prospech osôb určených ako beneficianti sa môžu poskytnúť, ak sa tým neohrozí uspokojenie nárokov veriteľov nadácie.

(2) Nadácia nesmie poskytnúť nadačný príspevok osobám, ktoré sú členmi ich orgánov, ani osobám im blízkym, ibaže tak stanoví nadačná listina.

§ 126 Vylúčenie práv veriteľov

Zakladateľ môže v nadačnej listine rodinnej nadácie určiť, že veritelia beneficiantov nesmú odňať beneficiantom ich bezodplatne nadobudnuté práva na nadačné príspevky, alebo budúce práva na nadačné príspevky, ani jednotlivé nároky na ne, ani prostredníctvom exekúcie alebo konania v prípade úpadku beneficianta. V prípade zmiešaných rodinných nadáciách je takéto určenie prípustné len vtedy, ak slúži účelom rodinnej nadácie.

Nadačná listina a predpisy nadácie

§ 127 Nadačná listina

- (1) Nadačná listina musí obsahovať:
- Prejav vôle zriadiť nadáciu
 - venovanie majetku
 - názov a sídlo nadácie,
 - účel, ktorý nadácia bude podporovať
 - dobu, na akú sa nadácia zriaďuje,
 - určenie okruhu beneficiantov, alebo určenie osoby, ktorá beneficianta určí ako aj určenie podmienok poskytovania prospechu týmto osobám, ibaže je účelom nadácie podpora všeobecného

prospechu alebo sa odkáže na bližšiu úpravu v štatúte,

- hodnotu nadačného imania a podmienky nakladania s majetkom nadácie,
 - meno a priezvisko (názov), rodné číslo (identifikačné číslo organizácie) a adresu trvalého pobytu (sídlo) všetkých zakladateľov a hodnotu a predmet majetkového vkladu, ktorý každý zakladateľ vložil do nadačného imania pri založení nadácie,
 - podrobnosti o ustanovovaní a právomoci a rozhodovaní orgánov nadácie, ako aj meno, priezvisko, rodné číslo a adresu trvalého pobytu alebo dlhodobého pobytu prvých členov orgánov nadácie.
- (2) Nadačná listina musí obsahovať aj informáciu o tom, že:
- bol vydaný alebo môže byť vydaný štatút,
 - boli vydané alebo môžu byť vydané vnútorné predpisy nadácie a že
 - môžu byť vytvorené ďalšie orgány nadácie určené v štatúte alebo vnútorných predpisoch.
- (3) Ak si zakladateľ vyhradí, v nadačnej listiny sa uvedie aj výhrada o:
- zmene nadačnej listiny zakladateľom, alebo orgánom nadácie
 - vylúčení práv veriteľov podľa tohto predpisu a
 - zmene právnej formy.

§ 128 Štatút

Zakladateľ môže prijať štatút, ktorý bližšie upravuje vnútornú štruktúru nadácie a podmienky poskytovania prospechu beneficiantom, alebo si takúto možnosť vyhradí do budúcnosti pre seba alebo pre správnu radu.

§ 129 Vnútorné predpisy

Pre podrobnejšiu úpravu a za účelom vykonania nadačnej listiny či štatútu môže

zakladateľ, správna rada alebo iný nadačný orgán vydať vnútorné predpisy, ak tak bolo vyhradené v nadačnej listine. Vnútorné predpisy prijaté zakladateľom majú prednosť pred vnútornými predpismi vydanými správnu radou alebo iným orgánom nadácie.

Zmeny nadačnej listiny a predpisov nadácie

§ 130 Zmeny nadačnej listiny a ostatných predpisov nadácie zakladateľom

(1) Pred vznikom nadácie môže byť nadačná listina zakladateľom zmenená alebo odvolaná. Ak jeden z viacerých zakladateľov zomrel alebo zanikol, nemôže byť nadačná listina odvolaná; zmenená môže byť pri sledovaní účelu nadácie. Ak zomreli alebo zanikli všetci zakladatelia, môže byť nadačná listina pri sledovaní účelu nadácie zmenená súdom na návrh osoby, ktorá osvedčí právny záujem tak, aby sa odstránili prekážky brániace jej vzniku a aby sa prispôsobila zmeneným pomeroch.

(2) Po vzniku nadácie môže byť obsah nadačnej listiny zmenený zakladateľom len, ak si toto právo v nej vymienil. Zmena sa nemôže dotýkať účelu nadácie.

(3) Zakladateľ môže určiť v nadačnej listine ustanovenia, ktoré sa nesmú meniť rozhodnutím nijakého orgánu nadácie.

(4) Práva zakladateľa zmeniť alebo odvolať nadačnú listinu neprechádzajú na právnych nástupcov. Ak ich má vykonať zástupca, vyžaduje sa osobitné plnomocenstvo.

(5) Rovnaké podmienky ako pre zmenu nadačnej listiny sa vyžadujú aj pre zmenu ostatných predpisov nadácie.

(6) Zmena nadačnej listiny sa zapisuje do verejného registra.

Zmeny nadačnej listiny a ostatných predpisov nadácie orgánom nadácie

§ 131 Zmena účelu nadácie

(1) Zmena účelu nadácie správnu radou alebo iným orgánom nadácie je prípustná len vtedy, ak sa stane účel nedosiahnuteľným, nedovoleným, ak by bol proti zdravému rozumu alebo sa pomery zmenili natoľko, že účel dostal úplne iný význam či účinok, takže sa nadácia odklonila od vôle zakladateľa.

(2) Zmena musí zodpovedať predpokladanej vôli zakladateľa a oprávnenie k zmene musí byť výslovne vyhradené správnej rade alebo inému orgánu v nadačnej listine. Zmena účelu nadáciu je možná len so súhlasom súdu.

§ 132 Zmena ostatného obsahu nadačnej listiny a ostatných predpisov

Správna rada alebo iný orgán nadácia môže zmeniť obsah nadačnej listiny, štatútu ako aj vnútorných predpisov, ktorý sa nedotýka účelu nadácie, ak je to určené v nadačnej listine a v tam určenom rozsahu. Príslušný orgán môže nadačnú listinu zmeniť, ak je to vecne odôvodnené a zachová sa účel nadácie.

Zmeny nadačnej listiny a ostatných predpisov nadácie orgánom verejnej správy

§ 133

(1) Nadačný kontrolný orgán môže podať návrh na súd na určenie zmeny účelu nadácie, ktorá podlieha jeho dohľadu, ak sa účel stal účel nedosiahnuteľným, nedovoleným, ak by bol proti zdravému rozumu alebo sa pomery zmenili natoľko, že účel dostal úplne iný význam či účinok, takže sa nadácia odklonila od vôle zakladateľa a nadačná listina nepoverila orgán nadácie k zmene účelu. Zmena musí zodpovedať predpokladanej vôli zakladateľa

(2) Nadačný kontrolný orgán, ako aj každý, kto osvedčí právny záujem môže podať návrh na súd na určenie zmeny iného obsahu nadačnej listiny, štatútu či vnútorných predpisov nadácie, ktorá podlieha jeho dohľadu, ak:

- a) nadačná listina nepoverila orgán nadácie k zmene obsahu nadačnej listiny či iných predpisov nadácie a
 - b) je to účelné k zachovaniu účelu nadácie, najmä k zabezpečeniu jej ďalšej existencie, alebo k zabezpečeniu jej majetku.
- (3) Súd môže na návrh osoby, ktorá osvedčí právny záujem, alebo v naliehavých prípadoch, najmä ak existuje vážne podozrenie z trestnej činnosti niektorého z orgánov nadácie, aj z podnetu iného štátneho orgánu alebo z vlastného podnetu zmeniť účel nadácie alebo iný obsah nadačnej listiny a iných predpisov nadácie, ktorá nepodlieha dozoru nadačného kontrolného orgánu.

Orgány nadácie

§ 134 Orgány nadácie

- (1) Orgánmi nadácie sú
 - a) správna rada,
 - b) dozorná rada, alebo revízor ak sa nezriaďuje dozorná rada,
 - c) iný orgán, ak to ustanoví nadačná listina.
- (2) Členovia orgánov nadácie musia byť bezúhonní. Za bezúhonného na účely tohto ustanovenia sa nepovažuje ten, kto bol právoplatne odsúdený za úmyselný trestný čin.

§ 135 Odvolanie člena orgánu súdom

- Súd na návrh osoby, ktorá osvedčí právny záujem alebo aj bez návrhu odvolá člena orgánu nadácie, ak tak určí nadačná listina alebo z dôležitého dôvodu, najmä:
- a) ak závažne poruší povinnosti,
 - b) pre neschopnosť riadneho plnenia úloh alebo
 - c) ak bol na jeho majetok vyhlásený konkurz, alebo bol návrh na vyhlásenie konkurzu zamietnutý pre nedostatok majetku.

§ 136 Správna rada

- (1) Štatutárnym orgánom nadácie je správna rada.
- (2) Ak členovia správnej rady vykonávajú svoju funkciu bezplatne, môže byť v nadačnej listine vylúčená ich zodpovednosť za ľahkú nedbanlivosť, ibaže by sa tým poškodili veritelia nadácie.

§ 137 Právomoc správnej rady

- (1) Správna rada zabezpečuje vedenie nadácie a spravuje nadačný majetok v duchu vôle zakladateľa a v súlade s účelom nadácie.
- (2) Správna rada rozhoduje aj o ďalších skutočnostiach v rozsahu a za podmienok určených v nadačnej listine alebo v zákone.

§ 138 Zloženie správnej rady

- (1) Správna rada má najmenej troch členov.
- (2) Ak nie je v nadačnej listine uvedené inak, je funkčné obdobie členov správnej rady tri roky.
- (3) Členstvo v správnej rade je nezlučiteľné s členstvom v inom orgáne tej istej nadácie.
- (4) Členom správnej rady môže byť len fyzická osoba.
- (5) Na uvoľnené miesto člena správnej rady musí správna rada do 60 dní od uvoľnenia miesta zvoliť nového člena správnej rady na zvyšok funkčného obdobia alebo na ďalšie funkčné obdobie. Ak po uvoľnení miesta člena správnej rady klesne počet členov správnej rady pod troch členov, správna rada nemôže, s výnimkou voľby nových členov, až do času, kým nebude doplnená, prijať žiadne rozhodnutie.
- (6) Členovia správnej rady sa zapisujú do verejného registra.

§ 139 Dozorná rada (revízor)

(1) Dozorná rada (revízor) je kontrolný orgán nadácie, nezávislý na správnej rade.

(2) Dozorná rada sa zriaďuje, ak

- a) je majetok nadácie vyšší ako 150 000 eur,
- b) ak je ovládajúcou osobou obchodnej spoločnosti podľa osobitného predpisu, alebo
- c) tak ustanoví nadačná listina alebo štatút nadácie.

(3) Ak nie je zriadená dozorná rada, jej pôsobnosť vykonáva revízor.

(4) Členov dozornej rady (revízora) alebo spôsob ich ustanovenia upraví zakladateľ v nadačnej listine.

(5) Členovia dozornej rady (revízor) sú oprávnení nahliadať do všetkých dokladov a záznamov týkajúcich sa činnosti nadácie a kontrolovať, či je účtovníctvo vedené v súlade s osobitným predpisom, či nadácia uskutočňuje svoju činnosť v súlade so všeobecne záväznými právnymi predpismi a nadačnou listinou.

(6) Dozorná rada (revízor) najmä

- a) kontroluje vedenie účtovníctva,
- b) schvaľuje účtovnú závierku a výročnú správu nadácie,
- c) určuje audítora, ktorý overuje účtovnú závierku, ak musí mať nadácia overenú účtovnú závierku a
- d) upozorňuje správnu radu na zistené nedostatky a podáva návrhy na ich odstránenie a
- e) najmenej raz ročne kontroluje, či je majetok nadácie spravovaný a používaný k naplneniu jej účelu; o výsledkoch podáva správu správnej rade, a ak sa zistia okolnosti ohrozujúce existenciu nadácie, aj beneficiantom a súdu.

§ 140 Ďalšie orgány

Zakladateľ môže určiť ďalšie orgány, najmä pre výber beneficianta, k zisteniu výšky a podmienok pre vyplácanie príspechu, pre správu majetku, podporu

správnej rady, k výhrade súhlasu či udeľovaniu pokynov a ochrane záujmov zúčastnených osôb. Tieto orgány nemôžu voči tretím osobám konať za nadáciu.

Účtovníctvo

§ 141

(1) Nadácia vedie účtovníctvo podľa osobitného predpisu a to oddelene o nadačných príspevkoch a ostatných činnostiach k naplneniu účelu nadácie a o nákladoch na jej správu.

(2) Ročná účtovná závierka musí byť overená audítorom, ak príjem prostriedkov nadácie z cudzích zdrojov ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, presiahne sumu 200 000 eur, pričom príjmom prostriedkov nadácie z cudzích zdrojov sa na tento účel považujú príjmy dosiahnuté z prijatých prostriedkov od fyzických osôb, právnických osôb, príspevky z podielu zaplatenej dane, príjmy z verejných zbierok a dotácie; tým nie je dotknutá povinnosť overenia ročnej účtovnej závierky podľa osobitného predpisu.

Zrušenie nadácie

§ 142 Dôvody zrušenia

(1) Správna rada rozhodne o zrušení nadácie, ak bol dosiahnutý účel nadácie, alebo tento účel nie je možné dosiahnuť, alebo ak nastali dôvody, ktoré určuje nadačná listina.

(2) O zrušení nadácie musí správna rada rozhodnúť jednodhlasne, ibaže nadačná listina určí inak.

§ 143 Zlúčenie alebo splynutie nadácie

Nadácia sa môže zlúčiť alebo splynúť s inou nadáciou, ak to nadačné listiny týchto nadácií nezakazujú. Nadačné imanie nástupníckej nadácie sa zvyšuje o nadačné imanie zanikajúcej nadácie.

§ 144 Osobitné ustanovenia o likvidácii nadácie

Likvidátor je povinný likvidačný zostatok ponúknuť v nadačnej listine určenému poslednému beneficiantovi, ak ich je viac, tak rovným dielom, inak ponúknuť inej nadácii s obdobným účelom alebo obci, v ktorej mala zrušená nadácia sídlo. Ak obec likvidačný zostatok prijme, môže ho použiť iba na verejnoprospešný účel.

Druhý pododdiel: Osobitné ustanovenia o verejnoprospešnej nadácii

§ 145 Verejnoprospešná nadácia

(1) Nadácia môže byť založená aj za verejnoprospešným účelom (verejnoprospešná nadácia).

(2) Verejnoprospešným účelom sa na účely tohto zákona rozumie najmä rozvoj a ochrana duchovných a kultúrnych hodnôt, realizácia a ochrana ľudských práv alebo iných humanitných cieľov, ochrana a tvorba životného prostredia, zachovanie prírodných hodnôt, ochrana zdravia, ochrana práv detí a mládeže, rozvoj vedy, vzdelania, telovýchovy a sociálnych služieb a plnenie individuálne určenej humanitnej pomoci pre jednotlivca alebo skupinu osôb, ktoré sa ocitli v ohrození života alebo potrebujú naliehavú pomoc pri postihnutí živelnou pohromou.

(3) Nadačná listina verejnoprospešnej nadácie nesmie obsahovať meno konkrétneho beneficianta.

(4) Iba verejnoprospešná nadácia môže v názve mať označenie verejnoprospešná nadácia.

(5) Verejnoprospešná nadácia môže organizovať charitatívnu lotériu.

§ 146 Nadačné imanie verejnoprospešnej nadácie

(1) Majetok, ktorý tvorí nadačné imanie verejnoprospešnej nadácie, nemožno darovať, vložiť ako vklad do obchodnej spo-

ločnosti, zatažiť ani použiť na zabezpečenie záväzkov nadácie, ani na zabezpečenie záväzkov tretích osôb.

(2) Nadácia je povinná uložiť peňažné prostriedky, ktoré sú súčasťou nadačného imania, na účet v banke alebo v pobočke zahraničnej banky, ktorá má bankové povolenie na území Slovenskej republiky.

(3) Peňažné prostriedky, ktoré sú súčasťou nadačného imania, môže nadácia použiť len na kúpu

- a) štátnych dlhopisov a štátnych pokladničných poukážok,
- b) cenných papierov prijatých na trh kótovaných cenných papierov a podielov listov otvorených podielových fondov,
- c) hypotekárnych záložných listov,
- d) vkladových listov, vkladových certifikátov a depozitných certifikátov,
- e) nehnuteľností.

§ 147 Majetok verejnoprospešnej nadácie a jeho použitie

(1) Ak hodnota daru alebo výška príspevku verejnoprospešnej nadácii presiahne 300 eur, je nadácia povinná oznámiť darcovi presnú špecifikáciu jeho použitia do 60 dní odo dňa použitia tohto daru alebo príspevku, ak darca neurčí inak.

(2) Fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorej nadácia poskytla príspevok, je povinná použiť tieto prostriedky len na verejnoprospešný účel, na ktorý jej boli poskytnuté, a na požiadanie preukázať nadácii, ako prostriedky použila. Ak tak neurobí, je povinná tieto prostriedky vrátiť podľa pravidiel bezdôvodného obohatenia.

(3) Prostriedky nadácie určené na plnenie jej verejnoprospešného účelu nemožno poskytnúť zakladateľovi, členovi správnej rady, ani členovi iného orgánu nadácie, zamestnancovi nadácie a im blízkym osobám. To neplatí, ak ide o poskytnutie prostriedkov z nadačného

fondy vytvoreného na plnenie individuálne určenej humanitnej pomoci pre jednotlivca alebo skupinu osôb, ktoré sa ocitli v ohrození života alebo ktoré potrebujú naliehavú pomoc pri postihnutí živelnou pohromou. Poskytnutie príspevku podlieha schváleniu dozornej rady alebo revízora.

(4) Nadácia nesmie poskytnúť nadačný príspevok, ak výška vlastných zdrojov financovania majetku nadácie podľa osobitného predpisu znížených o zdroje, ktoré sú účelovo viazané a ktorých účel nemôže nadácia zmeniť, je nižšia alebo by v dôsledku plnenia bola nižšia, ako je výška nadačného imania.

(5) Osoba ktorá prijala v dobrej viere príspevok v rozpore s odsekom 4 nie je povinná ho vrátiť.

§ 148 Nadačný fond

(1) Verejnoprospešná nadácia môže na podporu verejnoprospešného účelu vytvoriť nadačný fond rozhodnutím správnej rady alebo na základe písomnej zmluvy s fyzickou osobou alebo s právnickou osobou.

(2) Nadačný fond tvoria peňažné prostriedky, ktoré nie sú súčasťou nadačného imania alebo ostatného majetku nadácie. Nadácia vedie vo svojom účtovníctve oddelene prostriedky nadačného fondu.

(3) Nadačný fond nemá právnu subjektivitu.

(4) Rozhodnutie správnej rady alebo zmluva o vytvorení nadačného fondu musí obsahovať

- a) názov nadácie, ktorá nadačný fond vytvára,
- b) názov nadačného fondu; súčasťou názvu nadačného fondu musí byť aj názov nadácie, ktorá nadačný fond vytvára,
- c) účel, na aký sa nadačný fond vytvára,
- d) doba, na akú sa nadačný fond vytvára.

(5) Predmetom zmluvy o vytvorení nadačného fondu medzi fyzickou osobou alebo právnickou osobou a nadáciou je určenie podmienok na získavanie peňažných prostriedkov a ich poskytovanie na vopred dohodnutý verejnoprospešný účel. Zmluva o vytvorení nadačného fondu musí ďalej obsahovať

- a) označenie zmluvných strán,
 - b) názov nadačného fondu; súčasťou názvu nadačného fondu musí byť aj názov nadácie, pri ktorej sa nadačný fond vytvára,
 - c) účel, na aký sa nadačný fond vytvára,
 - d) doba, na akú sa nadačný fond vytvára,
 - e) odmenu nadácie, ak bola dohodnutá,
 - f) podmienky použitia prostriedkov nadačného fondu,
 - g) podmienky, za akých sa rozdelia prostriedky nadačného fondu v prípade, ak je účel nadačného fondu viazaný na vyzbieranie konkrétnej sumy a ak k jej vyzbieraniam nedôjde alebo ak účel, na ktorý sa nadačný fond vytvoril, zanikol,
 - h) náležitosti záverečnej správy o použití prostriedkov nadačného fondu alebo výročnej správy o použití prostriedkov nadačného fondu, ak bol vytvorený na čas presahujúci jeden rok alebo na neurčitý čas.
- (6) Správna rada nadácie je povinná zaslať ministerstvu do 15 dní od vytvorenia nadačného fondu rozhodnutie alebo písomnú zmluvu o vytvorení nadačného fondu.

§ 149 Výročná správa verejnoprospešnej nadácie

(1) Verejnoprospešná nadácia je po skončení kalendárneho roka povinná vypracovať výročnú správu v lehote určenej správnu radou alebo nadačnou listinou najneskôr do 15. mája nasledujúceho kalendárneho roka.

(2) Výročná správa nadácie obsahuje

- a) prehľad činností vykonávaných v hodnotenom období s uvedením vzťahu k účelu nadácie,
 - b) ročnú účtovnú závierku, zhodnotenie základných údajov zahrnutých v nej a výrok audítora k ročnej účtovnej závierke,
 - c) prehľad príjmov (výnosov) podľa zdrojov a ich pôvodu,
 - d) prehľad o darcoch, ak hodnota darov alebo výška prostriedkov od toho istého darcu presahuje 331 eur, ibaže darca požiada o anonymitu,
 - e) prehľad príjemcov nadáčnych príspevkov a informáciu, akým spôsobom sa tieto prostriedky použili, ibaže príjemca požiadal o anonymitu; Ak jej bol poskytnutý príspevok vyšší než 300 Eur, môže byť zachovaná anonymita iba ak bol príspevok poskytnutý na plnenie individuálne určenej humanitnej pomoci,
 - f) celkové výdavky (náklady) v členení na výdavky podľa jednotlivých druhov činností nadácie a osobitne výšku výdavkov (nákladov) na správu nadácie,
 - g) zmeny vykonané v nadačnej listine a v zložení orgánov, ktoré nastali v hodnotenom období,
 - h) odmenu za výkon funkcie člena orgánu nadácie,
 - i) prehľad o činnosti nadačných fondov spolu s prehľadom o prostriedkoch nadačných fondov,
 - j) ďalšie údaje, ktoré určí správna rada.
- (3) Ak sa po zverejnení výročnej správy zistia skutočnosti, ktoré sú dôvodom na jej opravu, je nadácia povinná túto opravu bezodkladne vykonať.
- (4) Nadácia uloží výročnú správu do verejnej časti registra účtovných závierok najneskôr do 31. mája.

§ 150 Zodpovednosť za záväzky verejnoprospešnej nadácie

(1) Verejnoprospešná nadácia zodpovedá za svoje záväzky celým svojím majetkom okrem prostriedkov nadačného fondu vytvoreného na plnenie individuálne určenej humanitnej pomoci pre jednotlivca alebo skupinu osôb, ktoré sa ocitli v ohrození života alebo ktoré potrebujú naliehavú pomoc pri postihnutí živelnou pohromou.

(2) Ak správna rada verejnoprospešnej nadácie nezašle ministerstvu písomnú zmluvu alebo rozhodnutie správnej rady o vytvorení nadačného fondu vytvoreného na plnenie individuálne určenej humanitnej pomoci pre jednotlivca alebo skupinu osôb, ktoré sa ocitli v ohrození života alebo ktoré potrebujú naliehavú pomoc pri postihnutí živelnou pohromou, nadácia zodpovedá za svoje záväzky aj prostriedkami tohto nadačného fondu.

§ 151 Dohľad

(1) Verejnoprospešné nadácie podliehajú dohľadu nadačného kontrolného úradu, ktorým je ministerstvo.

(2) Nadačný kontrolný úrad dohliada, či je majetok nadácie spravovaný a použitý v súlade s účelom nadácie. Má právo požadovať od nadácie informácie a nahliadať do účtovných podkladov a iných písomností nadácie a podať návrh na určenie neplatnosti rozhodnutí orgánov nadácie.

§ 152 Zmena právnej formy

Verejnoprospešná nadácia môže na základe rozhodnutia správnej rady zmeniť právnu formu na neinvestičný fond, ak to nadačná listina pripúšťa a iba za tam uvedených podmienok. Zmena právnej formy musí byť prínosná pre uskutočnenie nadačného účelu a musí byť zachovaná podstata účelového určenia majetku a vôle zakladateľa.

III. Pododdiel: Neinvestičné fondy

§ 153 Neinvestičný fond

(1) Neinvestičný fond je neziskovou právnickou osobou, ktorá združuje peňažné prostriedky určené na plnenie všeobecne prospešného účelu alebo individuálne určenej humanitnej pomoci pre jednotlivca alebo pre skupinu osôb, ktoré sa ocitli v ohrození života alebo potrebujú naliehavú pomoc pri postihnutí živelnou pohromou.

(2) Verejnoprospešný účel sa určí podľa ustanovení o verejnoprospešnej nadácii.

(3) Ustanovenia o zakázaných činnostiach nadácií sa primerane použijú aj na neinvestičný fond.

§ 154 Názov neinvestičného fondu

Názov fondu musí obsahovať označenie „neinvestičný fond“, stačí však skratka „n. f.“.

§ 155 Založenie neinvestičného fondu

(1) Fond môže založiť aj len jedna osoba zakladacou listinou.

(2) Zakladacia listina obsahuje aspoň

- a) názov a sídlo fondu,
- b) čas, na ktorý sa fond zriaďuje,
- c) účel, ktorý bude z prostriedkov fondu podporovaný,
- d) určenie okruhu osôb, ktorým môžu byť poskytnuté prostriedky z fondu, alebo označenie územia, v ktorého rámci budú tieto prostriedky poskytované,
- e) meno a priezvisko (názov) a trvalý pobyt (sídlo) zakladateľa,
- f) orgány fondu a ich pôsobnosť,
- g) výšku peňažného vkladu (ďalej len „vklad“) každého zakladateľa a lehotu splatenia vkladu a
- h) určenie osoby, na ktorú prejdú oprávnenia zakladateľa pre prípad jeho smrti alebo zániku.

§ 156 Majetok neinvestičného fondu

(1) Majetok neinvestičného fondu tvorí súbor vkladov a darov a výnosy z činnosti a majetku neinvestičného fondu.

(2) Majetok neinvestičného fondu nemožno zaťažovať ani použiť na zabezpečenie záväzku.

(3) Scudzovať majetok neinvestičného fondu možno iba v súlade s účelom neinvestičného fondu.

§ 157 Orgány fondu

Orgány fondu sú:

- a) správna rada,
- b) iné orgány, ak to ustanoví štatút.

§ 158 Zrušenie neinvestičného fondu

(1) O zrušení neinvestičného fondu rozhoduje zriaďovateľ.

(2) Správna rada rozhodne o zrušení neinvestičného fondu, ak nie je trvale možné, aby fond plnil svoj účel.

(3) Súd môže na návrh štátneho orgánu alebo osoby, ktorá osvedčí právny záujem, rozhodnúť o zrušení fondu a o jeho likvidácii aj vtedy, ak fond

- a) závažným spôsobom porušil alebo opakovane porušuje ustanovenia štatútu a všeobecne záväzných právnych predpisov,
 - b) v období dlhšom ako dva roky neplní účel, na ktorý bol zriadený, alebo došialhol účel, na ktorý bol zriadený, a nebol podaný návrh na jeho výmaz z registra.
- (4) Pred rozhodnutím o návrhu na zrušenie fondu môže súd určiť lehotu na odstránenie dôvodu, pre ktorý sa zrušenie navrhlo.

§ 159 Zlúčenie a splynutie neinvestičného fondu

Zakladateľ, alebo ak tak určí zakladacia listina aj správna rada môže rozhodnúť o zlúčení alebo o splynutí fondu s iným fondom alebo s verejnoprospešnou nadáciou s podobným nadačným účelom.

§ 160 Likvidácia neinvestičného fondu

Likvidačný zostatok musí byť ponúknutý inému neinvestičnému fondu

alebo inej nadácii s obdobným účelom, inak obci, v ktorej mal zrušený fond sídlo. Ak obec likvidačný zostatok prijme, môže ho použiť iba na verejnoprospešný účel.

§ 161 Použitie ustanovení o verejnoprospešnej nadácii

Ustanovenia upravujúce verejnoprospešnú nadáciu sa primerane uplatnia na:

- a) postavenie správnej rady,
- b) poskytovanie príspevkov tretím osobám,
- c) účtovníctvo vrátane povinnosti overiť účtovnú závierku audítorom a výročnú správu.

Štvrtý oddiel: Účelové združenie osôb a majetku

§ 162 Nezisková organizácia

(1) Nezisková organizácia je právnická osoba založená jedným alebo viacerými osobami za účelom poskytovania všeobecne prospešných služieb s využitím osobnej a majetkovej zložky za vopred určených a pre všetkých používateľov rovnakých podmienok.

(2) Všeobecne prospešné služby sú najmä

- a) poskytovanie zdravotnej starostlivosti,
- b) poskytovanie sociálnej pomoci a humanitárna starostlivosť,
- c) tvorba, rozvoj, ochrana, obnova a prezentácia duchovných a kultúrnych hodnôt,
- d) ochrana ľudských práv a základných slobôd,
- e) vzdelávanie, výchova a rozvoj telesnej kultúry,
- f) výskum, vývoj, vedecko-technické služby a informačné služby,
- g) tvorba a ochrana životného prostredia a ochrana zdravia obyvateľstva,
- h) služby na podporu regionálneho rozvoja a zamestnanosti.

§ 163 Podnikanie neziskovej organizácie a použitie zisku

(1) Nezisková organizácia môže vykonávať podnikateľskú činnosť iba ako vedľajšiu činnosť a nie na úkor rozsahu, dostupnosti alebo kvality poskytovaných služieb.

(2) Zisk musí nezisková organizácia použiť v celom rozsahu na zabezpečenie všeobecne prospešných služieb. Nesmie sa použiť v prospech zakladateľov, členov orgánov ani jej zamestnancov.

(3) Nezisková organizácia sa nemôže zúčastňovať na podnikaní iných osôb a nemôže uzatvárať zmluvu o tichom spoločenstve.

(4) Nezisková organizácia musí viesť vo svojom účtovníctve oddelene výnosy a náklady spojené s všeobecne prospešnými službami, výnosy a náklady spojené s podnikateľskou činnosťou.

§ 164 Názov neziskovej organizácie

Názov neziskovej organizácie musí obsahovať označenie „nezisková organizácia“ alebo skratku „n. o.“ a musí sa odlišovať od názvu iných už registrovaných neziskových organizácií.

§ 165 Zakladacia listina

(1) Zakladacia listina neziskovej organizácie obsahuje

- a) názov a sídlo neziskovej organizácie,
- b) dobu, na akú sa nezisková organizácia zakladá, ak nie je založená na dobu neurčitú,
- c) druh všeobecne prospešných služieb, ktoré bude poskytovať a základné podmienky pre ich poskytovanie,
- d) peňažné vklady jednotlivých zakladateľov, nepeňažné vklady jednotlivých zakladateľov a ich peňažnú hodnotu určenú znaleckým posudkom
- e) vnútornú organizáciu neziskovej organizácie, vrátane vymedzenia právomoci orgánov a dĺžku funkčného obdobia ich členov, alebo prenechanie tejto úpravy na štatút,

- f) meno, priezvisko, rodné číslo a adresu trvalého pobytu prvých členov správnej rady, dozornej rady (revízora), ak sa zriaďuje a riaditeľa, ak ho menuje zriaďovateľ a
 - g) spôsob majetkového vyporiadania pri zrušení neziskovej organizácie.
- (2) Zakladacia listina môže ustanoviť, že
- a) určitý počet členov správnej rady, prípadne dozornej rady je volený na návrh vopred určeného okruhu fyzických osôb alebo na návrh určitej právnickej osoby, orgánu územnej samosprávy alebo orgánu štátnej správy,
 - b) určitý majetok vložený pri založení nie je možné scudzíť,
 - c) určitý okruh poskytovaných všeobecne prospešných služieb nie je možné v priebehu ustanoveného času alebo za ustanovených podmienok meniť.
- (3) Zakladaciu listinu môže zmeniť len zriaďovateľ, ak je ich viac, tak len spoločne. Ak to nie je možné, môže zakladaciu listinu zmeniť osoba v nej určená v tam uvedenom rozsahu, inak správna rada po predchádzajúcom súhlase súdu. Zakladacia listina môže určiť, ktoré o ktorých zmenách zakladacej listiny môže rozhodnúť správna rada.

§ 166 Štatút

- (1) Ak zakladateľská zmluva určí, správna rada vydá štatút, ktorý upraví podrobnosti o organizačnej štruktúre, činnosti a hospodárení neziskovej organizácie.
- (2) Štatút sa uloží do zbierky listín verejného registra.

Majetok neziskovej organizácie

§ 167

- (1) Majetok neziskovej organizácie sa môže použiť len v súlade s podmienkami určenými v zakladacej listine alebo v štatúte na plnenie verejnoprospešného účelu a na úhradu výdavkov (nákladov) neziskovej organizácie. Výšku výdavkov

(nákladov) neziskovej organizácie určí správna rada každoročne v rozpočte v miere nevyhnutnej na zabezpečenie činnosti neziskovej organizácie.

(2) Na právne úkony neziskovej organizácie týkajúce sa nehnuteľného majetku je potrebný predchádzajúci súhlas správnej rady. Zakladacia listina môže určiť, na ktoré ďalšie úkony je takýto súhlas potrebný.

§ 168 Prioritný majetok a iný majetok vložený štátom

(1) Prioritný majetok na účely tohto zákona je tá časť majetku štátu, ktorú vkladá štát ako zakladateľ alebo spoluzakladateľ do neziskovej organizácie podľa osobitného zákona a ktorá je určená výlučne na zabezpečenie všeobecne prospešných služieb.

(2) Prioritný majetok nemožno založiť ani ho inak použiť na zabezpečenie záväzkov neziskovej organizácie alebo tretej osoby, nemožno ho predať, darovať ani prenechať do nájmu alebo do výpožičky a nie je ani predmetom likvidácie.

(3) K nehnuteľnostiam, ktoré sú prioritným majetkom, vzniká v prospech štátu právo zodpovedajúce vecnému bremenu, ktoré sa zapisuje do katastra nehnuteľností.

(4) Na platnosť právnych úkonov týkajúcich sa nakladania s nehnuteľným majetkom, ktorý vložil štát ako zakladateľ alebo spoluzakladateľ do neziskovej organizácie a nejde o prioritný majetok, sa vyžaduje predchádzajúci písomný súhlas štátu. To isté sa vzťahuje na platnosť takýchto právnych úkonov právneho nástupcu neziskovej organizácie.

Orgány neziskovej organizácie

§ 169

Orgány neziskovej organizácie sú

- a) riaditeľ
- b) správna rada,
- c) dozorná rada (revízor),
- d) ďalšie orgány, ak to určí zakladacia listina alebo štatút.

§ 170 Riaditeľ

(1) Riaditeľ je štatutárny orgán neziskovej organizácie. Rozhoduje o všetkých záležitostiach neziskovej organizácie, ak nie sú týmto zákonom, zakladacou listinou alebo štatútom vyhradené do pôsobnosti iných orgánov.

(2) Riaditeľa volí a odvoláva správna rada, ak nie je v zakladacej listine určené inak.

§ 171 Správna rada

(1) Správna rada najmä

- a) schvaľuje rozpočet neziskovej organizácie,
- b) schvaľuje ročnú účtovnú závierku a výročnú správu o činnosti a hospodárení (ďalej len „výročnú správu“),
- c) rozhoduje o použití zisku a úhrade strát vrátane určenia spôsobu ich vyporiadania najneskôr do skončenia nasledujúceho účtovného obdobia,
- d) volí a odvoláva riaditeľa, schvaľuje zmluvu o výkone jeho funkcie a dohliada nad výkonom jeho funkcie,
- e) ak tak zakladacia listina určí, volí a odvoláva členov správnej rady a dozornej rady (revízora),
- f) rozhoduje o zmenách v štatúte s výnimkou ustanovení, ktoré si zakladateľ vyhradil v zakladacej listine a
- g) rozhoduje o ďalších skutočnostiach v rozsahu a za podmienok určených v zakladacej listine.

(2) Správna rada môže odvolať člena správnej rady, ak porušuje svoje povinnosti alebo ak sa bez náležitého ospravedlnenia nezúčastní najmenej na troch po sebe idúcich riadne zvolaných zasadnutiach správnej rady.

§ 172 Zloženie správnej rady, práva a povinnosti členov

(1) Správna rada má najmenej troch členov. Členom správnej rady nemôže byť člen dozornej rady (revízor) ani riaditeľ.

(2) Členstvo v správnej rade je dobrovoľnou a neplatenou funkciou, ak zakladacia listina neurčí, že zaň prislúcha odmena. Členom správnej rady patrí náhrada preukázaných výdavkov, ktoré im vznikli pri výkone funkcie.

(3) Správna rada sa schádza podľa potreby, najmenej však dvakrát ročne. Správna rada musí byť zvolaná do desiatich dní od doručenia návrhu dozornej rady (revízora) alebo jednej tretiny členov správnej rady.

§ 173 Dozorná rada (revízor)

(1) Dozorná rada (revízor) je kontrolný orgán neziskovej organizácie, ktorý dohliada na činnosť neziskovej organizácie.

(2) Dozorná rada musí byť zriadená, ak majetok neziskovej organizácie je vyšší ako 200 000eur alebo ak je súčasťou jej majetku prioritný majetok. V ostatných prípadoch môže byť zriadená, ak tak upraví štatút.

(3) Ak nie je zriadená dozorná rada, jej pôsobnosť vykonáva revízor.

(4) Členovia dozornej rady (revízor) sú oprávnení nahliadať do všetkých dokladov a záznamov týkajúcich sa činnosti neziskovej organizácie a kontrolujú, či je účtovníctvo riadne vedené v súlade s osobitným predpisom a či nezisková organizácia uskutočňuje svoju činnosť v súlade so všeobecne záväznými právnymi predpismi, zakladacou listinou a štatútom.

(5) Dozorná rada (revízor) najmä

- a) preskúmava ročnú účtovnú závierku a výročnú správu a predkladá svoje vyjadrenie správnej rade,
- b) kontroluje vedenie účtovníctva a iných dokladov,
- c) upozorňuje správnu radu na zistené nedostatky a podáva návrhy na ich odstránenie.

Prehľad novodobých trendov v práve obchodných spoločností

JUDr. Žofia Šuleková PhD.¹

Katedra obchodného práva a hospodárskeho práva
Právnická fakulta UPJŠ v Košiciach

Úvod

Právo obchodných spoločností sa neustále mení a vyvíja. Identifikácia a analýza súčasných trendov v rámci práva obchodných spoločností na medzinárodnej ako aj európskej úrovni má potenciál stať sa vzorom a inšpiráciou pre ďalšie smerovanie slovenského práva obchodných spoločností a tvorbu adekvátneho a optimálneho rámca budúcej právnej úpravy. Ako poukážeme nižšie v tomto príspevku, slovenský zákonodarca sa postupne necháva týmito trendmi inšpirovať.

I. Harmonizácia práva obchodných spoločností

Slovenská právna úprava obchodných spoločností je výrazne ovplyvnená právom Európskej únie, a to primárnym, upravujúcim slobodu usadzovania obchodných spoločností, ako aj množstvom smerníc, ktorých počet postupne narastá. Prvky unifikácie je možné pozorovať pri vytváraní nadnárodných právnych foriem obchodných spoločností, ktorými sú Európske zoskupenie hospodárskych záujmov (*European Economic Interest Group – EEIG*),² Európska spoločnosť (*Societas Europaea – SE*)³ a Európske družstvo (*Societas Cooperativa Europaea – SCE*).⁴ Tie sú na európskej úrovni regulované vo forme nariadenia. Predmetom harmonizácie vnútroštátnych právnych poriadkov sú najmä normy zabezpečujúce ochranu a záruky pre akcionárov a tretie osoby (veritelia, zamestnanci). Snaha o skvalitnenie podnikateľského prostredia, potreba posilnenia ochrany veriteľov a spoločníkov, a vzrastajúci cezhraničný rozmer podnikania postupne viedli nielen Komisiu, ale aj širokú verejnosť k úvahám o nevyhnutnosti *modernizácie* harmonizovaného právneho rámca obchodných spoločností.

¹ Autorka je výskumným pracovníkom na pozícii postdoktorand na Katedre obchodného práva a hospodárskeho práva Právnickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. V súčasnosti pôsobí na pôde Právnickej fakulty *University of Cambridge*.

² Nariadenie Rady (EHS) č. 2137/85 o Európskom zoskupení hospodárskych záujmov z 25. júla 1985 (Mimoriadne slovenské vydanie Ú. v. EÚ, kap. 17/zv. 1).

³ Nariadenie Rady (ES) č. 2157/2001 o štatúte európskej spoločnosti z 8. októbra 2001 (Ú. v. ES L 294, 10.11.2001, s. 1).

⁴ Nariadenie Rady (ES) č. 1435/2003 o stanovách Európskeho družstva z 22. júla 2003 (Mimoriadne slovenské vydanie Ú. v. EÚ 17/zv.01-2004).

Súčasnú smerovnosť európskeho korporáčného práva je vytýčená Akčným plánom 2012,⁵ v ktorom Komisia načrtla viacero opatrení a cieľov spočívajúcich vo zvyšovaní transparentnosti, podpore dlhodobého zapojenia akcionárov a posilňovaní rastu a revitalizácie konkurencieschopnosti, avšak s výrazným akcentom na verejne obchodovateľné (kótované) spoločnosti.⁶ Výraznejšie sa Komisia venuje problematike správy a riadenia obchodných spoločností (*corporate governance*), ktorá je viditeľná predovšetkým pri spoločnostiach s rozptýlenou akcionárskou štruktúrou. Na základe úvah o fungovaní európskeho rámca správy a riadenia spoločností predložila Komisia v apríli 2014 Návrh na revíziu smernice o právach akcionárov.⁷ Uvedený návrh zavádza prísnejšie podmienky transparentnosti pre inštitucionálnych investorov ako aj požiadavky pre ľahšiu identifikáciu akcionárov. Prezentované sú motivačné mechanizmy, ktoré majú zabezpečiť, aby osoby riadiace otvorené obchodné spoločnosti vykonávali správu a riadenie efektívne a neuprednostňovali vlastné záujmy pred záujmami spoločnosti alebo tretích osôb (*stakeholders*). Okrem toho sa navrhuje zavedenie záväzného hlasovania akcionárov o politike odmeňovania členov riadiacich orgánov (*tzv. say on pay*). Môžeme teda pozorovať, že problematika oddelenia vlastníctva od riadenia predložená *Berlem a Meansom* prináša výraznejšie zásahy do autonómie zúčastnených strán a príznačnejšie ochranné mechanizmy pre posilnenie práv akcionárov ako reziduálnych vlastníkov spoločnosti aj na európskej úrovni. Zásah do autonómnej vôle akcionárov pri voľbe členov do riadiacich orgánov možno navyše pozorovať aj v predložennom návrhu Komisie o zapojení žien do vrcholových orgánov spoločností (*gender balance on corporate boards*).⁸

Veľký počet smerníc v oblasti práva obchodných spoločností prináša nemalé množstvo nezrovnalostí a transpozičných problémov. Uvažuje sa preto o zjednotení smerníc z oblasti práva obchodných spoločností do *novej jednotnej smernice* alebo ich prípadnom zoskupení do viacerých smerníc, a to podľa kategórií: založenie a vznik, mobilita a právne formy spoločností Európskej únie.

⁵ Akčný plán: Európske právo obchodných spoločností a správa a riadenie spoločností – moderný právny rámec pre väčšiu angažovanosť akcionárov a udržateľné spoločnosti z 12. decembra 2012. KOM (2012) 740 v konečnom znení.

⁶ Bližšie k Akčnému plánu MIŠŮR, P.: Evropská komise přijala akční plán modernizace práva společností. In *Obchodněprávní revue*, roč. 5, č. 3, 2013, s. 79-84. ŠULEKOVÁ, Ž.: Modernizácia a tendencie smerovania európskeho práva obchodných spoločností In *Justičná revue*, roč. 65, č. 6-7, 2013, s. 933 – 943.

⁷ Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica 2007/36/ES, pokiaľ ide o podnietenie dlhodobého zapojenia akcionárov, a smernica 2013/34/EÚ, pokiaľ ide o určité prvky vyhlásenia o správe a riadení z 9. apríla 2014. KOM (2014) 213 v konečnom znení.

⁸ Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o zlepšení rodovej vyváženosti medzi nevykonnými riadiacimi pracovníkmi spoločností kótovaných na burze a súvisiacich opatreniach z 14. novembra 2012. KOM (2012) 614 v konečnom znení.

II. Flexibilný nástroj pre uzavreté spoločnosti

Okrem sprísnenia pravidiel pre spoločnosti, ktorých akcie sú verejne obchodovateľné, sa Komisia v Akčnom pláne 2012 zamerala aj na zefektívnenie činnosti malých a stredných podnikov cez poskytnutie jednoduchých a flexibilných pravidiel. Jednou z hlavných iniciatív sa stala ponuka *alternatívnej formy k vnútroštátnym formám* obchodných spoločností. Dňa 9. apríla 2014 Komisia prijala Návrh smernice o spoločnostiach s ručením obmedzeným s jediným spoločníkom (ďalej len „Návrh smernice o SUP”),⁹ ktorý má priniesť novú *vnútroštátnu* formu obchodnej spoločnosti – *Societas Unius Personae* (SUP).¹⁰ Nemožno opomenúť, že SUP nie je prvým pokusom Európskej únie o vytvorenie nástroja na zjednodušenie cezhraničného podnikania. Prvotná myšlienka o nadnárodnej európskej alternatíve korporáčného nástroja k vnútroštátnym formám obchodných spoločností, a to hlavne spoločnosti s ručením obmedzeným – *Societas Privata Europea* (SPE)¹¹ bola definitívne znesená zo stola.¹²

Návrh smernice o SUP má nielenže odstrániť právne prekážky (nie každý národný podnikateľ má totiž dostatočné vedomosti o legislatívnych požiadavkách na založenie jednej z ponúkaných foriem obchodných spoločností v iných členských štátoch), ale v otázke odstraňovania bariér vnútorného trhu robí výrazný krok vpred v prospech posilnenia *slobody usadzovania*. V zmysle predkladaného Návrhu smernice o SUP nebudú členské štáty oprávnené blokovat expanziu podnikateľskej činnosti spoločností s jediným spoločníkom ani zabráňovať viacnásobnému zakladaniu spoločností jednou osobou (*tzv. reťazenie obchodných spoločností*). SUP sa tak má stať nástrojom pre expanziu podnikania v rámci celého európskeho priestoru, a to, okrem iného, aj štandardizovaným zakladaním a zjednodušeným procesom registrácie.¹³

⁹ KOM (2014) 212 v konečnom znení.

¹⁰ Bližšie k základným dôvodom prijatia a samotnému obsahu Návrhu smernice o SUP pozri ŠULEKOVÁ, Ž.: Návrh smernice o spoločnostiach s ručením obmedzeným s jediným spoločníkom (SUP). In *Obchodněprávní revue*, roč. 6, č. 7-8, 2014, s. 216-220.

¹¹ Návrh nariadenia Rady o štatúte európskej súkromnej spoločnosti z 25. júna 2008. KOM (2008) 396 v konečnom znení.

¹² Pozoruhodné je, že Komisia svoje rozhodnutie „nenápadne“ zakomponovala do prílohy k oznámeniu s názvom *Regulačná vhodnosť a efektívnosť (RETIF) – Výsledky a ďalšie kroky*, z 2. októbra 2013. KOM (2013) 685 v konečnom znení.

¹³ Ako vyplýva z prípravných dokumentov Komisie k Návrhu smernice o SUP, napriek tomu, že 90% podnikateľských subjektov v Európskej únii tvoria malé a stredné podniky, iba nepatrná časť z nich (2%) expanduje do zahraničia prostredníctvom dcérskej spoločnosti, organizačnej zložky alebo akejkoľvek formy partnerstva. Pozri Pracovný dokument Komisie k návrhu smernice o spoločnostiach s ručením obmedzeným s jediným spoločníkom. SWD (2014) 124 v konečnom znení, s. 17.

III. Štandardizácia korporáčného kontraktu

Vznik obchodných spoločností je mnohokrát sprevádzaný nadmerným formalizmom a zdĺhavým procesom predovšetkým z dôvodu, že individualizovaná spoločenská zmluva si vyžaduje náležitú kontrolu zo strany verejných orgánov. Viaceré európske štáty sa preto nechali inšpirovať britským modelom štandardizovaného zakladania spoločností¹⁴ a vo svojich právnych poriadkoch upravili tzv. vzorové stanov, t.j. štandardizované zakladateľské akty, s ktorými zákonodarca spája účinky zjednodušenia a zrýchlenia procesu založenia a vzniku obchodnej spoločnosti, prípadne zníženie iniciálnych transakčných nákladov. Vzorové stanov môžeme definovať ako *súbor pravidiel upravujúci organizáciu a fungovanie obchodnej spoločnosti, vytvorený mimo bežného kontrakčného procesu zúčastnených strán, s ktorým zákonodarca spája účinky založenia spoločnosti a rôzne výhody súvisiace s procesom kreácie spoločnosti*. Benefity spočívajú predovšetkým v zjednodušení a zrýchlení procesu založenia a vzniku spoločnosti ako aj v znížení s tým súvisiacich nákladov. Vzorové stanov sú zvyčajne vytvárané ako štandardizovaný formulár prijatý formou právneho predpisu nižšej právnej sily (vyhláška, nariadenie) vydané na základe zákona alebo ako príloha samotného zákona. Formulár je následne doplnený zakladateľmi o špecifické údaje vzťahujúce sa na konkrétnu obchodnú spoločnosť, spoločníkov a štatutárny orgán. Vyššie uvedené výhody poskytnuté zo strany zákonodarcu sú podmienené výberom vzorového modelu, ktorý možno modifikovať *ex ante* (pri založení spoločnosti) alebo až *ex post* (po vzniku spoločnosti).¹⁵

Dovolíme si konštatovať, že prostredníctvom vzorových stanov dochádza k vytvoreniu akéhosi normatívneho podsystemu korporáčného práva na pomedzí zákonných pravidiel a autonómnej vôle zakladateľa. Vzorové zakladateľské akty nesmú obsahovať ustanovenia odporujúce kogentným normám korporáčného práva. Častokrát však obsahujú také formálne konštrukcie, ktoré obmedzujú či dokonca celkom vylučujú modifikáciu pravidiel obsiahnutých vo vzorových stanovách, napr. transformujú dispozitívnu zákonnú normu na kogentné pravidlo vo vzorových stanovách. Vytváranie nových *vzorových* východiskových pravidiel na podklade zákonných povoľovacích noriem umožňuje tvorbu *nového normatívneho podsystemu korporáčného práva*, ktorému sa adresát (teda zakladatelia spoločnosti) vzorových noriem podriaďuje, pretože ich zmena by znamenala nárast transakčných nákladov.

Štandardizácia sa stáva akýmsi trendom aj na európskej úrovni (Návrh smernice o SUP).¹⁶ Máme za to, že tento právny transplantát by sa mal stať inšpiráciou aj pre slovenského zákonodarcu. Priestor pre štandardizovaný formulár,

¹⁴ Pre bližší komparatívny prehľad ŠULEKOVÁ, Ž: Na pomedzí kogentnosti a dispozitívnosti- vzorové stanov In *Právny obzor*, roč. 97, č. 4, 2014, s. 383-396.

¹⁵ Bližšie ŠULEKOVÁ, Ž: Na pomedzí kogentnosti a dispozitívnosti-vzorové stanov In *Právny obzor*, roč. 97, č. 4, 2014, s. 383-396.

¹⁶ Aj Návrh nariadenia o *Societas Privata Europea* predpokladal existenciu vzorových stanov upravujúcich vnútornú organizáciu spoločnosti, s minimálnym štandardom definovaným v

ktorý zrýchli a zjednoduší proces založenia a vzniku spoločnosti vidíme predovšetkým pri menších formách obchodných spoločností. Napriek limitácii zmluvnej slobody v iniciálnom štádiu zakladania spoločnosti, zakladateľom by mala byť ponechaná možnosť modifikovať spoločenskú zmluvu, resp. stanovy *ex post*, teda po vzniku spoločnosti, samozrejme v medziach zákonných kogentných noriem. Vzorové stanovy musia byť formulované takým spôsobom, aby ich uzavretím zakladateľ vždy podstúpil legálny a platný proces založenia obchodnej spoločnosti.¹⁷

IV. Opt-in mechanizmy a modelové zákony

Negatívne skúsenosti a škandály na americkom kontinente (*Enron*, *Worldcom*, *Parmalat*) a následné prijatie *Sarbanes-Oxley Act* v roku 2002 výrazne ovplyvnili rozvoj správy a riadenia v Európe. Nielenže sa začali sprísňovať povinnosti a zodpovednosť členov riadiacich orgánov v rámci zákonnej právnej úpravy, ale postupne sa začali vytvárať aj nezáväzné pravidlá, ktorých dodržiavanie nie je vynútiteľné zákonom, tzv. *soft law*. V akciovom práve majú značný význam napríklad tzv. *kódexy správy a riadenia*.¹⁸ Zväčša ide o diela z pera akademikov, popredných korporáčnych firiem, prípadne sú spájané s trhom cenných papierov alebo verejnými autoritami.¹⁹ Inšpirované sú predovšetkým Princípmi správy a riadenia (*Principles of Corporate Governance*) vydanými Organizáciou pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) v roku 1999, prvotne revidovanými v roku 2004. V septembri 2015 OECD zverejnila najnovšiu verziu revidovaných Princípov správy a riadenia, ktoré majú za cieľ podporiť dôveru a zlepšiť fungovanie finančných trhov.²⁰ Princípy správy a riadenia OECD sa stali základom Kódexu správy a riadenia spoločností aj na Slovensku.²¹ Kódexy *corporate governance* sú určené najmä spoločnostiam, ktorých akcie sú verejne obchodované na regulovaných trhoch (tzv. *listed companies*). Na rozdiel od spoločností, ktorých akcie nie sú verejne obchodovateľné a disponujú inými korporáčnymi mechanizmami, účastníci kapitálového trhu vyžadujú vysokú úroveň transparentnosti pri správe a riadení spoločnosti, keďže práve tu sa výrazne

prílohe I Návrhu SPE. Myšlienka vytvorenia vzorových stanov však nebola materiálne uskutočnená z technických ako aj právno-politických dôvodov

¹⁷ BACHMAN, G. a kol.: Regulating the closed corporation. In *European Company and Financial Law Review*. Special vol. 4, 2014, s. 24.

¹⁸ Zoznam kódexov správy a riadenia v rámci jednotlivých štátov je dostupný na: http://www.ecgi.org/codes/all_codes.php.

¹⁹ WYMEERSCH, E.: *Corporate Governance Codes and their Implementation*. University of Gent - Financial Law Institute, ECGI. Working Paper No. 2006-10, s. 2 (1-11). V slovenskom jazyku pozri napr. BAŇACKÁ, L.: Správa obchodných spoločností (Corporate governance) In *Justičná revue*, roč. 59, č. 11, 2007, s. 1432-1438.

²⁰ Nové revidované Princípy správy a riadenia OECD zverejnené v septembri 2015 sú dostupné na: <http://www.oecd.org/corporate/principles-corporate-governance.htm>

²¹ Dostupný na: http://www.ecgi.org/codes/documents/cega_code_slovakia_jan2008_sl.pdf.

prejavuje konflikt medzi princípálom a agentom (*principal-agent problem*). Dostupné sú však aj kódexy adresované uzavretým spoločnostiam (*tzv. non-listed*), ktorým je napríklad *Byusse Code* v Belgicku. Kódexy správy a riadenia ponúkajú vysoký stupeň flexibility založenom na báze pravidla *comply or explain*. Toto pravidlo umožňuje spoločnostiam odchýliť sa od stanovených princípov za podmienky poskytnutia primeraného vysvetlenia. Hoci drvivá väčšina spoločností pravidlá prijme v štandardnej podobe, v prípade odchýlenia sa od odporúčania je informačná kvalita vysvetlení uverejňovaných spoločnosťami zriedka uspokojivá.²²

Okrem nezáväzných odporúčaní a kódexov vznikol pod záštitou Komisie v rámci práva obchodných spoločností projekt pod názvom *European Model Company Act - EMCA*, ktorý má za cieľ vytvoriť súbor moderného a pružného modelového rámca pre adresátov korporáčnych noriem. Projekt vznikol na základe iniciatívy európskych profesorov obchodného práva už v roku 2007.²³ V súčasnosti sa na jeho práci podieľa mnohočlenná odborná akademická obec zložená z právnych expertov z jednotlivých členských štátov Európskej únie, vrátane slovenskej profesorky obchodného práva Márie Patakyovej. Úlohou modelového zákona nie je vytvorenie nových foriem obchodných spoločností, naopak prináša alternatívny prístup, ktorý sú členské štáty oprávnené akceptovať na dobrovoľnej báze. Zameriava sa nielen na verejné, ale aj súkromné spoločnosti.²⁴ Dopaľ však boli zverejnené iba niektoré kapitoly.²⁵

Okrem európskych iniciatív je možné pozorovať posuny aj na celosvetovej úrovni, konkrétne na pôde Komisie OSN pre medzinárodné obchodné právo (UNCITRAL). Pracovná skupina I (MSMEs) na svojom 24. zasadnutí v dňoch 13.-17. apríla 2015 prerokovala Návrh modelového zákona o zjednodušených formách obchodných spoločností (*Draft model law on simplified business entity - MLSBE*).²⁶ Návrh modelového zákona vychádza z predpokladu, že vopred pripravené modelové *stanovy* by mali primárne odzrkadľovať potreby menších obchodných spoločností (princíp *think-small-first*). Návrh upravuje formu spoloč-

²² Pozri Štúdia o praktikách monitorovania a presadzovania pravidla *comply or explain* pri správe a riadení spoločností v členských štátoch. Dostupné na: http://ec.europa.eu/internal_market/company/docs/ecgforum/studies/comply-or-explain-090923_en.pdf.

²³ BAUMS, T., ANDERSEN, P. K.: *The European Model Company Law Act Project*. Law Working Paper, č. 97, 2008, s. 1-13. Dostupné na: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1115737.

²⁴ Bližšie PATAKYOVÁ, M.: Modelový zákon o obchodných spoločnostiach - budúcnosť právnej regulácie obchodných spoločností? inauguračná prednáška. In *Právny obzor*, roč. 92, č. 1, 2009, s. 3-13.

²⁵ Kapitoly EMCA sú dostupné na: <http://law.au.dk/en/research/projects/europeanmodelcompanyactemca/published-draft-chapters/>.

²⁶ A/CN.9/WG.I/WP.89 z 28. januára 2015. Dostupný na: http://www.uncitral.org/uncitral/en/commission/working_groups/1MSME.html.

nosti pre jednočlenné alebo viacčlenné spoločnosti s garanciou obmedzeného ručenia a zjednodušeným procesom založenia a registrácie. Účelom predloženého návrhu je maximalizácia zmluvnej slobody prostredníctvom jasných dispozitívnych pravidiel, flexibilnej organizačnej štruktúry a voliteľnosti pri požiadavke minimálneho kapitálu. Úprava je budovaná na téze, že vnútorná kontrolná štruktúra zjednodušených foriem spoločností by mala byť prevažne postavená na zmluvnej slobode. Zaujímavosťou je, že princíp zmluvnej slobody sa akcentuje aj pri úprave fiduciárnych povinností, nakoľko sa zdôrazňuje, že tieto by mali pri jednotlivých formách obchodných spoločností variovať.²⁷

V. Smerovanie korporáčného práva s akcentom na zmluvnú slobodu

Na základe vyššie uvedených skutočností, na ktoré sme chceli poukázať ako na súčasné a aktuálne trendy v oblasti práva obchodných spoločností, môžeme predvídať určité vývojové trendy korporáčného práva na Slovensku a zároveň vysledovať funkciu, význam ako aj možnosti a intenzitu presadzovania zmluvnej slobody v korporáčnom práve. Po prvé, právna regulácia spoločností, v ktorých sa výraznejšie prejavuje problém oddelenia vlastníctva a riadenia je charakteristická detailnou úpravou a rigidnosťou s akcentom na ochranu akcionárov a osôb stojacich mimo spoločnosť. Avšak i tu sa ukazuje priestor pre zodpovedné pravidlá založené na báze soft law, od ktorých sa spoločnosti môžu odchyliť.

Po druhé, nakoľko sú malé a stredné podniky chrbtovou kosťou európskej ekonomiky, moderná regulácia sa zameriava práve na tieto spoločnosti. Nové právne úpravy sú postavené na posilnení autonómnej vôle súkromnoprávných subjektov pri uzavretých spoločnostiach, v ktorých sa prejavujú odlišné konflikty záujmov ako pri spoločnostiach otvorených (primárne konflikty medzi väčšinovými a menšinovými spoločníkmi). Európska únia v súčasnosti volí za základný korporáčný nástroj jednoosobovú spoločnosť, pri ktorej konflikty medzi menšinovými a väčšinovými spoločníkmi nevznikajú, čím odpadajú viaceré problémy spojené s harmonizáciou právnych vzťahov vznikajúcich medzi spoločníkmi.

Nielen zahraničné právne poriadky prešli v ostatnom období výraznou zmenou v oblasti práva obchodných spoločností, ale moderné tendencie sa pretavujú aj do slovenského právneho poriadku. Pod vplyvom zahraničných právnych úprav, najmä nemeckej, rakúskej ale aj francúzskej právnej úpravy, sa slovenský zákonodarca snaží na moderné impulzy náležite reagovať. Zákonodarca sa sústreďuje najmä na uzatvorené spoločnosti a po neúspešnom predložení návrhu, ktorým mala byť zriadená spoločnosť s ručením obmedzeným so základným imaním

²⁷ Pozri bod. 38 Návrhu modelového zákona o zjednodušených formách obchodných spoločností z 28. januára 2015.

jedno euro,²⁸ sa v súčasnosti aktuálne pripravuje právna úprava *jednoduchej akciovej spoločnosti*²⁹ po vzore francúzskej *société par actions simplifiée* (SAS). Právna úprava novej „hybridnej“ formy obchodnej spoločnosti obsahuje nielen prvky akciovej spoločnosti, ale aj iné, charakteristické pre spoločnosť s ručením obmedzeným. Podľa predloženého návrhu môže jednoduchá akciová spoločnosť vydávať okrem základných, kmeňových akcií, aj akcie s osobitnými právami, týkajúce sa hlavne rozsahu účasti spoločníka na majetkových, rozhodovacích právach a práve na informácie. Oproti akciovej spoločnosti, stanovby jednoduchej formy akciovej spoločnosti môžu nielen obmedziť, ale aj vylúčiť prevoditeľnosť niektorých druhov akcií. Ak stanovby vylúčia prevoditeľnosť akcií, zákonodarca poskytuje spoločníkom ochranný mechanizmus v podobe práva požadovať odkúpenie akcií spoločnosťou po uplynutí štyroch rokov od splatenia ich emisného kurzu. Obmedzenie prevoditeľnosti je taktiež limitované v stanovách obsahnutými dôvodmi, ak o udelení rozhoduje predstavenstvo, ich vymedzenie nie je v stanovách nevyhnutné, ak o udelení súhlasu s prevodom rozhoduje valné zhromaždenie. Okrem toho zákonodarca stanovuje minimálne základné imanie na jedno euro. Nová právna úprava tak jednoznačne reflektuje novodobé trendy v zahraničných právnych úpravách. Navyše, súčasťou pripravovanej novely ObchZ by sa mala stať aj regulácia akcionárskych dohôd (*shareholders agreement*). Dohodou medzi spoločníkmi si môžu spoločníci dohodnúť najmä podmienky a spôsob výkonu jednotlivých práv spojených s účasťou na spoločnosti, alebo práv súvisiacich so správou a riadením spoločnosti alebo podmienky týkajúce sa prevodu účasti, ako aj ďalšie *vedľajšie dojednania* (právo pridať sa k prevodu akcií, právo požadovať prevod akcií, právo požadovať nadobudnutie akcií).

Popri výraznému presadzovaniu autonómnej vôle pri novej hybridnej forme akciovej spoločnosti, je možné obdobné tendencie zaznamenať aj pri úvahách o budúcom smerovaní slovenského práva obchodných spoločností v rámci rekodifikačného procesu súkromného práva. Dôraz sa kladie predovšetkým na posilnenie sekundárnych pravidiel oproti primárnym (t.j. efektívny nárok na náhradu škody vs. striktné procedurálne pravidlá), posilnenie zmluvnej slobody v rámci vnútorných organizačných štruktúr spoločnosti (a to nielen s ohľadom na voľbu medzi

²⁸ Predložený vládny návrh novely ObchZ zakladanie spoločnosti s ručením obmedzeným zjednodušoval a zároveň sa snažil o zavedenie inštitútov, ktorými sa dosiahne náležitá ochrana veriteľov spoločnosti. HUDÁK, J.: Ako (ne)reformovať slovenskú spoločnosť s ručením obmedzeným. In *Súkromné právo*, roč. 1, č. 1, 2015, s. 2-8.

²⁹ Návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, v medzirezortnom pripomienkovom konaní pod č. 43392/2015-110.

monistickým alebo dualistickým systémom)³⁰ a presadzovanie korporátnej arbitráže, nielen ako efektívneho nástroja pre riešenie sporov, ale aj nástroja na posilnenie súkromnej autonómie v obchodnoprávných vzťahoch.³¹

Záver

Na základe predloženého stručného prehľadu môžeme dospieť k záveru, že tendencie korporáčného práva smerujú k striktnejším a rigidnejším pravidlám pre spoločnosti, ktorých akcie sú verejne obchodovateľné a zároveň upriamujú pozornosť na tvorbu flexibilných korporáčnych nástrojov pre malé a stredné podniky, úpravu tzv. hybridných foriem obchodných spoločností a opatrení na uľahčenie a zrýchlenie administratívneho procesu vzniku spoločnosti (vzorové stanovky, elektronická registrácia). Promptná reakcia slovenského zákonodarcu na aktuálne tendencie smerovania právnej úpravy obchodných spoločností na európskej úrovni, ako aj v jednotlivých zahraničných právnych úpravách je nevyhnutná. Legislatívne ciele by však mali byť kladené tak, aby postavili slovenské právne normy do konkurencieschopnej pozície voči ostatným vnútroštátnym poriadkom, a to prevažne s akcentom na variabilitu flexibilných korporáčnych nástrojov, zníženie administratívnych bariér a transakčných nákladov.³²

³⁰ CSACH, K.: Úvaha o základných východiskách novej právnej úpravy práva obchodných spoločností. In *Reforma súkromného práva na Slovensku a v Čechách*. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 21-28.

³¹ CSACH, K., GYARFÁŠ, J.: Arbitrabilita korporáčnych sporov: Terra nova, terra incognita. In *Justičná revue*, roč. 67, č. 3, 2015, s. 316-342.

³² Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe zmluvy č. APVV-0809-12.

Internetové stránky obchodní korporace v České republice

Mgr. Michal Černý Ph.D.¹

Katedra obchodního práva a mezinárodního práva soukromého

Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

1. Úvod

V současné době hrají významnou roli internetové stránky. Je nerozhodné, zda-li se jedná o stránky obchodní korporace, člověka, orgánu veřejné moci. Pomocí internetových stránek se stýkáme navzájem, vyhledáváme informace, nabízíme zboží či služby.

Právně významná jsou doménová jména, která nám pomáhají ve snadné a jednoduché orientaci v globálním internetu. Stejně tak nám pomáhají i internetové vyhledávače (např. Google).

S účinností rekodifikačních předpisů - především zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník (dále též jen "NOZ") a zákona č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních korporacích (dále též jen "ZOK") došlo k některým změnám regulace internetových stránek, především u obchodních korporací. Tyto změny se týkají zejména akciové společnosti a družstva, zprostředkovaně také evropské společnosti a evropské družstevní společnosti (evropského družstva). U obou jmenovaných supranacionálních forem pak jen v tom případě, že mají svá sídla na území České republiky a řídí se tedy také českými (vnitrostátními) právními předpisy.

Účelem tohoto příspěvku je krátká analýza nově formulovaných právních norem, předně pak některých ustanovení ZOK, jakož i zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. Jde předně o otázky uveřejňovací povinnosti, internetových stránek obchodní korporace obecně, v neposlední řadě také o otázky doménového jména internetových stránek a jeho možného zápisu do obchodního rejstříku.

Problematika internetových stránek obchodní korporace souvisí i s celou řadou dalších právních problémů a potenciálních regulací - nabízí se k řešení např. otázka streamingu jednání valné hromady, resp. pořízení audiovizuálního záznamu a jeho zpřístupnění na Internetu na vyžádání. Tato problematika by za určitých okolností mohla podléhat regulaci audiovizuálních mediálních služeb na vyžádání. Pokud by tuto činnost uskutečňovala pouze obchodní korporace sama pro sebe, zpravidla tomu tak nebude. Důvodem je absence naplnění podmínky soutěže vůči televiznímu vysílání.² Mohou však nastat specifické situace,

¹ Autor je odborným asistentem na Ústavu soukromého práva a civilního procesu na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Je také patentovým zástupcem (M+D).

² Srov. Pouperová, Olga: *Audiovizuální mediální služby na vyžádání*. In *Právní rozhledy*. 2011, roč. 19, č.10, s.351-256.

kdy by soutěžní podmínka mohla být splněna.³ Jedná se však o problematiku natolik obsáhlou, že není ambicí tohoto příspěvku se jí zabývat.

V závěru pak jsou navržena řešení problémů, která vzešla na základě argumentace provedené při zpracování tohoto příspěvku.

2. Dřívější právní stav internetových stránek a Obchodního věstníku v České republice - podle Obchodního zákoníku

2.1. Internetové stránky korporace za účinnosti Obchodního zákoníku

Původní znění zákona č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník (dále jen "ObZ"), nabylo účinnosti 1.1.1992. Tento předpis byl mnohokrát novelizován.⁴ Z hlediska zkoumání úpravy internetových stránek byla významná novela - zákon č. 370/2000 Sb. Tento předpis vtělil s účinností od 1.1.2001 do ObZ ustanovení § 13a, které regulovalo obchodní listiny. Každému podnikateli byla uložena povinnost uvádět na obchodních listinách základní údaje (obchodní firma, sídlo, identifikační číslo), jakož i údaj o zápisu v obchodním či jiném rejstříku, pokud byl podnikatel v některém z rejstříků zapsán. ObZ obsahoval i demonstrativní výčet obchodních listin, internetové stránky však v tomto výčtu explicitně uvedeny nebyly.

Drobné formulační změny přinesla následně technická novela ObZ - zákon č. 501/2001 Sb. Tato změna se týkala především zahraničních osob. Drobné formulační změny pak přinesla novela - zákon č. 88/2003 Sb., s účinností od 1.4.2003 poté, co byl zákon č. 501/2001 Sb., zrušen nálezem Ústavního soudu České republiky č. 87/2003 Sb. jeden z paragrafů (§ 183b odst. 3 písm. a) ObZ).

Důležitou změnu přinesl zákon č. 344/2007 Sb., který novelizoval ustanovení § 13a ObZ. Podstata novely tohoto ustanovení spočívala zejména ve výslovném zařazení internetových stránek mezi obchodní listiny (podnikatele).⁵ Poslední drobnou formulační novelu ustanovení § 13a ObZ pak přinesl s účinností od 1.7.2010 zákon č. 227/2009 Sb. Tato novela pouze upřesnila "identifikační číslo".

Za celou dobu účinnosti ObZ nebyla podnikateli uložena obecná povinnost zřídit internetové stránky, byť některé zvláštní předpisy s internetovou komunikací počítaly. Šlo zejména o předpisy z oblasti kapitálového trhu (srov. např. § 36h zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu ve znění zákona č. 56/2006 Sb. (s účinností od 8.3.2006)). Pokud však podnikatel užíval internetové stránky, byly považovány od 1.3.2008 za obchodní listinu. *Internetové stránky*

³ Touto problematikou jsem se zabýval v příspěvku Černý, Michal. *Povedla se transpozice elektronické(virtuální) účasti akcionáře na valnéhromadě?* In *Acta Iuridica Olomucensis*. 2010, č.2, str.83-92. ISSN 1801-0288.

⁴ Pozn. autora: Za svou účinnost šlo v České republice o několik desítek novel. Tento příspěvek se nezabývávojem obchodního práva na Slovensku a ani slovenskými novelizacemi Obchodního zákoníku.

⁵ Blíže viz. LochmanováL. In Bělohávek, A. J. a kolektiv. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. s.86

ObZ v tomto znění přímo nedefinoval, považoval za ně *“informace zpřístupňované veřejnosti pomocí dálkového přístupu”*.

2.2. Postupná elektronizace Obchodního věstníku

K provedení ustanovení § 770 ObZ (o zveřejňování informací uložené Obchodním zákoníkem) vydala Vláda České a Slovenské Federativní Republiky nařízení vlády č. 63/1992 Sb., o Obchodním věstníku. Původně jeho vydávání zajišťoval Federální úřad pro hospodářskou soutěž prostřednictvím vydavatelství.⁶ Po rozpadu federace a vzniku nástupnických států (České republiky a Slovenské republiky) zajišťovaly vydávání obchodních věstníků již samostatné úřady těchto států. Tento příspěvek se dále věnuje jen otázkám vydávání Obchodního věstníku pouze v České republice.

V České republice došlo ke změně právní úpravy Obchodního věstníku přijetím nařízení vlády č. 503/2000 Sb., o Obchodním věstníku, které zrušilo a nahradilo dosud platnou právní úpravu. Jeho vydávání od 1.1.2001 zabezpečovalo Ministerstvo spravedlnosti prostřednictvím nakladatelství.

Od 1.1.2004 pak zabezpečovalo Ministerstvo informatiky prostřednictvím Portálu veřejné správy. Protože Portál veřejné správy je virtuální místo na Internetu (www.portal.gov.cz), došlo tímto k elektronizaci Obchodního věstníku.

Od 7.6.2007 pak přešla tato pravomoc na Ministerstvo vnitra, které jeho vydávání i nadále zajišťovalo prostřednictvím Portálu veřejné správy.

Současná právní úprava Obchodního věstníku je obsažena v nařízení vlády č. 351/2013 Sb., kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku a veřejných rejstříků právnických a fyzických osob (dále jen “NV351”). Toto nařízení zrušilo a nahradilo mimo jiné i nařízení vlády č. 503/2000 Sb., a to s účinností od 1.1.2014.

NV351 je podzákoným právním předpisem prováděcí povahy, a to nejen k ZOK, ale také k NOZ. Reguluje nejen otázky Obchodního věstníku, ale také výši úroků z prodlení, odměny likvidátorů atd.

Dostupnost elektronizovaného Obchodního věstníku fakticky od 1.6.2007 zajišťovala *Economia, a.s.*, která na smluvním základě tuto funkci plní i v současnosti.⁷ Obchodní věstník je i nadále dostupný na Internetu na adrese <http://ov.ihned.cz>

⁶ Srov. ust. §1 nařízení vlády ČSFR č. 63/1992 Sb.

⁷ Pozn. autora: K tomu srov. informaci přímo na titulní stránce Obchodního věstníku na adrese: <http://ov.ihned.cz> [cit.dne 12.6.2015]

3. O dřívější právní úpravě svolávání valných hromad a členských schůzí v České republice podle zrušeného ObZ

3.1. Společnost s ručením omezeným

Zcela zásadní význam podle každé právní úpravy má problematika svolávání schůzí nejvyššího orgánu obchodní korporace. ObZ výslovně upravoval regulaci těchto otázek pro kapitálové obchodní společnosti a pro družstvo, zatímco u osobních společností právní úprava absentovala.⁸

Úprava otázek svolávání valných hromad (dále jen "VH") a členských schůzí družstev (u nich pak také shromáždění delegátů a dílčích schůzí) měla vesměs povahu kogentních ustanovení, případně bylo možné doplnit do zakladatelského právního jednání také další způsob. Tento příspěvek se ovšem zabývá jen několika zněními příslušných ustanovení ObZ, a to jen v rozsahu, ve kterém mají svůj význam pro zkoumání otázek elektronizace práva obchodních korporací.

Nejmírnější byla právní úprava svolávání VH společností s ručením omezeným. Za celou dobu účinnosti ObZ byla tato problematika regulována ustanovení § 129 odst. 1 ObZ. Termín a program valné hromady se společníkům oznamoval nejméně 15 dnů předem, a to písemnou pozvánkou, pokud společenská smlouva nestanovovala jinak.⁹ Soudy toto ustanovení vykládaly - zejm. k otázce pozvánky samotné,¹⁰ otázkám určitosti obsahu pozvánky ve vazbě na lhůtu,¹¹ počítání lhůty,¹² následkům zaslání na poslední známou adresu společníka (odlišnou od skutečné)¹³ atd. Úprava svolávání VH ve společnosti s ručením omezeným v ustanovení § 129 odst. 1 ObZ vždy připouštěla odlišnou úpravu těchto otázek ve společenské smlouvě. Zákonná úprava tedy nastupovala jen tehdy, pokud zakladatelské právní jednání tyto otázky neupravovalo jinak.

Kromě toho bylo právně možné od 1.10.2000 podepisovat elektronicky učiněná právní jednání elektronickým podpisem. Ve vazbě na ustanovení § 40 odst.3 zákonač. 40/1964 Sb., (starý) Občanský zákoník, tak bylo možné realizovat písemné právní úkony elektronickou cestou.¹⁴

⁸ Pozn. autora: To ovšem nebylo na škodu, neboťzákladním principem byl princip "dohody všech společníků"(např. na změnězakladatelského právního jednání).

⁹ Pozn. autora: Díkce ustanovení§129 odst.1 ObZ doznala v průběhu účinnosti ObZ formulačních změn, neboťformulace byla předmětem odbornýchdiskuzí- zejména pak k otázce povahy 15 dennílhůty

¹⁰ Srov. rozhodnutíNS ČR 1 Odo 2/97 (ASPI JUD8043CZ).

¹¹ K tomu srov. rozhodnutíNS ČR 29 Odo 155/2001 (ASPI JUD38973CZ).

¹² K tomu srov. rozhodnutíNS ČR 29 Odo 783/2003 (ASPI JUD26950CZ).

¹³ K tomu srov. rozhodnutíNS ČR 29 Odo 1429/2006 (ASPI JUD151384CZ).

¹⁴ Pozn. autora: Ovšem díkce ust. §40 odst.3 druhévěty zák. č. 40/1964 Sb. nebyla zdařilá, neboťumožňovala, aby elektronicky učiněnýprávníúkon "mohl být podepsán elektronickým podpisem podle zvláštního zákona", přitom ale pro zachovánípísemnéformy musel být právníúkon podepsán nebo podpis mohl nahrazen mechanickými prostředky v případě, kdy to bylo obvyklé.

Úpravu svolávání VH společnosti s ručením omezeným nutno zpětně hodnotit jako pozitivní a ohledně základu i vyhovující. Současná úprava těchto otázek v ustanoveních § 181 - 187 ZOK základní principy zachovává (zejm. § 184 ZOK - dispozitivnost úpravy, subsidiární použití, délku lhůty, zasilací adresu atp.).

Ohledně elektronizace komunikace mezi společnostmi s ručením omezeným a jejich společníky došlo účinností ZOK k posunu v otázkách technické účasti na valné hromadě. Zatímco dřívější právní úprava (ustanovení § 66 odst. 5 ObZ) tuto možnost zakazovalo, stávající právní úprava § 167 ZOK (zejm. odst. 2-4) jej při dodržení zákonem stanovených podmínek připouští - např. korespondenční hlasování aj.

Konečně pro vyčerpání tématu nutno doplnit i to, že ve společnostech s ručením omezeným bylo možné za účinnosti ObZ přijímat rozhodnutí i mimo valnou hromadu (postupem podle § 130 ObZ). Tato možnost je zachována i nadále jako procedura per rollam ustanovením § 175 - 177 ZOK, pokud ji společníci ve společenské smlouvě nevyločí.

3.2. Akciová společnost

Dřívější právní úprava svolávání valné hromady akciové společnosti byla původně upravena v ustanovení § 184 ObZ, resp. od 1.12.2009¹⁵ pak v ustanovení § 184a ObZ.

Obsahově různé úpravy svolávání valné hromady a.s. rozlišovaly pozvánky a oznámení, a to ve vazbě na různé druhy, formy a podoby akcií, které společnost vydala podle svých stanov. Pozvánky byly písemné a doručovaly se akcionářům na adresy uvedené v seznamu akcionářů, oznámení pak byla využívána akciovými společnostmi v těch případech, kdy jim nebyly známé identity akcionářů v době svolávání valných hromad. Obsahově se pozvánky od oznámení nijak zvlášť neodlišovaly.¹⁶

Původní znění ustanovení § 184 ObZ ukládalo představenstvu jen uveřejnění pozvánky způsobem stanoveným stanovami akciové společnosti, pokud společnost vydala akcie na majitele. Podle tehdejší dikce ObZ se uveřejnění zásadně odlišovalo od zveřejnění - zveřejnění bylo publikováno vždy v Obchodním věstníku (srov. § 769 ObZ),¹⁷ přitom se jednalo o informace, jejichž zveřejnění požadoval přímo zákon povinně (např. zveřejnění skutečnosti - provedení zápisu právnické osoby do obchodního rejstříku).

První velkou změnu publikace oznámení o konání valné hromady upravil zákon č. 142/1996 Sb. Akciová společnost s akciemi na majitele podle něj byla povinna

¹⁵ Od účinnosti zákona č. 420/2009 Sb.

¹⁶ Pozn. autora: U oznámení se v určité době vyžadovalo podepsání svolavatelem, neboť oznámení byla publikována neadresně - k tomu viz. v těle příspěvku.

¹⁷ Pozn. autora: Toto odlišování mezi zveřejněním a uveřejněním zůstalo konečně zachováno až do současnosti.

uverejnit oznámení o konání valné hromady *“vhodným způsobem určeným stanovami, jinak nejméně ve dvou celostátně distribuovaných denících.”* Tato dikce byla účinná od 1.7.1996 do 31.12.2000.

Zákon č. 370/2000 Sb. pak s účinností od 1.1.2001 upravil takto: *“U společnosti s akciemi na majitele uveřejňuje představenstvo v této lhůtě oznámení o konání valné hromady vhodným způsobem určeným stanovami, nejméně však v jednom celostátně distribuovaném deníku určeném ve stanovách”.* Došlo ke snížení počtu celostátně distribuovaných deníků na jeden, nicméně publikace oznámení o svolání valné hromady v jednom celostátně distribuovaném deníku se stalo pro každou akciovou společnost s akciemi na majitele povinným.

Od 20.4.2001 Ministerstvo kultury ČR evidovalo a dosud eviduje pod evidenčním číslem č. E11768 celostátní deník s názvem *“CELOSTÁTNÍ DENÍK”*, jehož vydavatelem je M & M Consulting, a.s.¹⁸ Tato společnost dodnes provozuje internetové stránky na adrese *www.celostatnidenik.cz*, na kterých je dosud nabízena možnost uveřejnění oznámení o konání valné hromady akciové společnosti.¹⁹ Na těchto stránkách jsou také dosud dostupná některá dřívější oznámení o svolání valných hromad společnosti.

Další změnu regulace publikace oznámení normoval s účinností od 15.03.2006 zákon č. 81/2006 Sb. Společnost, která vydala akcie na majitele, měla povinnost uveřejnit oznámení sama *v Obchodním věstníku*, a dále povinně také *jiným vhodným způsobem určeným stanovami, nejméně však v jednom celostátně distribuovaném deníku určeném ve stanovách.* Tato úprava byla účinná do 31.7.2009.

V krátkém období od 1.8.2009 do 30.11.2009 bylo účinné znění drobně formulačně odlišné, když ke svolávání oznámením povinně v *Obchodním věstníku* a současně vhodným způsobem uvedeným ve stanovách, nejméně však v jednom celostátně distribuovaném deníku, byla doplněna odchylka pro společnosti, jejichž akcie byly obchodovány na veřejném trhu (sama odchylka - dovětek zněl *“nestanoví-li zákon upravující podnikání na kapitálovém trhu jinak”*).

Od 1.12.2009 pak pro společnosti, které vydaly akcie na majitele, povinnost uveřejnění oznámení o konání valné hromady byla normována v ustanovení § 184a odst. 2 takto: *“U společnosti s akciemi na majitele uveřejňuje představenstvo v této lhůtě oznámení o konání valné hromady v Obchodním věstníku a jiným vhodným způsobem určeným stanovami.”* Publikace v *Obchodním věstníku* byla zachována, nicméně zákonodárce již napříště nelpěl na publikaci ani v jednom celostátním deníku. Tato formulace již zůstala nezměněna až do 31.12.2013. ObZ byl zrušen v ČR ke dni 1.1.2014.

Protože již od 1.1.2004 byl *Obchodní věstník* elektronizován (shora uvedené vydávání prostřednictvím Portálu veřejné správy), byla oznámení o svolávání valných hromad celkem 10 let publikována na Internetu. Kromě toho až do

¹⁸ <http://www.mkr.cz/scripts/modules/catalogue/list.php?catalogueID=1&lid=1>

¹⁹ Pozn. autora: Informace prověřena ke dni 11.6.2015.

30.11.2009 byla tato oznámení souběžně publikována i v celostátních denících, nejprve ve dvou, následně pak již jen v jednom.

S ohledem na téma elektronizace vzájemné komunikace mezi obchodní společnostmi a jejím společníkem je nutno doplnit, že s účinností od 1.12.2009 bylo de iure teoreticky možné, aby akciová společnost upravila ve svých stanovách některou z technických účastí akcionáře na valné hromadě (včetně např. korespondenčního hlasování).²⁰

Konečně je nutno doplnit i to, že ObZ nepřipouštěl v akciové společnosti přijetí usnesení mimo valnou hromadu (tedy per rollam).²¹

3.3. Družstvo

Po celou dobu účinnost Obchodního zákoníku (od 1.1.1992 do 31.12.2013) platila úprava, podle které muselo být svolání členské schůze *“členům oznámeno způsobem určeným stanovami”*.²² Protože podle ustanovení § 228 ObZ mělo každé družstvo povinnost vést seznam všech svých členů, do něhož se mimo jiné povinně zapisovaly jméno či název člena a jeho bydliště či sídlo, nabízela se přímo možnost svolávání písemnými pozvánkami. Písemná pozvánka však nebyla podmínkou, alespoň ne pro “rádnou” či “mimořádnou” členskou schůzi.

S účinností od 1.1.2001²³ ustanovení § 239 odst.8 ObZ obsahovalo novou úpravu svolávání náhradní členské schůze, ve kterém byla již nejenom normována lhůta a nezměněný pořad, ale také svolání novou pozvánkou a regulací jejího odeslání. Citované ustanovení znělo: *“Není-li členská schůze schopna se usnášet, svolá představenstvo náhradní členskou schůzi tak, aby se konala do 3 týdnů ode dne, kdy se měla konat členská schůze původně svolaná. Náhradní členská schůze musí být svolána novou pozvánkou s nezměněným pořadem jednání. Pozvánka musí být odeslána nejpozději do 15 dnů ode dne, na který byla svolána původní členská schůze, nejpozději však 10 dnů před konáním náhradní členské schůze. Náhradní členská schůze je schopna se usnášet bez ohledu na ustanovení § 238 odst. 3. Obdobně se postupuje, byla-li členská schůze konána formou dílčích členských schůzí a schůzí shromáždění delegátů”*. Také regulace tohoto

²⁰ Pozn. autora: Tato povinnost vyplynula pro Českou republiku ze směrnice 2007/36/ES o výkonu některých práv akcionářůve společnostech s kótovanými akciemi. Pozn. autora: Česká republika nad rámec směrnice tuto možnost teoreticky zajišťovala a dodnes zajišťuje akciové společnosti bez ohledu na to, zda-li akcie společnosti byly či nebyly přijaty k obchodování na veřejném trhu/burze (kótovány).

²¹ Pozn. autora: Pro úplnost je nutno dodat, že v případě jednočlenné akciové společnosti se nekonala valná hromada, ale její působnost vykonával jediný akcionář, který rozhodoval písemnými rozhodnutími, resp. rozhodnutími ve formě notářského zápisu (povinně v těch případech, kdy by o rozhodnutí valné hromady musel být pořízen notářský zápis).

²² Ust. § 239 odst.2 věta druhá ObZ. Pozn. autora: Tento odstavec byl v průběhu účinnost ObZ několikrát novelizován, klíčová druhá věta však zůstala nezměněna.

²³ Účinnost zákona č. 370/2000 Sb.

způsobu svolání náhradní členské schůze (a také náhradních dílčích schůzí a náhradních shromáždění delegátů) zůstala nezměněna až do zrušení ObZ.

Pro úplnost je třeba dodat, že kromě shromáždění delegátů či dílčích schůzí již nebyl upraven žádný další postup přijímání rozhodnutí mimo členskou schůzi. Procedura přijetí usnesení per rollam tedy nebyla povolena. Nebyla ani upravena možnost technické účasti.

4. Internetové stránky podle Občanského zákoníku - obecná úprava

Občanský zákoník, konkrétně ustanovení § 3080 NOZ, zrušil zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník. Většina práva korporativního je nově upravena v zákoně č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, část materie obchodních korporací ale zůstala upravena mimo tento zákon.²⁴

Další část materie dříve upravené Obchodním zákoníkem má pak svou úpravu v rámci různých ustanovení NOZ. Např. otázky statusu podnikatele jsou upraveny v 1.části NOZ, a to včetně otázek jednání za podnikatele (zastupování podnikatele), sídla podnikatele. V rámci 1.části NOZ jsou upraveny v rámci ustanovení § 435 NOZ také internetové stránky podnikatele. Závazkové právo je pak upraveno v rámci 4. části NOZ, a to jak obligace z civilních deliktů (včetně nekalé soutěže), tak i smluvní právo.

Obecná úprava internetových stránek podnikatele je tedy obsažena v ustanovení § 435 NOZ. Obsahově jde částečně o obdobu dřívějšího (zrušeného) ustanovení § 13a ObZ. § 435 NOZ se věnuje obsahu obchodních listin a internetových stránek podnikatele - každý podnikatel na nich musí i nadále uvádět své základní identifikační údaje - své jméno a sídlo. Kromě toho podnikatel zapsaný v některém z veřejných rejstříků uvádí také údaj o zápisu v tomto rejstříku. Pokud je tímto veřejným rejstříkem obchodní rejstřík, pak musí informace obsahovat i údaj o oddílu a vložce. Je-li podnikatel zapsán v jiném veřejném rejstříku, pak uvádí údaj o svém zápisu v takovém rejstříku. Konečně, je-li podnikatel jen zapsán v jiné evidenci (tedy není-li zapsán v žádném z veřejných rejstříků), uvádí údaj o svém zápisu v takové evidenci. Každý podnikatel, kterému byl přidělen identifikující údaj - např. identifikační číslo, - má povinnost jej na internetových stránkách i na obchodních listinách také uvádět.

Mezi ustanovením § 435 NOZ a dřívějším zněním §13a ObZ je však i jedna další odlišnost. § 435 NOZ normuje povinnosti podnikatele pro "informace zpřístupňované veřejnosti prostřednictvím dálkového přístupu". Toto ustanovení tedy bude dopadat nejen na "vlastní internetové stránky podnikatele", které jsou umístěny na některém ze serverů sítě Internet a propojeny s doménovým jménem ve vlastnictví podnikatele, ale také na informace uváděné na stránkách

²⁴ Pozn. autora: Jde např. o zvláštní zákony - o přeměnách, o nabídkách převzetí, o evropské společnosti, o evropské družstevní společnosti, o evropském hospodářském zájmovém sdružení, nařízení o statutu evropské společnosti, nařízení statutu evropské družstevní společnosti, nařízení statutu evropského hospodářského zájmového sdružení.

jiných subjektů nebo také v rámci tzv. sociálních sítí, protože také ty jsou na dálku přístupné.

Současná doba je charakteristická mimo jiné tím, že reálná dostupnost a využitelnost informací umístěných ve virtuálním prostředí Internetu není již vázána nezbytně nutně na počítač (PC), ale může být dostupná pomocí širšího okruhu zařízení (PC, Mac, chytrý telefon, tablet - s různými operačními systémy), případně dále i pomocí zvláštního programového vybavení (zcela mimo program kategorie "internetového prohlížeče" - internet browser). Stále častější je využívání sociálních sítí (nejčastěji Facebook, méně často např. Google+, jen teoreticky Twitter) a umístování nabídek na nich, tvorba vlastních internetových stránek není nezbytně nutná.

Tyto obecné otázky je nutno neztratit ze zřetele, neboť zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích přikazuje obchodním korporacím určitých právních forem zřízení a udržování internetových stránek.

5. Internetové stránky v Zákoně o obchodních korporacích

5.1. *Internetové stránky akciové společnosti*

Ustanovení § 7 odst.2 ZOK přikazuje každé akciové společnosti, která má sídlo na území ČR, bez zbytečného odkladu po jejím vzniku, zřídit a udržovat (aktualizovat) internetové stránky.

ZOK neobsahuje zvláštní přechodné ustanovení k této povinnosti, a proto musely dříve existující akciové společnosti zřídit své internetové stránky bezprostředně ke dni účinnosti ZOK. Ustanovení § 7 ZOK má totiž donucující povahu.

Ohledně obsahu internetových stránek společnosti pak platí, že musí povinně uvádět základní identifikační údaje (které ostatně musí uvádět podle § 435 NOZ), jakož i další údaje, které stanoví ZOK.

Tato druhá skupina údajů je fakticky důležitější, neboť mezi ně patří např. i uveřejnění pozvánky na valnou hromadu společnosti na internetových stránkách společnosti podle § 406 odst.1 ZOK,²⁵ tato pozvánka musí být na stránkách společnosti dostupná až "do okamžiku konání valné hromady". Součástí pozvánky mají být i návrhy usnesení valné hromady a jejich odůvodnění (§ 407 odst.1 písm. f) ZOK), resp. vyjádření představenstva společnosti ke každé navrhované záležitosti - není-li formulováno konkrétní usnesení. Dále společnost na svých internetových stránkách uveřejňuje i návrhy akcionářů na usnesení valné hromady, a to bez zbytečného odkladu poté, co je obdržela (§ 407 odst.2 ZOK).

Na internetových stránkách společnosti se uveřejňují také některé informace, které jsou zpřístupňovány v souvislosti s valnou hromadou. Typicky jde o účetní

²⁵ Pozn. autora: Navíc má společnost povinnost zaslat pozvánku všem akcionářům, kteří vlastní akcie na jméno nebo zaknihované akcie, a to na adresu uvedenou v seznamu akcionářů.

závěrku či hlavní údaje z ní (§ 436 odst.1 ZOK), rovněž tak zpráva o podnikatelské činnosti a o stavu majetku, a to jako součást výroční zprávy (§ 436 odst.2 ZOK). V případech informací z účetní závěrky a zpráv však stanovy mohou určit místo uveřejnění na internetových stránkách společnosti i jiný způsob, nebude-li ve vztahu k akcionářům omezující s ohledem na požadované informace. Je-li akciová společnost osobou ovládanou (např. členem koncernu) - ve smyslu § 74 odst. 1 věta druhá ZOK, pak se uveřejňuje i zpráva o vztazích podle § 84 odst.1 ZOK. Na internetových stránkách společnosti se oznamují rovněž protinávhrhy akcionáře podle § 362 odst.1,2 ZOK. Díkce ustanovení není jednoznačná, uveřejnění na internetových stránkách je povinné v případě, že protinávhrh obsahuje více než 100 slov. V takovém případě společnost musí protinávhrh uveřejnit na internetových stránkách společnosti, a to spolu se stanoviskem představenstva k protinávhrhu. Na internetových stránkách společnosti se uveřejňují také odvolání nebo odložení valné hromady (§410 odst.1 ZOK). Pokud jsou účastnické cenné papíry společnosti přijaty k obchodování na veřejném trhu a došlo k postupu podle § 375 ZOK (nucený přechod účastnických cenných papírů - tedy squeeze-out). Vyčerpávající soupis všech těchto ustanovení ZOK podává Lasák.²⁶

ZOK v ustanovení § 7 odst.2 rovněžnormuje, že tyto internetové stránky akciové společnosti musí být dostupné zdarma (pro veřejnost bezúplatně) a jednoduchým způsobem po zadání elektronické adresy. To vyvolává nutnost několikere interpretace pojmů.

Předně jde o onu bezúplatnost přístupu. Rozumná interpretace směřuje k tomu, že by stránky měly být dostupné bez nutnosti vynaložit další náklady nad rámec vlastního placení přístupu k Internetu uživatelem. Nelze očekávat, že by akciová společnost měla či musela hradit akcionáři nebo i jinému uživateli jeho přístup k Internetu, nebo technické prostředky (hardware, software, další programové vybavení).

Lasák se přiklání k tomu, že přístup na stránky akciové společnosti může být selektivní - zatímco např. informace určené jen akcionářům mohou být přístupné po zadání přístupového hesla. Od nich je nutno odlišovat jinou kategorii informací - např. informace o svolání valné hromady, která může být právně významná i pro osoby odlišné od akcionářů společnosti.²⁷

Havel akcentuje, že ohledně plnění uveřejňovací povinnosti akciovou společností musí být tato povinnost plněna na vlastních internetových stránkách společnosti, nikoliv na stránkách jiné korporace. *“Požadavek § 7 odst. 2 se váže na vlastní stránky společnosti (obdobně pro společnost s ručením omezeným), tedy není možné zřízení těchto stránek nahradit tím, že by ad hoc např. pro potřeby*

²⁶ Lasák, J: In Lasák/Pokorná/Čáp/Doležil a kolektiv. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. I.díl.* Praha : Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-326, s.121-122.

²⁷ Lasák, J: InLasák/Pokorná/Čáp/Doležil a kolektiv. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. I.díl.* Praha : Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-326, s.123.

svolávání valné hromady podle § 406 odst. 2 společnost umístila pozvánku na cizí internetové stránky. Společnost má povinnost zřídit své vlastní internetové stránky a na ty dopadá § 7 (to platí obdobně pro internetové stránky společnosti s ručením omezeným, zřídí-li je, § 7 na ni dopadá jen tehdy, jsou-li to její stránky); nebrání se samozřejmě, aby tyto stránky technicky zřizoval, spravoval a aktualizoval někdo třetí, koho tím společnost pověří.”²⁸

Kromě toho je nutno vyřešit otázku, zda-li budou požadavek zákonodárce na jednoduchou dostupnost po zadání elektronické adresy splňovat i informace (stránky, profil) umístěné fakticky na Internetu na sociální síti, nebo jen informace mimo nějakou sociální síť. Tento problém otevírá Šivara, když nicméně ponechává jej fakticky bez odpovědi.²⁹

Osobně bych doporučoval, aby akciová společnost plnila svou zákonnou povinnost nikoliv jen pomocí informací na sociálních sítích. Dle mého názoru nejde zcela nahradit internetové stránky přístupné bez ohledu na členství v sociální síti či na využití specifického software pro sociální sítě informacemi umístěnými na sociální síti. Důvodů je několik. Předně Internet jako síť sítí nemá jednoho vlastníka a jde v podstatě o zvláštní systém. Legální definice Internetu v českém právu neexistuje. Legální definice Internetu je obsažena ve federálním zákoně (USA) o telekomunikacích z roku 1996, a to jen velmi obecně - “síť počítačových sítí federálních i jiných, která je založena na paketovém přenosu dat”.^{30,31}

Přednost má dostat univerzální dostupnost pro společníka (akcionáře) před “snadností obsluhy ze strany obchodní korporace. Pro většinu obchodních korporací bude vytvoření internetových stránek a registrace doménového jména spolu s webhostingem znamenat náklady ve výši cca stovek či tisícikorun ročně, což je zanedbatelné.

Dalším důvodem je pak to, že elektronickou adresou ve smyslu ustanovení § 7 ZOK bude spíše doménové jméno³² spojené s konkrétními stránkami či strán-

²⁸ Havel, B. In Štenglová/Havel/Cileček/Kuhn/Šuk. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha : C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-480-3. s. 20.

²⁹ Šivara, R. *K §7 odst.2 ZOK*. Dostupný on-line na adrese: www.obczan.cz (příspěvek ze dne 11.03.2014) [cit.dne 11.06.2015]

³⁰ Překlad autora, v originálu “*INTERNET- The term ‘Internet’ means the international computer network of both Federal and non-Federal interoperable packet switched data networks*”, dostupný on-line na adrese: <http://transition.fcc.gov/Reports/tcom1996.pdf> [cit.dne 2.8.2015]

³¹ Jiné americké předpisy mohou obsahovat definice mírně odlišné- např. “*The term “Internet” means the international computer network of interoperable packet switched data networks.*” - viz. US Code - Title 31 - Subtitle IV - Chapter 53 - Subchapter IV - §5362. Odstavec 5. Dostupný on-line na adrese: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/31/5362> [cit.dne 2.8.2015].

³² Podle Nolo’s Plain-English Law Dictionary je “*DomainName*”- “*A combination of letters and numbers that identifies a specific computer or website on the Internet.*” Dostupný on-line na adrese: https://www.law.cornell.edu/wex/domain_name [cit.dne 2.8.2015]. V překladu autora je tedy doménovým jménem “*kombinace písmen a čísel, které identifikují specifický počítač nebo internetovou stránku (webseite) na síti Internet*”.

kou konkrétní korporace, a to zpravidla ve vlastnictví obchodní korporace. Vyhledávání informací pomocí dalších software - vyhledávačů, ať již uvnitř sociálních sítí či mimo ně, - jde nad rámec jednoduché dostupnosti po zadání elektronické adresy. Koneckonců každá sociální síť je provozována konkrétní osobou, a to zpravidla jako podnikatelský projekt. Je tak závislá na subjektivních rozhodnutích svého provozovatele, případně také na jiných okolnostech (např. úpadek atd.).

Ani evropská unitární legislativa nedefinuje přímo Internet, ač ve vztahu ke kapitálovým obchodním korporacím směrnici 2009/101/ES ukládá členským státům, aby ve vztahu k obchodním korporacím určitých právních forem - pro ČR jde o společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti, - upravily nejméně dostupnost informace o podnikateli na "internetových stránkách" (v angličtině "company's website", v němčině "Webseiten") v rozsahu údaj o zápisu do rejstříku, údaj o tomto zápisu, právní forma, sídlo a případně také údaj o likvidaci. Členský stát má také povinnost stanovit sankci za nesplnění transponovaných povinností. V citované směrnici konečně není stanoven ani obsah pojmu "internetové stránky".

Konečně také zákon č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti, důsledně odlišuje různé služby informační společnosti. Také tento zákon pouze transponuje do právního řádu ČR směrnici 2000/31/ES o určitých aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodního styku v rámci vnitřního trhu.³³ Regulována je jednak odpovědnost providera, dále také obecná odpovědnost šířitele obchodních sdělení (zpravidla podnikatele).

5.2. Internetové stránky společnosti s ručením omezeným

Ve vztahu ke společnostem s ručením omezeným obsahuje ustanovení § 7 odst. 2 a 3 na první pohled ne zcela jednoznačnou právní úpravu, nicméně mám za to, že i zde lze překlenout otázky důslednou interpretací. Jde o základní otázku, zda-li společnost s ručením omezeným své vlastní internetové stránky zřídit může či musí. Dle mého názoru dle odst.3 cit. ustanovení je zcela jasná - společnost s ručením omezeným může zřídit, ale nemusí. Pokud je však zřídit, musí obsahovat nad rámec údajů uvedených v ustanovení § 435 NOZ také údaje uvedené v § 7 odst.2 ZOK. Resp. musí tyto své internetové stránky udržovat aktuální.

Ve vztahu ke společnostem s ručením omezeným však zůstává nezodpovězená otázka, zda-li vytvoření internetové stránky musí být udržovány až do zániku společnosti či nikoliv. Mám za to, že rozhodne-li se společnost s ručením omezeným své internetové stránky v budoucnu zrušit, může tak bez sankce učinit,

³³ Pozn. autora: Což ostatně přiznal i předkladatel zákona - Vláda ČR. K tomu srov. Vláda ČR I. Obecná část. Důvodová zpráva k zákonu č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti a o změně některých zákonů. [Systém ASPI] PSP - Poslanecká sněmovna Parlamentu [cit. 2015-7-22] ASPI_ID LIT24370CZ. Dostupné Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

protože odst.2 výslovně normuje o akciové společnosti a odst. 2 se má pro společnost s ručením omezeným použít obdobně. Ono obdobné použití však má své meze, které jsou stanoveny nepřímo v odst. 3. Pokud má společnost s ručením omezeným svobodu rozhodnutí ohledně zřízení internetových stránek, pak tato svoboda má zahrnovat i rozhodnutí o jejich zrušení. Nadto ZOK společnosti s ručením omezeným neukládá uveřejňování pozvánek na valnou hromadu na internetových stránkách společnosti ani plnění informační povinnosti jejich prostřednictvím.

Doplňujícím argumentem pak může být i to, že ve společnosti s ručením omezeným mohou společníci navzájem zjistit svou identitu z obchodního rejstříku³⁴ a ve skutečnosti se v drtivé většině českých společností s ručením omezeným navzájem znají.

5.3. Internetové stránky družstva

Ačkoliv družstvo není specificky zmíněno v ustanovení § 7 ZOK jako právní forma obchodní korporace, která by povinně zřizovala internetové stránky, na některých místech právní úprava ZOK přímo počítá s tím, že určité povinnosti budou plněny právě prostřednictvím internetových stránek družstva.

Ustanovení § 636 ZOK totiž pro každé družstvo normuje, že svolavatel členské schůze je povinen uveřejnit nejméně 15 dnů přede dnem konání členské schůze pozvánku na internetových stránkách družstva a je rovněž povinen ji současně zaslat všem členům družstva na adresy uvedené v seznamu členů. Pozvánka musí být na internetových stránkách družstva zpřístupněná až do “okamžiku konání členské schůze”.

Každé družstvo má podle § 562 odst.1 ZOK povinnost zřídit informační desku. Tato úřední deska se pak podle § 562 odst.2 ZOK zpřístupní členům družstva v případě, že tak určí stanovy družstva.

Z povahy ustanovení § 636 ZOK dovozují, že z něj plyne pro každé družstvo povinnost zřídit internetové stránky, neboť ustanovení je rovněž donucující povahy. Obdobně tuto povinnost dovozují také Čáp.³⁵ Stejně pak Cileček dovozují tuto povinnost družstvu takto: *“V úpravě uveřejnění pozvánky na členskou schůzi zákon výslovně počítá s tím, že družstvo bude mít zřízeny internetové stránky. Tato povinnost přitom pro družstvo nevyplývá z žádného jiného ustanovení zákona (v této souvislosti srov. § 7 a 562). Zákon naopak ukládá družstvu zřídit ve svém sídle informační desku, která může být členům zpřístupněna i prostřednictvím internetových stránek (§ 562 odst. 2). S ohledem na nevyvratitelnou domněnku doručení pozvánky, upravenou ve druhé větě § 636 (viz níže), však*

³⁴ Pozn. autora: Bytťato možnost nepřináší úplnou jistotu seznámení se s pravou identitou všech ostatních společníků- atjižv důsledku např. úmrtíspolečníci, nebo novětakéve spojeníobchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným s kmenovým listem společnosti.

³⁵ Čáp, Z. In Lasák/Pokorná/Čáp/Doležil a kolektiv. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. II.díl. Praha : Wolters Kluwer, 2014, s. 2569.

*toto ustanovení nelze podle našeho soudu vyložit jinak, než že ukládá družstvu povinnost mít - vedle informační desky - zřízeny ještě i internetové stránky.*³⁶

Marchal se k této otázce staví z počátku nejednoznačně, když napřed dovozuje, že družstvo nemá obecně povinnost zřídit internetové stránky. Družstvo *“je povinno zřídit ve svém sídle informační desku a teprve, určí-li tak stanovy, zpřístupní se informační deska členům družstva prostřednictvím internetových stránek”*.³⁷ Marchal dále uvádí, že *“je s podivem, že ustanovení § 636 odst.1 předepisuje svolavateli členské schůze povinnost uveřejnit pozvánku na členskou schůzi na internetových stránkách družstva”*.³⁸ Nakonec však uzavírá: *“Otázka zní, jak má svolavatel splnit zákonnou povinnost formy svolání členské schůze, jestliže stanovy neurčí, že zpřístupnění informační desky prostřednictvím internetových stránek, resp. ustanovení § 7 nepřikazuje družstvu internetovou stránku zřídit. Ustanovení § 636 odst.1 nedává svolavateli členské schůze právo volby mezi internetovou stránkou a zasláním pozvánky členům na adresu uvedenou v seznamu členů - vyžadován je obojí způsob svolání členské schůze. Pak nezbyvá než uzavřít, že si družstvo musí zřídit internetové stránky alespoň za účelem svolávání členské schůze.”*³⁹

Dikce ZOK je však skutečně nejednoznačná a nelze se proto divit, že se lze stále setkat i s názorem opačným - tedy že družstvo nemusí povinně zřídit internetové stránky.⁴⁰ S tímto názorem se však neztotožňují.

6. Další související problémy s internetovými stránkami

6.1. Obecně

S internetovými stránkami je spojeno ještě několik dalších potenciálních problémů, než jsou uvedeny shora.

Prvním z nich je určení očekávání ve vztahu k obsahu. Jak již bylo shora uvedeno, povinný obsah je pro obchodní korporace přímo regulován ustanoveními § 435 NOZ a § 7 ZOK. Kromě toho pak i dalšími návaznými ustanoveními, byť již jen ve vztahu k akciové společnosti a k družstvu.

Ačkoliv je český legální pojem “internetové stránky”, nemusí být vždy tvořeny a priori více soubory. Z anglického znění totožného termínu, totiž *company website* neplyne přímo multiplicita. I kdyby byly tvořeny jen jedním souborem, přesto mohou nést obsah požadovaný zákonem. Není však vyloučeno ani to, že

³⁶ Cileček, F. In Štenglová/Havel/Cileček/Kuhn/Šuk. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. Praha : C.H.Beck, 2013, s. 867.

³⁷ Marchal, S.A. In Bělohlávek, A.J. a kolektiv. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2013, s. 2376.

³⁸ Ibid.

³⁹ Marchal, S.A. In Bělohlávek, A.J. a kolektiv. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2013, s. 2376.

⁴⁰ Např. King, J. *Svolánína Internetu (k §636 ZOK)*. Dostupný on-line na adrese www.obczan.cz (příspěvek z 23.11.2014) [cit.dne 11.06.2015].

budou tvořeny více soubory, které ve vzájemné souvislosti vytváří spolu onen company website (tedy česky internetové stránky). Zvláště budou-li dostupné po zadání jedné adresy (jednoho doménového jména).

Ve vztahu k obsahu internetových stránek společnosti je pak i další otázka, která je veskrze technickou, může však ovlivnit skutečnou schopnost seznámit se s jejich obsahem. Jde o použitý formát počítačového souboru, do kterého budou informace vloženy. Standardem pro internetové prohlížení jsou soubory v html formátu (tzv. hypertext markup language), naprosto běžné jsou ovšem i další formáty. Velmi využívaných se postupně stal např. pdf formát (portable document format), který je oblíben zejména pro stále stejný vzhled bez ohledu na zařízení použité pro jeho zobrazení.⁴¹ Tento formát byl původně vyvinut společností Adobe Systems Incorporated a teprve později byl uvolněn k volnému licenčnímu užití.

6.2. Multiplacita internetových stránek, jazyk internetových stránek

Na zajímavý problém upozorňuje Lasák. Jde o multiplicitu internetových stránek společnosti, zejména akciové. Jde o případ, kdy společnost aktivně provozuje na Internetu stránky na více místech (více doménových jménech). Může jít dle Lasáka např. o stránky korporátní, produktové, koncernové.⁴²

Nabízí se otázka, jaký je či má být obsah takových různých internetových stránek. Je nutno odlišit informace, které je každý podnikatel povinen uvádět na internetových stránkách ve smyslu § 435 NOZ (ve vazbě na § 7 ZOK) od informací ostatních. První skupinu - nazvějme je základní povinné informace, - bude společnost nucena uvádět na každých svých internetových stránkách.

Smyslem ustanovení § 435 NOZ a § 7 ZOK je poskytnout veřejnosti snadnou identifikaci "vývěsního štítu", propagace atd., at je již obsah těchto stránek a jejich účel dále jakýkoliv. Obchodní korporace na nich může provozovat elektronický obchod (e-shop), osvětové stránky, všeobecné informace sloužící k neadresné propagaci či reklamě na konkrétní výrobek či službu. Přitom u mnoha z těchto důvodů má být jasné a zřejmé, kdo produkt nabízí, provádí reklamu atd. I činnost pomocí internetových stránek podléhá regulaci - typicky elektronický obchod s prodejem spotřebiteli, reklama. Tato regulace nemusí být jen soukromoprávní (spotřebitelské smlouvy, nekalá soutěž), ale může být i veřejnoprávní (veřejnoprávní regulace reklamy, ochrana před spammingem, spotřebitelské soutěže atd.).

Naopak smyslem uložených povinností uveřejňovat informace podle jiných ustanovení ZOK (než základních dle § 7 ve vazbě na § 435 NOZ) je pak plnění

⁴¹ Pozn. autora: Pokud ovšem je zařízení vybavené takovým operačním systémem či dalším doplňkovým softwarem, že je vůbec technicky schopné soubor tohoto formátu zobrazit.

⁴² Lasák, J. In Lasák/Pokorná/Čáp/Doležil a kolektiv. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. I. díl*. Praha : Wolters Kluwer, 2014, s.123 – 124.

povinností společnosti ve vztahu k akcionáři společnosti. Jedná se tedy o vztahy vznikající z jiného účelu, kterým je typicky účastenství na společnosti.

Také Lasák se přiklání k tomu, že je nutno rozlišovat internetové stránky korporace podle účelu a v tomto ohledu pak posuzovat požadavky zákona na jejich obsah. K tomu uvádí: *“ačkoliv z § 7 odst.2 současně neplyne, zda akciová společnost musí stanovené údaje publikovat na všech svých internetových stránkách nebo jen na svých hlavních internetových stránkách. Jde o to, že akciové společnosti mohou mít své domovské stránky, na kterých informují o záležitostech společnosti, a vedle nich celou řadu produktových internetových stránek, které představují pouze marketingový nástroj, případně reklamu na internetu ve vztahu ke konkrétnímu produktu. Soudím, že smyslem § 7 odst. 2 nebylo, aby společnost na všech doménových adresách, které jí patří, uváděla zákonem stanovené údaje, nýbrž aby tyto informace byly dostupné na těch internetových stránkách (hlavních), na nichž informuje o záležitostech společnosti.”*⁴³

Kromě toho Lasák připomíná i problematiku jazyka internetových stránek. Nevyklučuje jejich možnost i ve více jazycích, resp. jejich automatické nastavení např. na anglické jazykové znění, nicméně dovozuje, *“že v případě akciové společnosti založené podle českého práva lze trvat na požadavku, aby internetové stránky akciové společnosti existovaly též v české jazykové verzi.”*⁴⁴ S tím nelze než souhlasit. Další komentáře se tímto problémem nezabývají.⁴⁵

Ze shora uvedeného lze vyvodit dílčí závěr, že v případě provozování více internetových stránek jednou společností musí být základní identifikační údaje uvedeny u všech internetových stránek, roli korporátních stránek pak mohou plnit pouze jedny z nich. Lze však doporučit, aby společnost provozující více různých internetových stránek na každých alespoň upozorňovala na adresu těch “korporátních” stránek, kterými plní povinnosti uveřejnění podle ustanovení ZOK o akciových společnostech nebo o koncernu.

6.3. Formáty souborů na internetových stránkách a faktická dostupnost údajů na nich obsažených

Základním formátem počítačového souboru z hlediska prohlížení sítě Internet je od počátku formát html (hypertext mark-up language). Nejde však o formát jediný. Na Internetu se běžně používají i další formáty - pro grafické soubory např. jpg, gif, méně pak png a další. Pro dokumenty je zvláště oblíbený formát

⁴³ Lasák, J. In Lasák/Pokorná/Čáp/Doležil a kolektiv. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. I.díl.* Praha : Wolters Kluwer, 2014, s.123.

⁴⁴ Lasák, J. In Lasák/Pokorná/Čáp/Doležil a kolektiv. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. I.díl.* Praha : Wolters Kluwer, 2014, s.124.

⁴⁵ Dalšími komentáři rozumím: 1) Štenglová/Havel/Cileček/Kuhn/Šuk. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář.* Praha : C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-480-3. 2) Bělohlávek, A.J. a kolektiv. *Komentář zákonu o obchodních korporacích.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-451-0.

pdf (portable document format). Jsou však i formáty jiné - např. epub či ibooks (vhodné např. pro elektronické knihy).

Zatímco některé lze považovat za takřka univerzální v důsledku možností jejich volného použití, jiné již nemusí být volně použitelné. Faktická volná použitelnost je vázána na ochranu duševního vlastnictví a může se v čase vyvíjet. Např. u velmi populárního formátu pdf, který vyvinula společnost Adobe Systems Incorporated, je volná použitelnost fakticky možná až od 1.7.2008, kdy se popis tohoto formátu stal součástí normy ISO 32000-1:2008.⁴⁶ Volnou použitelností zde rozumím možnost otevření souboru (a tím možnost se fakticky seznámit s jeho obsahem) na zařízení dle vlastní volby, takřka bez ohledu na výrobce a operační systém.⁴⁷⁴⁸

Některé formáty jsou však závislé na vlastnictví výrobku určitého druhu - např. soubor formátu iBooks, který vyvinula společnost Apple Inc., není možné takový soubor použít (otevřít) mimo zařízení s některým z operačních systémů této společnosti (OS X nebo iOS). V některých případech jdou restriktive i dále - otevření souboru je možné jen na některých z těchto zařízeních v závislosti na obsahu (vnitřní struktuře) souboru.

Ve vztahu k použitým souborům pro zápis informací a jejich zpřístupnění na korporátních stránkách společnosti lze přijmout tento dílčí závěr: Aby společnost splnila své povinnosti uložené zvláštními ustanoveními zákona, měla by pro informace zvolit takový formát počítačového souboru, který lze pokládat za otevřený a co nejvíce univerzální, ledaže své akcionáře vybaví specifickou technologií na jejich otevírání. V opačném případě se společnost vystavuje riziku nesplnění povinností uložených zákonem.

6.4. Externí depozitář

Nepřímo se shora uvedeným souvisí i další otázka - místa, na kterém budou informace uloženy a připraveny ke stažení akcionářem. Jde v zásadě o otázku

⁴⁶ Blíže viz. Anonymus: Portable document format. In https://cs.wikipedia.org/wiki/Portable_Document_Format [citováno dne 11.06.2015].

⁴⁷ Pozn. autora: Tuto premisu nelze brát doslova, neboť technické zařízení je pouze pomůcka a v zásadě vždy funguje na základě operačního systému (zvláště počítačový program), většinou v kombinaci s dalším obslužným počítačovým programem. Možnost volného použití pak může být fakticky dána např. tím, že producent formátu vyvine a bezúplatně poskytne veřejnosti obslužný software k otevření souboru, nebo ještě dále i dovolí jeho použití v nezávislých programech třetích stran - jako se tomu stalo u formátu pdf společnosti Adobe Systems Incorporated.

⁴⁸ Pozn. autora: Některými aspekty příklání užiti licencovaného formátu veřejnou mocí adresátům právních norem jsem se zabýval již dříve - např. Černý, M.: Elektronizace civilního procesu aneb o hledání spravedlivých pravidel pro elektronickou komunikaci v soudním systému, In Hrušáková, M. (ed.): Pocta Petru Hlavsovi, sborník příspěvků z konference, uspořádané dne 13.3.2009 Právnickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci u příležitosti 70. narozenin Doc. JUDr. Petra Hlavsy, CSc., Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci/Iuridicum Olomoucense, 2009. S. 45-54.

digitálneho depozitára. V súčasnosti je bežné, že napr. doménoví registrátori nabídzajú súčasne se službou registrácie (či predĺženie platnosti) doménového jména i službu webhostingu - pronájom digitálnej kapacity a poskytnutie návazných služieb (webhosting, emailový server). Jde o služby, ktoré zpravidla, nikoliv však výlučne, majú súvislosť se smerovaním doménového jména na konkrétny počítač (server) v sieti Internet. Tento počítač (server) býva typicky ve vlastníctví poskytovateľa služby (registrátora doménového jména). Pro správu serveru či internetových stránok se používajú různé softwarové nástroje.

Pri tom ale základní vlastností world-wide-webu je možnosť hypertextového smerovania (odkudkoliv kamkoliv) na Internetu. Proto je možné do korporátních stránok umiestiť jen odkaz na súbor ke staženiu, samotný súbor ale môže byť na Internetu umiestnen i na inom mieste (inom serveru, u jiného poskytovateľa služby atd.). Důvodom pro využití externého digitálneho depozitára môže byť napr. rýchlosť obsluhy - každý server je pripojen na jiné počítače v sieti Internet, avšak kapacita (rýchlosť) tohoto pripojení môže byť různá.

Ve vzťahu k využitiu externého úložiska nesezdávám potrebu pro zvláštnu právnú reguláciu, ničmeneň štatutárny orgán by měl jeho využití zväžit samozrejme s péčí rádneho hospodára, ktorá je mu prikázána ustanoveniami § 51 a násl. zákona č. 90/2012 Sb., o obchodných korporáciách. Na internetových stránkach korporácie však musí byť príslušné odkazy, ktoré bezprostredne povedú k otvoreniu odkazovaného súboru, jinak by patrne nebýla splnená litera zákona ohľadne ustanovení § 7 ZOK.

Okrajovë se k otázce provozu internetových stránek třetí osobou zabývá také Havel, když dovozuje, že *“nebrání se samozřejmě, aby tyto stránky technicky zřizoval, spravoval a aktualizoval někdo třetí, koho tím společnost pověří.”*⁴⁹

7. Zápis či nezápis doménového jména (adresy internetových stránek korporace) do obchodního rejstříku

7.1. Obecné vymezení problému faktické dostupnosti internetových stránek ve vazbě na doménové jméno

V souvislosti s otázkami internetových stránek je třeba se zabývat ještě otázkou jejich faktické dostupnosti, tedy skutečné možnosti seznámit se s jejich obsahem ze strany uživatelů. K tomu je třeba nejen mít k dispozici hardwarové a softwarové vybavení, ale také znalosti o umístění internetových stránek korporace na konkrétním místě Internetu. Tedy zpravidla znát doménové jméno těchto internetových stránek.

Česká právní úprava internetových stránek (§ 435 NOZ, §7 ZOK) nezahrnuje doménové jméno mezi náležitosti internetových stránek. Veřejnost nejen podnikatelská si však internetové stránky nejčastěji asociuje právě s doménovým

⁴⁹ Havel, B. In Štenglová/Havel/Cileček/Kuhn/Šuk. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha : C.H.Beck, 2013, s.19.

jménem. Koneckonců právě proto byl systém doménových jmen historicky zaveden. Alternativou je používání “nezapamatovatelných” IP adres (čtyři čísla v rozmezí 0-255, oddělené tečkou).⁵⁰

Bez znalosti doménového jména je internetová stránka obtížně k nalezení. A není-li stránka nalezena, nelze se seznámit ani s jejím obsahem. Protože zákonodárce nařídil akciovým společnostem a družstvům zřídit a udržovat internetové stránky, bylo by logické, kdyby měla veřejnost možnost nalézt na jednom místě zapsané internetové adresy, rozuměj doménová jména stránek, které podnikatel provozuje. Resp. alespoň doménová jména korporátních stránek. Logicky by se nabízel zápis v obchodním rejstříku, neboť každá akciová společnost a každé družstvo patří mezi povinně protokolované podnikatele (k tomu srov. ustanovení § 42 písm. a) zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob - dále též jen “ZVeřRej”). Adresa doménového jména internetových stránek však nepatří mezi povinně zapisované údaje - srov. ustanovení § 25 odst. 1 písm. a)-j) a písm. l) ZVeřRej, a dále § 48-51 ZVeřRej.

7.2. K možnosti zápisu volitelného údaje (např. doménového jména) do obchodního rejstříku

Obecnou úpravu veřejných rejstříků právnických osob obsahují ustanovení § 120 a 121 NOZ. Ta představují pouze základ právní úpravy, který je dále rozvíjen zákonem č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. Veškerá ustanovení NOZ a ZVeřRej mají kogentní povahu. Jak ustanovení § 120-121 NOZ, tak i většina ZVeřRej (§ 1- 74 ZVeřRej) představují statutové právo. Zbytek ZVeřRej má rovněž kogentní povahu, nicméně ona zbývající ustanovení (§ 75 - 130 ZVeřRej) mají procesní povahu, upravují také sankce, zápis notářem, přechodná ustanovení atd.

V ZVeřRej je upraveno celkem šest rejstříků, přičemž pět z nich jsou rejstříky výlučně právnických osob (spolkový rejstřík, nadační rejstřík, rejstřík společenství vlastníků jednotek, rejstřík obecně prospěšných společností a rejstřík ústavů). Kromě toho ZVeřRej upravuje také obchodní rejstřík, který je z hlediska zapisovaných osob rejstříkem smíšeným, protože se do něj zapisují zákonem určení podnikatelé - jak podnikatelé právnické osoby, tak i podnikatelé, kteří jsou osobami fyzickými.

ZVeřRej dělí zapisované skutečnosti z několika hledisek, pro účely tohoto příspěvku není podstatné uvádění všech. Důležité je pouze uvedení ustanovení § 25 ZVeřRej, které uvádí okruh skutečností, které se zapisují do všech rejstříků

⁵⁰ Pozn. autora: Doménovými jmény (včetně důvodů pro jejich zavedení) se autor zabýval např. v Černý, M.: *Historický vývoj doménového jména a některé současné právní problémy*. In Bejček, J. (ed.) *Historie obchodněprávních institutů, sborník příspěvků z konference*. Brno : Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-4960-4. S. 251-265.

(resp. mohou být předmětem zápisu kterékoliv zapsané osoby, bez ohledu na její právní formu a tedy i rejstřík, do kterého je tato osoba zapsána).⁵¹

Ustanovení § 25 odst.1 písm. k) ZVeřRej však umožňuje mimo jiné zapsat do obchodního rejstříku i jinou skutečnost, než stanovenou přímo v ZVeřRej nebo v jiném zákoně. Jde o zápis skutečnosti, který navrhne sama zapsaná osoba a současně má na zápisu takové skutečnosti právní zájem. Možnost zápisu takové skutečnosti Holejšovský považuje za *“zásadní rozdíl oproti bývalé právní úpravě (ObčZ 1964 a především ObchZ), kdy bylo konstatně judikováno, že do obchodního rejstříku, nadačního rejstříku, rejstříku obecně prospěšných společností a rejstříků společenství vlastníků jednotek nelze zapisovat jiné skutečnosti a údaje, než které k zápisu stanoví zákon, a to ani k výslovnému návrhu zapsané osoby. Nově lze tedy zapsat jakoukoliv skutečnost, pakliže o její zápis zapsaná osoba požádá, resp. zápis navrhne, má na takovém zápisu právní zájem a jde o důležitou skutečnost. Tato kritéria posuzuje soud provádějící zápis, nelze zřejmě ani vyloučit zápis takové skutečnosti notářem podle § 108 an. VeřRej.”* Holejšovský-pak dále uvádí na s.632 odkazovaného díla i rozhodnutí NS 29 Odo 824/2006 v přehledu judikatury.

Dle mého názoru však právě ustanovení § 25 odst.1 písm. k) ZVeřRej limituje možnost použití právní věty tohoto soudního rozhodnutí i na jiné případy, když dikce ustanovení současného ZVeřRej je výslovná a odchyluje se od předchozí úpravy (a logicky i od soudní praxe). Pokud soudy v minulosti (za účinnosti ObZ) odmítaly zapsat jinou než v zákoně výslovně uvedenou skutečnost, postupovaly správně, protože orgán veřejné moci není oprávněn činit nic jiného, než mu zákon dovoluje (Listina základních práv a svobod⁵² - čl.2 odst.2) a dřívější právní předpisy (ObZ ani jiné zákony) neobsahovaly úpravu odpovídající současné dikce ustanovení § 25 odst.1 písm. k) ZVeřRej.

Proto se tento příspěvek dále drží současné dikce ZVeřRej, který zápis jiné skutečnosti k návrhu zapsané osoby za určitých okolností umožňuje.

První podmínka zápisu jiné skutečnosti do veřejného rejstříku je splnitelná lehce - pouze podáním řádně vyplněného návrhu na zápis. Splnění druhé podmínky bude složitější - bude třeba přesvědčit rejstříkový soud, že na zápisu takové skutečnosti je má navrhovatel (typicky obchodní korporace) právní zájem. Protože důkazy v rejstříkovém řízení jsou výlučně povahy listin, lze si předsta-

⁵¹ Holejšovský upozorňuje, že zcela nevhodně mezi těmito skutečnostmi v ustanovení §25 odst.1 písm. i) ZVeřRej zařazena také prokura, resp. údaje týkající se prokuristy, ačkoliv prokuru může udělit pouze podnikatel a tudíž může být zapsána jen v obchodním rejstříku, nikoliv k v žádném z dalších veřejných rejstříků. Blíže viz. Holejšovský J., In Lavický P. a kol.: *Občanský zákoník I. Obecná část (§1 - 654)*. Praha : C.H.Beck, 2014, s. 625. S jeho názorem se zcela ztotožňuji.

⁵² Listina základních práv a svobod byla vyhlášena usnesením předsednictva České národní rady č.2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

vit prohlášení statutárního orgánu, který zastupuje obchodní korporaci, o právním zájmu korporace na zápisu doménového jména, pochopitelně doplněné výpisem z databáze doménových jmen, kterým korporace osvědčí vlastnictví doménového jména jako nehmotné věci. Toto osvědčení je klíčové, protože rejstříkový soud je povinen zkoumat existenci skutečnosti, která má být do veřejného rejstříku zapsána. V obecné rovině lze vycházet z rozhodnutí Nejvyššího soud 29 Cdo 1953/2013, [SR 5/2014 str. 181].⁵³ Ačkoliv se toto rozhodnutí týkalo zápisu sídla, právní věta může být zobecněna. Bez doložení osvědčení o titulu k doménovému jménu soud nemůže toto zapsat, zatímco nedoložení prohlášení navrhovatele o právním zájmu by bylo možné překlenout tím, že svůj názor ohledně svého právního zájmu navrhovatel vyjádřil již tím, že takový návrh na zápis do rejstříku podal.

Ani při doložení shora uvedeného prohlášení a potvrzení/výpisu k návrhu však nemusí automaticky dojít k zápisu doménového jména mezi ostatní skutečnosti v zápisu v obchodním rejstříku. Právní zájem je právní pojem, který musí být interpretován. Soudní rozhodnutí se však dosud spíše věnovala definici jiného pojmu - naléhavý právní zájem, a to zejména v souvislosti s přípustností žaloby za určení podle § 80 písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., Občanského soudního řádu. Právní zájem ve smyslu § 25 ZVeřRej však nelze ztotožňovat s naléhavým právním zájmem podle OSŘ ani jiných předpisů, neboť nelze klást zbytečně restriktivní podmínky pro uplatnění práva.

Ani jeden z vydaných komentářů⁵⁴ k ZVeřRej se zvláště nevěnuje pojmu právní zájem, ostatně o zápisu doménového jména žádný ze spoluautorů obou komentářů neuvažoval vůbec.

Havel se věnuje spíše fakticitě a novému charakteru ne zcela uzavřeného rejstříku - zdůrazňuje, že *“veřejný rejstřík není koncipován jako uzavřený rejstřík, ale je možné, aby si zapsané osoby nechaly zapsat také jiné údaje než ty, na které plyne ze zákona povinnost. Rejstříkový soud je nicméně oprávněn takovýto návrh zamítnout, bude-li mít za to, že navrhovatel na tomto zápisu nedoložil právní zájem. Zapsat lze takto např. odlišení výkonných a nevýkonných členů orgánu apod. Tyto údaje se zpravidla zapisují mezi ostatní skutečnosti.”*⁵⁵

⁵³ Nejvyšší soud, 29 Cdo 1953/2013, [SR 5/2014 str. 181]: *Rejstříkový soud při zápisu sídla právnické osoby je oprávněn v rámci přezkumné činnosti soudu v řízení ve věcech obchodního rejstříku zkoumat předložené listiny. Rejstříkovému soudu se ukládá zkoumat i to, zda připojené listiny skutečně osvědčují existenci zapisované skutečnosti. Nestáčí pouhé zjištění, že listiny připojeny byly, ale soud zkoumá i jejich obsah.*

⁵⁴ Pozn. autora: Komentáři k ZVeřRej zde mám na mysli publikace: 1) Hampel, P. - Walder, I.: *Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. Komentář.* Praha : Wolters Kluwer, 2014, ISBN 978-80-7478-506-1. 2) Havel/Štenglová/Dědič/Jindřich a kol. *Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, komentář.* Praha : C.H.Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-285-4.

⁵⁵ Havel, B. In Havel/Štenglová/Dědič/Jindřich a kol. *Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, komentář.* Praha : C.H.Beck, 2015, s. 47-48.

Hampel k zápisu jiné skutečnosti uvádí, že zákon umožňuje “zápis dalších skutečností, které jsou objektivně důležité ve vztahu k již zapsanému subjektu, a tento subjekt o jejich zápis požádá (tedy podá standardní návrh na zápis do veřejného rejstříku).”⁵⁶ Dále k tomu uvádí, že “důležitá skutečnost musí být nadána atributem jisté výjimečnosti. Rozhodně nemůže jít o sice ne příliš obvyklou, nicméně ne nevýznamnou skutečnost. Naplnění pojmu důležité skutečnosti by měl soud posuzovat ve vztahu k charakteru právnické osoby, její činnosti, významu požadovaného údaje k zápisu ve vztahu k třetím osobám. Jde např. o přiznání ocenění v určité oblasti světového významu. Případně může jít o zápis údaje k osobě v rámci právnické osoby zapisované (např. že je nositelem francouzského řádu čestné legie, což může na třetí osoby oprávněně působit dojem mimořádné důvěryhodnosti). Na druhé straně nejde asi o údaje o hospodaření, resp. o údaje zjistitelné z účetních závěrky, která se zakládá do sbírky listin. Těžko tak může dojít k zápisu skutečnosti, že např. obchodní korporace několik let po sobě vykazuje kladný hospodářský výsledek, nebo že se po dlouhých letech zbavila vysoké úvěrové zátěže.”⁵⁷

Mám za to, že právní zájem je v případě zápisu volné skutečnosti dán tehdy, pokud navrhoval má určitý ospravedlnitelný či uznatelný důvod pro zápis a tento rejstříkovému soudu doloží. Zejména se může jednat o takový důvod, který může souviset s právním jednáním navrhovatele, plněním zákonem uložené povinnosti apod.

Takový “volný údaj” by měl mít vztah k zapsané osobě, protože obchodní rejstřík (i jiné rejstříky upravené v ZVeřRej) je především rejstřík statusový. Pro doménové jméno považují tento požadavek za splněný, protože má jednoznačnou vazbu na internetové stránky, které podle ZOK musí povinně zřídit každá akciová společnost⁵⁸ a i každé družstvo.⁵⁹ Kromě toho § 7 výslovně naznačuje, že i společnost s ručením omezeným může zřídit své internetové stránky.⁶⁰ U akciových společnostech a družstev má však údaj o doménovém jméně internetových stránek zásadní význam - je branou k internetovým stránkám korporace. Přitom korporace některé z těchto právních forem přímo prostřednictvím svých

⁵⁶ Hampel, P. In Hampel, P. - Walder, I. *Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. Komentář*. Praha : Wolters Kluwer, 2014, s.90.

⁵⁷ Ibid. Doplnující poznámka autora - tato citace je uvedena přesně, a to včetně překlepu - chyby ve slovech “z účetních závěrky”, která je obsažena v citované publikaci.

⁵⁸ Včetně akciové společnosti jednočlenné, jak ostatně i uvádí Lasák, J.: In Lasák/Pokorná/Čáp/Doležil a kolektiv. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. I.díl*. Praha : Wolters Kluwer, 2014, s.121

⁵⁹ Pozn. autora: Na jiném místě tohoto příspěvku také uvádím, na které evropské společnosti a evropské družstevní společnosti se vztahuje tento příkaz a na základě kterých ustanovení dalších právních předpisů - srov. poznámky pod čarou u podkapitoly 7.5.

⁶⁰ Pozn. autora: Ty ostatně může zřídit i jakýkoliv jiný podnikatel a obecně i jakákoliv jiná osoba, ledaže by zákon pro některé osoby obsahoval výslovný zákaz.

internetových stránek plní povinnosti uložené zákonem (zejm. uveřejňovací povinnost ve vztahu ke svým společníkům či členům). Jde proto o součást statusu takové osoby.

Přirozeně údaj, který má být do obchodního rejstříku zapsán jako “volný údaj”, musí být pravdivý. To je nutno prokázat příslušnou listinou.

Ve vztahu k názoru Hampela nutno oponovat charakteru údaje nadaného výjimečností. Dle mého názoru není požadavek na výjimečnost údaje zákonem dán. Klíčovým by měl být důvod, který by měl být ospravedlnitelný. Osobně mám za to, že zápis doménového jména (internetových stránek obchodní korporace) je pro akcionáře společnosti či členy družstva mnohem důležitější, než údaj o tom, že zapsaná osoba je nositelem vyznamenání. Přínejmenším z důvodu výkonu práv akcionáře či člena. Jde totiž o otázku statutu právnické osoby. Obdobný charakter mi mohl mít i jiný identifikační údaj sloužící vzájemné komunikaci zapsané osoby s veřejností - např. adresa datové schránky zapsané osoby, případně také adresa elektronické pošty. Je nutno vycházet z premisy rovnosti elektronické a neelektronické komunikace, jak ji až na určité výjimky stanoví NOZ. Zatímco pro osobní či listinnou distanční komunikaci postačí údaje povinně uvedené v obchodním rejstříku - sídlo (zapsané v celé doručovací adrese podle ustanovení § 136 odst.2 NOZ ve vazbě na ustanovení § 25 odst. 1 písm. a) ZVeřRej), pro elektronickou komunikaci je nutno znát adresu elektronické pošty či identifikátor datové schránky. Jejich zápis do obchodního rejstříku však nestanoví ani ZVeřRej, ani zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a konečně ani zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů (dále také jen “ZEÚAKD”).

Přitom podle ustanovení § 5 odst.2 zákona č. 300/2008 Sb. ministerstvo bezplatně a povinně zřídí datovou schránku mimo jiné každé právnické osobě zapsané v obchodním rejstříku, a to bez zbytečného odkladu poté, co obdrží informaci o zápisu právnické osoby do obchodního rejstříku. Datová schránka je přitom pro právnickou osobu unikátní, protože podle ustanovení § 5 odst.3 cit.zák. má právnická osoba nárok na zřízení právě jen jedné datové schránky. Údaje o datových stránkách a jejich uživatelích se přitom zapisují do informačního systému datových schránek podle § 14 ZEÚAKD, údaje v něm uvedené jsou však až na výjimky neveřejné (srov. § 14 odst.4 ZEÚAKD). Výjimkou je kontaktní adresa pro doručování, pokud byl dán souhlas k jejímu zveřejnění. Součástí informačního systému datových schránek je však také seznam držitelů datových schránek podle § 14b ZEÚAKD, který je přístupný (na Internetu) způsobem umožňujícím dálkový přístup. Tento seznam obsahuje také identifikátory datových schránek.⁶¹ Identifikátor datové schránky lze sice najít ve veřejně dostup-

⁶¹ Definice a účel “identifikátoru datové schránky” je upravena v ustanovení §21 zák. č. 300/2008 Sb. takto: “K identifikaci datové schránky slouží identifikátor. Identifikátor není zaměnitelný s žádným jiným identifikátorem využívaným orgány veřejné moci. Způsob tvorby identifikátoru stanoví ministerstvo vyhláškou.”

ném seznamu, bylo by však vhodné jej mít uvedený i ve výpisu z veřejného rejstříku. Každý, kdo v dobré víře čerpá informace z veřejného rejstříku (vč. obchodního), je chráněn principem materiální publicity.

Formulace výjimečnosti údaje, jak ji navrhuje Hampel⁶² je však nevhodná ještě z dalšího důvodu. Jde o to, zda-li chápat výjimečnost jako unikátnost technickou, obsahovou nebo v jiném ohledu? Doménové jméno je sice samo o sobě unikátní - z povahy věci nemohou existovat dvě stejná doménová jména, mohou však existovat zaměnitelná (např. www.domenovejmeno.cz a www.domenovejmeno.eu). Jde tedy o to, zda-li tento požadavek na výjimečnost údaje hodnotit podle pravidel obdobných u jiných předmětů duševního vlastnictví, nebo pouze technicky.

U ochranných známek se tradičně hodnotí přihlášené označení podle převažujících prvků, přičemž důležité je posouzení distinkтивности. To u známek, jejichž slovní prvek je tvořen doménovým jménem, často neobstojí - např. pro převažující počet obecných prvků. Doménové jméno totiž pravidelně obsahuje na úvod "www" a na konci pak označení domény nejvyšší úrovně - např. "cz", "eu", "com", "sk" atd. Přitom tato poslední část doménového jména, která je jeho povinnou součástí (bez níž doménové jméno nemůže technicky fungovat), je obecné povahy a není nijak výjimečná. Toto bylo v minulosti důvodem pro zamítnutí mnoha přihlášek slovních ochranných známek, které požadovaly zápis doménových jmen jako ochranných známek.⁶³ V zájmu obchodní korporace může být zápis doménového jména, případně i více doménových jmen.

Obdobně také při zápisu obchodní firmy nemá dojít k zápisu firmy klamavé či firmy zaměnitelné s již zapsanou firmou jiného podnikatele. Nezapsatelná je tedy nejen firma stejná, ale také zaměnitelná.⁶⁴

Naopak při zápisu sídla se zkoumá jen oprávněnost požadavku na zápis, tedy doložení listinami uvedenými v zákoně.⁶⁵ Nikoho nepřekvapí a ani není vyloučeno, aby v nemovitosti na jedné zapsané adrese bylo více sídel různých osob. Přitom tyto osoby nemusí být ani členem korporace, koncernu atp. Jde o svobodné rozhodnutí vlastníka domu, koho a z jakého důvodu nechá umístit sídlo

⁶² Hampel, P. In Hampel, P. - Walder, I. *Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. Komentář*. Praha : Wolters Kluwer, 2014, s.90.

⁶³ Prvním z nich byla u českého Úřadu průmyslového vlastnictví přihláška ochranné známky č. spisu 113694 ve znění www.gsm.cz (kombinovaná) nebo přihláška ochranné známky č. spisu 114783 ve znění "WWW CENTRUM" (slovní). Rovněž byla zamítnuta přihláška slovní ochranné známky č. spisu 116095 ve znění www.patentmarket.cz Oproti tomu však došlo k zápisu ochranné známky ve znění "<http://www.mediatel.cz>", a to jako slovní ochranné známky (č. spisu 114757).

⁶⁴ Přičemž zkoumána by měla být stránka vizuální, zvuková, popř. i sémantická.

⁶⁵ K tomu již shora uváděné rozhodnutí Nejvyššího soudu 29 Cdo 1953/2013, [SR 5/2014 str. 181]: *Rejstříkový soud při zápisu sídla právnické osoby je oprávněn v rámci přezkumné činnosti soudu v řízení ve věcech obchodního rejstříku zkoumat předložené listiny. Rejstříkovému soudu se ukládá zkoumat i to, zda připojené listiny skutečně osvědčují existenci zapisované skutečnosti. Nestačí pouhé zjištění, že listiny připojeny byly, ale soud zkoumá i jejich obsah.*

do své nemovitosti a vydá o tom písemně prohlášení (ve smyslu souhlasu). Pokud by tedy soud měl zkoumat výjimečnost údaje - k zápisu navrženého doménového jména, pak výlučně v jeho technické povaze. Ani to však nepovažují za ideální, zejména s ohledem na možnost existence koncernových internetových stránek, jak je připouští Lasák.⁶⁶

Soud by měl v případě návrhu na zápis doménového jména pouze zkoumat, zda-li byly k návrhu přiloženy listiny, které doloží oprávněnost návrhu - tedy laicky řečeno, že navrhovatel má právní důvod k užití doménového jména. Typicky půjde o vlastnictví doménového jména jako nehmotné věci ve smyslu ustanovení § 496 odst.2 NOZ. Pouze u doménového jména, které podle registračních pravidel pro tu kterou doménu nejvyšší úrovně nepřipouští vlastnictví, ale pouze užívání (tzn. doménové jméno je pouze "propůjčeno" či "pronajmuto" zapsanému uživateli), půjde o prokázání oprávněnosti jiného titulu - typicky licence. Licencí bude tento titul proto, že doménové jméno má povahu nehmotné věci, která vylučuje použití institutů vyhrazených pro věci hmotné - výpůjčky ve smyslu § 2193 a násl. NOZ, nájmu ve smyslu § 2201 a násl. NOZ či pachtu ve smyslu § 2332 a násl. NOZ.

Pravidla registrace doménových jmen v doménách nejvyšší úrovně ccTLD .cz⁶⁷ nebrání vlastnictví doménového jména jako nehmotné věci, byť v případě domény nejvyšší úrovně CZ dochází k registraci doménového jména na smluvním základě.

V některých pravidlech pro registraci doménových jmen, nejčastěji u některých doménových jmen nejvyšší úrovně odpovídající státům, není možné získat vlastnictví nehmotné věci, protože právo toho státu nehmotnou věc jako zvláštní právní institut vůbec nezná. Příkladem mohou být „*Pravidlá poskytovania meného priestoru v internetovej doméne sk*“, která vydal slovenský národní provozovatel domény sk - společnosti SK-NIC, a.s. dne 28.5.2015, s účinností od 1.6.2015.⁶⁸ Podle těchto Pravidel vzniká registrovanému uživateli na základě Rámcové smlouvy a Smlouvy o doméně pouze status držitele domény (tedy doménového jména evidovaného v systému provozovatele domény nejvyšší úrovně .sk). Uživatelem domény se podle výslovného znění bodu 3.4. může stát na základě veřejného návrhu SK-NIC, a.s. pouze právnická osoba se sídlem na území SR, státní občan SR s trvalým pobytem na území SR starší 18 let nebo podnikatel ve smyslu ustanovení § 2 odst.2 SKObZ.

Někteří registrátoři nabízejí pro případné zájemce, kteří nespĺňujú podmínky pro vlastní registraci doménového jména v doméně nejvyšší úrovně sk registraci

⁶⁶ Lasák, J. In Lasák/Pokorná/Čáp/Doležil a kolektiv. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. I.díl.* Praha : Wolters Kluwer, 2014, s.123 – 124.

⁶⁷ Viz. *Pravidla registrace doménových jmen v ccTLD .cz*, která vydalo sdružení CZ.NIC, z.s.p.o. s účinností od 1.3.2015, dostupná adrese: http://www.nic.cz/files/nic/doc/Pravidla_registrace_CZ_Pravidla_ADR_20150301.pdf [cit.dne 28.7.2015].

⁶⁸ Pravidla jsou dostupná zde: <https://www.sk-nic.sk/kontakty/pravidla.1.6.2015.jsp> [cit.dne 11.6.2015].

doménového jména na sebe sama a následně umožnění využití takto registrovaného doménového jména výhradně pro účely objednatele. Své vlastní postavení takový registrátor popisuje jako postavení “zastupujícího vlastníka”.⁶⁹

Zvláštní povahu má pak doménové jméno v rámci domény nejvyšší úrovně .eu. Tato doména nejvyšší úrovně je sice regulována právními předpisy - jde o *nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 733/2002 o zavádění domény nejvyšší úrovně .eu*, a dále o *nařízení Komise č. 874/2004, kterým se stanoví obecná pravidla pro zavádění a funkce domény nejvyšší úrovně .eu a zásady, jimiž se řídí registrace*. K registraci doménového jména však také dochází na smluvním základě a samotná registrační pravidla upravují status uživatele jako “držitele domény”.⁷⁰ Stejně jej normuje i nařízení Komise č. 874/2004.

Pokud by český rejstříkový soud vedl řízení, jehož předmětem by byl návrh na zápis slovenského doménového jména či doménového jména z domény nejvyšší úrovně .eu, jiné by byly v takovém případě pouze listinné důkazy, kterými by navrhovatel prokazovat oprávněnost svého požadavku, tedy titul k užití doménového jména.

7.3. Dílčí závěr k otázce možnosti zápisu doménového jména jako volitelného údaje obchodní korporace

Pokud bude rejstříkovému soudu zapsaným podnikatelem navrženo doménové jméno k zápisu podle ustanovení § 25 odst. 1 písm. k) ZVeřRej, neměl by rejstříkový soud zamítnout takový návrh, bude-li tento:

1. formálně bezvadný ve smyslu ZVeřRej,
2. bude-li doložen užívací titul k doménovému jménu, které je navrhováno k zápisu podnikatelem.

Právní zájem by měl mít soud za prokázány již jen z toho, že navrhovatel tento návrh podává a přikládá k němu listinný důkaz či důkazy, kterými osvědčí své vlastnictví či licenci (včetně “držitelství doménového jména v rámci TLD .eu”) - typicky výpis z databáze WHOIS, která je vedena pro každou doménu nejvyšší úrovně.

Požadavek na výjimečnost k zápisu navrženého “volného údaje” nemá oporu v dikci ZVeřRej, a proto je nutno odmítnout zvláštní charakter údaje jako podmínku zápisu. Korektiv plyne již z požadavku ZVeřRej na existenci právního zájmu navrhovatele. Pokud by nebyl tento dán - např. by se jednalo o návrh na zápis “svévolného prohlášení” či nicneříkajícího údaje (tvořeného jen náhodně

⁶⁹ Viz. např. nabídka společnosti ZONER, s.r.o. na stránkách <https://www.slovaknet.sk/clanok/domeny-sk/> [cit.dne 28.7.2015].

⁷⁰ Pravidla dostupná na adrese http://www.eurid.eu/files/docs/reg_pol_CS.pdf. V české jazykové verzi se užívá slovo “držitel domény”, v anglickém jazykovém znění pak “Registrant” (srov. http://www.eurid.eu/files/docs/trm_con_EN.pdf), stejně tak je termín “Registrant” i ve slovenském jazykovém znění (srov. http://www.eurid.eu/files/docs/trm_con_SK.pdf) - [cit.dne 28.7.2015 - všechna jazyková znění].

seřazenými písmeny a/nebo čísly), soud má možnost pro absenci právního zájmu takový návrh zamítnout. Obdobně má soud možnost zamítnout také návrh na zápis údaje, který by zavedl důvod k bezprávné domněnce o spojení s jinou osobou (parazitní údaj), doménové jméno jiného, u kterého návrhovař nedoložil titul apod.

K zápisu navržený údaj by měl sloužit stejnému účelu, jakému ostatně slouží celý obchodní rejstřík (resp. i ostatní veřejné rejstříky normované v ZVeřRej) - informovat veřejnost o podstatných údajích o zapsané osobě, v podstatě o údajích statusové povahy. Zápis doménového jména tuto podmínku splňuje, obdobně jako např. zápis identifikátoru datové schránky nebo adresy elektronické pošty (email), protože elektronický styk je Občanským zákoníkem postaven v obecné rovině na roveň písemnému neelektronickému styku - tedy styku založenému na listinách.

7.4. Argumenty proti zápisu doménového jména a testování změn právního postavení, hodnocení atd.

Lze se krátce zastavit i nad argumenty proti zápisu doménového jména. Valnou hromadu akciové společnosti nebo či členskou schůzi družstva pravidelně svolává jeho statutární orgán - nejčastěji představenstvo (a.s. či družstva). Ten by se měl na svolání valné hromady usnést.

V zákonem stanovených případech však oprávněným svolavatelem tohoto nejvyššího orgánu (či jeho schůze) může být i jiný orgán právnické osoby - typicky kontrolní orgán. Tak je např. dozorčí rada a.s. oprávněna svolat valnou hromadu podle ustanovení § 404 ZOK, ostatně oprávněn ji svolat je i jen její jednotlivý člen. Konečně oprávněn svolat valnou hromadu je podle totožného ustanovení i člen představenstva.

Oprávněn svolat valnou hromadu je i soudem zmocněný kvalifikovaný akcionář či kvalifikovaní akcionáři podle § 368 odst.1 ZOK za podmínek tam stanovených. Zákonodárce chtěl takovému kvalifikovanému akcionáři skutečně umožnit svolání valné hromady, když jej vybavil zákonným oprávněním vyžádat si výpis z evidence zaknihovaných cenných papírů pro účely valné hromady jimi svolané podle ustanovení § 368 odst.2 ZOK. Pokud však společnost vydala akcie jako cenné papíry (dříve listinné) na jméno, pak jsou akcionáři zapsáni pouze v seznamu společníků, který vede opět sama společnost. Ač má kvalifikovaný akcionář svá práva na seznámení se s obsahem seznamu akcionářů podle ustanovení § 264-268 ZOK,⁷¹ mohou při jeho realizaci nastat obstrukce ze strany společnosti samotné. Ty lze často předpokládat, neboť soudní zmocnění kvalifikovaného akcionáře ke svolání valné hromady je následkem nesplnění povinnosti svolání valné hromady statutárním orgánem společnosti.

⁷¹ Pozn. autora: Tato práva podle §264-268 ZOK, zejm. pak z §266 a 267 ZOK má akcionář, který není kvalifikovaným akcionářem.

Dozorčí rada akciové spoločnosti také (svým usnesením) určí svého člena, ktorý pak zastupuje akciovou spoločnosť pred súdny a jinými orgány proti členu predstavenstva (podle § 447 odst.4 ZOK). Zástupčí oprávnění takového člena je však zákonem striktně omezeno a nelze jej tedy využít ve vztahu k třetí osobě, na jejichž serverech jsou hostovány internetové stránky společnosti.

Výsledkem shora uvedeného pak může být stav, kdy bude dozorčí rada či kvalifikovaný akcionář ve velmi obtížné situaci ohledně svolání valné hromady společnosti. A to čistě jen proto, že mu nebude známá totožnost akcionářů (pokud společnost nevydala akcie jako zaknihované cenné papíry) a nebude mít právní důvod požadovat změnu internetových stránek u poskytovatele hostingů. Resp. bude se moci na podkladě pravomocného a vykonatelného soudního rozhodnutí o zmocnění ke svolání valné hromady domáhat na poskytovateli hostingových služeb změny obsahu internetových stránek společnosti, avšak pokud mu poskytovatel hostingových služeb nevyhoví dobrovolně, nezbude pak než domáhat se soudní cestou. Takové svolání valné hromady může být při běžném průběhu soudního řízení v České republice na čas delší jednoho roku.

Je otázkou, zda-li bude chtít kvalifikovaný akcionář takto postupovat. Domnívám se, že nikoliv. Prakticky mu pak zbude svolat valnou hromadu pozvánkou na jiných internetových stránkách, byť by je měl ke svolání valné hromady kvalifikovaný akcionář zřídit sám. Nebo se nabízí možnosti alternativní - využití oznámení v Obchodním věstníku či jiné způsoby pro svolání valné hromady. Soud by se pak otázkou svolání valné hromady zabýval pouze v případě, kdy by některá z aktivně legitimovaných osob podala žalobu o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady ve smyslu § 428 ZOK ve vazbě na ustanovení § 258-261 NOZ.

Koneckonců ve vztahu ke svolání valné hromady by měl být uplatňován účel právní úpravy, který vymezuje Šuk takto: *“Účelem právní úpravy svolání valné hromady je zajistit, aby akcionáři mohli toto své právo realizovat, tj. aby byli s dostatečným časovým předstihem informováni o tom, že se bude valná hromada konat a jaký bude pořad jejího jednání, a mohli si tak vytvořit předpoklady pro účast na ní. Povinností společnosti (osob, které valnou hromadu svolávají) je učinit vše, co po ní lze spravedlivě požadovat, aby takovou informovanost akcionářů zajistila (usnesení NS sp. zn. 29 Odo 634/2005 nebo sp. zn. 29 Cdo 3469/2008).”*⁷²

Materiální posuzování svolání valné hromady vhodným způsobem by mělo být vedeno podle dříve publikovaného usnesení NS 29 Odo 88/2001, kdy soud vymezil (tehdy ještě k dikci ObZ) takto: *“1. Za vhodný způsob uveřejnění oznámení ve smyslu ustanovení § 184 odst. 4 ObchZ lze považovat jakýkoli informační zdroj obecně dostupný pro každého akcionáře, je-li dostupný bez vynaložení ne-*

⁷² Šuk, P. In Štenglová/Havel/Cileček/Kuhn/Šuk. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář.* Praha : C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-480-3, s. 622.

přiměřené námahy. 2. Je-li důsledkem nevhodného způsobu uveřejnění oznámení o konání valné hromady převážně to, že by z účasti na ní byli vyřazeni právě menšinoví akcionáři, nelze učinit závěr o tom, že porušení ustanovení § 184 odst. 4 ObchZ nemělo závažné právní následky. (Obdobně i usnesení NS sp. zn. 29 Odo 311/2006, SJ 130/2007.)”

Rovněž stávající díkce ustanovení § 260 NOZ umožňuje soudu, aby v zákonem stanovených případech neplatnost usnesení nevyslovil. Těmi jsou porušení zákona či zakladatelského jednání, které nemělo závažné následky a současně je hoden ochrany zájem spolku. Druhým nezávislým důvodem je pak to, že by vydáním rozhodnutí o neplatnosti usnesení bylo podstatně zasaženo do práv nabytých v dobré víře. Nicméně v literatuře je uváděn i názor, že jde o tři alternativní důvody - tento názor zastává např. David.⁷³

7.5. Dílčí závěr k otázce doporučení zapsat či nezapsat doménové jméno do obchodního rejstříku

Je otázkou, zda-li zápis doménového jména internetových stránek korporace do obchodního rejstříku reálně ovlivní výsledek možného řízení o rozhodnutí o neplatnosti usnesení valné hromady. Podle mého názoru nikoliv podstatně. Pokud by bylo zapsáno doménové jméno internetových stránek společnosti do obchodního rejstříku, pak by tento údaj byl krytý principy publicity obchodního rejstříku ve smyslu ustanovení § 3-7 ZVeřRej (princip formální publicity) a § 8-10 (princip materiální publicity). Každý, tedy zejména akcionář, by měl pak očekávat, že internetovými stránkami korporace budou stránky, které budou umístěny (svázány) na doménovém jménu, které je u obchodní korporace zapsáno v obchodním rejstříku.

Protože však žádné ustanovení NOZ ani ZOK nezakazuje korporaci mít více internetových stránek, nemělo by být svolání valné hromady pomocí pozvánky na *internetových stránkách ad hoc zřízených* sankcionováno a priori rozhodnutím o neplatnosti usnesení valné hromady. Klíčové pro posouzení by měly být dobré mravy, které zákonodárce akcentuje do té míry, že jejich porušení je (pro usnesení valné hromady akciové společnosti) vždy důvodem pro rozhodnutí o neplatnosti podle § 428 ZOK. Nicméně je třeba upozornit na jednu ze základních zásad celého soukromého práva - povinnost poctivého jednání v právním styku a i to, že nikdo nesmí těžit z vlastního nepoctivého nebo protiprávního činu a ani z jím vyvolaného nebo kontrolovaného protiprávního stavu (vše § 6 NOZ), dále pak i to, že zjevné zneužití práva nepožívá právní ochrany (§8 NOZ).

Možné řešení - byť poněkud krkolomné, by se nabízelo pomocí ustanovení § 11 odst.3 ZVeřRej. Dozorčí rada či její člen nebo také kvalifikovaný akcionář, který byl ke svolání valné hromady zmocněn soudem, by oznámil akciové společnosti (de facto členům představenstva) registraci doménového jména a zřízení dalších

⁷³ Blíže viz.: David, L.: In LavickýP. a kol.: *Občanskýzákoník I. Obecnáčást (§1 - 654)*. Praha : C.H.Beck, 2014, s. 1235.

internetových stránek společnosti. Akciová společnost by pak sama měla povinnost podat návrh na změnu zápisu do 15 dnů ode dne, kdy nastala tato změna rozhodné skutečnosti. Pokud by akciová společnost v této lhůtě nesplnila zápisnou povinnost, pak od následujícího dne vzniká aktivní legitimace k podání návrhu každému, kdo doloží právní zájem a současně k návrhu připojí listiny, kterými dokládá skutečnosti, které mají být do obchodního (či jiného veřejného) rejstříku zapsány. V tomto případě by však se však soud při svém rozhodování musel vyrovnat hned s duplicitou právních zájmů - předně s právním zájmem navrhovatele podle § 11 odst.3 ZVeřRej, současně však také s právním zájmem zapsané osoby ve smyslu § 25 odst. 1 písm. j) ZVeřRej. Není vyloučeno, aby mezi těmito právními zájmy nastal konflikt, byť i jen formální. Lze si představit např. negativní stanovisko statutárního orgánu akciové společnosti proti zápisu jakéhokoliv doménového jména.

Z důvodu právní jistoty veřejnosti i akcionářů se nabízí řešení - výslovné uvedení doménového jména internetových stránek jako údaje zapisovaného do obchodního rejstříku, a to přinejmenším u těch obchodních korporací, které musí ex lege internetové stránky zřídit (akciové společnosti, družstva).⁷⁴

Jako možné řešení zápisu doménového jména internetových stránek dalších by mohl zákonodárce specificky zmocnit dozorčí radu k zastupování akciové společnosti či kvalifikovaného akcionáře, který byl ke svolání valné hromady zmocněn soudem. Tato navrhovaná úprava by mohla mít de lege ferenda své místo jak v ZVeřRej, nebo v ZOK.

8. Sankce za nesplnění povinnosti zřídit a udržovat internetové stránky a za neplnění uveřejňovací povinnosti pomocí internetových stránek

Ačkoliv je situace ohledně zápisu doménového jména obchodní korporace do obchodního rejstříku nejistá ve více ohledech, zákonodárce přesto sankcionuje porušení povinností zřídit a udržovat internetové stránky, a to pořádkovou pokutou až do výše 100.000 Kč. Tuto pořádkovou pokutu lze podle ustanovení § 107 ZVeřRej udělit rozhodnutím tehdy, pokud na internetových stránkách nejsou uvedeny údaje, které být ze zákona musí. Pořádkovou pokutu lze však uložit také tehdy, pokud společnost neplní zákonem o obchodních korporacích uloženou povinnost průběžného uveřejňování povinných skutečností způsobem umožňujícím dálkový přístup - tedy zejména pozvánek na valné hromady akciových společností či členských schůzí družstev. Ustanovení § 107 ZVeřRej je

⁷⁴ Tento příkaz se však týká také evropských společností evropských družstevních společností, pokud mají sídla na území České republiky. Protože zvláštní zákony upravující tyto právní formy - tedy zákon č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti, a dále zákon č. 307/2006 Sb., o evropské družstevní společnosti, neobsahují žádnou odlišnou úpravu ohledně internetových stránek, pak se podle čl. 9 odst. 1 písm. c) odr. ii) nařízení Rady (ES) č. 2157/2001 používají národní právní předpisy upravující akciové společnosti. Podle čl. 1 odst. 1 nařízení 1435/2003 pak lze na území Společenství (dnes EU) založit družstvo ve formě evropské družstevní společnosti. Proto také § 1 odst. 3 ZOK evropskou družstevní společnost prohlašuje za družstvo.

transpozicí čl. 7 *směrnice 2009/101/ES o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmů společníků a třetích osob vyžadována v členských státech od společností ve smyslu čl. 48 druhého pododstavce Smlouvy, za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření.*

Ač Česká republika stanoví sankce za nesplnění povinnosti průběžně uveřejňovat informace uložené zákonem, stávající díkce ZVeřRej ani ZOK nedává vyšší míru právní jistoty ohledně existence internetových stránek společnosti, když doménové jméno (internetových stránek) dosud není povinně zapisovaným údajem do obchodního rejstříku, a to ani pro jednu z právních forem podnikatele, který musí internetové stránky zřídit, udržovat a plnit jejich prostřednictvím svou uveřejňovací povinnost.

9. Exkurs do slovenské právní úpravy webového sídla

Na Slovensku je stále účinný zákon č. 513/1991 Zb., Obchodný zákonník (dále také jen "SKObZ"). Ten se stále vyvíjí cestou postupných novel. Jednou z nich - s účinností od 30.6.2011 byl *zákon č. 193/2011 Zb., ktorým sa mení a dopĺňa Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov*. Tento zákon mimo jiné významně upravil problematiku internetových stránek společností. Dřívější "internetová stránka" korporace byla nahrazena pojmem "webové sídlo". Pojem webové sídlo je univerzálnější.

SKObZ neobsahuje vymezení pojmu webové sídlo. V podstatě se využívá vymezení tohoto pojmu, jak jej provádí výnos Ministerstva financí Slovenské republiky z 8.září2008 č. MF/013261/2008-132, který byl publikován ve věstníku Finančný spravodajca 9/2008 (na s.476 a násl.)⁷⁵ - dále v textu také uváděn jen zkratkou "VMF". Tento VMF byl vydán podle §13 zákona č. 275/2006 Z.z. o informačných systémoch verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Pojem "webové sídlo" je vymezen v ustanovení § 2 písm. b) VMF, a to jako "*učený súbor webových stránok v správe jednej povinnej osoby podľa zákona; webové sídlo má pridelenú najmenej jednu doménu; webová stránka tvorí jednu vizuálnu obrazovku webového sídla, a to aj v prípade, ak je zložená z viacerých rámov.*" Odkazovaný VMF kromě toho také definuje v ustanovení § 2 písm. a) VMF webovou stránku, a to jako "*verejne on-line dostupné miesto na internete, sprístupňované prostredníctvom webového prehliadača a využívajúce protokol Hypertext Transfer Protocol (HTTP) alebo Hypertext Transfer Protocol over Secure Sockets Layer (HTTPS).*" Je významné, že obsahem slovenského pojmu "webové sídlo" je i doménové jméno, neboť s nejméně jedním musí být toto webové sídlo spojeno.

SKObZ nepřikazuje podnikateli žádné právní formy zřízení webového sídla. Nicméně pokud jej podnikatel má zřízené, musí uvádět základní (identifikační)

⁷⁵ Na Internetu on-line dostupný na adrese: www.informatizacia.sk/ext_dok-vynos_a.../5110c [cit.dne 28.7.2015].

údaje, které jsou upraveny v ustanovení § 3a odst.1 podle § 3a odst.3 SKObZ. Rovněž tak zahraniční osoba podle ustanovení § 21 odst.7 SKObZ - tedy v případě, že má webové sídlo zřízené, uvádí také údaj o zápisu podniku zahraniční osoby nebo o zápisu organizační složky podniku zahraniční osoby do slovenského obchodního rejstříku.

Další povinnosti ohledně webového sídla jsou uloženy již jen selektivně. Např. slovenská zúčastněná společnost při přeshraniční fúzi musí současně s uložením návrhu smlouvy o přeshraniční fúzi podle § 69aa odst.3 SKObZ zveřejnit (v Obchodním věstníku) i odkaz na webové sídlo, pokud ho má zřízené. Smyslem je na tomto webovém sídle (se zveřejněnou adresou) uvést informace, které může společník získat ohledně přeměny, a to včetně informace dle § 69aa odst.4 SKObZ (o přemístění sídla mimo území SR v důsledku přeměny, o státním jazyku po přemístění, účetní závěrky zúčastněných společností, předběžnou účetní závěrku, jméno a příjmení notáře a adresu jeho notářského úřadu, který vydal osvědčení o splnění podmínek pro přeshraniční fúzi podle § 69aa odst.7 SKObZ).

Další povinnosti jsou uloženy pak akciovým společnostem, avšak opět jen v případě, že konkrétní akciová společnost má zřízené své webové sídlo. Jde např. o náležitost pozvánky - poučení o právech akcionáře (o možnosti navrhnout zařazení bodu programu) a o lhůtách pro uplatnění, kdy údaj nemusí být v pozvánce uvedený, pokud však jsou tyto informace dostupné na webovém sídle, tak postačí v pozvánce uvést lhůtu a odkaz na webové sídlo. Pozvánka musí obsahovat také odkaz na webové sídlo ohledně dostupnosti dokumentů podle § 184a odst.1 písm. f) - vymezení dokumentů v odst. 2 písm. c) - e) totožného ustanovení (úplné znění všech projednávaných dokumentů na valné hromadě, návrhy případných usnesení valné hromady, vzor formuláře plné moci, vzor formuláře korespondenčního hlasovacího lístku, pokud je přípustné korespondenční hlasování).

Dále jde o možnost odkázat akcionáře na informace umístěné na webovém sídle (podle § 180 odst.3 SKObZ) v souvislosti s realizací práva na vysvětlení akcionářem.

Na webovém sídle má také akciová společnost povinnost uveřejnit výsledky hlasování podle § 188 odst.5 SKObZ, ovšem i v tomto případě jen tehdy, pokud má webové sídlo zřízené.

Dále jde o povinnost umožnit akcionáři nahlédnutí do dokumentů v souvislosti s přeměnou podle § 218c odst.9 SKObZ (dokumenty vymezeny v § 218c odst.2 SKObZ). Při nesplnění pak nastupuje sankce uvedená v § 218c odst.10 SKObZ.

Lze tedy uzavřít, že slovenské právo nepřikazuje obecně podnikateli žádné právní formy přímo zřízení webového sídla. Pokud jej však má podnikatel zřízené, pak mu zákon přikazuje plnit povinnost uveřejnění ve specifických situacích. Povinnosti jsou nejvíce uloženy akciovým společnostem, nad tento rámec pak jen slovenské zúčastněné společnosti při přeshraniční fúzi (tady se nemusí jednat jen o akciovou společnost).

Na margo lze doplnit snad jen to, že i Ministerstvo spravedlnosti SR má své webové sídlo, přičemž ustanovení § 771d SKObZ mu přikazuje na jeho webovém sídle uveřejnit historický přehled vývoje sazby úroků z prodlení (podle § 369 odst. 2 SKObZ).

Ačkoliv je podle slovenského VMF webové sídlo spojené s nejméně jedním doménovým jménem (resp. pojem webového sídla toto nejméně jedno doménové jméno zahrnuje), není doménové jméno zapisováno do obchodního rejstříku podle SKObZ ani podle žádného ustanovení *zákona č. 530/2003 Z.z. o obchodnom registri a o zmene a doplnení niektorých zákonov*.

10. Závěr

Tento příspěvek se zabýval některými povinnostmi, které zejména akciovým společnostem a družstvům ukládá zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích - zejména pak ve vztahu ke zřízení a udržování internetových stránek, a dále k uveřejňovací povinnosti a jejich plnění prostřednictvím internetových stránek obchodní korporace.

Tento příspěvek se také zabýval doménovým jménem internetových stránek, zejména pak jeho možným zápisem do obchodního rejstříku jako volitelně zapisované skutečnosti ve smyslu ustanovení § 25 odst.1 písm. k) ZVeřRej. Možnost zápisu doménového jména sice za stávající situace není vyloučena, nicméně právní veřejnost ji v zásadě neočekává (alespoň při hodnocení úvah a argumentů uvedených v obou dosud publikovaných komentářích k zákonu č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob).

Zápis doménového jména je žádoucí zejména u akciových společností a u družstev, když podnikatelé těchto právních forem musí bez výjimky vytvořit a udržovat po celou dobu své existence internetové stránky. Doménové jméno je s takovými stránkami jednoznačně spojeno a vyhovuje i požadavku zákona na snadnou dostupnost internetových stránek. Zápis doménového jména vyhovuje i z hlediska obsahu statusu akciových společností a družstev. Obdobně by do obchodního rejstříku v rámci ustanovení § 25 odst. 1 písm. k) ZVeřRej mohl být zapsán i identifikátor datové schránky, nebo také adresa elektronické pošty. Naopak při zápisu jiného údaje je třeba zkoumat jeho vztah ke statusu zapsané osoby.

Přes shora uvedené mám na podkladě výše uvedené argumentace za to, že de lege ferenda by mělo dojít k přijetí drobné korekční novely k zákonu č. 304/2013 Sb., přičemž předmětem této novely by mělo být výslovné uvedení adresy - doménového jména internetových stránek či i více takových doménových jmen do obchodního rejstříku. Tato drobná novela by přinesla to, že by odpadl dosavadní "právní zájem" zapsané osoby, který musí být za stávající dikce ZVeřRej předmětem posuzování soudu před jeho rozhodnutím. Za stávající situace nelze vyložit, že soud takový právní zájem neshledá a návrhu nevyhoví.

Kromě toho, bude-li navrhovatelem osoba právně odlišná od zapsané osoby, pak soud podle stávající dikce ZVeřRej musí řešit konflikt právních zájmů navrhovatele a zapsané osoby. Navrhovatelem přitom může být osoba, která je v obchodní korporaci ve funkci člena kontrolního orgánu nebo je kvalifikovaným akcionářem, který byl zmocněn soudem ke svolání valné hromady. Taková osoba, ač zákonodárce počítá s oprávněním ve specifických situacích svolat valnou hromadu, přitom bude mít velmi ztíženou možnost jejího skutečného svolání. Jde zejména o to, že není oprávněna zastupovat akciovou společnost při jednáních o existenci či plnění smlouvy týkající se doménového jména či internetových stránek a nebude mít tedy reálnou možnost svolat valnou hromadu akciové společnosti umístěním pozvánky na dosavadní internetové stránky společnosti. Výjimkou jsou jen případy, kdy společnost ve shodě se stanovami vydala zaknihované cenné papíry, protože v tomto případě je takový kvalifikovaný akcionář (nikoliv však již dozorčí rada nebo její člen) přímo zmocněn zákonným ustanovením k získání výpisu akcionářů z evidence centrálního depozitáře.

Navrhovanou změnou - výslovným umožněním zápisu (či uložení povinnosti) zápisu doménového jména internetových stránek akciovým společností a družstvům v kombinaci s umožněním možnosti zápisu duplicitních doménových jmen a zvláštní aktivní legitimací osob, které jsou oprávněny ke svolání valné hromady, by zákonodárce zvýšil šanci akcionářů, že se dozví a svolané valné hromadě, zejména mimořádné, a dá se tak průběh právu. Současně by se také zvýšila šance na co nejrepresentativnější zastoupení akcionářů na valné hromadě a snížilo by se i riziko žalob o neplatnost usnesení valné hromady.

Shora uvedené pak platí přiměřeně také pro družstvo, neboť i ono musí mít zřízeny internetové stránky, byť rozsah uveřejňovací povinnosti družstva je dle ZOK o něco menší, než je u akciové společnosti.

Exkurs do slovenské právní úpravy pak prokázal, že doménové jméno je fakticky spojeno s internetovými stránkami a má svůj smysl uvažovat o jeho zápisu, byť ani slovenská právní úprava obchodního rejstříku podnikatelům nepřikazuje zápis doménového jména webového sídla společnosti do obchodního rejstříku. Právní situace akciových společností a družstev je však v České republice a ve Slovenské republice odlišná v tom, že zatímco české akciové společnosti a česká družstva musí mít zřízeny internetové stránky povinně, slovenská úprava na více místech ukládá uveřejňovací povinnost prostřednictvím webového sídla, vždy však v alternativě s jiným způsobem plnění této povinnosti. Kromě toho se tyto uveřejňovací povinnosti, které lze splnit buď pomocí webového sídla nebo jiným zákonem stanoveným způsobem, týkají pouze akciových společností. Jedinou výjimkou je slovenská účastenská společnost pro případ přeshraniční fúze, kde je možné plnění povinností pomocí webového sídla nezávislé na právní formě akciové společnosti. rozhodný vliv na řízení obchodní společnosti.

Zákaz zneužitia práva v práve obchodných spoločností a následky zneužitia práva: na hranici obchodného a občianskeho práva

JUDr. Jaroslav Čollák ml.

Katedra obchodného práva a hospodárskeho práva
Právnická fakulta UPJŠ v Košiciach

I.

NAMIESTO ÚVODU KOMPLEXNÝ POHLED:

Inštitút zneužívania práva je v súkromnom práve prítomný ako legálny nástroj korekcie neobmedzeného výkonu subjektívnych práv. Úvodom akéhokoľvek pojednania o zneužití práva je vhodné vymedziť, čo je možné chápať pod pojmom zneužitie práva. Slovanmi Knappa, „*práva sa dajú zneužiť, tzn. vykonať ich k právom neodôvodnenej ujme niekoho iného alebo k ujme spoločnosti. Presnejšie by sa dalo povedať, že zneužitím práva je chovanie zdanlivo dovolené, ktorým má byť dosiahnutý výsledok nedovolený.*”¹ Kanárik zas zneužitie práva odlišuje od obchádzania zákona, pričom hovorí, že „*zneužitím práva je napríklad šikanózne správanie spočívajúce v zneužití vlastníckeho práva vtedy, ak ho vlastník vykonáva so zámerom spôsobiť inému neprímeranú ujmu.*” Kanárik prepája šikanózný výkon vlastníckeho práva so zodpovednosťou za šikanózne spôsobenie škody pričom uvádza, že tejto zákonnej úprave predchádza ústavná úprava zákazu zneužitia vlastníctva (čl. 20 ods. 3 ústavy).²

Rozsah vecnej aplikácie zákazu zneužitia práva sa dotýka celého súkromného práva, teda je ním viazaná a je povinná dodržiavať každá, právom definovaná a normovaná entita, a to či už osoba fyzická, alebo osoba právnická. Zákaz zneužitia práva je umiestnený v základnom predpise súkromného práva, tj. v z.č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v z.n.p. (ďalej len „OZ“), konkrétne v § 3 ods.1 OZ. Na tieto ustanovenia nadväzuje pre obchodnoprávne vzťahy konštruovaný z.č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v z.n.p. (ďalej len „ObZ“), pričom vo svojom §§ 56a³, 176b⁴ ale aj 265⁵ na tento inštitút subsidiárne nadväzuje. Obchod-

¹ Knapp, V.: Teorie práva, 1. vydání. Praha, C.H.Beck, 1995, ISBN: 80-7179-028-1, str. 184.

² KANÁRIK, I., in: BROSTL, Alexander et. al. Teória práva. Plzeň: Aleš Čenek, 2013. 199 s., ISBN: 978-80-7380-425-1., str.156.

³ „(1) Zneužitie práv spoločníka, najmä zneužitie väčšiny alebo menšiny hlasov v spoločnosti, sa zakazuje. (2) Akékoľvek konanie, ktoré znevýhodňuje niektorého zo spoločníkov zneužívajúcim spôsobom, sa zakazuje.“

⁴ „(1) Akcionár nesmie vykonávať práva akcionára na ujmu práv a oprávnených záujmov ostatných akcionárov. (2) Spoločnosť musí zaobchádzať za rovnakých podmienok so všetkými akcionármi rovnako.“

⁵ § 265: Výkon práva ktorý je v rozpore so zásadami poctivého obchodného styku nepožíva právnú ochranu.

noprávna úprava špecifikuje zákaz zneužitia práva, a dá sa jednoznačne povedať, že aj jeho rozsah aplikácie pre podmienky obchodnoprávnych vzťahov, to predovšetkým pre oblasť právo obchodných spoločností. Z explicitného znenia a komparácie občianskoprávnej, a obchodnoprávnej úpravy zákazu zneužitia práva môže vyplývať, že obchodnoprávna úprava, ktorá – ako je možné z dotknutých ustanovení ObZ vidieť - **zuzujúcim spôsobom špecifikuje entity vo vzťahu k možnosti zneužívať právo, to oproti občianskoprávnej úprave.** Aj napriek tomuto faktoru je aktuálne uvažovať nad alternatívou, **či v podmienkach obchodného práva** (a najmä práva obchodných spoločností) **môžu svoje práva zneužívať aj iné osoby ako tie, o ktorých hovorí obchodnoprávna úprava explicitne, alebo prípadne, či môže obchodnoprávny vzťah generovať aj ďalšie situácie, v ktorých môžeme identifikovať zneužitie** (napr. zneužitie postavenia spoločníka, zneužitie postavenia zakladateľa spoločnosti, zneužitie pozície v orgáne v obchodnej spoločnosti a pod.). Takáto úvaha je logickým dopadom vzťahu subsidiarity medzi ObZ a OZ, keďže OZ - a jemu vlastná generálna klauzula ustanovenia § 3 ods. 1 sa vzťahuje na všetky entity súkromného práva. Má obdobný záver platiť aj pre obchodné právo, pre vzťahy medzi podnikateľskými subjektmi, či pre vzťahy vo vnútri / navonok obchodných spoločností, alebo má platiť záver, že zákonodarca explicitnou formuláciou predmetných ustanovení cielene lokalizoval zneužitie práva iba na konkrétne subjekty, ktoré uvádza? Odpoveď na položenú otázku logicky predikuje možné následky zneužitia práva, ktoré môžu byť v konkrétnych situáciách vyvodzované. Aj na podklade týchto úvah sme dospeli ku formulácii predkladaného príspevku, nakoľko sa budeme snažiť pomenovať všetky možné následky zneužitia práva, s prirodzeným zameraním na oblasť obchodného práva.

Ak sa v predmetných ustanoveniach ObZ hovorí o (i) zneužití práv spoločníka, (ii) zneužití menšiny a väčšiny hlasov v spoločnosti, (iii) zákaze zneužívajúceho konania, ktoré znevýhodňuje spoločníka spoločnosti, či (iv) zneužití práv akcionára, potom je podstatné skúmať, **či tieto situácie neprodukujú situácie, v ktorých možno zneužívať aj s týmito právami súvisiace, v niektorých prípadoch sekundárne, či akcesorické vzťahy alebo vecnoprávne pozície zneužívajúceho subjektu.** Na ilustráciu tejto úvahy uvedieme nasledovné: ak je možné zneužívať hlasovacie právo spoločníka v rozsahu zneužitia väčšiny (ak väčšinu hlasovacích práv alokuje napr. jeden spoločník), potom stojí za zmienku úvaha, či nie je možné zneužívať napr. aj právo mimoriadne zvolat valné zhromaždenie, zneužiť účasť na ňom a nezúčastniť sa ho a pod.

V rozsahu účasti na obchodnej spoločnosti hovoríme o viacerých entitách – subjektoch, ktoré sa zúčastňujú na „živote obchodnej spoločnosti“. V rozsahu účasti na spoločnosti ide predovšetkým o spoločníkov, ale v prostredí obchodnej spoločnosti v rámci jej vzťahov „vo vnútri“ a „navonok“ sa zúčastňujú aj iné entity, napr. štatutárne orgány a ich členovia, orgány obchodných spoločností a ich členovia, ale aj veritelia a ďalšie tretie strany (štát, územné celky, obce a mestá a pod.). Obchodná spoločnosť má častokrát vo vzťahoch „navonok“

dokonca účasť v právnych vzťahoch so štátnymi orgánmi, či štátom ako klasickým účastníkom súkromnoprávnych vzťahov. Podotknime, že mimo rozsahu ustanovení, ktoré hovoria o zneužívaní práva v rozsahu ObZ sa na chode a živote spoločnosti v rozsahu kodeterminácie môžu zúčastňovať aj zamestnanci.⁶

Na základe uvedeného preto vyvstáva otázka, či všetky tieto subjekty majúce svoj základ v účastníctve na obchodnej spoločnosti - ako právnej fikcii napĺňania podnikateľských alebo iných zámerov zakladateľov a neskorších spoločníkov - môžu zneužívať právo v jeho súkromnoprávnom význame. Zodpovedanie tejto otázky môže byť diskutované rôzne, a to v závislosti od predpokladov a predikcií konkrétnych prípadov. Ak si zvolíme súkromnoprávny charakter výskumu, vylúčime štát či štátne orgány ako verejnoprávne subjekty potenciálne zneužívajúce svoje práva vo vzťahu k obchodným spoločnostiam. Isté však je, že kvantita entít s potenciálom zneužívať svoje práva ustanovená ObZ bude musieť byť pod váhou existencie generálnej klauzuly ustanovenia § 3 ods.1 zúžená.

Ak si zvolíme naopak celistvý charakter výskumu a pozrieme sa na inštitút zákazu zneužívania práva ako celok zistíme, že je možné zneužívať aj tzv. „verejnú subjektívne práva“, a že viaceré rozhodnutia Súdneho dvora Európskej únie hovoria práve aj o zneužívaní (subjektívnych) práv verejnoprávneho charakteru. Aj niektoré publikácie venujúce sa sumarizovaním prehľadu judikatúry na konkrétnu právnu oblasť v tomto smere uvádzajú, že: „*zneužitie práva sa niekedy chápe ako výlučne súkromnoprávna zásada, ktorá sa má uplatňovať iba v jeho rámci, a nie v práve verejnom. Rozhodnutia zaradená v tomto prehľade - ako aj právna úprava (viz. § 2 o.s.ř.) - však dokladujú, že za súčasného stavu je zákaz zneužitia obecnou právnou zásadou, uplatňujúcou sa v celom právnom poriadku bez ohľadu na príslušnosť určitého odvetvia k súkromnému alebo verejnému právu.*“⁷ Niektorí autori uvádzajú aj skutočnosť, že je možné zneužívať aplikáciu zákonných ustanovení napr. počas daňovej kontroly čím dochádza k jej faktickému predĺžovaniu, teda pripúšťajú zneužitie práva štátnym orgánom⁸, ergo zneužitie práva vo verejnom práve.

Aj napriek uvedeným skutočnostiam sa zameriame predovšetkým na súkromnoprávny charakter výskumu, teda na vzťahy v rozsahu súkromného práva. Povestnou červenou niťou, ktorá sa nesie predkladaným príspevkom však je úvaha nad tým, aký následok má konanie vo forme zneužitie práva? Vzhľadom na doteraz získané poznatky autora príspevku o problematike inštitútu zákazu zneužitia práva so zameraním na zneužitie práva v práve obchodných spoločností sa v rovine možných odpovedí následkov zneužitia práva javia ako možné tieto následky zneužitia práva, pričom obsahom predkladaného príspevku sa

⁶ Napr. § 200 ObZ.

⁷ Lavický, P. Přehled judikatury ve věcech zásad soukromého práva, Svazek III. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2013, ISBN: 978-80-7478-018-9, s.324, str. 9.

⁸ Bližšie pozri: ŠTRKOLEC, M.: Prerušenie daňovej kontroly – prípustnosť, dôsledky a možnosti procesnej obrany; Justičná revue, 66, 2014, č. 11, s. 1354 – 1363.

budeme snažiť možnosť ich vyvodzovania vyvrátiť, alebo práve naopak, potvrdiť:

Následky zneužitia práva de lege lata:

- 3. absolútna neplatnosť právneho úkonu, ktorým bolo zneužitie právo,**
- a. zodpovednosť za náhradu škody vzniknutej pri konaní majúceho znaky zneužívania práva,**
 - *neposkytnutie právnej ochrany⁹,*
 - *prekonanie právnej samostatnosti kapitálovej obchodnej spoločnosti¹⁰ s možnosťou postihnutia majetkovej sféry jej spoločníka (aj napriek existencii obmedzeného ručenia spoločníka),*
 - *neprihliadanie na uskutočnený právny úkon, ktorým bolo zneužitie právo (v rozsahu špeciálneho zákonodarstva¹¹),*
 - *nepriznanie (žalovaného) práva alebo pozície.*

Následky zneužitia práva de lege ferenda:

- *neplatnosť obchodnej spoločnosti v prípade (i) zneužitia právnej formy a v prípadoch (ii) koncernových štruktúr¹²*

II.

PRÁVNÁ UPRAVA ZNEUŽITIA PRÁVA:

Základ zákonnej úpravy zneužitia práva je obsiahnutý v ustanovení § 3 ods.1 OZ¹³ ako generálnej klauzule celého súkromného práva. Uve-

⁹ Tento následok sa v prípade zneužitia práva aplikuje len vtedy, ak zneužitie práva chápeme súčasne ako konanie v rozpore s dobrými mravmi, ktoré v obchodnom práve nahrádza poctivý obchodný styk. Právna úprava konania, ktoré je v rozpore s poctivým stykom nepožíva právnu ochranu. V závere príspevku sa k tejto problematike vyjadrujeme podrobnejšie a uzatvárame, či je tento následok v prípade zneužitia práva možný.

¹⁰ Tzv. "piercing the corporate veil".

¹¹ Ustanovenie § 3 ods. 6 Zákona č. 563 /2009 Z.z. o správe daní (Daňový poriadok): „Pri uplatňovaní osobitných predpisov pri správe daní sa berie do úvahy skutočný obsah právneho úkonu alebo inej skutočnosti rozhodujúcej pre zistenie, vyrubenie alebo vybratie dane. Na právny úkon alebo inú skutočnosť rozhodujúcu pre zistenie, vyrubenie alebo vybratie dane, ktoré nemajú ekonomické opodstatnenie a ktorých výsledkom je účelové obchádzanie daňovej povinnosti alebo získanie takého daňového zvýhodnenia, na ktoré by inak nebol daňový subjekt oprávnený, alebo ktorých výsledkom je účelové zníženie daňovej povinnosti, sa pri správe daní neprihliada.“

¹² O tomto type následku zneužitia práva budeme pojednávať v časti IV. príspevku.

¹³ „Výkon práv a povinností vyplývajúcich z občianskoprávných vzťahov nesmie bez právneho dôvodu zasahovať do práv a oprávnených záujmov iných a nesmie byť v rozpore s dobrými mravmi.“

dené ustanovenie svojím znením zdôrazňuje požiadavku súkromného práva dodržiavať dobré mravy, no obsahuje aj zákaz zneužitia práva. Je z neho taktiež zrejmé, že nepoctivému konaniu, resp. konaniu porušujúcemu dobré mravy súd nemôže poskytnúť ochranu. Ako poznamenáva Fekete, „*toto ustanovenie predstavuje korekciu starej zásady rímskeho práva, „kto užíva svoje právo, nikomu nekrivdí“ (qui suo iure utitur, nemini facit iniuriam),“ a „aplikácia tohto ustanovenia prirodzene nesmie oslabiť princíp právnej istoty.“*¹⁴ Je otáznou, nakoľko môže byť požiadavka „nezasiahnúť“ do právnej istoty aplikáciou dobrých mravov naplnená. Prax ukazuje, že to, či bolo v konkrétnom prípade zasiahnuté do práv a oprávnených záujmov tretích osôb konaním proti dobrým mravom (či konaním proti s dobrými mravmi súvisiacimi zásadami poctivého obchodného styku v oblasti obchodného práva), bude rozhodovať súd, a to ex post. Je možné stretnúť sa s tým, že poškodení využívajú argumentáciu o dobrých mravoch ako tzv. „posledný výstrel“, teda ak neuspeli v obhajobe svojich práv a pozícií cez iné inštitúty, ktorými môže byť napríklad porušenie všeobecnej prevenčnej povinnosti ustanovenej v ustanovení § 415 OZ¹⁵. Ak by súd svojím rozhodnutím založil, či vytvoril nový hmotnoprávny obsah korektívu dobrých mravov (teda pomenoval nové porušenie dobrých mravov špecifikáciou konkrétneho konania), ktorý doposiaľ nebol v rozhodnutiach a praxi používaný, dotknutý subjekt – škodca - by mohol nadobudnúť pocit, že do jeho právnej istoty bolo zasiahnuté, nakoľko toto konkrétne konanie proti dobrým mravom doposiaľ „známe nebolo“. Možnosť takejto situácie je však logická. Dopad existencie a praktická aplikácia právneho inštrumentu s funkcionalitou korekcie výkonu subjektívnych práv na prípady in concreto, ktorý je uplatňovaný súdmi nemožno žiadaným spôsobom rozporovať. Zaujímavým sa javí názor Feketeho, podľa ktorého by sa korektív dobrými mravmi nemalo uplatniť, ak by sa na jeho základe malo uplatniť slabšie právo voči právu silnejšiemu.¹⁶

Je nutné upozorniť, že ak toto ustanovenie spomína dobré mravy, tak tieto minimálne štandardy právneho konania v rovine súkromného práva následne vytvárajú prepojenie medzi OZ a ObZ. Zastávame názor, že dobré mravy sú dopĺňané pre oblasť obchodných vzťahov zásadami poctivého obchodného styku, pričom porušenie poctivého obchodného styku sa javí správne posudzovať aj ako porušenie dobrých mravov.¹⁷ Zákonodarca tento inštitút normuje v § 265 ObZ.

Generálna klauzula normovaná v ustanovení § 3 ods. 1 OZ však obsahuje aj zákaz zneužitia práva. Zákaz zneužitia práva je v tomto ustanovení uvedený síce implicitne, no jeho význam v čase snahy o maximalizáciu rozsahu a obsahu

¹⁴ FEKETE, I., Občiansky zákonník 1, veľký komentár, 1.diel, Bratislava, Eurokódex 2011, ISBN:978-80-89447-50-3. komentár k § 3 ods.1.

¹⁵ „Každý je povinný počínať si tak, aby nedochádzalo ku škodám na zdraví, na majetku, na prírode a životnom prostredí.“

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Bližšie pozri: HAVEL, B.: Dobré mravy a poctivý obchodný styk, Právnik, 2000, č.1.

subjektívnych práv čoraz viac narastá. Ak sme v príspevku formulovali myšlienku, že inštitút zneužitia práva je právny nástroj korekcie neobmedzeného výkonu subjektívnych práv, potom je správny názor Vojčíka, že „výkon práv a povinností však nemožno chápať absolútne a neobmedzene“ pričom dodáva, „že každý je teda pri výkone svojho práva povinný dbať aj na to, aby neznemožnil či nerušil výkon práv iných. Zásada výkonu práv a povinností uvedená v ods. 1 je zásadou zákazu zneužitia práva, to znamená, že nemožno priznať ochranu napríklad takému výkonu práva, v dôsledku ktorého iný stratí také práva, ktoré by za určitých okolností mohol mať, alebo ktorým by došlo k neodôvodnenému, neprimeranému a jednostrannému zvýhodneniu oproti inému subjektu, resp. k nadobudnutiu prospechu, ktorý vzhľadom na doterajšie správanie a konanie vo všeobecnosti nemožno považovať za korektné.“¹⁸

Na základe nespochybniteľnej hypotézy, a to, že súkromné právo obsahuje zásadu zákazu zneužitia práva sa musíme logicky zamýšľať nad jej dôsledkami. Čo nastane, ak zneužijem právo / práva? Kto bude arbitrom a ustanoví, aké následky budem musieť znášať?

Dôsledky porušenia takto ustanoveného zákazu zneužitia práva v OZ nie sú osobitne upravené, a preto budú závisieť od charakteru následne (sekundárne) vzniknutého právneho vzťahu, či od konkrétnych skutkových okolností.¹⁹ Môžeme predpokladať uplatnenie sankčnej neplatnosti právneho úkonu (§ 39 OZ), vznik povinnosti k náhrade škody pri šikanóznom výkone práva (§ 420 OZ), pričom pre každý z týchto následkov sa budú aplikovať odlišné predpoklady konkrétneho prípadu.

Ustanovenie § 56a definuje (i) **zákaz zneužívania väčšiny** alebo (ii) **menšiny** hlasov, a taktiež (iii) **zákaz zneužitia práv spoločníka**. Práva spoločníka definuje ObZ na viacerých miestach, no pre ich konkrétny výpočet nie je v tomto príspevku priestor, postačuje čiastkový záver, že spoločník môže zneužívať všetky práva, ktoré mu konkrétne ustanovenie ObZ adresuje. Je treba upozorniť taktiež na skutočnosť, že rozsah práv, ktoré môže spoločník zneužiť nemusí byť podľa nášho názoru ustanovený len v ObZ, lebo napr. vlastnícke práva spoločníka, ktorými disponuje spoločník/účastník obchodnej spoločnosti v jej rozsahu explicitne ObZ neustanovuje, no je zrejmé, že nimi disponuje, ergo môže ich zneužiť. Úvahy nad kvalitatívnym vymedzením práv o ktorých pojednáva toto ustanovenie nemajú reálne opodstatnenie, pričom Suchoža uvádza, že „môže ísť o akékoľvek právo, zo zákona & zmluvy (teda aj so zakladateľského

¹⁸ VOJČÍK, P. a kol.: Občiansky zákonník, komentár, tretie, prepracované a doplnené vydanie, kom.k. § 3 ods.1, 2010, ISBN:9788080783686, str. 38

¹⁹ Pozri aj: TOMSA, M.: Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákonník. Komentár. 10., podstatně rozšířené vydání. Praha : C.H.Beck, 2005, 1532 s., str.998 - rozhodnutie 4/2003, str.237: „Ustanovení § 3 ods. 1 ObčZ patří k právním normám s relativně neurčitou hypotézou, které přenechávají soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností.“

dokumentu).²⁰ V tomto ustanovení je taktiež podčiarknutá (iv) „**zásada rovnakého postavenia spoločníkov**“ **obchodných spoločností**²¹, a zvýraznená taktiež (v) **zásada lojality medzi spoločníkmi**. Tu však vyslovujeme úvahu nad tým, či tieto posledné zásady skutočne tvoria súčasť zákazu zneužitia práva. Myslíme si, že odpoveď je skôr záporná.

Zo znenia § 56a ods.2 je zrejme, že ods.2 rozširuje rozsah subjektov, ktoré môžu zneužívať práva, keďže **sa nešpecifikuje subjekt zákazu**. Otázka, ktorá z uvedeného vyvstáva znie, či takýmito subjektmi budú napr. spoločnosť, orgány, štatutárne orgány, dozorné orgány a pod. Suchoža uvádza, že „*uvedený zákaz môže porušiť ktokoľvek: obchodná spoločnosť, spoločníci, štatutárne alebo dozorné orgány.*“²² Problematika subjektov, ktoré sú schopné zneužívať právo v práve obchodných spoločností je tým pádom omnoho rozsiahlejšia. V odbornej spisbe je možné badať formulácie o zákaze zneužívania práva aj ako o právnom inštrumentáriu „*ochrany investorov v najvšeobecnejšej rovine*“, ktorý „*súdom poskytuje nástroj na posúdenie otázky, či v konkrétnych rozhodnutiach orgánov spoločností nedochádza k privilegovaniu iných záujmov než záujmov spoločnosti samej. Zmyslom tohto ustanovenia je zdôrazniť prioritu záujmov spoločnosti pred záujmami spoločníkov a popri tom výslovne zakotviť aj zákaz diskriminácie spoločníkov.*“²³ Na základe uvedeného si preto myslíme, že požadovať niektorý z možných následkov zneužitia práva by mohol aj ktorýkoľvek veriteľ obchodnej spoločnosti.

Ako sme uvádzali už skoršie, ustanovenie § 176b je špeciálnym ustanovením k § 56a, a zakotvuje zásadu rovnakého postavenia akcionárov v práve obchodných spoločností, konkrétne v akciovej spoločnosti.

Z obsahu predmetných ustanovení sa dozvieme, že zákonodarca pre prípad porušenia pravidiel v nich obsiahnutých nenormoval kvalitu následku osobitným spôsobom. V § 56a sa hovorí o zákaze „sa zakazuje“ a v § 176 zase „nesmie“. Následok porušenia týchto povinností (teda aj možný následok zneužitia práva, ktoré sa zakazuje) tu teda nenájdeme. Myslíme si, že ak by sme chceli zistiť, aký následok sa v týchto prípadoch bude aplikovať, musíme sa na problematiku zneužitia práva pozrieť komplexnejšie, a to aj pohľadom subsidiárnej aplikácie OZ ako generálneho predpisu. Ak sa v obchodnoprávných vzťahoch zneužilo právo, následkom by mohla byť absolútna neplatnosť konania/právneho úkonu, prípadne zodpovednosť za škodu ak zneužitím práva bola spôsobená poškodenému subjektu. Takéto konanie majúce skutkový základ v §§ 56a alebo 176b cez aplikáciu § 3 ods. 1 OZ ako generálnej klauzuly v ktorej má zákaz zneužitia

²⁰ SUCHOŽA, J. a kol: Obchodný zákonník a súvisiace predpisy, komentár, EUROUNION, ISBN: 978-80-88984-98-6, kom.k. § 56a.

²¹ OVEČKOVÁ, O. A KOL.: OBCHODNÝ ZÁKONNÍK, druhé doplnené prepracované vydanie, 1, ISBN: 978-80-8078-205-4., kom.k. § 56a.

²² Ibid Suchoža, J. Diel.cit.v.pozn.p.č.12.

²³ OVEČKOVÁ, O. a kol.: OBCHODNÝ ZÁKONNÍK, druhé doplnené prepracované vydanie, 1, ISBN: 978-80-8078-205-4.

práva svoje hmotnoprávne základy nájde následok predovšetkým v § 39, prípadne v § 420 OZ.

S problematikou zneužívania práva je spojená, tak ako už bolo uvádzané na viacerých miestach tohto príspevku, problematika a oblasť dobrých mravov, ktoré v obchodnom práve nahrádzajú zásady poctivého obchodného styku. Odôvodnenie tejto väzby poctivého obchodného styku na dobré mravy vidíme aj v skutočnosti, že ak je niečo v rozpore so zásadami poctivého obchodného styku, je to v rozpore aj s dobrými mravmi. Táto konštatácia by mohla byť spochybnená tým, že oblasť pravidiel poctivého obchodného styku je napĺňaná odlišným – prísnejším obsahom minimálnej kvality konania podnikateľov, ako v prípade dobrých mravov. Podnikateľ je predsa vo svojej podstate profesionál, a nároky na poctivý obchodný styk predsa musia byť náročnejšie, ako v prípade bežnej fyzickej osoby – občana (v zmysle dobrých mravov).

Je ale možné uvažovať o prepojení zákazu zneužitia práva a dobrých mravov, prípadne medzi zneužitím práva a poctivým obchodným stykom? Myslíme si, že zneužitie práva je samostatný právny inštitút, ktorý hoc je ustanovený v generálnej klauzule obsahujúcej aj dobré mravy - obsahovo, rozsahovo a aplikačne sa však od dobrých mravov podľa nášho názoru odlišuje. Konanie majúce znaky zneužitia práva je odlišné od konania majúceho znaky rozporu s dobrými mravmi. Vyskytujú sa aj názory, že zneužitie práva je automaticky, súčasne aj výkonom práva v rozpore s dobrými mravmi. Napr. Fekete usudzuje, že: „*Výkon práva v rozpore s dobrými mravmi znamená súčasne i zneužitie subjektívneho práva. Za zneužitie práva výkonu práva nemožno považovať len také konanie, ktorého cieľom nie je dosiahnutie účelu a zmyslu sledovaného právnu normou, ale najmä také konanie, ktoré je v rozpore s ustálenými dobrými mravmi a je vedené priamym úmyslom spôsobiť inému účastníkovi ujmu, Naopak, správanie smerujúce k zákonom predpokladanému výsledku nie je zneužitím výkonu práva, a to ani v prípade, ak je jeho vedľajším následkom vznik majetkovej, príp. nemajetkovej ujmy na strane ďalšieho účastníka právneho vzťahu.*“²⁴ Zastávame však názor, že charakter a vlastnosti zneužitia práva predikujú iné korekčné zásahy ku neobmedzenému výkonu subjektívnych práv ako inštitút dobrých mravov, a ich stotožňovanie nemusí byť najpresnejšie.

Odôvodnenie existencie poctivého obchodného styku ako samostatného korektívu (aj) neobmedzeného výkonu práv pre oblasť obchodného práva je samozrejme pozitívne, a tento inštitút sa musí napĺňať kvalitatívne inými predpokladmi a obsahom, ako je to v prípade dobrých mravov. Je to logické, nakoľko dobré mravy sa dotýkajú kvantitatívne viacerých a kvalitatívne odlišných subjektov, ako je to v prípade poctivého obchodného styku. Zásady poctivého obchodného styku sa dotýkajú podnikateľov, pričom týchto definujeme ako profe-

²⁴ Fekete, I.: Občiansky zákonník 1. Veľká komentár, Bratislava: EUROKÓDEX 2011, ISBN: 978-80-89447-50-3, str. 56.

sionálov so zvýšenými požiadavkami na ich konanie. Miera požiadaviek na výkon podnikateľskej činnosti je bezpochyby náročnejšia ako je to v prípade bežných fyzických osôb, ktorých sa dotýkajú dobré mravy v rozsahu aplikácie OZ. *Havel podotýka, že „sudca sa nemusí zaoberať tým, či podnikateľ poznal určité pravidlá, ale vyjde z prezumpcie, že áno, a rozhodne. Platí tu teda zásada „neznalosť zákona (v tomto prípade všeobecných pravidiel poctivého obchodného styku) neospravedlňuje.“*²⁵ **Práve z tohto dôvodu sa oblasť poctivého obchodného styku bude najmä prispením judikatúry podľa nášho názoru naplňovať kvalitatívne náročnejšími konštrukciami, ako to je v prípade dobrých mravov, čo považujeme z hľadiska obchodnoprávneho ako aj komplexného pohľadu za pozitívny jav.**

Ustanovenie § 265 ObZ je teda špecifikácia ustanovenia § 3 ods.1 OZ. Ovečková podotýka, že „základnou zásadou súkromného práva pre výkon subjektívnych práv je všeobecný zákaz zneužitia práva (*abusus iuris*), Jeho uplatnenie je lokalizované na proces realizácie práva. V obchodnom zákonníku je táto zásada výslovné vyjadrená v ustanovení § 265...“²⁶ Týmto ustanovením sa postihuje aj šikanovanie pri výkone práva v obchodných vzťahoch. Ide o zneužitie práva, o tzv. šikanu keď účelom výkonu práva nie je realizácia vlastných oprávnených hospodárskych záujmov a hospodárskeho cieľa determinovaného obchodným záväzkom, ale ide o snahu výkonom práva znevýhodniť druhú stranu a spôsobiť jej ujmu. Suchoža dodáva, že „dôsledkom je strata právnej ochrany takéhoto práva, keďže jediným cieľom šikanovania nie je zabezpečenie hospodárskeho účelu, vyplývajúceho z povahy záväzku, ale snaha dostať iného do hospodársky nepriaznivej situácie. Takéto práva nie je možné vymáhať súdnou cestou.“²⁷

V súvislosti so zneužívaním práva sa teda neuvažuje iba o ustanoveniach právneho poriadku, ktoré o ňom explicitne hovoria. Je zřejmé, že na tieto ustanovenia zakazujúce zneužívanie práva nadväzujú niektoré ďalšie. Ovečková uvádza, že „ďalším inštitútom zamedzujúcim zneužitie práva v právnych vzťahoch obchodných spoločností (ktorý zaviedla novela č. 500/2001 Z.z.) je úprava ochrany spoločnosti a jej spoločníkov pred tzv. „šikanóznymi žalobami“ obsiahnutí pre jednotlivé formy obchodných spoločností: napr. §§ 81a, 97 ods.5, 122 ods.3,4 a 182 ods.2 a 3“ a taktiež možnosť napadnutia uznesenia Valného zhromaždenia ako prostriedok zamedzenia zneužitia práva (§§ 131 a 183).“²⁸ Z uvedeného vyvstáva otázka: „Dá sa teda ako súčasť zákazu zneužitia práva považovať aj obsah ďalších právnych inštitútov, napr. obchodného práva v podobe spoločníckych žalôb? Ak áno, následok zneužitia práva vo forme zodpovednosti nemusí

²⁵ HAVEL, B.: Dobré mravy a poctivý obchodný styk, Právnik č. 1/2000, str. 37 a nasl.

²⁶ OVEČKOVÁ, O.: in: OVEČKOVÁ, O. a kol., Obchodný zákonník, komentár, tretie, doplnené a prepracované vydanie 2, IURA EDITION, 2012, str.28 - kom.k.§ 256.

²⁷ SUCHOŽA, J. a kol: Obchodný zákonník a súvisiace predpisy, komentár, EUROUNION, ISBN: 978-80-88984-98-6, kom.k § 265.

²⁸ OVEČKOVÁ, O. A KOL.: OBCHODNÝ ZÁKONNÍK, druhé doplnené prepracované vydanie, 1, ISBN: 978-80-8078-205-4.

byť odôvodňovaný len prostredníctvom ustanovenia § 420 OZ, ale aj ako možný dôsledok napr. spoločníckych žalôb *actio pro socio*. Ak sú teda prostriedkom ochrany proti zneužitiu práva aj uvedené právne možnosti, rozrastá sa nám inštrumentárium prostriedkov, ktorými sa bude dotknutý subjekt pravdepodobne domáhať – najčastejšie - neplatnosti konkrétneho právneho úkonu / konkrétneho výkonu práva. Podotknime, že v týchto prípadoch sú spomínané procesno-právne oprávnenia dotknutého subjektu, ktoré v konečnom dôsledku budú podľa nášho názoru smerovať k jednému z následkov, o ktorých sa zmiňujeme v ďalšej časti príspevku, a to buď uplatnenie (i) zodpovednosti za škodu, (ii) návrh na vyslovenie neplatnosti právneho úkonu, prípadne (iii) neposkytnutie právnej ochrany právu, ktorého ochrany sa aktívne legitimovaný subjekt domáha titulom jeho zneužívania či (iv) prekonanie právnej subjektivity kapitálovej obchodnej spoločnosti.

III.

NÁSLEDKY ZNEUŽITIA PRÁVA V SÚKROMNOM PRÁVE – POHĽAD DE LEGE LATA

O otázke, či sa pri aplikácii špeciálneho ustanovenia na konkrétny prípad aplikuje aj ustanovenie generálne vzhľadom na rozsah predkladaného príspevku nie je možné uvažovať komplexnejšie, avšak javí sa nám ako správne, ak budeme dôvodit, že v našom prípade – **aplikáciou ustanovenia §§ 56a či 176b, či prípadne § 265 ObZ na konkrétny prípad je nepriamo na tento aplikovaná aj generálna klauzula, v ktorej má zákaz zneužitie práva svoj základ**, teda § 3 ods.1 OZ. Ak platí uvedené, potom platí, že z generálnej klauzuly sa budú odvodzovať aj následky zneužitia práva v OZ. Ak teda budeme na doktrínu zákazu zneužitia práva nahliadať ucelene, predovšetkým pod váhou preskúmania následkov, ktoré zneužívajúci výkon subjektívnych práv podmieňuje a produkuje, musíme zhodnotiť, že v konkrétnom prípade bude potrebná tak (i) aplikácia špeciálnych ustanovení spolu s následkami o ktorých hovoria, ako aj (ii) aplikácia generálnej klauzuly (z ktorej vychádzajú konkrétne špeciálne ustanovenia) spolu s jej následkami, ktoré sú k tejto klauzule legislatívne naviazané.

Ak sa zamyslíme nad následkom porušenia § 3 ods.1 OZ, je ním podľa nášho názoru prioritne ustanovenie § 39 OZ, teda **absolútna neplatnosť**. Fekete uvádza, že: „*ak bol právny úkon závadný v zmysle § 3.ods.1 OZ, prichádza do úvahy jeho neplatnosť podľa § 39 OZ. Ak by bol výkon práva šikanóznny, t.j. sledoval by účel poškodenia druhej zmluvnej strany a nie splnenie jeho hospodárskeho účelu, môže konajúcejmu subjektu vzniknúť povinnosť nahradiť druhej strane vzniknutú ujmu.*“²⁹ Mazák na túto tému uvádza, že „zákonom je každá

²⁹ FEKETE, I.: str. 56 až 57.

*norma, ktorá v zmysle zákona č. 1/1993 Z.z. o Zbierke zákonov Slovenskej republiky bola vyhlásená ako zákon.*³⁰ Následok porušenia právnej normy tu teda zákonodarca normuje spôsobom absolútnej neplatnosti právneho úkonu. Ak platí Mazákov názor, potom akýkoľvek právny úkon naplňajúci rozsah tohto ustanovenia je neplatný, tzn. že **ak bol konkrétny výkon práva realizovaný právnym úkonom, a tento je (v rozsahu doktríny zákazu zneužitie práva) v rozpore s ustanovením § 3. ods.1 OZ, prípadne v oblasti obchodnoprávných vzťahov s ustanoveniami §§ 56a – 176b ObZ, následkom bude (mala by byť s prihliadnutím na konkrétne skutkové okolnosti konkrétneho výkonu práva) jeho neplatnosť.**

Iný záver produkuje postoj hovoriaci o tom, že konkrétny výkon práva bude posudzovaný ako zneužitie práva iba cez rozsah a aplikáciu ustanovenia § 265 ObZ, keďže toto ustanovenie už hovorí o následku – a to **neposkytnutí právnej ochrany**. Subjekt domáhajúci sa konkrétneho práva na orgáne na to príslušnom nebude úspešný, keďže mu tento právnu ochranu jeho práva neprizná ak uváži, že uplatňovaním tohto práva subjekt svoje práva zneužíva na škodu tretích osôb, teda v konaní pasívne legitimovaných osôb.

Možnosť vyvodit' zodpovednosť za škodu - ak táto vznikla - konaním majúcim znaky zneužitia práva je podľa nášho názoru tomuto právnenému inštitútu vlastná, keďže generálna klauzula v ustanovení § 3 ods.1 OZ hovorí o „*zasahovaní do práv a oprávnených záujmov iných...*“. Do úvahy teda prichádzajú ustanovenia §§ 420, či 424 OZ, či ustanovenia § 373 ObZ. Ako môžeme vidieť, legálne vyjadrenie zodpovednosti za škodu v ObZ v rozsahu zmluvných záväzkov možnosť aktivácie zodpovednosti (za škodu) zneužitím práva limituje, pretože spomína porušenie povinnosti zo záväzkového vzťahu. V tomto prípade rozsahovo nepokrýva zneužitie tých subjektívnych práv, ktoré neprislúchajú nositeľovi práva zo záväzkového vzťahu, ale ktoré tento má bez ohľadu na jeho existenciu (z pohľadu účasti na obchodnej spoločnosti s možnou vecno-právnu optikou).

Ako sme uvádzali vyššie, k zodpovednosti za škodu (ako následku zneužitia práva) sa môžeme dopracovať aj cez spoločnicke žaloby v obchodných spoločnostiach, ak tieto budeme považovať za súčasť právnej úpravy zákazu zneužitia práva. Ak spoločník uplatní spoločnicou žalobou nároky, ktorých sa takto môže domáhať (náhrada škody voči štatutárovi obchodnej spoločnosti), potom je logický záver, že k zodpovednosti za škodu zneužitím práva štatutárom sa dostaneme aj cez spoločnicke žaloby.

Špecifickým následkom zneužitia práva na rozhraní verejného a súkromného práva de lege lata je „*neprihliadnutie na právny úkon*“, to v rozsahu špeciálneho daňového zákonodarstva. Na tento následok zneužitia práva sa pozeráme

³⁰ MAZÁK, J.: IN: VOJČÍK, P. a kol., Občiansky zákonník, Stručný komentár, Tretie doplnené a prepracované vydanie, IURA EDITION, 2010, ISBN: 978-80-8078-368-6, str.132.

z pohľadu obchodnej spoločnosti, ktorá vo vonkajšom svete urobila právny úkon, z ktorého pre ňu plynú ďalšie daňové a iné poplatkové povinnosti, ale aj práva. V konkrétnom prípade – zaplatenie dane z pridanej hodnoty na vstupe ide o nárok na odpočítanie DPH vo vzťahu k štátu, čo v prípade riadneho a zákonného preukázania prebehnutého daňového obchodu garantuje zákonná úprava. Ide predovšetkým o z.č. 563/2009 Z.z. Daňový poriadok v z.n.p. (ďalej aj „DP“), ktorý v ustanovení § 3 ods. 6 **umožňuje správcovi dane neprihliadať na právny úkon** (pri správe daní), v ktorom absentuje ekonomické opodstatnenie a ktorých výsledkom je účelové obchádzanie daňovej povinnosti alebo získanie takého daňového zvýhodnenia, na ktoré by inak nebol daňový subjekt oprávnený, alebo ktorých výsledkom je účelové zníženie daňovej povinnosti. Správcovia dane častokrát v rozhodnutiach plynúcich z daňových kontrol vykonávaných u daňových subjektov využívajú argumentáciu o zneužití práva, pričom využijú uvedené ustanovenie, a nepriznávajú tak napr. právo na odpočítanie z pridanej hodnoty. Zneužitie práva obchodnou spoločnosťou (napr. uplatnenie si nároku na odpočítanie DPH) takto predikuje špeciálny následok – neprihliadnutie na právny úkon pri správe daní, pričom platnosť a účinnosť predmetného právneho úkonu pritom ostáva nepovšimnutá. Využívanie takéhoto následku zneužitia práva sa môže javiť ako nástroj štátu nepriznávať odpočty DPH, čo však naráža na legitímne očakávania daňových subjektov v rozsahu nárokovateľnosti práv, ktoré im garantuje právny poriadok.

IV.

NA CESTE: NÁSLEDKY ZNEUŽITIA PRÁVA V SÚKROMNOM PRÁVE – POHĽAD DE LEGE FERENDA:

Ak sa zvykne medzi autormi venujúcimi sa zneužitiu práva uvádzať, inštitút zákazu zneužitia práva je akýmsi postrachom súkromného práva. Limituje dovolený výkon práva nedovolenými následkami a účelom, na základe čoho je zložitejšie navrhovať nové impulzy vo vzťahu k následkom zneužitia, ktoré v právnom poriadku dnes obsiahnuté nie sú.

Ak sa však zameriame na obchodné spoločnosti v celistvosti, a ak sa v tomto rozsahu objavujú inovatívne myšlienky aj o (i) **možnostiach zneužitia zakladania samostatnej obchodnej spoločnosti**, potom sme túto myšlienku systematicky prepojili s tzv. koncernovým právom. Doležil uvádza, že „*vytvorenie koncernu môže predstavovať práve takú situáciu: koncernová spoločnosť je založená ku špecifickému účelu s vysokým rizikom a nízkou kapitalizáciou...*“³¹ Vieme si predstaviť situáciu, v ktorej by vytváranie koncernových, či holdingových štruktúr v podobe (i) nadobudnutia podielu na základnom imaní inej spoločnosti, (ii) nadobudnutí podielu na hlasovacích právach, (iii) založenia dcérskej spoločnosti, či (iv) tzv. „ovládacou zmluvou“ - mohlo byť vyhodnocované ako

³¹ DOLEŽIL, T.: Koncerny v komunitárním právu, Analýza a náměty pro rekodifikaci, Auditorium, Praha 2008, ISBN: 978-80-903786-3-6, str. 30.

zneužívajúce. Uvedené platí zvlášť v prípade využívania národných charakteristík konkrétnych daňových povinností jednotlivých častí koncernu.

Čo by však malo byť následkom vzniku takejto štruktúry, ak by na to kompetentný orgán – napr. súd – vyhodnotil zakladanie konkrétnej „bunky“ koncernu ako zneužitie práva? V podmienkach Slovenskej republiky si myslíme, že **následkom takéhoto zneužitia práva by mohla byť neplatnosť obchodnej spoločnosti** (v zmysle ustanovenia § 68a ObZ.)

Prirodzene, detailnejšia úvaha na túto tému presahuje limity a možnosti predkladaného príspevku. Myslíme si však, že **oblasť koncernových štruktúr, zvlášť v podmienkach Európskej únie kde sa kladie dôraz na dohľad nad ochranou minority, či dôraz na „záväznosť pokynov matky voči dcéram a vnučkám“ vytvára predpoklady pre ďalšie – nové možné typy zneužitia práva.**

V.

KTO BUDE PÁNOM?

Je taktiež možné uvažovať nad tým, kto bude subjektom rozhodujúcim o tom, či v konkrétnom prípade došlo, alebo nedošlo k zneužitiu práva. Je viac ako zrejmé, že v momente po konkrétnom výkone práva sa už sporové strany na tom, či k zneužitiu práva skutočne došlo alebo nie - ustáliť a dohodnúť pravdepodobne nedokážu.³² Do úvahy prichádza samozrejme viacero odpovedí.

Subjektom rozhodovania o zneužití práva môže byť (i) rozhodcovský súd v rámci súkromnoprávneho riešenia sporov, to ak bude právomoc konkrétneho rozhodcovského súdu pre rozhodovanie sporov plynúcich z konkrétnych vzťahov dohodnutá v súlade s právom. Rozsah tejto problematiky zvlášť ak ide o prostredie obchodných spoločností vyvoláva viacero diskutovateľných problémov, zvlášť ak ide o zodpovedanie otázky, či je možné v spoločenskej zmluve dohodnúť rozhodcovskú doložku.³³ Prirodzene, do úvahy prichádza taktiež (ii) civilný súd ako nestranný subjekt rozhodovania sporov v rámci systematiky súdnictva konkrétneho štátu.

V rovine vzťahov obchodných spoločností však je možné uvažovať aj nad tým, či by napr. nad postihom spoločníka, ktorý zneužil (ak by konkrétne zneužitie práva bolo pomenované a uvedené v samotnej spoločenskej zmluve) svoje práva nemohol rozhodovať (iii) niektorý z orgánov obchodnej spoločnosti, napr. valné zhromaždenie, predstavenstvo alebo dozorná rada. Je to samozrejme odklon od riešenia sporov cestou nezávislých subjektov v podobe rozhodcovského konania

³² Máme za to, že je tomu tak najmä pod váhou náročnosti hmotnoprávnej stránky zneužitia práva ako právneho inštitútu, ktorú sporové strany - najčastejšie podnikatelia - posúdiť aj s prihliadnutím na profesionalizmus vyžadovaný v podnikateľskom prostredí nedokážu.

³³ Zaujímavá debata sa na túto otázku rozprúdila na internetovej stránke www.lexforum.sk. Bližšie pozri: <http://www.lexforum.cz/507>.

či klasického civilného - občianskeho súdneho konania, no vylúčiť sa to samozrejme nedá. V súkromnom práve platí zásada „čo nie je zakázané je dovolené“, a preto situácia ak by si konkrétna obchodná spoločnosť v rámci svojich interných aktov riadenia či zakladajúcich dokumentov ustanovila možnosť rozhodovania a prípadného postihovania subjektov zneužívajúcich práva v rámci „vnútro-spoločenských vzťahov“, nemohli by sme túto aktivitu orgánu spoločnosti jednoznačne vylúčiť.

Veľmi podnetným sa vo vzťahu k súdnemu rozhodovaniu o zneužití práva javí prístup českého zákonodarcu. Český zákonodarca po ukončenom procese rekonštrukcie súkromného práva pristúpil k formulácii explicitného zákazu zneužitia práva využitím dokonavého vidu, so zdôraznením minimálnej miery zneužitia práva.³⁴ Zdôraznením minimálnej miery zneužitia práva de facto založil **posilnený mandát** pre súdnicstvo ako také, ktoré má možnosť posudzovať v prípade in concreto nielen to, či ide o zneužitie práva, ale aj to, či tomuto právu poskytne právnu ochranu. Otázka, ktorá z uvedeného vyvstáva znie, ako súd pristúpi k situácii, ak skonštatuje zneužitie práva, ale zároveň vyhodnotí, že toto nebolo zjavné, teda že nedosiahlo minimálnu mieru zneužitia, ktorú zákonodarca požaduje v ustanovení § 8 NOZ. Môže sa stať, že prizná právnu ochranu právu, ktoré bolo zneužitú, no nenaplnilo podmienku a minimálny predpoklad – zjavnosť? Predpokladáme, že pozitívna odpoveď by bola absurdná. Ako správne poznamenáva Lavický, takýto výklad je potrebné odmietnuť, a to na základe redukcie ad absurdum – zneužitie práva, aj keby bolo nezjavné, totiž nikdy nemôže byť chovanie v súlade s právom, ale je vždy protiprávnym činom...“³⁵ Dá sa taktiež tvrdiť, že toto ustanovenie v sebe veľmi vhodne spája dve zásady súkromného práva, a to „neminem laedid qui iure suo utitur“ a taktiež zásadu „Mal enim iure nostra uti non debemus“. Kvalitný komentár k novej českej právnej úprave zneužitia práva poskytuje Pulkrábek v komentári k NOZ, ktorý si nepochybne zaslúži v ďalšom výskume podrobnejšiu pozornosť.³⁶

VI.

NÁSLEDKY ZNEUŽITIA PRÁVA V OBCHODNÝCH SPOLOČNOSTIACH:

SUMÁR NAMIESTO ZÁVERU

Vzhľadom na to, že sme poukázali na právny základ možných následkov konkrétneho zneužitia práva v celom súkromnom práve, musíme formulovať základnú otázku: **aké sú následky zneužitia práva v rozsahu obchodných**

³⁴ § 8 NOZ: „Zjavné zneužití práva nepoživá právní ochrany.“

³⁵ LAVICKÝ, P. Přehled judikatury ve věcech zásad soukromého práva. Svazek III. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2013, s.8.

³⁶ MELZER, F., TÉGL, P. a kol.: Občasný zákonník – veľký komentár, Svazek I, § 1- 117, Praha, Leges, 2013, 720 s., str. 146 a nasl.

spoločností? Pri otázke aplikácie doktríny zákazu zneužitia práva v práve obchodných spoločností (či komplexne v obchodnom práve) sa už akoby notoricky dostávame k už spomínanej otázke aplikovateľnosti generálnych klauzúl v prípadoch, ak sa na konkrétny prípad aplikuje ustanovenie špeciálne. Zvolený prístup nám aj v otázke následkov zneužitia práva produkuje rôzne výsledky.

Ak by sme na nastolenú odpoveď odpovedali negatívne, teda spôsobom, že aplikácia špeciálneho ustanovenia vylučuje aplikovanie generálneho, budeme musieť zhodnotiť, že v rozsahu obchodného práva a v rozsahu doktríny zákazu zneužitia práva budeme môcť počítať len s následkami stanovenými v ObZ. Takáto argumentácia ale neposkytuje podľa nášho názoru uspokojujúce závery, keďže takýto výklad by obmedzoval rozsah samotného právneho inštitútu zákazu zneužitia práva ako korektívu neobmedzeného výkonu subjektívnych práv, čo bez pochyb nebolo cieľom zákonodarcu. **Aj pri aplikácii špeciálnych ustanovení ObZ je potrebné vychádzať z poznatku, že tieto majú svoj hmotnoprávny základ v generálnej klauzule, na ktorej porušenie sa zase viažu ďalšie hmotnoprávne následky majúce svoj základ v OZ.** K podobnej analógii sme dospeli v skoršom výskume tejto oblasti, v ktorom sme preskúmali rozsahu osôb s potenciálom zneužívať právo v práve obchodných spoločností, kedy záver bol determinovaný znením generálnej klauzuly normovanej ustanovením § 3 ods. 1 OZ, a nielen znením ustanovení o zneužití práva v práve obchodných spoločností.³⁷ **Ak sa bavíme o následkoch zneužitia práva v práve obchodných spoločností, musíme brať na zreteľ aj následky zneužitia práva stanovené v OZ ako generálnom predpise normujúcom celý inštitút zneužitia práva.**

Na základe takto zvoleného prístupu teda formuluje záver, že v rozsahu možných následkov zneužitia práva v práve obchodných spoločností sa vyskytujú tieto následky zneužitia práva:

Následky zneužitia práva de lege lata:

- a. absolútna neplatnosť právneho úkonu, ktorým bolo zneužitie právo,**
- b. zodpovednosť za náhradu škody vzniknutej pri konaní majúceho znaky zneužívania práva,**
 - **neposkytnutie právnej ochrany zneužitiu práva,**

³⁷ Blížšie pozri: ČOLLÁK, J.: Obchodné spoločnosti a zneužívanie práva – aký je rozsah osôb, ktoré môžu zneužiť/ zneužívať svoje práva? In: Obchodná spoločnosť ako právnická osoba: Ján Husár, Kristián Csach (eds.), UNIVERZITA PAVLA JOZEFA ŠAFÁRIKA V KOŠICIACH, Právnická fakulta, KATEDRA OBCHODNÉHO PRÁVA A HOSPODÁRSKEHO PRÁVA, Košice, 2014, ISBN 978-80-8152-199-7 (tlačaná verzia publikácie), ISBN 978-80-8152-200-0 (e-publikácia), str. 30 a nasl.

- *prekonanie právnej samostatnosti kapitálovej obchodnej spoločnosti s možnosťou postihnutia majetkovej sféry jej spoločníka (aj napriek existencii obmedzeného ručenia spoločníka),*
- *neprihliadanie na uskutočnený právny úkon v prípade zneužitia práva (v rozsahu špeciálneho zákonodarstva),*
- *nepriznanie (žalovaného) práva alebo pozície.*

Následky zneužitia práva de lege ferenda:

II. *neplatnosť obchodnej spoločnosti v prípade (i) zneužitia právnej formy a v prípadoch (ii) koncernových štruktúr.*

Najčastejším následkom zneužitia práva v práve obchodných spoločností môže byť podľa nášho názoru zodpovednosť za škodu. V tomto prípade je zrejmé, že tento následok sa bude aplikovať na prípady in concreto iba vtedy, ak bola dotknutému subjektu konkrétnym zneužívajúcim výkonom práva spôsobená škoda. Samozrejme, kauzálny nexus medzi výkonom práva (zneužitím práva!) a vznikom škody by tu ako podmienka musel byť aktuálny. Nemohlo by teda ísť o klasickú zodpovednosť za spôsobenú škodu, ale o zodpovednosť, kde konanie, ktorým škoda bola spôsobená by muselo mať znaky a vlastnosti zneužitia práva.

V práve obchodných spoločností bude pravdepodobne reálne možným následkom zneužitia práva neposkytnutie právnej ochrany. Je však otáznne, čo „**neposkytnutie právnej ochrany**“ ako právny následok zneužitia práva znamená. Ide podľa nášho názoru o prípady, kedy by subjektívne právo bolo využívané zneužívajúcim spôsobom a to tak, že výkonu alebo ochrany konkrétneho subjektívneho práva by sa oprávnený subjekt *via facti* nedomohol. Preto by sa o to pokúšal cestou priznania chceného následku (získanie práva, obrana práva, zdržanie sa konania tretieho subjektu, získanie pozície v spoločnosti, ochrana pozície v spoločnosti a pod.) súdnou cestou. Ak by v konkrétnom prípade súd spozoroval uplatňovaním takéhoto práva zneužitie práva, judikoval by záver o neposkytnutí právnej ochrany a žalobu by zamietol.

Aj napriek uvedenému si myslíme, že **následkom, o ktorom je v prostredí obchodných spoločností vhodnejšie uvažovať, je absolútna neplatnosť právneho úkonu, ergo konania - výkonu práva, ktorým sa konkrétne právo vykonávalo.** Účastníctvo na spoločnosti je predovšetkým záväzkovo - právny vzťah spoločníkov a ostatných osôb účastných na obchodných spoločnostiach, a preto je potrebné vnímať, že väčšina práv im prislúchajúcim sa bude realizovať výkonom v podobe právneho úkonu, či konania, ktoré môže niesť znaky zneužitia.

Viac - menej zvláštnym, a dnes ešte v rozsahu konkrétnej judikatúry relatívne neznámym následkom zneužitia práva v prostredí práva obchodných spoločností je **možnosť prekonania právnej samostatnosti kapitálovej obchodnej spoločnosti**, a postihnutie jej spoločníka aj napriek existencii jeho obme-

dzeného ručenia “doktrínou prieniku.” Právna samostatnosť obchodnej spoločnosti ako zásada práva obchodných spoločností má viacero vlastností, mimo iného (i) znižuje transakčné náklady z dôvodu statusového zjednotenia vlastníctva statkov vnesených do nej zakladateľmi a spoločníkmi, (ii) oddeľuje majetok spoločnosti a majetok vlastníka³⁸ čím podporuje podnikateľské prostredie. Je otázkou, či sú tieto vlastnosti obchodnej spoločnosti absolútne s nemožnosťou ich prekonania a či by zneužitie práva nemohlo slúžiť ako argument pre prelozenie právnej samostatnosti obchodnej spoločnosti.

Uvažujeme tu teda aj o **zneužití právnej formy**, teda de facto o situácii, kedy osoba využije obchodnú spoločnosť (kapitálovú) za účelom vytvorenia tzv. “korporátneho štítu” ktorým pri splnení zákonných predpokladov³⁹ neguje možnosť tretích osôb domáhať sa uspokojenia svojich pohľadávok z majetku spoločníka. Povinnou zo vzťahov, do ktorých vstúpila bude logicky iba obchodná spoločnosť v rozsahu jej obchodného majetku, prípadne ďalšia fyzická alebo právnická osoba v rozsahu ručiteľských pozícií. Oddelená právna subjektivita spoločníkov a spoločnosti má svoje výhody aj nevýhody, najmä môže dôjsť k jej zneužitiu. “*V praxi spoločník obvykle zneužíva skutočnosť, že formálne je síce právnym subjektom odlišným od spoločnosti, ale fakticky môže chovanie spoločnosti ovplyvňovať.*”⁴⁰

Doktrína prieniku slúži teda podľa nášho názoru ako nástroj riešenia prípadov mimoriadne zneužívajúceho konania / správania spoločníkov, prípadne ako nástroj na zabránenie zneužívania samotnej obchodnej spoločnosti - vždy však s prihliadnutím na konkrétny prípad. **Zneužívanie zakladania obchodnej spoločnosti** sme v skoršej časti textu podrobnejšie lokalizovali aj v oblasti korporátnych štruktúr. Vychádzajúc z dele-
nia poskytnutého Kostohryzom⁴¹ poznáme nasledujúce typy prienikov:

Typy prienikov:

- Základná podoba prieniku
 - Veriteľ žiada spoločníka uspokojenie svojich nárokov, ktoré má voči spoločnosti (priamy postih)
 - Dodatočné plnenie spoločníka voči obchodnej spoločnosti (nepriamy postih)
- Obrátený prienik - Ak má veriteľ pohľadávku voči spoločníkovi ale uspokojit sa pokúša z majetku obchodnej spoločnosti

³⁸ Tzv. “asset partitioning”.

³⁹ Splatenie vkladu v plnej výške.

⁴⁰ KOSTOHRYZ, M.: Piercing the cropperate veil: překonávání právní samostatnosti kapitálových společností ve srovnávacím pohledu, Praha, Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013, 130 str., ISBN: 978-80-87146-96-5, str. 30.

⁴¹ Bližšie pozri: KOSTOHRYZ, M.: diel. cit. v pozn.č. 29, str. 9-15.

- Vertikálny prienik - Veriteľ sa domáha splnenia pohľadávky matky ale voči dcérskej spoločnosti
- prienik v prospech spoločníka (problematika „reflective loss“ - prieniku sa toto týka len okrajovo)
 - Spoločník sa domáha náhrady škody od tretej osoby, ktorá škodu spôsobila samotnej spoločnosti a tým aj samotnému spoločníkovi
- dobrovoľný prienik
 - Spoločník ručí za záväzky spoločnosti

Je logické, že takto chápaný prienik ako právny mechanizmus korekcie zneužívajúceho výkonu práv zasahuje do právneho postavenia právo zneužívajúceho spoločníka, ale aj ostatných osôb účastných na spoločnosti. Vo vzťahu k definovaniu možných zneužívajúcich konaní Kostohryz mimo iného spomína aj (1) zneužitie účasti na spoločnosti (2) zneužitie právnej samostatnosti obchodnej spoločnosti, (3) zneužitie majetku spoločnosti pre osobnú potrebu jedného zo spoločníkov, (4) Zneužitie spoločnosti spoločníkom (5) zneužívajúce použitie spoločnosti spoločníkom ku zbaveniu sa vlastného záväzku, (6) zneužívajúci prenos rizika podnikania na tretie osoby (7) Zneužívajúce vyberanie majetku z OS. Prienik teda smeruje predovšetkým voči právnej samostatnosti obchodnej spoločnosti, voči obmedzenému ručeniu spoločníka, a voči právnej istote ako nosnému pilieru právneho poriadku, a statusu každého jeho subjektu. Kostohryz dodáva, že doktrína prieniku postihuje aj určité kvalifikované jednanie vo forme **zneužitia účasti na spoločnosti**, pričom môže postihovať všetkých spoločníkov, alebo len niektorého z nich.⁴² V konečnom dôsledku je možné uzavrieť, že doktrína prieniku ako následok zneužitia práva chráni tak (i) veriteľov obchodnej spoločnosti (bez ohľadu na to či ide o veriteľov dobrovoľných alebo nedobrovoľných), ako aj (ii) ostatných spoločníkov spoločnosti ktorí právo nezneužívali, a nakoniec aj (iii) samotnú obchodnú spoločnosť. Podľa nášho názoru je koncepcnejšie uvažovať v smere, že aplikácia doktríny prieniku by mala postihnúť iba spoločníka ktorý zneužil právo.

VII.

ZÁVEREČNÉ ZHRNUTIE:

Pre riadne a koherentné pochopenie a aplikovanie doktríny zákazu zneužitia práva, predovšetkým v práve obchodných spoločností je nevyhnutné pochopiť a prezentovať doktrínu zákazu zneužitia práva v jej celistvosti tak ako je formulovaná jednak v OZ ako aj v ObZ. Jej opodstatnenosť je aktuálna absenciou vyčerpávajúceho legálneho uchopenia riadneho výkonu práv, pričom jej existenciu je nutné chápať aj v nadväznosti na iné korektívy správania sa - ako sú napr. dobré mravy, či poctivý obchodný styk. V tomto rozsahu si myslíme, že je po-

⁴² Bližšie pozri: KOSTOHRYZ, M.: diel. cit. v pozn.č. 29, str. 19 a nasl.

trebné doktrínu zákazu zneužitia práva aj obsahovo a rozsahovo od týchto ostatných korekčných mechanizmov precízne odčleniť a vymedziť. Nie je podľa nášho názoru možné zneužitie práva stotožňovať s porušením dobrých mravov, či porušením poctivého obchodného styku.

Je tomu tak z dôvodu, že nie je možné nahliadať na výkon subjektívnych práv neobmedzene. To v súhrne znamená, že aplikáciu doktríny zákazu zneužitia práva je potrebné odôvodňovať logickým, teleologickým, systémovým a predovšetkým argumentačným prístupom hovoriacim o tom, že konkrétne prejavy doktríny zákazu zneužitia práva v obchodnom práve spolu s následkami jej vlastnými majú svoj základ a hmotnoprávny pôvod v generálnej klauzule platnej pre celé súkromné právo. Na základe toho je preto **potrebné - vo vzťahu ku komplexnému určeniu následkov zneužitia práva - nazerať na doktrínu jednak cez jej obchodnoprávne následky de lege lata, ale aj cez optiku občianskoprávných následkov de lege lata, ktoré produkuje jej občianskoprávna úprava.**

Prirodzene, že výber a aplikácia konkrétneho následku zneužitia práva o ktorom sme pojednávali v skoršej časti textu bude závislý od skutkových a ďalších znakov konkrétneho prípadu, ergo aj od konkrétneho zneužitia práva. Nemenej zásadným bude poznatok o účele, určení a obsahu práva, ktoré bolo konkrétnym výkonom zneužitie s prepojením na teleologický výklad zákonných predpisov, ktoré tvoria o vzájomnej prepojenosti nutný predpoklad aplikácie doktríny zákazu zneužitia práva v jej celistvosti.

V tejto súvislosti nie je nevýznamným výrok Gustava Radbrucha, ktorý uzavrel, že *“Každý jurista, jenž svou práci pojíma s úctou a respektem pojíma, je totiž již z povahy věci vždy konfrontován s problematikou účelů práva, jež je třeba v praktickém právním životě pojmovat tak, aby byly vyváženým způsobem sledovány a nalezly svého odrazu při jeho aplikaci jednotlivě i ve vzájemných souvislostech, v kontextu všech významných skutkových i právních hledisek, jež jsou v konkrétním posuzovaném případě relevantní.”*⁴³

⁴³ RADBRUCH, G.: O napětí mezi účely práva, Wolters Kluwer, ČR, ISBN: 978-80-7357-919-7, str.29.

Zmena prístupu k úprave ochrany veriteľov spoločnosti s ručením obmedzeným v Slovenskej republike¹

prof. JUDr. Ján Husár, CSc.

Katedra obchodného práva a hospodárskeho práva
Právnická fakulta UPJŠ v Košiciach

Úvod

Obchodný zákonník – zákon č. 513/1991 Zb., ktorý doposiaľ platí v Slovenskej republike, bol v roku 2015 podstatne novelizovaný zákonom č. 87/2015 Z. z., ktorého niektoré ustanovenia nadobudli účinnosť už dňom vyhlásenia, t. j. 29. apríla 2015. Niektoré ustanovenia nadobudli účinnosť 1. júla 2015 ale zásadné zmeny obsiahnuté v tomto zákone nadobudnú účinnosť 1. januára 2016². Táto novela Obchodného zákonníka predstavuje zásadnú zmenu v prístupe slovenského zákonodarcu k úprave kapitálových spoločností a osobitne spoločností s ručením obmedzeným. Zvláštnosťou tejto novely je skutočnosť, že súčasťou zákona č. 87/2015 Z. z. bola aj novelizácia Trestného zákona, zákona o obchodnom registri a najmä zákona o konkurze a reštrukturalizácii a niektorých ďalších zákonov.

Pôvodne bola predmetná novela Obchodného zákonníka pripravovaná ako súčasť širšieho konceptu podpory rozbehu podnikateľských aktivít v takej forme, ktorá nevyžaduje väčší kapitál zo strany spoločníkov a umožňuje využívať výhody obmedzeného ručenia. Tento koncept predpokladal, že rozbehnúť podnikateľské aktivity vo forme štartovacej spoločnosti (start up³) s ručením obmedzeným, bude možné so symbolickým základným imaním 1 euro⁴.

Pôvodný koncept bol upravený najmä z dôvodu potreby normatívnej reakcie na vo veľkom meradle sa vyskytujúci „neduh“ prejavujúci sa neplnením záväzkov zo strany subjektov nachádzajúcich sa na vyšších stupňoch dodávateľského reťazca, voči subjektom nachádzajúcich sa na nižších, resp. najnižších stupňoch tohto reťazca, najmä pri väčších stavbách realizovaných na základe vzájomne

¹ Príspevok vznikol v rámci riešenia projektu APVV-0809-12 „Modernizácia práva obchodných spoločností ako súčasť rekodifikácie súkromného práva“.

² Zvláštnosťou tohto zákona je, že úprava inštitútu hrozby úpadku na základe vymedzenia pomeru vlastného imania a záväzkov, ktorá je obsiahnutá v ust. § 67a, ods. 2. Podľa tejto úpravy spoločnosti hrozí úpadok, ak pomer vlastného imania a záväzkov je menej ako 8:100. Tento pomer sa však po prvý krát použije v súlade s ust. § 768n Obchodného zákonníka v roku 2018. V roku 2016 sa bude spoločnosti hroziť úpadok, ak pomer vlastného imania a záväzkov bude 4:100 a v roku 2017 to bude pomer 6:100. Zámerom zákonodarcu je, aby sa obchodné spoločnosti mohli postupne prispôsobiť prísnejším požiadavkám zákona.

³ Dokonca v belgickom zákone Code des societes zo 7. mája 1999 je v čl. 211 bis tento výraz použitý ako legálny pojem.

⁴ Návrh zmien v obchodnom zákonodarstve bol obsiahnutý v Akčnom pláne boja proti daňovým únikom na roky 2012 – 2016.

previazaných zmlúv o dielo. V subdodávateľských pozíciách na rôznych stupňoch dodávateľského reťazca sa nachádzajú predovšetkým subjekty, ktoré majú právnu formu spoločností s ručením obmedzeným. V tejto pozícii prevažujú spoločnosti, ktoré majú minimálnu výšku základného imania, minimum vlastného majetku, minimálny počet spoločníkov, nezriedka ide o jednoosobové spoločnosti, pričom spoločníci týchto spoločností sú súčasne konateľmi spoločnosti, manažérmi a často sa podieľajú aj na konkrétnych pracovných činnostiach.

Práve na tieto spoločnosti s ručením obmedzeným má existenčné dôsledky nepĺnenie najmä peňažných záväzkov zo strany objednávateľov na vyšších stupňoch dodávateľského reťazca. Tieto spoločnosti sa tak ocitajú v pozícii veriteľov, ktorí sa nevedia úspešne domôcť úhrady svojich pohľadávok. Malé, kapitálovo nedostatočne vybavené, spoločnosti s ručením obmedzeným by v našom podnikateľskom prostredí mali problém obstáť, pokiaľ by ich ochrana nebola posilnená. Posilnenie ochrany veriteľov, osobitne malých spoločností s ručením obmedzeným ako slabšej strany v obchodných záväzkových vzťahoch bolo jedným z dôvodov prijatia predmetnej novely Obchodného zákonníka, ktorá bola prijatá v skrátanom legislatívnom konaní a priniesla najmä tieto najvýznamnejšie zmeny:

- zavedenie registra diskvalifikácií,
- zavedenie inštitútu spoločnosti v kríze,
- zavedenie inštitútu plnenia nahradzujúceho vlastné zdroje,
- zákaz vrátenia plnenia nahradzujúceho vlastné zdroje,
- spresnenie inštitútu zákazu vrátenia vkladu.

1. Register diskvalifikácií

Zámerom zavedenia registra diskvalifikácií⁵ je eliminovať z podnikateľského prostredia, resp. z pôsobenia v orgánoch obchodných spoločností na určitú dobu osoby, ktoré závažným spôsobom porušili svoje povinnosti pri výkone vymedzených funkcií. Do registra diskvalifikácií, ktorý bude vedený jednotne pre celé Slovensko, bude možné zapísať len osoby, o ktorých diskvalifikácií (vylúčení) právoplatne rozhodol súd rozsudkom, ktorým uložil trest zákazu činnosti alebo na základe rozhodnutia, ktoré bude zákonom označené ako rozhodnutie o diskvalifikácii. Takýmto rozhodnutím bude napr. rozhodnutie o porušení povinnosti podať včas návrh na vyhlásenie konkurzu. Individuálne žaloby na vylúčenie nebudú však prípustné. Doba diskvalifikácie (vylúčenia) bude uvedená priamo v rozsudku súdu v trestnom konaní. V ostatných prípadoch bude doba diskvalifikácie tri roky. Účinky rozhodnutia o vylúčení budú mať dopad aj na právny vzťah medzi spoločnosťou a vylúčenou osobou. Nadobudnutím právo-

⁵ Úprava registra diskvalifikácií sa vzťahuje na všetky formy obchodných spoločností a družstvá.

platnosti rozhodnutia o vylúčení, prestáva byť vylúčená osoba členom štatutárneho orgánu, členom dozorného orgánu, vedúcim organizačnej zložky podniku, vedúcim podniku zahraničnej osoby, vedúcim organizačnej zložky podniku zahraničnej osoby alebo prokuristom, a to nielen v tej spoločnosti, resp. družstve, v ktorej sa dopustila porušenia povinností v dôsledku ktorého bolo právoplatne rozhodnuté o jej vylúčení ale vo všetkých spoločnostiach, v ktorých v niektorej z vymenovaných funkcií táto osoba pôsobila⁶ (ďalej len vylúčená osoba). Vylúčená osoba bude povinná oznámiť svoje vylúčenie bez zbytočného odkladu obchodným spoločnostiam alebo družstvám, ktoré sú týmto rozhodnutím dotknuté.

Ak by dotknutým spoločnostiam hrozila škoda, je povinnosťou vylúčenej osoby upozorniť tieto spoločnosti na to, aké opatrenia treba urobiť na jej odvrátenie.⁷ Ak by vylúčená osoba aj po právoplatnosti rozhodnutia o vylúčení, pokračovala vo výkone funkcie, zavádza Obchodný zákonník konštrukciu ručenia vylúčenej osoby za záväzky obchodnej spoločnosti alebo družstva v mene a na účet ktorého vylúčená osoba koná. V prípade, ak obchodná spoločnosť alebo družstvo neuspokojí veriteľa vzniká vylúčenej osobe ručiteľská povinnosť uspokojiť nároky veriteľa⁸.

Registrový súd vykoná výmaz vylúčenej osoby z vyššie uvedených funkcií v obchodnej spoločnosti alebo družstve, z ktorých vykonávania je táto osoba vylúčená. Registrový súd súčasne zašle vylúčenej osobe potvrdenie o vykonaní výmazu a výpis z obchodného registra zapísanej osobe – obchodnej spoločnosti alebo družstvu⁹.

Po 1. januári 2016 bude osoba, ktorá súhlasí s tým, aby bola ustanovená za člena štatutárneho orgánu obchodnej spoločnosti, člena dozorného orgánu obchodnej spoločnosti, vedúceho organizačnej zložky podniku, vedúceho podniku zahraničnej osoby, vedúceho organizačnej zložky podniku zahraničnej osoby alebo prokuristu obchodnej spoločnosti predložiť tiež osvedčenie z registra diskvalifikácií o tom, že v tomto registri nie je o tejto osobe záznam¹⁰. Následne registrový súd pred tým, než zapíše člena štatutárneho orgánu obchodnej spoločnosti, člena dozorného orgánu obchodnej spoločnosti, vedúceho organizačnej zložky podniku, vedúceho podniku zahraničnej osoby, vedúceho organizačnej zložky podniku zahraničnej osoby alebo prokuristu obchodnej spoločnosti do obchodného registra, preverí, či osoba, ktorá sa má zapísať, nie je vylúčená¹¹.

Vytvorením registra diskvalifikácií by malo postupne dôjsť k vylúčeniu z výkonu funkcií v obchodných spoločnostiach, najmä v spoločnostiach s ručením

⁶ § 13a ods. 3 Obchodného zákonníka.

⁷ táto povinnosť vyplýva z ust. § 575 ods. 2 druhá veta Obch. zákonníka.

⁸ § 13a ods. 5 Obch. zákonníka.

⁹ §8b zákona 530/2003 Z. z. o obchodnom registri.

¹⁰ § 82i, ods. 3 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch.

¹¹ § 7 ods. 17 zákona 530/2003 Z. z. o obchodnom registri.

obmedzeným, ktorých počet v Slovenskej republike prevyšuje 200-tisíc, početnej skupiny osôb, pre ktoré sa vžilo pomenovanie „biele kone“, ktoré tieto funkcie vykonávajú často v desiatkach spoločností.

2. Inštitút spoločnosť v kríze

Novým inštitútom, ktorý táto novela Obchodného zákonníka zavádza, je inštitút krízy spoločnosti. Rozumie sa ním situácia (stav), ak je spoločnosť v úpadku alebo jej úpadok hrozí. Úprava inštitútu krízy spoločnosti má nadobudnúť účinnosť 1. januára 2016. Dlžník je podľa zákonného vymedzenia¹² v úpadku, ak je platobne neschopný alebo je predĺžený¹³. Hrozba úpadku je zákonom vymedzená¹⁴ ako nízky pomer vlastných a cudzích zdrojov a za takýto pomer sa považuje pomer menší ako osem ku sto. Takto v zákone upravený pomer sa po prvýkrát použije až v roku 2018, pričom v roku 2016 to bude pomer štyri ku sto a v roku 2017 šesť ku sto. Ak sa spoločnosť ocitne buď v úpadku alebo v stave hroziaceho úpadku, má štatutárny orgán (v prípade spoločnosti s ručením obmedzeným konateľ spoločnosti) povinnosť urobiť v súlade s požiadavkami potrebnej odbornej alebo náležitej starostlivosti všetko, čo by v obdobnej situácii vynaložila iná rozumne starostlivá osoba v obdobnom postavení. Čo „všetko“ by mal urobiť štatutárny orgán, resp. konateľ spoločnosti s ručením obmedzeným v takejto situácii, bude vhodné zahrnúť do spoločenskej zmluvy, pretože k precizovaniu povinností štatutárneho orgánu v takejto situácii súdnou judikatúrou dôjde zrejme v dlhšom časovom horizonte.

Možno predpokladať, že konanie štatutárneho orgánu v takejto situácii by malo zahrnúť aj zvolanie valného zhromaždenia spoločnosti, vypracovanie návrhu vhodných a primeraných opatrení na prekonanie krízy a jeho predloženie na rokovanie tohto orgánu, ale zrejme aj sledovanie, či prijaté opatrenia sú účinné. Nesplnenie povinnosti vypracovať primerané opatrenia na odvrátenie krízy a zvolať valné zhromaždenie zo strany člena štatutárneho orgánu, môže byť sankcionované jeho odvolaním z funkcie, resp. povinnosťou nahradiť škodu spoločnosti porušením tejto povinnosti. Problematické však bude ustálenie výšky škody a preukázanie príčinnej súvislosti medzi porušením povinnosti a škodou, resp. jej výškou.

Ďalším problémom, ktorý má potenciál početného výskytu – budú prípady ak spoločnosť nebude mať záujem (nebude aktívna) na vymožení náhrady za spoločenskú škodu, napr. v prípadoch, ak je spoločník (väčšinový) súčasne konateľom

¹² § 3 zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii.

¹³ Platobne neschopný je podľa § 3 ods. 2 zákona 7/2005 Z. z. ten, kto nie je schopný plniť 30 dní po lehote splatnosti aspoň dva peňažné záväzky viac ako jednému veriteľovi. Predĺžený je podľa ods. 3 uvedeného ustanovenia ten, kto je povinný viesť účtovníctvo a má viac ako jedného veriteľa a hodnota jeho záväzkov presahuje hodnotu jeho majetku.

¹⁴ § 67a ods. 2 novely Obchodného zákonníka.

spoločnosti. S využitím inštitútu *actio pro socio* bude možné pasivitu spoločnosti prekonať a ktorýkoľvek zo spoločníkov danej spoločnosti sa bude môcť v mene spoločnosti domáhať náhrady škody.

Konštrukcia inštitútu hrozby úpadku spoločnosti vychádza z povinnosti zodpovedných osôb poznať aktuálny pomer vlastného imania a záväzkov spoločnosti na základe informácií z účtovníctva aktualizovaných v krátkych časových intervaloch.

Vedomosť o tom, či spoločnosti s ručením obmedzeným hrozí úpadok, môžu získať predovšetkým konatelia spoločnosti alebo členovia dozornej rady, ak je v spoločnosti vytvorená, prípadne osoby, ktoré pôsobia vo vrcholovom manažmente spoločnosti a ktoré majú povinnosť zabezpečiť vedenie účtovníctva spoločnosti alebo vykonávať svoje funkcie s odbornou starostlivosťou, čo zahŕňa povinnosť zaobstarat' si a pri rozhodovaní zohľadniť všetky dostupné informácie, ktoré je možné zistiť z riadne vedeného účtovníctva spoločnosti.

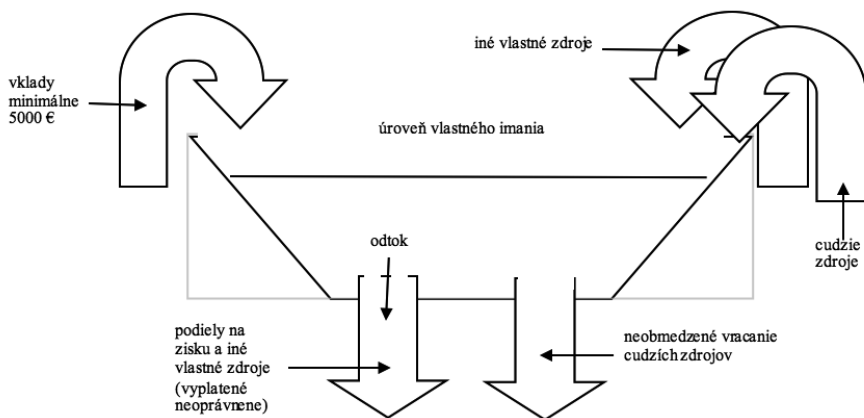
Veritelia spoločnosti budú ťažko môcť zistiť, či spoločnosti hrozí úpadok, pretože informácie o hospodárskej situácii spoločnosti môžu získať napr. len z účtovnej závierky uloženej do zbierky listín v Obchodnom registri, resp. od 1. 1. 2014 v registri účtovných závierok¹⁵. Účtovná závierka sa do tohto registra dostáva s niekoľkomesačným oneskorením, a teda informácie, ktoré z neho môže čerpať veriteľ spoločnosti, už nemusia zodpovedať aktuálnej situácii u dlžníka.

3. Inštitút plnenia nahradzujúceho vlastné zdroje

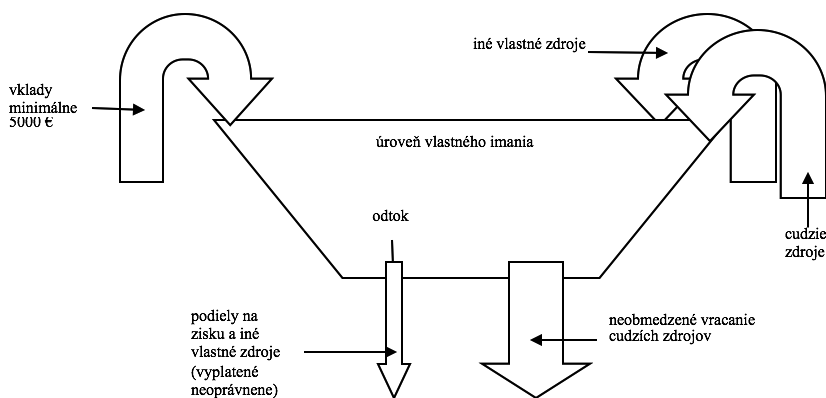
Právna úprava sa doposiaľ zameriavala na kontrolu plnenia vkladovej povinnosti, teda na kontrolu „prítoku“ prostriedkov do spoločnosti od spoločníkov a na zachovanie primeranosti kapitálu spoločnosti. Nedostatočne účinne sa však bránilo vyplácaniu prostriedkov spoločnosti spoločníkom, resp. osobám pôsobiacim v orgánoch spoločnosti (konateľom spoločnosti, členom dozornej rady a vrcholovým manažérom), ktoré boli často vyplácané v rozpore so zákonom. Teda nedostatočne účinná bola ochrana proti neodôvodneným „odtokom“ prostriedkov zo spoločnosti¹⁶.

¹⁵ Register účtovných závierok bol zriadený zákonom č. 431/2002 o účtovníctve. Register prevádzkuje DataCentrum z poverenia Ministerstva financií SR a je súčasťou informačného systému verejnej správy.

¹⁶ Bodkočiarkované prerušenie pri odtoku znázorňuje, že neoprávnený „odtok“ prostriedkov je nedostatočne utesený a hladina úrovne vlastného imania sa znižuje

Zmena prístupu, ktorá započala v nemeckej právnej úprave, teda spočíva v tom, že sa prechádza od kontroly „prítoku“ prostriedkov do spoločnosti na kontrolu „odtok“ prostriedkov zo spoločnosti, čo vyplýva z nasledujúcej schémy¹⁷.

Má sa zrejme za to, že „prítok“ prostriedkov do spoločnosti by mal byť záujmom samotných spoločníkov, pričom „prítokom“ sa rozumejú nielen vklady spoločníkov, ale aj iné prostriedky, ktoré sa nepremietnu do výšky vkladov spoločníkov. Kontrola „odtok“ prostriedkov zo spoločnosti je však predovšetkým v záujme veriteľov, ktorí však nemôžu sami ovplyvňovať „odtok“ prostriedkov, pretože väčšinou nie sú v pozícii spoločníkov a teda nemajú podiel v spoločnosti.

¹⁷ Oproti predchádzajúcej schéme nedošlo k zníženiu minimálnej výšky vkladov ale k utesneniu „odtok“ v dôsledku čoho by sa hladina úrovne vlastného imania nemala znížiť.

Veriteľmi však nie sú len veritelia z obchodného styku – obchodní partneri, ale môžu to byť aj sociálna poisťovňa, zdravotné poisťovne, daňové úrady, ale aj zamestnanci, ba aj samotní spoločníci sa môžu ocitnúť v pozícii veriteľov z obchodného styku so spoločnosťou. Takíto veritelia, ktorí sú súčasne spoločníkmi, pričom realizujú bežný obchodný styk so spoločnosťou, sú v lepšej situácii z hľadiska informácií o hospodárskej situácii spoločnosti, než ostatní veritelia z obchodného styku, ktorí nie sú spoločníkmi dlžníckej spoločnosti.

Veritelia, vzhľadom na zachovávanie obchodného tajomstva v každej spoločnosti, nemajú ani možnosť byť informovaní o aktuálnej hospodárskej situácii v spoločnosti.

Zákonodarca preto konštruoval ochranu veriteľov na zodpovednosti osôb pôsobiacich v orgánoch spoločnosti, teda predovšetkým na zodpovednosti konateľov spoločnosti.

Dôvodová správa k zákonu č. 87/2015 Z. z. odôvodňuje zavedenie inštitútu plnenia nahradzujúceho vlastné zdroje tým že situácia vo financovaní kapitálových obchodných spoločností zväčša navodzuje stav, že vlastné zdroje krytia majetku spoločnosti sú na veľmi nízkej úrovni a ak spoločnosť potrebuje ďalší kapitál na rozvoj, nie je poskytovaný cez ekvitu (ďalšími vkladmi) ale cez dlh („spriaznené“ cudzie zdroje), cez úvery (pôžičky), resp. cez právne formy, ktoré sa týmto formám približujú. Dôvodová správa zdôrazňuje, že zámerom nie je takémuto financovaniu brániť, avšak v prípade, ak rozvoj podnikateľských aktivít v dôsledku neunesenia podnikateľského rizika, nebude úspešný, prekvalifikovať takéto cudzie zdroje na „de facto“ podriadené záväzky spoločnosti. Podstatou riešenia je, že ak je spoločnosť v kríze, úver alebo obdobné plnenie poskytnuté spoločnosti s ručením obmedzeným¹⁸ sa považuje za plnenie nahradzujúce vlastné zdroje financovania. Zákon precizuje pojem plnenie nahradzujúce vlastné zdroje jednak jeho pozitívnym vymedzením a jednak negatívnym vymedzením. Podľa pozitívneho vymedzenia za plnenie nahradzujúce vlastné zdroje sa považuje plnenie, ktoré poskytne konateľ spoločnosti, zamestnancom v jeho priamej riadiacej pôsobnosti, prokuristom, vedúcemu organizačnej zložky podniku alebo členom dozornej rady.

Druhé kritérium sa odvíja od podielu spoločnosti a vplyvu na riadenie spoločnosti. Za plnenie nahradzujúce vlastné zdroje sa podľa tohto kritéria považuje plnenie, ktoré poskytne osoba, ktorá má priamy alebo nepriamy podiel predstavujúci aspoň 5 % na základnom imaní spoločnosti, alebo hlasovacích právach spoločnosti, alebo má možnosť uplatňovať vplyv na riadenie spoločnosti, ktorý je porovnateľný s vplyvom zodpovedajúcim tomuto podielu¹⁹. Plnenie nahradzujúce vlastne zdroje je aj plnenie, ktoré poskytne tichý spoločník spoločnosti.

¹⁸ Podľa ust. § 67i Obchodného zákonníka sa ustanovenia o spoločnosti v kríze vzťahujú okrem spoločnosti s ručením obmedzeným, aj na akciovú spoločnosť, resp. komanditnú spoločnosť, ktorej komplementárom nie je žiadna fyzická osoba.

¹⁹ Podľa ust. § 67c, ods. 2, písm. b).

Za plnenie nahradzujúce vlastné zdroje sa považuje tiež plnenie poskytnuté osobou blízkou konateľovi spoločnosti, zamestnancovi v priamej riadiacej pôsobnosti konateľa spoločnosti, prokuristovi, vedúcemu organizačnej zložky podniku, členovi dozornej rady či blízkou osobou takej osoby, ktorá má priamy alebo nepriamy podiel predstavujúci aspoň 5 % na základnom imaní, resp. tomu zodpovedajúci podiel na hlasovacích právach a blízkou osobou tichého spoločníka²⁰.

Aj plnenie poskytnuté osobou konajúcou na účet vyššie uvedených osôb, napr. na základe komisionárskej zmluvy alebo mandátnej zmluvy podľa Obchodného zákonníka, či obdobných zmlúv podľa Občianskeho zákonníka, sa považuje za plnenie nahradzujúce vlastné zdroje.

Ak plnenie zodpovedajúce plneniu nahradzujúcemu vlastné zdroje poskytne osoba, pri ktorej nie je možné zistiť konečného užívateľa výhod (takáto osoba sa neformálne označuje ako „schránková spoločnosť“), platí vyvrátiteľná právna domnienka, že plnenie bolo poskytnuté niektorou z vyššie uvedených osôb²¹.

Pri posudzovaní plnenia nahradzujúceho vlastné zdroje sa nezohľadňujú podiely podľa zákona 203/2011 Z. z. o kolektívnom investovaní, zákona 147/1997 Z. z. o neinvestičných fondoch, zákona 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení, zákona 650/2004 Z. z. o doplnkovom dôchodkovom sporení a zákona 530/1990 Zb. o dlhopisoch.

Prekvalifikovanie niektorých cudzích zdrojov na plnenie nahradzujúce vlastné zdroje je obmedzené len na obdobie krízy spoločnosti.

Za plnenie nahradzujúce vlastné zdroje sa počas krízy považuje len plnenie ak v čase jeho poskytnutia vyplývala kríza spoločnosti z poslednej zostavenej riadnej účtovnej závierky alebo mimoriadnej účtovnej závierky spoločnosti, resp. by vyplynula z účtovnej závierky, ak by bola zostavená včas, resp. ak ten, kto plnenie poskytol vedel, alebo s prihliadnutím na všetky okolnosti musel vedieť, že táto okolnosť by vyplynula z priebežnej účtovnej závierky spoločnosti ak by bola zostavená.

Skutočnosť, že spoločnosť sa nachádza v kríze, ako sa konštatuje v dôvodovej správe, sa odvíja od účtovníctva spoločnosti. Zákon o účtovníctvo ustanovuje, kedy je spoločnosť povinná zostaviť riadnu účtovnú závierku, kedy je povinná zostaviť mimoriadnu účtovnú závierku a kedy je povinná zostaviť priebežnú účtovnú závierku. Ak by účtovníctvo nebolo riadne vedené, vychádza sa z predpokladaného stavu, ktorý by bol, ak by účtovníctvo bolo riadne vedené²².

Problematické môže byť uplatňovanie tohto inštitútu v tých spoločnostiach, ktoré v ktorých nebola zostavená účtovná závierka včas alebo nebola zostavená

²⁰ Pojem blízka osoba treba interpretovať v zmysle ust. § 116 Občianskeho zákonníka, podľa ktorého blízkou osobou je príbuzný v priamom rade, súrodenec a manžel a aj iné osoby v pomere rodinnom alebo obdobnom, ak by ujmu, ktorú by utrpela jedna z nich, druhá dôvodne pocítovala ako vlastnú ujmu.

²¹ § 67 c, ods. 4.

²² § 67d, písm. b) a c) Obchodného zákonníka.

vôbec, pretože bez informácií z účtovníctva nebude jednoduché ustáliť, či v čase poskytnutia plnenia nahradzujúceho vlastné zdroje bola spoločnosť v kríze, najmä v prípade ak jej hrozil úpadok, alebo nie.

Negatívne je vymedzené, aké plnenie sa nepovažuje za plnenie nahradzujúce vlastné zdroje. Takýmto plnením podľa § 67 e) nie je:

- a) plnenie alebo zábezpeka poskytnutá spoločnosti počas krízy za účelom jej prekonania podľa reštrukturalizačného plánu;
- b) poskytnutie peňažných prostriedkov spoločnosti na dobu nepresahujúcu 60 dní;
- c) odklad splatnosti záväzku z dodania tovaru alebo poskytnutia služby na dobu nepresahujúcu šesť mesiacov;
- d) bezodplatné poskytnutie veci, práva alebo inej majetkovej hodnoty spoločnosti.

Ad a) Úprava zákazu vrátenia plnenia nahradzujúceho vlastné zdroje (podľa § 67f) nemôže zasahovať do procesu reštrukturalizácie, pretože v takomto prípade proces reštrukturalizácie, nemohol byť realizovaný v súlade so schváleným reštrukturalizačným plánom. Inak povedané schválený proces reštrukturalizácie má prednosť pred úpravou zákazu vrátenia plnenia nahradzujúceho vlastné zdroje.

Ad b) Pri záväzkoch na poskytnutie úveru (pôžičky) je dôležité, kedy skutočne došlo k poskytnutiu úveru (pôžičky), t. j. či takéto plnenie bolo poskytnuté v dobe krízy spoločnosti, najmä v dobe hrozby úpadku spoločnosti. Zákonná výnimka z plnenia nahradzujúceho vlastné zdroje sa vzťahuje na krátkodobé úvery (pôžičky), za ktoré sa považujú úvery (pôžičky) poskytnuté na dobu najviac 60 dní. Táto výnimka sa nevzťahuje na krátkodobé úvery (pôžičky), ak boli poskytnuté opakovane. Opakované poskytnutie krátkodobých úverov (pôžičiek) by zrejme mohlo predstavovať jeden zo spôsobov obchádzania účelu zákona. Aby úver (pôžička) nepatrila do kategórie plnenia nahradzujúceho vlastné zdroje, musí byť poskytnutý na dobu najviac 60 dní (krátkodobý) bez ohľadu na to, či bol poskytnutý pred krízou alebo počas krízy spoločnosti. Ak by bol úver (pôžička) poskytnutý počas krízy na dobu dlhšiu ako 60 dní alebo ak by bol poskytnutý opakovane, išlo by o plnenie nahradzujúce vlastné zdroje, na ktoré by sa vzťahoval zákaz vrátenia jeho vrátenia.

Ad c) Pri záväzkoch na dodanie tovaru sa okamih splnenia a teda aj počítanie šesťmesačnej lehoty začína podľa dojednaní o splnení záväzku v kúpnej zmluve (dodávka tovaru) alebo ak takéto dojednanie v zmluve chýba podľa zákonnej úpravy. Toto ustanovenie sa bude vzťahovať aj na zhotovenie určitej veci podľa zmluvy o dielo, pričom šesťmesačná lehota začne plynúť od odovzdania predmetu diela objednávateľovi v dohodnutom mieste. Pojem služby, ktorý je použitý v tomto ustanovení je potrebné obsahovo interpretovať s poukázaním na časť štvrtú pôvodného znenia Občianskeho zákonníka, ktorý v tejto časti upravoval predaj v obchode, požičiavanie veci, zhotovenie veci na zákazku,

opravu a úpravu vecí, obstarávatelské služby, ubytovacie služby, prepravné služby, poskytovanie právnej pomoci, peňažné služby a poistenie. Podľa platnej právnej úpravy možno za služby považovať plnenia realizované na základe zmluvy o dielo, ktorej predmetom je oprava vecí, úprava vecí, montáž, hmotne zachytený výsledok inej činnosti a zhotovenie stavieb. Do kategórie zmlúv, ktorých predmetom je obstaranie záležitostí možno zaradiť komisionársku zmluvu, mandátnu zmluvu, zasielateľskú zmluvu ale tiež prepravnú zmluvu, zmluvu o nájme dopravného prostriedku, zmluvu o obchodnom zastúpení a pod. Nebudú to vždy len zmluvy, ktoré majú obchodnoprávnu povahu, ale môžu to byť aj zmluvy občianskoprávne. Výraz služby nachádzame aj v zákone 566/2001 Z. z. o cenných papieroch a investičných službách, ktorý pojem investičné služby spolu s investičnými činnosťami vymedzuje v ustanovení § 6. Medzi investičné služby s podľa tohto ustanovenia zaraďujú napr. vykonanie pokynu klienta na jeho účet, obchodovanie na vlastný účet, riadenie portfólia, investičné poradenstvo, upisovanie a umiestňovanie finančných nástrojov na základe pevného záväzku, organizovanie mnohostranného obchodného systému a pod. Plnenia z týchto zmlúv budú považované za plnenie nahradzujúce vlastné zdroje, ak by bol dohodnutý odklad splatnosti záväzkov spoločnosti o viac ako šesť mesiacov alebo opakovane.

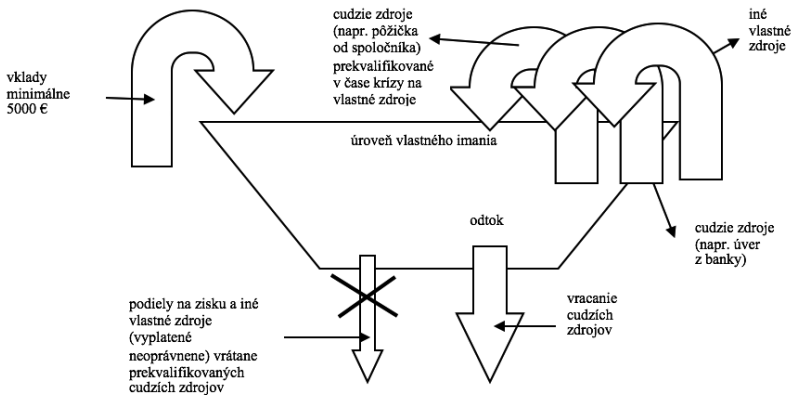
Ad d) Do kategórie plnenia nahradzujúceho vlastné zdroje nepatrí ani bezodplatné poskytnutie vecí (napr. podľa darovacej zmluvy), práva (na základe zmluvy o postúpení práva alebo na základe licenčnej zmluvy na predmet priemyselného vlastníctva) alebo inej majetkovej hodnoty v prospech spoločnosti.

4. Zákaz vrátenia plnenia nahradzujúceho vlastné zdroje

S inštitútom krízy spoločnosti je previazaný návrh na stanovenie zákazu vrátenia plnenia nahradzujúceho vlastné zdroje spoločnosti.

Zakotvením inštitútu zákazu vrátenia plnenia nahradzujúceho vlastné zdroje, by sa mal utesniť „odtok“ prostriedkov zo spoločnosti, pretože počas krízy nebude možné vrátiť nielen vlastné zdroje, ale aj cudzie zdroje prekvalifikované na plnenie nahradzujúce vlastné zdroje. Sankciou za porušenie zákazu vrátenia plnenia nahradzujúceho vlastné zdroje je povinnosť toho, komu bolo poskytnuté plnenie v rozpore so zákazom vrátenia plnenia nahradzujúceho vlastné zdroje, toto plnenie vrátiť spoločnosti. Konatelia spoločnosti, ktorí rozhodli o protiprávnom vyplatení plnenia nahradzujúceho vlastné zdroje, ručia zo zákona spoločne a nerozdielne za splnenie povinnosti vrátiť takéto plnenie. Spolu s týmito konateľmi ručia spoločne a nerozdielne aj osoby, ktoré pôsobili vo funkcii konateľov v čase, keď spoločnosť nárok na vrátenie neoprávnene poskytnutého plnenia nahradzujúceho vlastné zdroje, neuplatňovala²³.

²³ Schéma znázorňuje zmenu situácie, ktorá nastane v prípade, ak sa spoločnosť ocitne v kríze.

V čase krízy nastane oproti stavu v štandardnom režime fungovania spoločnosti ten rozdiel, že cudzie zdroje na „prítoku“ sa oproti štandardnému režimu nezmenia, avšak na „odtoku“ je časť cudzích zdrojov prekvalifikovaná do kategórie plnení nahradzujúcich vlastné zdroje, napr. úver a tým dochádza k obmedzeniu odtoku prostriedkov zo spoločnosti.

Zavedením zákazu vrátenia plnenia nahradzujúceho vlastné zdroje, sledoval zákonodarca zámer utesniť „odtok“ prostriedkov zo spoločnosti, pretože počas krízy nemožno vrátiť nielen vlastné zdroje, ale aj cudzie zdroje prekvalifikované na plnenie nahradzujúce vlastné zdroje. V čase krízy nastane oproti stavu v štandardnom režime fungovania spoločnosti ten rozdiel, že cudzie zdroje na „prítoku“ sa oproti štandardnému režimu nezmenia, avšak na „odtoku“ je časť cudzích zdrojov prekvalifikovaná do kategórie plnení nahradzujúcich vlastné zdroje, napr. úver a tým dochádza k obmedzeniu odtoku prostriedkov zo spoločnosti. Zákaz vrátenia plnenia nahradzujúceho vlastné zdroje platí nielen na obdobie, keď je spoločnosť v kríze, ale aj v prípade, ak by sa v dôsledku vrátenia takéhoto plnenia do krízy dostala.

Sankciou za porušenie zákazu vrátenia plnenia nahradzujúceho vlastné zdroje je povinnosť toho, komu bolo poskytnuté plnenie v rozpore so zákazom vrátenia plnenia nahradzujúceho vlastné zdroje, toto plnenie vrátiť spoločnosti spolu s príslušenstvom a zmluvnou pokutou²⁴. Povinnosť vrátiť plnenie nahradzujúce vlastné zdroje platí aj v prípade, ak k poskytnutiu plnenia došlo započítaním, speňažením zálohy, exekúciou alebo obdobným spôsobom.

Dlžníkom v tomto prípade je osoba, ktorej bolo protiprávne poskytnuté plnenie nahradzujúce vlastné zdroje v čase krízy spoločnosti. Záväzok vrátiť poskytnuté

²⁴ Tým, komu bolo poskytnuté plnenie nahradzujúce vlastné zdroje protiprávne, sa rozumie niektorá z osôb uvedených v § 67c ods. 2.

plnenie je dlžník, ak je ním spoločník spoločnosti s ručením obmedzeným, konateľ, prokurista, vedúci organizačnej zložky, či člen dozornej rady alebo tichý spoločník, povinný splniť podľa § 340 Obch. z., teda bez zbytočného odkladu po tom, čo ho veriteľ (teda spoločnosť s ručením obmedzeným, ktorá poskytla plnenie), o to požiadal. Ak by bola dlžníkom osoba, ktorá nie je podnikateľom (napr. blízka osoba spoločníka), má takúto povinnosť taktiež, a to podľa ust. § 563 Občianskeho zákonníka, a to prvý deň po tom, čo ho o plnenie veriteľ (spoločnosť s ručením obmedzeným, ktorá poskytla plnenie) požiadal.

Konatelia, ktorí rozhodli o vyplatení plnenia nahradzujúceho vlastné zdroje, ručia zo zákona spoločne a nerozdielne za splnenie povinnosti vrátiť takéto plnenie²⁵. Spolu s konateľmi ručia spoločne a nerozdielne aj tie osoby, ktoré vykonávali funkcie konateľov v čase, keď spoločnosť nárok na vrátenie neoprávnene poskytnutého plnenia nahradzujúceho vlastné zdroje, neuplatňovala, pričom o tejto povinnosti s prihliadnutím na všetky okolnosti vedeli alebo mohli vedieť. Solidárne ručenie konateľov, ktorí vykonávali funkciu v čase poskytnutia plnenia nahradzujúceho vlastné zdroje v rozpore so zákonným zákazom vrátenia tohto plnenia, sa vzťahuje len na ručenie za splnenie záväzku vrátiť protiprávne poskytnuté plnenie. Rovnakú ručiteľskú povinnosť za splnenie záväzku vrátiť protiprávne poskytnuté plnenie nahradzujúce vlastné zdroje majú aj osoby, ktoré pôsobili vo funkcii konateľov v období, v ktorom si spoločnosť nárok na vrátenie plnenia nahradzujúceho vlastné zdroje neuplatňovala. Ich ručenie je však miernejšie v tom, že splnenie ručiteľskej povinnosti možno od nich požadovať len v prípade, ak o povinnosti uplatňovať nárok na vrátenie plnenia s prihliadnutím na všetky okolnosti vedeli alebo mohli vedieť. Ručiteľská povinnosť konateľov trvá aj po skončení výkonu ich funkcie. Ak konateľ aj naďalej pôsobí vo funkcii, zodpovedá nielen za škodu, ktorú spôsobil porušením povinností pri výkone svojej funkcie, ale ručí aj za splnenie záväzku vrátiť plnenie nahradzujúce vlastné zdroje spoločnosti. Protiprávne vyplatenie plnenia nahradzujúceho vlastné zdroje je však tiež porušením povinnosti pri výkone funkcie konateľa, a preto sa možno voči nemu domáhať náhrady škody. Domáhať sa však splnenia ručiteľskej povinnosti je z pohľadu veriteľa výhodnejšie, pretože veriteľ nemusí preukazovať splnenie predpokladov pre vznik zodpovednosti.

Ručiteľská povinnosť konateľov vzniká poskytnutím plnenia nahradzujúceho vlastné zdroje v rozpore so zákonom a zaniká vrátením poskytnutého plnenia nahradzujúceho vlastné zdroje spoločnosti.

Konatelia ručia jednak voči spoločnosti, ktorá je veriteľom ohľadne nároku na vrátenie plnenia nahradzujúceho vlastné zdroje a jednak voči veriteľom spoločnosti. Problematická je pozícia konateľa spoločnosti ako ručiteľa voči veriteľom spoločnosti, keďže samotná spoločnosť je veriteľom voči dlžníkovi, ktorý má povinnosť vrátiť plnenie nahradzujúce vlastné zdroje, ktoré mu bolo vyplatené

²⁵ Rozšírenie povinnosti konateľa o zákonné ručenie za vrátenie protiprávne vyplateného plnenia nahradzujúceho vlastné zdroje je ďalším dôvodom na obozretnosť pri zvažovaní prijatia funkcie konateľa spoločnosti s ručením obmedzeným.

neoprávnené. Konateľ, ktorý rozhodol v mene spoločnosti o tom, že spoločnosť vyplatí protiprávne plnenie nahradzujúce vlastné zdroje sa tak ocitá na strane veriteľa (t. j. spoločnosti s ručením obmedzeným) a súčasne v tom istom vzťahu pôsobí ako fyzická osoba, ako zákonný ručiteľ, ktorý ručí za to, že dlžník splní svoj záväzok vrátiť protiprávne vyplatené plnenie.

Konateľ, zamestnanec spoločnosti v priamej riadiacej pôsobnosti konateľa, prokurista, vedúci organizačnej zložky podniku, člen dozornej rady spoločnosti, spoločníci, ktorí majú priamy alebo nepriamy podiel predstavujúci aspoň 5 % na základnom imaní spoločnosti alebo hlasovacích právach v spoločnosti, tichý spoločník a im blízke osoby môžu buď spoločnosti poskytnúť úver (pôžičku) alebo môžu záväzok spoločnosti, ktorý má voči veriteľovi zabezpečiť napr. ručením, zálohom alebo inou zábezpekou t. j. tak, že sa táto osoba stane ručiteľom, resp. záložcom. Pozícia veriteľa však bude výhodnejšia než v prípade ak by išlo o „štandardné ručenie“ resp. „štandardné záložné právo“, a to v tom, že počas krízy môže veriteľ uspokojiť svoju pohľadávku z takejto zábezpeky priamo voči ručiteľovi, resp. záložcovi, bez toho, aby svoje právo musel najprv uplatniť voči spoločnosti ako dlžníkovi. Veriteľ takto môže postupovať aj v prípade, ak by v zmluve medzi spoločnosťou a ručiteľom, resp. záložcom, bolo dohodnuté niečo iné, pretože na odlišné zmluvné dojednanie sa neprihliada. Po tom, čo ručiteľ, resp. záložca plnil veriteľovi namiesto spoločnosti, nemôže sa domáhať počas krízy poskytnutia náhrady od spoločnosti. Náhrady od spoločnosti sa nemôže ručiteľ (záložca) domáhať ani v prípade, ak by síce spoločnosť nebola v kríze, avšak v dôsledku poskytnutia náhrady by sa do krízy dostala. Ručiteľ či záložca síce nadobudne voči spoločnosti ako dlžníkovi práva veriteľa, avšak počas krízy nemá právo na poskytnutie plnenia.

V prípade, ak sa spoločnosť dostane do konkurzu alebo bude v reštrukturalizácii, má veriteľ právo tento svoj nárok uplatniť ako pohľadávku. Osobám, ktoré vykonávali funkciu konateľov v čase zabezpečenia záväzku, alebo pôsobili vo funkcii konateľa v období keď spoločnosť nárok na vrátenie vkladu neuplatňovala, hoci o tejto skutočnosti s prihliadnutím na všetky skutočnosti vedeli alebo mohli vedieť, vzniká ručiteľská povinnosť za rovnakých podmienok ako pri poskytnutí priameho plnenia.

Veriteľ môže uplatňovať poskytnutie plnenia, ktoré bolo zabezpečené, napr. splatenie úveru od spoločnosti aj počas krízy. V takomto prípade nebude spoločnosť povinná plniť priamo veriteľovi, ale môže požiadať povinného zo zábezpeky, t. j. ručiteľa či záložcu, aby plnil veriteľovi do výšky hodnoty zábezpeky. Ak by plnenie nebolo zabezpečené v plnom rozsahu, bude spoločnosť povinná uhradiť veriteľovi rozdiel medzi hodnotou zábezpeky, do výšky ktorej plnil ručiteľ (záložca) a výškou celého záväzku.

Ak by spoločnosť ako dlžník splnila veriteľovi svoj záväzok, ktorý je zabezpečený niektorou z osôb uvedených v § 67c ods. 2) je povinná požadovať od ručiteľa (záložcu) alebo iného zaviazaného zo zábezpeky, náhradu v hodnote zábezpeky ku dňu, kedy svoj záväzok splnila. Túto povinnosť musí spoločnosť plniť bez

zbytočného odkladu po tom, čo tieto osoby splnili svoj záväzok voči veriteľovi. Zákon poskytuje ručiteľovi (záložcovi) alebo inému zaviazanému zo zábezpeky možnosť, aby spoločnosti neuhradil (neposkytol náhradu v hodnote zábezpeky), ale aby majetok, napr. záloh, ktorý slúžil ako zábezpeka, previedol bezodplatne na spoločnosť.

5. Spresnenie inštitútu zákazu vrátenia vkladu

Zákaz vrátenia vkladu bol výslovne upravený v úprave spoločnosti s ručením obmedzeným, aj to nepresnou formuláciou, podľa ktorej nemohli spoločníci po dobu trvania spoločnosti žiadať vrátenie vkladu a v akciovej spoločnosti, v ktorej bol zákaz vrátenia vkladu upravený tak, že spoločnosť nesmie vrátiť akcionárom ich vklady²⁶. Doterajšiu právnu úpravu zákazu vrátenia vkladu v spoločnosti s ručením obmedzeným, bolo možné interpretovať jednoducho tak, že ak spoločník vložil do spoločnosti s ručením obmedzeným minimálny vklad 750 €, nemôže mu spoločnosť tento vklad počas trvania jeho účasti v spoločnosti vrátiť. Táto úprava však nebola dostatočne účinná, pretože umožňovala, aby spoločník získal od spoločnosti inou formou to, čo do nej ako vklad vložil. Inak povedané, zákaz vrátenia vkladu bolo možné obísť uzavretím „obchodu“ medzi spoločníkom a spoločnosťou, bez primeraného protiplnenia zo strany spoločníka. S účinnosťou od 29. 4. 2015 je zákaz vrátenia vkladu výslovne upravený aj v komanditnej spoločnosti a družstve²⁷.

Novelizované znenie precizuje: Spoločnosť nesmie vrátiť spoločníkom ich vklady²⁸. Podľa novelizovanej úpravy vrátením vkladu nie je len taká transakcia, pri ktorej sa spoločníkovi vracia konkrétna majetková hodnota, ktorú do spoločnosti vložil, ale je to fakticky každá transakcia, ktorú spoločnosť uskutočňuje so spoločníkom alebo na účet spoločníka bez primeraného protiplnenia. Ako príklad dôvodová správa uvádza, že ide o akúkoľvek transakciu, ktorá ide v prospech spoločníka na úkor spoločnosti. Príkladom takéhoto konania je napr. kúpa vozidla spoločnosťou pre potreby manželky spoločníka a bezodplatné užívanie tohto vozidla.

Zákaz vrátenia vkladu sa vzťahuje nielen na obchody založené kúpnu zmluvou, nájomnou zmluvou, výpožičkou, darovacou zmluvou a pod. ale aj na plnenie zo strany spoločnosti z dôvodu ručenia, záložného práva, prístúpenia k záväzku či inej zábezpeky na zabezpečenie záväzkov spoločníka alebo v jeho pro-

²⁶ Pozri § 123 ods. 3 Obchodného zákonníka – Po dobu trvania spoločnosti nemôžu spoločníci žiadať vrátenie vkladu. Za vrátenie vkladu sa nepovažujú platby spoločníkom poskytnuté pri znížení základného imania a § 179 ods. 2 – Spoločnosť nesmie vrátiť akcionárom ich vklady.

²⁷ Podľa § 93 ods. 3 Obch. z. - Spoločnosť nesmie komanditistom vrátiť ich vklady. Obdobne podľa § 223 ods. 8 Obch. z. - Družstvo nesmie vrátiť svojim členom členské vklady ani vyplácať úroky z členských vkladov, ak zákon neustanovuje inak.

²⁸ Spresnenie zákazu vrátenia vkladu, ktoré je upravené v § 67j sa vzťahuje na zákaz vrátenia vkladov vo všetkých formách obchodných spoločností.

spech. Pojem spoločník je rozšírený pre účely zákazu vrátenia vkladu aj o bývalého spoločníka, ktorým sa rozumie osoba, ktorá už nie je spoločníkom, avšak ktorá obdržala do dvoch rokov od zániku statusu spoločníka plnenie bez primeraného protiplnenia od spoločnosti a osoby, ktorá sa stala spoločníkom v lehote do dvoch rokov od kedy obdržala plnenie od spoločnosti bez primeraného protiplnenia. Plnením v prospech spoločníka sa podľa ods. 2 rozumie, ak je poskytnuté:

- a) tomu, kto má priamy alebo nepriamy podiel predstavujúci aspoň 5 % na základnom imaní spoločníka alebo hlasovacích právach u spoločníka alebo má možnosť uplatňovať vplyv na riadenie spoločníka porovnateľný s vplyvom zodpovedajúcim tomuto podielu;
- b) blízkej osobe spoločníka; (blízkou osobou je podľa § 116 OZ príbuzný v priamom rade, súrodenec a manžel; iné osoby v pomere rodinnom alebo obdobnom sa pokladajú za osoby seba navzájom blízke, ak by ujmu, ktorú utrpela jedna z nich, druhá dôvodne pociťovala ako vlastnú ujmu);
- c) osobe konajúcej na účet spoločníka. (takouto osobou bude napr. komisionár, mandatár a pod.).

Kľúčovým pojmom pre posúdenie, či ide o obídienie zákazu vrátenia vkladu, t. j. o poskytnutie plnenia bez primeraného protiplnenia, alebo či ide o bežný obchodný styk, teda poskytnutie plnenia za primerané protiplnenie, je posúdenie primeranosti protiplnenia.

V záujme zvýšenia právnej istoty pri realizácii úpravy zákazu vrátenia vkladu, poskytuje zákonodarca v ust. § 67j, ods. 5 návod na interpretáciu pojmu primeranosť protiplnenia. Podľa tohto ustanovenia je pri posudzovaní primeranosti protiplnenia potrebné zohľadniť obvyklú cenu na trhu, cenu za ktorú spoločnosť obvykle poskytuje obdobné plnenia v bežnom obchodnom styku. Ak takéto informácie v danom prípade chýbajú je podľa zákona potrebné zohľadniť najpravdepodobnejšiu cenu v čase plnenia, ktorú by bolo možné dosiahnuť na trhu v podmienkach voľnej súťaže, v danom mieste a čase. Výraz najpravdepodobnejšia cena ku dňu plnenia v danom mieste a čase zodpovedá napr. vymedzeniu obvyklej ceny²⁹. Pri zisťovaní najpravdepodobnejšej ceny sa má zohľadniť aj to, že takáto cena by bola dosiahnutá pri poctivom predaji, pri primeranej opatrnosti, pri zohľadnení dostupných informácií, pričom treba predpokladať, že cena nie je ovplyvnená neprimeranou pohnútkou.

Hodnota vkladu vráteného v rozpore so zákonom (porušením zákazu vrátenia vkladu) sa musí spoločnosti vrátiť späť, a to v rozsahu rozdielu medzi protiplnením skutočne poskytnutým a protiplnením, ktoré by bolo poskytnuté ako primerané protiplnenie. Za splnenie povinnosti vrátiť protiprávne vrátený vklad, ktorú spoločnosť nemôže odpustiť a konateľ spoločnosti s ručením obmedzeným je povinný ju vymáhať, ručia spoločne a nerozdielne konatelia spoločnosti, a to

²⁹ K vymedzeniu obvyklej ceny pozri napríklad § 448 ods. 2 Obchodného zákonníka.

tí, ktorí vykonávali funkciu v čase protiprávneho vrátenia vkladu, ale aj tí, ktorí túto funkciu vykonávali v období, v ktorom spoločnosť nárok na vrátenie vkladu neuplatňovala, ak o tejto povinnosti vedeli alebo mohli vedieť. Konatelia ručia za vrátenie vkladu nielen voči spoločnosti, ale aj voči veriteľom spoločnosti³⁰.

Ak bola spoločníkovi vrátená hodnota vkladu v rozpore so zákonom, vznikne spoločníkovi, resp. bývalému spoločníkovi, či blízkej osobe spoločníka, alebo osobe konajúcej na účet spoločníka bezdôvodné obohatenie, ktoré sa musí spoločnosti vrátiť späť. Rozsah vrátenia je určený rozdielom medzi skutočne poskytnutým protiplnením a protiplením, ktoré by bolo poskytnuté ako primerané. Povinnosť vrátiť vklad nemôže spoločnosť odpustiť. Povinnosťou štatutárneho orgánu je vymáhať vrátenie hodnoty vkladu späť. Tým, že došlo k protiprávnemu vráteniu vkladu zo strany spoločnosti, vznikla spoločnosti škoda, za ktorú zodpovedajú konatelia.

Právo domáhať sa náhrady škody vzniknutej protiprávnym vrátením vkladu, majú aj spoločníci spoločnosti s ručením obmedzeným s využitím inštitútu *actio pro socio*³¹.

V spoločnosti s ručením obmedzeným má každý spoločník podľa § 122 ods. 3 právo uplatniť nároky na náhradu škody alebo iné nároky spoločnosti voči konateľovi alebo uplatniť nároky na vrátenie vkladu voči spoločníkovi, ktorý je v omeškaní so splatením vkladu, prípadne nároky na vrátenie plnenia vyplateného spoločníkovi v rozpore so zákonom³². Konateľom, ktorí vykonávali funkciu v čase, keď došlo k protiprávnemu vráteniu vkladu, vzniká zo zákona tiež ručiteľská povinnosť. Konatelia ručia spoločne a nerozdielne (solidárne) za to, že spoločník, ktorému bol vklad protiprávne vrátený, túto hodnotu vráti spoločnosti. Ručiteľskú povinnosť však majú aj tie osoby, ktoré vykonávali funkciu konateľov v tom období, v ktorom spoločnosť nárok na vrátenie vkladu späť neuplatňovala. Ich solidárne ručenie je však obmedzené len na prípady, keď o povinnosti domáhať sa vrátenia vkladu vedeli, s prihliadnutím na všetky okolnosti, alebo mohli vedieť.

Dlžníkom je osoba, ktorej bol v rozpore so zákonom vrátený vklad a ktorá má povinnosť tento vklad vrátiť späť spoločnosti. Veriteľom bude samotná spoločnosť, ktorej má dlžník vrátiť vklad. Aj v tomto prípade konateľ, ktorý rozhodol v mene spoločnosti o neoprávnenom vrátení vkladu spoločníkovi, sa tak ocitá na strane veriteľa (t. j. spoločnosti s ručením obmedzeným) a súčasne v tom istom vzťahu pôsobí ako fyzická osoba, ako zákonný ručiteľ, ktorý ručí za to, že

³⁰ Pre upresnenie treba uviesť, že ustanovenie o zákaze vrátenia vkladu obsiahnuté v ust. §§ 67j a 67k neplatia iba v dobe krízy spoločnosti ale počas celej doby „fungovania“ spoločnosti.

³¹ Takéto právo vyplýva spoločníkom verejnej obchodnej spoločnosti z ustanovenia § 81a. Pre spoločníkov komanditnej spoločnosti, a to tak pre komplementárov i komanditistov vyplýva toto právo z ust. § 97 ods. 5.

³² Akcionári, ktorí majú akcie, ktorých menovitá hodnota dosahuje najmenej 5 % základného imania (v stanovách môže byť dohodnutá aj nižšie percento základného imania) môžu v súlade s ust. § 182 ods. 2 uplatniť nároky v mene spoločnosti uvedené v § 182 ods. 1.

dlžník (t. j. spoločník) splní svoj záväzok vrátiť hodnotu protiprávne vráteného vkladu.

Protiprávne vrátenie vkladu je tiež porušením povinnosti pri výkone pôsobnosti člena štatutárneho orgánu, a preto sa možno voči nemu domáhať náhrady škody. Aj v tomto prípade domáhať sa splnenia ručiteľskej povinnosti je z pohľadu veriteľa, teda samotnej spoločnosti, výhodnejšie, pretože veriteľ nemusí preukazovať splnenie predpokladov pre vznik zodpovednosti za škodu.

Ručiteľská povinnosť konateľov vzniká protiprávnym vrátením vkladu spoločníkovi a zaniká vrátením jeho hodnoty späť spoločnosti.

Záver

Novelizovanú úpravu ochrany veriteľov nielen spoločnosti s ručením obmedzeným ale aj veriteľov obchodných spoločností všeobecne, ktorá čiastočne nadobudla účinnosť, ale v podstatnej miere nadobudne účinnosť 1. januára 2016, sprevádzajú viaceré očakávania.

Za primárne očakávanie možno označiť, či dôjde k zvýšeniu miery uspokojenia veriteľov ešte pred vyhlásením konkurzu na dlžníkov, cez inštitút zákazu vrátenia neoprávnene poskytnutého plnenia nahradzujúceho vlastné zdroje a cez inštitút zákazu vrátenia vkladov v spoločnosti.

Očakáva sa tiež, že po nadobudnutí účinnosti tejto úpravy dôjde k zníženiu úpadkov obchodných spoločností, najmä takých, ktoré boli cielene pripravované samotnými úpadcami.

Zásadným problémom je tiež nízka miera uspokojenia veriteľov v konkurze a v súvislosti s tým sa očakáva, že po nadobudnutí účinnosti novej úpravy ochrany veriteľov, dôjde aj k zvýšeniu uspokojenia veriteľov v konkurze.

Zavedenie nových inštitútov, ako je inštitút hrozby úpadku alebo inštitút plnenia nahradzujúceho vlastné zdroje, ktoré sú previazané na informácie z účtovnej evidencie spoločnosti, ktorých majú dostatok osoby ktoré sú väčšinovými spoločníkmi spoločností, či pôsobia v orgánoch týchto spoločností alebo ako ich vrcholoví manažéri, ale ktorých nemajú dostatok veriteľa spoločností, prináša však určité obavy, či bude možné zo strany veriteľov účinne argumentovať, že zo strany dlžníkov došlo k ich porušeniu povinností neoprávneným vrátením vkladov, či napr. porušením zákazu poskytnutia plnenia nahradzujúceho vlastné zdroje a pod.

Ďalším problémom, ktorý môže viesť k tomu, že očakávania sprevádzajúce prijatie tejto úpravy sa nenaplnia, je použitie viacerých formulácií, napr. „osoby, ktoré vykonávali funkciu člena štatutárneho orgánu o určitej povinnosti s prihliadnutím na všetky okolnosti vedeli, alebo mohli vedieť“, alebo „...čo by v obdobnej situácii urobila iná rozumne starostlivá osoba v obdobnom postavení na jej prekonanie“, a podobne, ktorých upresnenie bude možné až súdnou judikatúrou, čo možno predpokladať aj v dlhšom časovom období.

Druhy podílů a pluralita podílů – novinky v českém právu společnosti s ručením omezeným¹

JUDr. Kateřina Eichlerová, Ph.D.²

Katedra obchodního práva

Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

Úvod

Hlavní novinky v českém korporátním právu u podílu ve společnosti s ručením omezeným jsou dvě: za prvé možnost vytvořit více druhů podílů a za druhé možnost odchýlit se od principu jednotnosti podílu a přiklonit se k principu plurality podílů.

Novinka č. 1 Druhy podílů

Podle § 135 z. o. k. *společenská smlouva může připustit vznik různých druhů podílů. Podíly, se kterými jsou spojena stejná práva a povinnosti, tvoří jeden druh. Podíl, se kterým nejsou spojena žádná zvláštní práva a povinnosti, je podíl základní.* V zákoně výslovně upravená možnost mít ve společnosti s ručením omezeným více druhů podílů je vesměs považována za novinku, za něco nového, co podle předchozí právní úpravy nebylo možné.³

Obchodní podíl podle obchodního zákoníku

Předchozí právní úprava obsažená v obchodním zákoníku výslovně otázkou druhů (obchodních) podílů neupravovala.⁴ O druzích obchodní zákoník hovořil jen u akcií, přičemž vedle kmenových akcií připouštěl pouze tzv. prioritní akcie (§ 159 odst. 1 ve spojení s § 155 odst. 7 obch. zák.). U společnosti s ručením omezeným nebylo předepsáno, aby všechny (obchodní) podíly byly stejného obsahu. V některých případech zákon výslovně připouštěl, aby (obchodní) podíly měly rozdílný obsah. Tak například obchodní zákoník připouštěl, aby velikost podílu nebyla závislá na poměru vkladu společníka k základnímu kapitálu (§ 114 odst. 1 druhá věta obch. zák.), s (obchodním) podílem mohl být spojen větší či menší podíl na zisku, než odpovídalo velikosti (obchodního) podílu (§ 123 odst. 1 obch. zák.). Obdobně se mohly stejně velké (obchodní) podíly lišit, pokud šlo o

¹ Tento příspěvek byl zpracován v rámci projektu PRVOUK P05 Soukromé právo pro XXI. století.

² Autorka je odbornou asistentkou na katedře obchodního práva na Právnické fakultě Univerzity Karlovy.

³ Doležil, T., Sztetek, M.: Zpráva o stanovém druhu ve střední Evropě – používejte odvážně, ale s rozumem, *Rekodifikace & Praxe* č. 7-8, r. 2015, s. 38.

⁴ Doposud tak nečiní ani slovenské korporátní právo, a proto mohou být otázky, které zkoumám z hlediska českého korporátního práva přínosné i pro slovenské.

určení výše vypořádacího podílu (§ 150 odst. 1 obch. zak.) či podílu na likvidačním zůstatku (§ 153 obch. zák.). I počet hlasů spojených se stejně velkými (obchodními) podíly mohl být rozdílný (§ 127 odst. 2 obch. zák.). Uvedená zákonná ustanovení výslovně připouštěla možnost odchýlit se od zákonné úpravy. Limitem smluvní autonomie společníků byly dobré mravy.⁵ Pokud šlo o ostatní práva a povinnosti spojené s (obchodním) podílem, zákon sice výslovně odchýlení se od zákonné úpravy nepřipouštěl, ale ani ji na rozdíl od úpravy akcií nezakazoval. Paušální závěr, že ve všech ostatních případech z důvodu absence zákonného dovolení dovětkem „nestanoví-li společenská smlouva jinak“ či dovětkem obdobného smyslu, bylo zakázáno se od zákonné úpravy odchýlit, není správný, neboť nelze bez důkladné analýzy obecně stanovit, že všechna ustanovení týkající se postavení společníka, jeho práv a povinností byla kogentními ustanoveními ve smyslu § 2 odst. 3 obč. zak. 1964. Výslovný zákaz absentoval a závěr o kogentnosti konkrétního ustanovení by bylo tudíž možno učinit, až po jeho důkladném právním rozboru, z něhož by vyplynulo, že se od něj nelze odchýlit, protože to vylučuje jeho povaha.⁶ Praxe byla ale vesměs konzervativní a nesnažila se většinou vytvářet (obchodní) podíly s různým obsahem nad rámec výslovného dovolení. Pokud i byly vytvářeny, zůstaly mimo pozornost doktríny, ale i judikatury.

Lze tak shrnout, že v režimu obchodního zákoníku byla smluvní volnost společníků při vymezení obsahu (obchodního) podílu sice fakticky, méně již právně, omezená, (obchodní) podíly nemusely ale být obsahově shodné. Právní úprava dovolovala vytvářet (obchodní) podíly různého obsahu, aniž zákonodárce, doktrína či judikatura hovořili o tom, že lze ve společnosti s ručením omezeným vytvářet více druhů (obchodních) podílů, resp. že by o druhovosti (obchodního) podílu vůbec uvažovali. K tomu, zda mělo význam podle obchodního zákoníku pohlížet na (obchodní) podíly rozdílného obsahu jako na (obchodní) podíly různých druhů, se vrátím na konci této kapitoly poté, co si zaměřím na stávající právní úpravu obsaženou v zákoně o obchodních korporacích. Odpověď na tuto

⁵ J. Pokorná dovozovala, že výše (obchodního) podílu odchylující se od zákonné úpravy nemohla být stanovena libovolně, ale společníci byli limitováni zásadou totožného zacházení se všemi společníky. Zvýhodnění některého ze společníků muselo být důvodné, jinak mohlo být shledáno neoprávněným (J. Pokorná in Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. WoltersKluwer, a. s., Praha, 2009, s. ____). I. Štenglová se rovněž přikláníla k důvodnosti zvýhodnění jednoho společníka na úkor ostatních, přičemž argumentovala zásadou poctivého obchodního styku a dobrých mravů (I. Štenglová in Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 382).

⁶ V této souvislosti vzniká otázka, zda při absenci výslovného zákazu byl rámec smluvní svobody společníků opravdu za účinnosti obchodního zákoníku užší, než je nyní podle zákona o obchodních korporacích. Jinými slovy je otázkou, zda lze dovodit, že z povahy určitého práva či povinnosti vyplývalo, že se od zákonné úpravy nelze odchýlit, když v zákoně o obchodních korporacích je odchylka výslovně připuštěna, když nedošlo ke změně společenských poměrů. Ilustrativním příkladem může být příplatková povinnost. Bylo možné ji spojit za účinnosti obchodního zákoníku jen s některým z (obchodních) podílů a nikoli se všemi?

otázku totiž souvisí s tím, jakou právní relevanci má rozlišování podílů podle druhů podle nové právní úpravy.

Základní podíl a zvláštní podíly podle zákona o obchodních korporacích

Aktuální diskuse k druhům podílů je spojena zejména s otázkou, jaká práva a povinnosti lze s podílem spojit⁷, resp. bez jakých práv není podíl myslitelný⁸. Na tuto diskusi bych navázala z mého pohledu základní otázkou, která by měla uvedeným otázkám předcházet, a sice co je to základní podíl.

Zákon o obchodních korporacích v § 135 odst. 1 třetí věta vymezuje základní podíl jako podíl, se kterým nejsou spojena žádná zvláštní práva a povinnosti. Vymezení základního podílu je významné pro určení, které podíly jsou zvláštní, tj. odlišné od základního podílu. Jak základní, tak zvláštní podíly musí být podle § 48 odst. 1 písm. j) z. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (dále jen „zák. o veř. rejstřících“) zapsány v obchodním rejstříku. Rozdíl mezi nimi ale spočívá v tom, že základní podíl nemusí být podle § 136 z. o. k.ve společenské smlouvě obsahově vymezen ani pojmenován, protože jeho obsah i pojmenování plyne z § 135. To nejspíše vedlo T. Doležila a M. Sztefka k otázce, zda je nutné základní podíl zapisovat do obchodního rejstříku.⁹

Je-li s podílem spojeno zvláštní právo, povinnost či obojí, jde o zvláštní druh podílu odlišný od základního, který musí být pojmenován a ve společenské smlouvě obsahově vymezen. Co jsou tedy ony zvláštní práva nebo zvláštní povinnosti? Vyskytl se (zatím nepublikovaný) názor, že zvláštním právem nebo zvláštní povinností je jen takové právo nebo povinnost, o nichž zákon o obchodních korporacích výslovně nepředpokládá, že mohou být s podílem spojeny. Podle tohoto názoru není zvláštním právem např. právo na pevný podíl na zisku, protože zákon připouští, aby bylo spojeno s podílem, stanoví-li tak společenská smlouva. Podle stejné logiky není zvláštním právem ani právo na podíl na zisku ve větším rozsahu, než na které by ve vztahu k podílu náleželo právo

⁷ Černá, S., Štenglová, I., Čech. P. Co přinese zákon o obchodních korporacích kapitálovým obchodním společnostem, jejich společníkům a věřitelům? *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2012, roč. 20, č. 4, s. 325 a násl., op. cit. sub. 3.

⁸ Jorsková, L.: Je ve společnosti s ručením omezeným možný podíl bez hlasovacího práva či práva na podíl na zisku? *Obchodněprávní praxe*, č. 9, 2015, s. 253-260.

⁹ Op. cit. sub 3, pozn. pod čarou č. 20. Možná bylo důvodem k formulaci otázky i znění § 48 odst. 1 písm. j) zák. o veř. rejstřících, v němž se totiž hovoří o „druhu podílu a popisu práv a povinností s ním spojených alespoň odkazem na společenskou smlouvu uloženou ve sbírce listin“. Obsah základního podílu není dán společenskou smlouvou ale zákonem o obchodních korporacích, proto by bylo možné uvažovat o tom, že nelze-li práva a povinnosti s ním spojená popsat alespoň odkazem na společenskou smlouvu, nemusí se vůbec do obchodního rejstříku zapisovat. K této možnosti se nepřikláním. Má-li být postavení spojené s určitým podílem tak říkajíc na první nahlédnutí do obchodního rejstříku zřejmé, měl by být i údaj o tom, že jde o podíl základní v obchodním rejstříku zapsán. Naplňuje se tím požadavek transparentnosti a úplnosti údajů zapisovaných v obchodním rejstříku. Při absenci zápisu totiž bez časově náročnějšího zkoumání nelze vyhodnotit, zda jde o záměr anebo o chybu.

podle podpůrné zákonné úpravy. Lze mít za to, že tento názor je motivován snahou o eliminacipožadavku na pojmenování a vymezení obsahu každého zvláštního druhu podílu ve společenské smlouvě podle § 136 z. o. k., resp. obavou z důsledků, které by plynuly z jejich nedodržení pro vlastníka podílu i pro společnost. Nesdílím názor, že i v těchto případech má jít o základní podíl. Rozumím předestřeným obavám, ale jak uvedu dále, nepovažuji je za důvodné.

Mám za to, že na základní podíl je třeba pohlížet jako na obdobu kmenové akcie, tj. jako na podíl, který má ve všech společnostech s ručením omezeným stejný obsah. Co je obsahem základního podílu? Jen taková práva a povinnosti, která plynou ze zákona o obchodních korporacích a nejsou žádným způsobem modifikována společenskou smlouvou. Zvláštním podílem je jakýkoli podíl, který se ve svém obsahu od základního podílu liší. Odlišnost není dána jen tehdy, obsahuje-li podíl i právo či povinnost, které nejsou obsaženy v základním podílu (např. s podílem spojená příplatková povinnost nebo zákaz konkurence pro společníky), ale i tehdy, obsahuje-li podíl sice práva a povinnosti obsažené v základním podílu, ale v jiném než zákonem vymezeném rozsahu či uplatnitelné za jiných podmínek (např. již zmiňované právo na pevný podíl na zisku). Odlišnost bude dána i tehdy, pokud některé z práv či povinností obsažených v základním podílu bude zcela absentovat (např. u podílu bude vyloučeno přednostní právo k účasti na zvýšení základního kapitálu podle § 220 z. o. k.). Hledání jiného kritéria odlišujícího základní podíl od zvláštních podílů, které by vedlo k tomu, že základní podíly mohou být ve svém obsahu různorodé, vede k popření nového zákonného přístupu k podílům a činí celý systém druhů podílů nepřehledným a zmatečným.

Na druhou stranu je třeba se ptát, jaké důsledky jsou spojené s tím, že podíl nebude ve společenské smlouvě řádně pojmenován, resp. nebude zapsán v obchodním rejstříku, nebo sice zapsán bude, ale pod zavádějícím nebo nepřesným označením. Jinými slovy jakou roli pro postavení společníka hraje, že podíl je označen jako základní nebo zvláštní v rozporu se svým obsahem.¹⁰ Zvláštních podílů může být více druhů a problematickým tak může být, pokud jsou podíly pojmenovány stejně, i když se obsahově liší. K tomu, aby ve společnosti existovalo více druhů podílů, není nezbytně třeba, aby jejich vytvoření společenská smlouva výslovně připouštěla; postačí, že společenskou smlouvou jsou vytvořeny podíly rozdílného obsahu. Ustanovení § 135 odst. 1 první věta z. o. k. tudíž nelze vykládat doslovně, ale podle smyslu, z něhož plyne, že podíly nemusí mít stejný obsah.

Připodobnila jsem základní podíl ke kmenové akci. Stejně tak můžeme nabýt pocitu, že třídění podílů podle druhu má obdobný význam jako třídění akcií podle druhu. Tak tomu ale není. Rozlišování akcií podle druhů je významné nejen pro určení, jaká práva jsou s konkrétní akcií spojena, ale též pro určení potřebného

¹⁰ Stranou ponechávám, že za nezapsání druhu podílu do obchodního rejstříku či nesprávnosti v zápise může být rejstříkovým soudem uložena pořádková pokuta podle § 104 zák. o veř. rejstřících.

kvóra pro přijetí rozhodnutí valnou hromadou ve věcech, které ovlivňují postavení akcionářů vymezením práv spojených s akciemi nebo práv k akciím (např. k přijetí rozhodnutí o změně druhu akcií se mimo jiné podle § 417 odst. 2 z. o. k. vyžaduje souhlas i tříčtvrtinové většiny hlasů přítomných akcionářů vlastnicích tyto akcie). Akcionář vlastní konkrétní druh akcií tak může být přehlasován. Ve společnosti s ručením omezeným se ale v obdobných případech týkajících se změn ve vymezení práv a povinností společníka vyžaduje vždy jeho souhlas (§ 171 odst. 2 druhá a třetí věta z. o. k.). Další odlišností je, že zápis druhu akcií v obchodním rejstříku má konstitutivní účinky (§ 335 odst. 1 z. o. k.), zatímco zápis podílů do obchodního rejstříku má toliko deklaratorní charakter.

Vymezení podílu ve společenské smlouvě je právním jednáním, a proto by měl převážít obsah nad označením (§ 555 odst. 1 obč. zak.). Bude-li se podle obsahu jednat o základní podíl, půjde o základní podíl, i kdyby byl označen jako zvláštní podíl. A naopak bude-li jako základní podíl označen podíl, jehož obsah je určen i společenskou smlouvou, půjde o podíl zvláštní.

S údaji zapsanými v obchodním rejstříku je spojen princip materiální publicity (§ 8 odst. 1 zák. o veř. rejstřících), který znamená, že každý se může spoléhat na zápis v obchodním rejstříku, není-li mu známo, že je v rozporu se skutečností. Této ochrany se mohou dovolávat jen třetí osoby odlišné od společnosti, nikoli sama společnost. Součástí společnosti jsou i její společníci tvořící její osobní substrát. Vůči společníkům se tedy princip materiální princip zásadně neuplatní. V zásadě by se neměl princip materiální publicity uplatnit u nabytí nesprávně označeného podílu nebo u jiné dispozice s takovým podílem (např. jeho zastavením). S ohledem na požadavek běžné péče a opatrnosti zakotvený v § 4 pro všechny fyzické osoby je oprávněné po nich požadovat, aby se před nabytím podílu nebo před jinou dispozicí s ním seznámily s obsahem společenské smlouvy, a tedy se skutečným obsahem podílu, nikoli obsahem předpokládaným podle jeho pojmenování. Princip materiální publicity nemůže těmto osobám poskytnout ochranu, pokud se mohly se skutečným stavem věcí seznámit nahlédnutím do společenské smlouvy uložené do sbírky listin.¹¹ Zápis označení podílu do obchodního rejstříku tak má ve svém důsledku pouze informativní povahu.

Jaký tedy můžeme učinit závěr? Domnívám se, že pro každý podíl je důležité, jaká práva a povinnosti jsou s ním spojeny, nikoli, jak je pojmenován či označen, byť je samozřejmě žádoucí, aby jeho pojmenování korespondovalo s obsahem.

¹¹ Lze si představit situaci, že údaje zapsané o podílu v obchodním rejstříku a uvedené ve společenské smlouvě uložené ve sbírce listin neodpovídají skutečnosti, protože došlo ke změně společenské smlouvy a tato změna nebyla zapsána a ani změna společenské smlouvy a její úplné znění nebylo uloženo do sbírky listin. Ani takové okolnosti nemají vliv na obsah podílu, jenž by byl předmětem dispozice. Takové okolnosti by umožňovaly druhé smluvní straně dovolat se neplatnosti smlouvy z důvodu v uvedení v omyl (§ 583 a násl. obč. zak.). V úvahu by přicházelo i právo na náhradu škody.

Nebude-li podíl vůbec pojmenován, považují za dostatečné, že je individualizován přiřazením k prvnímu společníkovi, kterému náleží. Ve své podstatě rozlišování podílů na druhy může přispívat k přehlednosti poměrů mezi společníky, nicméně významu jako u akciové společnosti nedosahuje.

Odpovězme nyní na výše položenou otázku, zda mohlo být významné podle obchodního zákoníku uvažovat o druhovosti podílů. Odpověď je prostá. Nemělo. Společnosti s ručením omezeným s ohledem na její smíšený charakter, kdy se kloubí prvky kapitálové s osobními, více odpovídá jedinečnost podílu než zastupitelnost, jako je tomu u akcií. Společnosti s ručením omezeným tedy spíše než jeden druh podílu či více druhů podílu vytvářely podíly s volným obsahem. Domnívám se, že tento přístup by mělo smysl zachovat i nadále. Ani v případě, že jsou podíly vtěleny do kmenových listů, není nezbytně nutné, rozlišovat podíly podle druhů, protože kmenový list se vydává ke konkrétnímu podílu [§ 138 odst. 1 písm. e) z. o. k.]. Nicméně mají-li kmenové listy charakter zastupitelných cenných papírů, a tak tomu bude tehdy, pokud jsou vydány ohledně stejně velkých podílů stejného druhu, mohou být v souladu s § 524 ve spojení s § 516obč. zak. nahrazeny hromadným kmenovým listem. Tím lze opět nepřímou podporit správnost výše uvedeného závěru, že toliko obsahově stejnorodé podíly mohou tvořit jeden druh, bez ohledu na to, zda půjde o základní nebo zvláštní podíl.

Jinými slovy nejsem si jista, zda rozlišování podílů podle druhů má nějaký větší praktický význam. Uvažovat lze o významu informačním, ale to jen za předpokladu, že bude panovat shoda v otázce, co je základní podíl, a praxe nebude tápat při pojmenování zvláštních podílů a vymezení jejich obsahu. Bude-li ale přetrvávat rozdílný pohled na vymezení základního podílu, tak rozlišování podílů na druhy může být v právním styku spíše zavádějícím než přínosným. Pro postavení společníka je rozhodující skutečný obsah podílu než jeho pojmenování. De lege ferenda by bylo možná vhodnější výslovně do zákona zakotvit pravidlo, že obsahově se mohou podíly lišit, resp. že mohou být vytvářeny podíly různého obsahu a systém povinného rozlišování na druhy jako administrativně zatěžující opustit.

Novinka č. 2 Pluralita podílů

Do 31. 12. 2013 byl podíl ve společnosti s ručením omezeným konstruován na principu jednotnosti podílu, který spočíval v tom, že každý společník může mít jen jeden podíl. Pokud společník nabyt další podíl, ten přirostl k jeho stávajícímu podílu (srov. § 75 odst. 2 zák. č. 58/1906ř.z.o společnostech s ručením omezeným, a § 114 odst. 2 obč. zak.).

Princip jednotnosti podílu zákon o obchodních korporacích neopouští, dává však společnosti a jejím společníkům na výběr, zda se od něj nechtějí odchýlit a ve společenské smlouvě zakotvit princip pluralit. Jeho podstatou je, že společník může mít i více podílů než jeden (§ 135 odst. 2 z. o. k.). Neplyne-li tedy ze společenské smlouvy jinak, jsou podíly ve společnosti s ručením omezeným stále

ovládány principem jednotnosti podílu.¹² Princip jednotnosti podílu lze považovat za osobní prvek ve společnosti s ručením omezeným (srov. § 32 odst. 1 z. o. k.), zatímco připuštění plurality podílů zaposílí kapitálového charakteru společnosti s ručením omezeným.

Skutečnost, zda podíly konkrétní společnosti s ručením omezeným jsou ovládány principem jednotnosti podílu nebo plurality podílu, je významná pro osud podílu, který je nabyt jiným společníkem. Uplatní-li se vůči podílu režim jednotnosti podílu, pak platí, že nabude-li společník další podíl, tento ztratí svou samostatnost a přiroste k jeho stávajícímu podílu. Při pluralitě podílů si podíl zachovává nadále svoji samostatnost. Rozdíl mezi oběma principy vynikne i v případě, že společník chce svou majetkovou účast ve společnosti snížit nikoli zcela zrušit. Při uplatnění principu jednotnosti podílu, může společník mít totiž jen jediný podíl a chce-li jej rozdělit, aby si část ponechal a druhou zcizil, nemůže tak učinit bez schválení valnou hromadou (§ 43 odst. 3 z. o. k.). U plurality podílů rozdělení podílu není nutné, má-li jich společník více.

Všechny podíly jedné společnosti s ručením omezeným nemusí mít jednotný režim. Lze si představit, že část podílů je podřízena principu jednotnosti podílu a část principu plurality.

V kterých případech se uplatní princip plurality?

Za prvé tomu bude tehdy, pokud je přímo ve společenské smlouvě výslovně ujednáno, že se připouští, aby společník měl více podílů (§ 135 odst. 2 z. o. k.).

Za druhé tomu tak bude tehdy, pokud při vzniku společnosti bude podle společenské smlouvy mít alespoň jeden společník více než jeden podíl, i tehdy lze dovodit, že tím společenská smlouva implicitně připouští ve shodě s § 135 odst. 2 z. o. k. pluralitu podílů. Je ale otázkou, zda se v takovém případě má pluralita vztahovat jen na podíly ve vlastnictví jednoho společníka, anebo na všechny.

Za třetí budou podíly ovládány principem plurality, pokud společenská smlouva připouští vydání kmenových listů. Kmenové listy jako účastnické cenné papíry jsou novým kapitálovým prvkem ve společnosti s ručením omezeným. Účastnické cenné papíry jsou ze své podstaty založeny na pluralitě podílů. Určuje-li společenská smlouva, že podíly mají být vtěleny do kmenových listů, implicitně tím připouští pluralitu podílů. Do kmenového listu může být podle § 137 z. o. k. vtělen jen volně převoditelný podíl, tedy podíl, který může bez dalšího nabýt i jakýkoli jiný společník, a protože u cenných papírů nelze z povahy věci uvažovat o přirůstání podílů vtělených do kmenových listů, je ujednáním ve společenské smlouvě o vydání kmenových listů princip jednotnosti opuštěn. P. Čech uvádí,

¹² T. Dvořák zpochybnil, zda princip jednotnosti lze nadále na podíly aplikovat *Dvořák, T.* in *Bělohávek, A. J. a kol.* Komentář k zákonu o obchodních korporacích. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 666–667.). Přesvědčivě mu oponují *J. Juroška a M. Zavadil* (*Juroška, J., Zavadil, M.: Přirůstání podílů v obchodní korporaci dle zákona o obchodních korporacích, [Právní rozhledy 11/2015, s. 402 a násl.]*).

že pripuštení plurality podílů je dalším v zákoně výslovně neuvedeným předpokladem pro vydání kmenových listů.¹³ Přijmeme-li tento názor za jediný možný, pak bez splnění tohoto předpokladu by kmenový list nemohl být vůbec vydán a byl-li by vydán, nešlo by o cenný papír, ale bezcennou listinu, do níž by podíl nebyl vtělen. Z hlediska právní jistoty a pravidla, že na právní jednání se má hledět jako na spíše platné než neplatné (§ 574 obč. zak.) je tak podle mého stanoviska vhodnější sledovat úmysl společnosti vydat kmenové listy jako cenné papíry a v důsledku toho dovést, že společnost je srozuměna s tím, že tím pádem společenská smlouva připouští pluralitu podílů. Je možné si představit situaci, kdy do kmenových listů mají být vtěleny jen některé a nikoli všechny podíly. V takovém případě se princip plurality bude vztahovat jen na podíly, které mají být vtěleny do kmenových listů, nikoli na všechny.

Za čtvrté lze o pluralitě podílů uvažovat i tehdy, jestliže společenská smlouva vytváří více druhů podílů. Je totiž třeba se ptát, zda k sobě mohou přirůstat podíly rozdílného obsahu? Tato otázka je stále aktuální ve slovenském korporátním právu, v němž se výhradně uplatňuje princip jednotnosti podílu. Jak předestírám dále, otázka je významná i z hlediska platné české úpravy.

Jak jsem uvedla výše, podle obchodního zákoníku platila bezvýjimečnost principu jednotnosti (obchodního) podílu, tudíž každý společník mohl mít jen jeden (obchodní) podíl. Doktrína, ani judikatura neřešila nabytí dalšího (obchodního) podílu společníkem v případě, že nabývaný (obchodní) podíl byl obsahově odlišný od (obchodního) podílu, který již společník měl.¹⁴ Nabízím následující řešení:

Prvním možným řešením, o kterém by bylo možno uvažovat, by byla změna společenské smlouvy, která by nově vymezila obsah (obchodního) podílu po sloučení. Nicméně toto řešení nemůže být jediné možné, protože je pro společníky velmi omezující a představovalo by tak další zákonem výslovně nepředpokládanou překážku pro nabytí (obchodního) podílu. Zákonné podmínky pro změnu společenské smlouvy byly totiž přísnější než zákonné podmínky pro převod (obchodního) podílu mezi společníky. Pro schválení změny společenské smlouvy obchodní zákoník vyžadoval souhlas kvalifikované většiny hlasů všech společníků a formu notářského zápisu, zatímco pro schválení převodu (obchodního) podílu byla dostačující toliko prostá většina hlasů společníků přítomných na valné hromadě a i tento požadavek mohla společenská smlouva zmírnit či zcela vyloučit. Nelze ani pominout, že přechod podílu na dědice či právního nástupce byl ze zákona připuštěn, ledaže jej společenská smlouva omezila či vyloučila (§ 116 obch. zák.). Závěr, že jediným řešením při spojení obsahově rozdílných (obchodních) podílů, je nové vymezení sloučeného (obchodního) podílu ve společenské smlouvě rozhodnutím o její změně, by tak bylo v rozporu s pod-

¹³ Čech, P. Ještě k převodu kmenového listu (a formě smlouvy o převodu podílu). *Rekodifikace & Praxe*. 2014, č. 8, s. 28.

¹⁴ Přesto lze mít za to, že k těmto případům docházelo.

půdným zákonným pravidlem, že přechod podílu na dědice či právního nástupce, byl-li jím společník, nebyl nijak podmíněn. Nelze připustit, aby postavení společníka jako dědice či právního nástupce bylo rozdílné od postavení dědice či právního nástupce, který společníkem není, jen na základě rozdílného obsahu (obchodních) podílů. Jinými slovy společníci tuto možnost mohou využít, ale nemohou být do ní nuceni, resp. její uskutečnění nemůže být překážkou pro nabytí dalšího obsahově odlišného (obchodního) podílu.

Druhým možným řešením by bylo, že by práva a povinnosti spojená s (obchodním) podílem společníka se bez dalšího upravila s přihlédnutím k právům a povinnostem nabývaného (obchodního) podílu tak, aby (obchodní) podíl po sloučení s nabývaným (obchodním) podílem obsahoval všechna práva a povinnosti spojená s oběma (obchodními) podíly. Tato možnost může být funkční u práv a povinností, jejichž konečný rozsah po sloučení (obchodních) podílů lze vypočítat. Představme si, že s jedním (obchodním) podílem o velikosti $1/5$ by byl spojen podíl na zisku o velikosti $1/3$ a s druhým (obchodním) podílem o velikosti $1/5$ by byl spojen podíl na zisku o velikosti $1/5$. V konečném výsledku bychom po spojení obou (obchodních) podílů získali (obchodní) podíl o velikosti $2/5$, s nímž by byl spojen podíl na zisku $8/15$. Bude-li ale s jedním z (obchodních) podílů spojeno přednostní právo na podíl na zisku nebo na likvidačním zůstatku, pak čistě matematický přístup nelze použít.

Třetím možným řešením by tudíž bylo, že by na základě § 114 odst. 2 obch. zak. bez dalšího došlo ke spojení nabývaného (obchodního) podílu s již nabytým (obchodním) podílem, nabývaný (obchodní) podíl by sice ztratil vnější samostatnost, ale uvnitř sloučeného (obchodního) podílu by si určitou vnitřní oddělenost ponechal. Tímto způsobem by bylo možno vyřešit sloučení (obchodních) podílů, z nichž s jedním by bylo například spojeno přednostní právo na zisku a s druhým nikoli.¹⁵ Toto řešení by bylo náročné *pro futuro*, protože vyžaduje, aby fungovala historická paměť, resp. aby bylo ze společenské smlouvy seznatelné, z jakých původních (obchodních) podílů se (obchodní) podíl skládá.

Pluralita podílů podle zákona o obchodních korporacích umožňuje se těmto těžkostem vyhnout. Předpokládá-li zákon, že mohou být vytvářeny různé druhy podílů, které mají být pojmenovány a jejichž obsah má být rozdílný, pak připustili-li bychom přirůstání podílů různých druhů k sobě navzájem, jako tomu bylo za účinnosti obchodního zákoníku, pak bychom ve výsledku mohli získat podíl, který by byl obsahově odlišný od jiného stejně pojmenovaného podílu, neboť by v něm byl nově zahrnut i podíl, který by jeho kvalitu změnil. Z tohoto důvodu

¹⁵ Podpůrně lze upozornit na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. dubna 2011, sp. zn. 21 Cdo 4397/2009, v němž Nejvyšší soud dovodil, že bylo-li zástavní právo zřízeno pouze ke spoluvlastnickému podílu na nemovitosti a stal-li se zástavní dlužník posléze vlastníkem celé věci (nabyl ostatní spoluvlastnické podíly na nemovitosti), nerozšířilo se tím zástavní právo ze spoluvlastnického podílu na celou věc. I v daném případě si tak konkrétní nemovitá věc zachovala v sobě spoluvlastnický podíl, který jediný byl zatížen zástavním právem.

se domnívám, že byť rozlišování podílů podle druhů neshledávám příliš praktickým, má-li mít nějaký smysl, pak nelze zákonná ustanovení vykládat způsobem, který povede k rozporu s požadavkem, aby podíly stejného obsahu byly shodně pojmenovány a podíly rozdílného obsahu byly pojmenovány rozdílně, přičemž jde o náležitost společenské smlouvy podle § 146 odst. 1 písm. e) z. o. k. V rámci tohoto zákonného aranžmá se tudíž přikláním k závěru, že podíly rozdílného obsahu k sobě přirůstat nemohou a vytváří-li společenská smlouva více druhů podílů, je tím připuštěna pluralita podílů v případě, že společník nabývá další podíl, který je obsahově odlišný od toho, který již vlastní. Stanoví-li tedy společenská smlouva, že ve společnosti je více druhů podílů, je tím zároveň připuštěno, aby jeden společník měl více podílů, jsou-li různého druhu. Dovětek v § 135 odst. 2 z. o. k. je tak nadbytečný. Tento závěr je samozřejmě možné učinit jen za situace, kdy se společenská smlouva k jednotnosti nebo pluralitě podílů výslovně nevyjadřuje. Setrvá-li společenská smlouva výslovně na jednotnosti podílů, i když vytvoří více druhů podílů, nelze proti jejímu znění pluralitu dovodit. Byl-li by de lege ferenda opuštěn systém povinného rozlišování podílů na druhy, doporučuji k úvaze, zda nezakotvit do zákona pravidlo, že při nabytí dalšího podílu odlišného obsahu zachovává si samostatnost, ledaže společenská smlouva stanoví jinak.

Vyloučení práva na podíl na zisku ve společnosti s ručením omezeným¹

JUDr. Lucie Josková, Ph.D., LL.M

Katedra obchodního práva

Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

Úvod

V České republice je od 1. ledna 2014 účinný nový zákon o obchodních korporacích,² který nahradil úpravu obchodních společností a družstev obsaženou v obchodním zákoníku. Nová regulace je z převážné části výrazně liberálnější, což se projevuje i u společnosti s ručením omezeným. Míra autonomie společníků společnosti s ručením omezeným při formulaci jejich postavení ve společnosti je tak velmi široká. Společníci mohou upravit vnitřní poměry společnosti podle potřeby, a to v závislosti na jejich počtu, rozložení sil i účelu společnosti. Základním nástrojem sloužícím k formulaci postavení společníků je možnost vymezit obsah jednotlivých podílů ve společenské smlouvě. V této souvislosti vyvstává otázka, jaké jsou meze autonomie společníků při úpravě obsahu podílů. Mohou vytvořit podíly bez práva na podíl na zisku?

1. K obsahu podílu obecně

Podíl představuje účast společníka v obchodní korporaci a práva a povinnosti z této účasti plynoucí.³ Obsah podílu se u jednotlivých obchodních korporací částečně liší s tím, že práva a povinnosti, resp. jejich rozsah lze zčásti dále modifikovat společenskou smlouvou.

Společnost s ručením omezeným je právní formou primárně určenou pro podnikání, lze ji však založit i za jakýmkoliv jiným účelem. Součástí podílu společnosti s ručením omezeným jsou podle zákona jak majetková práva (právo na podíl na zisku, právo na vypořádací podíl a právo na podíl na likvidačním zůstatku), tak i nemajetková práva (právo účastnit se valné hromady, právo hlasovat na valné hromadě, právo na informace, právo vznést společnickou žalobu,

¹ Tento příspěvek byl zpracován v rámci projektu PRVOUK P05 Soukromé právo pro XXI. století. Příspěvek byl přednesen na Setkání kateder obchodního práva českých a slovenských univerzit, které se konalo ve dnech 11. a 12. 6. 2015 v Košicích, a částečně publikován jako součást příspěvku nazvaného „Je ve společnosti s ručením omezeným možný podíl bez hlasovacího práva či práva na podíl na zisku?“ v *Obchodněprávním revue* 9/2015, s. 253 - 260. Za cenné připomínky děkuji paní prof. JUDr. S. Černé, CSc., vedoucí katedry obchodního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy.

² Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (dále též jen „ZOK“).

³ Ustanovení § 31 ZOK.

právo domáhat se neplatnosti usnesení valné hromady).⁴ U řady těchto práv zákon výslovně připouští, aby společenská smlouva modifikovala jejich rozsah (např. podíl na zisku společníka se může odvíjet i od jiných kritérií, než je poměr podílů, § 161 odst. 1 ZOK). Společníci dále mohou úpravou společenské smlouvy k zákonným právům přidat i další oprávnění, popř. stávající oprávnění rozšířit (zakotvit např. právo na pravidelnou čtvrtletní zprávu o stavu společnosti). Nejasné naproti tomu je, zda společníci mohou některé ze zákonných práv vyloučit. Nepředstavuje zákonný komplex práv (a povinností) nedotknutelný standard, který nelze omezit, neboť jakákoliv modifikace by vyústila v narušení vnitřního systému společnosti?⁵

Zákon o obchodních korporacích vychází z toho, že společenská smlouva může připustit vznik různých druhů podílů; podíly, se kterými jsou spojena stejná práva a stejné povinnosti, tvoří jeden druh.⁶ Není tedy vyloučeno založit zvláštní druh podílu na úbytku práv – podíly stejného druhu budou vybaveny stejnými právy, budou mít „stejně málo“ práv. U společnosti s ručením omezeným ani zákon – na rozdíl od úpravy akciové společnosti – nepožaduje, aby byl druh odlišný od kmenových podílů vybaven zvláštními právy.⁷ Je-li navíc možné v zásadě bez omezení přidávat povinnosti, mělo by být z logiky věci možné formovat druh podílu také omezením některých práv.

2. Obecně k limitům autonomie společníků

Při formulaci obsahu podílů nemohou společníci postupovat zcela svévolně, ale musí dodržet jednak obecné principy korporálního práva, jednak zákonná omezení.

⁴ Základním kritériem tohoto tradičního členění práv a povinností souvisejících s podílem je vztah práva (povinnosti) k majetku společnosti (resp. absence takového vztahu). V úvahu přichází ovšem i řada jiných třídění (k tomu např. Schmidt, K.: *Gesellschaftsrecht*, 4. vyd., Carl Heymanns: Köln – Berlin – Bonn - München, s. 556 a násled.).

⁵ J. Pokorná uvádí: „*I když jednotlivá práva a jednotlivé povinnosti v různých klasifikacích od sebe oddělujeme, ve společnosti fungují ve své syntéze. Společník je prostřednictvím svých práv a povinností spojen s ostatními společníky, práva a povinnosti všech tvoří v rámci korporace jeden vnitřně provázaný systém, který zajišťuje její fungování. Tato skutečnost nic neubírá na významu jednotlivým společnickým právům a povinnostem, vyjadřuje však, že nemohou být chápána jako absolutně samostatná, ale že tvoří jako celek určitou kvalitu, systémové uspořádání, z něhož nelze jednotlivé součásti (jednotlivá práva a povinnosti) libovolně vydělovat.*“ [Pokorná, J. in Lasák, J. – Pokorná, J. – Čáp, Z. – Doležil, T. a kol.: *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. I. díl (§ 1 až 343)*, Praha: Wolters Kluwer 2014, s. 258].

⁶ Ustanovení § 135 odst. 1 ZOK.

⁷ Ze znění ustanovení § 276 odst. 1 ZOK je částí literatury dovozováno, že další druhy akcií je možné vytvářet pouze v případě, že nový druh inkorporuje více práv (tj. alespoň jedno zvláštní právo), než je spojeno s kmenovými akciemi; založení druhu akcií na úbytku práv je tedy nepřipustné (Čech, P.: *Akcie po redefinici*. Právní rádce 10/2012, s. 35). Tento závěr ovšem není přijímán jednotně [kriticky P. Vybíral in Lasák, J. – Pokorná, J. – Čáp, Z. – Doležil, T. a kol.: *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. I. díl (§ 1 až 343)*, Praha: Wolters Kluwer 2014, s. 1402].

Obecné principy jsou pravidla zachycující základní hodnoty daného odvětví, která je nutné respektovat, byť třeba nejsou výslovně uvedena v zákoně. Jejich funkce spočívá v tom, že všechna ustanovení je třeba vykládat a aplikovat v souladu s nimi.⁸ Stejně jako jakékoliv jiné odvětví je i právo obchodních korporací vystavěno na obecných principech. Patří mezi ně např. princip zákazu zneužití většiny nebo menšiny hlasů, princip loajality společníka, princip ochrany menšinových společníků, princip rovného zacházení, princip ochrany třetích osob či zákaz lví klauzule.⁹ Obecné principy tak je třeba respektovat i při formulaci společenské smlouvy, konkrétně vymezení práv a povinností spojených s podílem.

Dalším nezbytným omezením při formulaci společenské smlouvy bude nezbytnost respektovat základní charakteristiku každé formy obchodní korporace.¹⁰ Tento požadavek souvisí s nezbytnou potřebou ochrany právního styku. Pokud někdo chce vytvořit právnickou osobu, která má vlastní jmění a je způsobilá nabývat práva a povinnosti, musí respektovat minimální požadavky stanovené zákonem.¹¹ V případě společnosti s ručením omezeným bude mezi nepřekročitelné hranice patřit především organizační uspořádání společnosti (tj. rozdělení působnosti mezi dva orgány – valnou hromadu a jednatele) a omezené ručení společníků za dluhy společnosti.

Konečně je nezbytné respektovat zákonná ustanovení, která případně mohou stanovit meze pro úpravu toho kterého společnického práva. Jsou-li však takové meze stanoveny, je třeba vždy zkoumat, zda dané ustanovení je či není kogentní a zda se tedy od něj lze (je-li shledáno dispozitivním) odchýlit.

3. Vyloučení práva na podíl na zisku

Má-li být vyloučeno právo společníka na podíl a zisku, je tedy třeba zkoumat, zda to neodporuje obecným principům korporálního práva či zákonným ustanovením.

V prvé řadě je nutné zkoumat, zda vyloučení práva společníka na podíl na zisku neodporuje základní charakteristice společnosti s ručením omezeným. Společnost s ručením omezeným je zpravidla zakládána za účelem podnikání; podnikání je přitom činnost vykonávaná za účelem dosažení zisku.¹² Zisk lze rozdělit pouze mezi společníky.¹³ Právo na podíl na zisku je tak často hlavním důvodem, proč společník do společnosti vstupuje. Právem je proto označováno za jedno ze

⁸ Dvořák, J. – Švestka, J. – Zuklínová, M. a kol.: Občanské právo hmotné, Praha: Wolters Kluwer 2013, s. 48.

⁹ Pelikánová I., Pelikán R. in Černá, S. - Štenglová, I. – Pelikánová, I. a kol.: Právo obchodních korporací, Wolters Kluwer: Praha 2015, s. 80 a násl.

¹⁰ Černá, S. in Černá, S. - Štenglová, I. – Pelikánová, I. a kol.: Právo obchodních korporací, Wolters Kluwer: Praha 2015, s. 87.

¹¹ Schmidt, K.: Gesellschaftsrecht, 4. vyd., Carl Heymanns: Köln – Berlin – Bonn - München, s. 96.

¹² Ustanovení § 420 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „OZ“).

¹³ Společenská smlouva může určit jinak, § 34 odst. 1 ZOK.

zásadních práv společníka a je mu věnována zvýšená ochrana.¹⁴ Je tedy snad právo společníka na podíl na zisku dalším definičním znakem společnosti s ručením omezeným?

Společnost s ručením omezeným možno založit i za jiným než podnikatelským účelem. Tehdy společnost neusiluje primárně o dosažení zisku určeného k rozdělení mezi společníky, ale o dosažení jiného cíle. Je-li přesto zisku dosaženo, není rozdělován mezi společníky, ale je použit právě pro přiblížení se stanovenému cíli. Návrh zákona o statusu veřejné prospěšnosti¹⁵ dokonce podmiňuje získání statusu veřejné prospěšnosti mj. tím, že daná právnická osoba nerozděluje zisk mezi společníky.¹⁶ Z uvedeného je zřejmé, že minimálně u společností založených za jiným než podnikatelským účelem není právo společníků na podíl na zisku definičním znakem společnosti s ručením omezeným a vyloučení společníků z podílu na zisku je přípustné, resp. dokonce nezbytné. Je ovšem třeba přiznat, že u společností založených za nepodnikatelským účelem vyplývá absence práva na podíl na zisku jednotlivých společníků ze samé podstaty takové společnosti a argument tak má na společnosti založené za účelem dosažení zisku pouze omezenou použitelnost.¹⁷

Ovšem rovněž u společností, které jsou primárně zakládány za podnikatelským účelem, mohou společníci považovat vyloučení práva na podíl na zisku za potřebné.

V úvahu předně přichází situace, kdy se zakladatelé ve společenské smlouvě dohodnou, že zisk nebude po určitou dobu rozdělován mezi společníky, ale bude společností využit k dalšímu rozvoji. Společnost tím získává možnost posílit vlastní zdroje a tak v budoucnu lépe uspět v podnikání. V tomto případě je ovšem právo na podíl na zisku s podílem spojeno, ale dochází k jeho dočasnému odložení.

¹⁴ Právo společníka na podíl na zisku je jako velmi silné chápáno i Nejvyšším soudem ČR (srov. konstantní judikaturu k právu akcionáře na podíl na zisku – usnesení ze dne 25. 2. 2010, sp. zn. 29 Cdo 1326/2009, usnesení ze dne 26. 2. 2014, sp. zn. 29 Cdo 3059/2011).

¹⁵ Veřejně prospěšnou je právnická osoba, jejímž posláním je přispívat v souladu se zakladatelským právním jednáním vlastní činností k dosahování obecného blaha (dle § 146 OZ). Získání statusu veřejné prospěšnosti je podmíněno splněním podmínek stanovených zvláštním zákonem (zatím ve stadiu návrhu, viz pozn. č. 16).

¹⁶ Návrh zákona o statusu veřejné prospěšnosti, § 2 odst. 1 písm. c) návrhu [návrh dostupný v knihovně připravované legislativy, čj. OVA 1163/14; stav ke dni 8. 6. 2015; obdobně formulováno ve sněmovním tisku č. 989 z volebního období 2010 – 2013 (nebyl schválen)].

¹⁷ Německý Spolkový soudní dvůr (Bundesgerichtshof, BGH) přesto tento argument použil při odůvodňování, proč lze právo na podíl na zisku vyloučit (rozhodnutí BGH sp. zn. II ZR 342/53 ze dne 14. 7. 1954). V daném případě bylo sporné, zda se společníci společnosti s ručením omezeným, z nichž každý má více podílů, mohou jednomyslně usnést na tom, že s jedním z jejich podílů nebude spojeno právo na podíl na zisku ani hlasovací právo. Podle soudu je to ve společnosti s ručením omezeným možné. BGH přitom výslovně uvedl, že přípustnost vyloučení hlasovacího práva a práva na podíl na zisku nezávisí na skutečnosti, že společníkům náleží i podíly, jejichž součástí tato práva jsou.

Lze si ale představit i jiná schémata, kdy společníci o průběžné vyplácení podílu na zisku nestojí. Záměrem společníků může být například realizace zisku až při skončení činnosti společnosti (v rámci podílu na likvidačním zůstatku).¹⁸ Společníci proto usilují o založení společnosti na dobu určitou, popř. založení za dosažení určitého účelu, přičemž podíly společnosti nebudou spojeny s právem na podíl na zisku. Příkladem využití může být tzv. projektová společnost. Možná je i situace, kdy společníci nechtějí dosahovat realizace zisku v průběhu své účasti na společnosti, ale až při samotném prodeji podílu (v podobě optimální kupní ceny).¹⁹

Otázkou je, zda takové uspořádání nenarazí na zákonný zákaz či výše zmíněné principy práva obchodních společností.

V platném českém právu obecné vymezení obchodní společnosti chybí. Přesto můžeme vycházet z definice, která byla obsažena v obchodním zákoníku a platí dodnes. Obchodní společnost je právnickou osobou založenou za účelem podnikání; společnost s ručením omezeným a akciová společnost mohou být založeny i za jiným účelem.²⁰ Obchodní společnost založená za účelem podnikání je založená za účelem dosažení zisku (§ 420 odst. 1 OZ). Účel společnosti je zohledněn i na dalších místech právní úpravy.²¹ Účel (motiv) jednotlivých společníků, který je vede ke sdružení, naproti tomu není zákonem v obecné rovině řešen. Ani definice společnosti s ručením omezeným se účelem společníků (ostatně ani účelem společnosti) nezabývá.²² Ze zákona tedy nevyplývá, že by společnost s ručením omezeným byla společenstvím osob, které se sdružily za účelem dosažení zisku. Naopak, z hlediska zákona je motiv jednotlivých společníků zcela irelevantní.

Takové řešení je správné. I když je společnost založena za účelem podnikání, tedy za účelem dosažení zisku, nic to nevypovídá o motivaci (účelu) jednotlivých společníků. Účel společnosti zájmy společníků přesahuje; nejedná se o souhrn shodných cílů společníků. Je pravdou, že v praxi se společníci zpravidla sdružují proto, aby se podíleli na zisku společnosti. Jak ovšem bylo ukázáno výše, existují i jiné možnosti, jak společníci mohou dosáhnout výnosu. Navíc společník nemusí mít na podílu na zisku (jiném výnosu) vůbec žádný zájem (viz níže). Nelze tedy zaměňovat účel společnosti za účel, proč se společníci ve společnosti s ručením omezeným sdružují a dovozovat z toho, že účelem společníka je (musí

¹⁸ Jak připomíná V. Pihera, takový model byl typický pro původní kapitálové společnosti [Pihera, V.: Dividenda a tantiéma (kritická glosa k jednomu soudnímu rozhodnutí), *Obchodněprávní revue* 10/2010, s. 290].

¹⁹ K investičním strategiím (obecně pro akciové společnosti) viz Pihera, V.: Dividenda a tantiéma (kritická glosa k jednomu soudnímu rozhodnutí), *Obchodněprávní revue* 10/2010, s. 290 a násl.

²⁰ Ustanovení § 56 odst. 1 obchodního zákoníku (ObchZ).

²¹ Obecně pro právnické osoby § 144 - 145 OZ, pro obchodní korporace § 93, 115, 552 ZOK.

²² Společnost s ručením omezeným je společnost, za jejíž dluhy ručí společníci společně a nerozdílně do výše, v jaké nesplnili vkladové povinnosti podle stavu zapsaného v obchodním rejstříku v době, kdy byli věřitelem vyzváni k plnění (§ 132 odst. 1 ZOK).

být) účast na zisku.²³ Ani ve společnosti založené za účelem podnikání tedy nemusí být účelem společníků rozdělování zisku. Podíl na zisku jednotlivých společníků proto nelze považovat za definiční znak společnosti s ručením omezeným, a to ani společnosti, která byla založena za účelem podnikání.

Nic jiného nevyplývá ani z § 161 odst. 1 ZOK. Podle tohoto ustanovení se společníci podílejí na zisku určeném valnou hromadou k rozdělení mezi společníky v poměru svých podílů, ledaže společenská smlouva určí jinak. Zákon tak nezažaduje, aby společenská smlouva některého ze společníků z práva na podíl na zisku vyloučila. To dokládá i odlišná formulace u akciové společnosti, která jednoznačně stanoví, že akcionář má právo na podíl na zisku, který valná hromada schválila k rozdělení mezi akcionáře. Teprve druhá věta daného ustanovení umožňuje stanovám upravit podmínky rozdělení zisku mezi akcionáře (§ 348 odst. 1 ZOK). I kdyby však zákon vyloučení práva na podíl na zisku nepřipouštěl,²⁴ stále je třeba zkoumat, zda je takové ustanovení kogentní či nikoliv a lze se tedy od něj úpravou ve společenské smlouvě odchýlit. Výše bylo prokázáno, že z obecných principů práva společností ani ze zákona nevyplývá, že s podílem ve společnosti s ručením omezeným je neoddělitelně spojeno právo na podíl na zisku. Vyloučení práva na podíl na zisku u všech podílů je proto možné.

Pokud má být vyloučeno právo na podíl na zisku pouze u některého (některých) z podílů, je potřeba se vypořádat především s problematikou přípustnosti lví klauzule (lví společnosti, *societas leonina*). Tato zásada je uváděna mezi principy práva obchodních společností²⁵ a odvolává se na ni výslovně i důvodová

²³ Schmidt, K.: Gesellschaftsrecht, 4. vyd., Carl Heymanns: Köln – Berlin – Bonn - München, s. 62.

²⁴ Zdá se, že za úpravy účinné do 31. 12. 2013, jejíž znění (jednalo se o § 123 odst. 1 ObchZ) bylo téměř totožné s § 161 odst. 1 první věta ZOK, byl názor literatury v tomto směru jednoznačný, a to odmítavý. Viz např. I. Štenglová (*in* Štenglová, I. – Plíva, S. – Tomsa, M. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. 13 vyd., Praha: C. H. Beck 2010, s. 418), T. Dvořák (*in* Rozdělování zisku ve společnosti s ručením omezeným, Právní rozhledy 16/2011, s. 569) či J. Pokorná (*in* Pokorná, J. – Kovařík, Z. – Čáp, J. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. Praha: Wolters Kluwer 2009). Autoři argumentují kogentností úpravy § 123 odst. 1 ObchZ. J. Pokorná dále argumentuje, že vyloučení společníka z podílu na zisku by odporovalo povaze společnosti. T. Dvořák krom toho odkazuje na odlišnou formulaci v družstevním právu, kde členovi právo na podíl na zisku náležet nemusí. Stávající komentáře k § 161 odst. 1 ZOK tak jednoznačné nejsou. B. Havel označuje § 161 odst. 1 ZOK za „široce dispozitivní, tedy příznává možnost, aby se zisk vůbec nevyplácel...“ *in* Štenglová, I., Havel, B., Čileček, F., Kuhn, P., Šuk, P.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 304 – 305). J. Pokorná naproti tomu i nadále považuje vyloučení společníka z podílu na zisku za nepřipustné, když uvádí: „Kapitálový charakter společností s ručením omezeným nedovoluje podíl na společnosti zcela zbavit práva na podíl na zisku, neboť by tak společník ztratil možnost zhodnocení své investice do společnosti. Kromě toho by vznikla značná disproporce mezi společníky, kteří by vlastnili podíly obsahující právo na podíl na zisku, a společníky, kteří by tohoto práva byli zbaveni. Takové řešení by odporovalo zásadě totožného zacházení se všemi společníky.“ [in Lasák, J. – Pokorná, J. – Čáp, Z. – Doležil, T. a kol.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář. I. díl (§ 1 až 343), Praha: Wolters Kluwer 2014, s. 936].

²⁵ Např. Pelikánová, I. a Pelikán, R. *in* Černá, S. – Štenglová, I. – Pelikánová, I. a kol.: Právo obchodních korporací, Wolters Kluwer: Praha 2015, s. 80, Dvořák, T.: Rozdělování zisku ve společnosti s ručením omezeným, Právní rozhledy 16/2011, s. 569.

zpráva k zákonu o obchodních korporacích.²⁶ Podkladem označení lví podíl (lví společnost) je Ezopova bajka o společenství vytvořeném ze lva, krávy, kozy a ovce, kde – jak je nabíledni – jediný podíl na výhodách připadl lvovi.²⁷ V římském právu byla za lví společnost považována společnost (*societa*), kdy jeden společník nesl podíl na ztrátě a nikoliv na zisku; takové ujednání bylo považováno za nemravné, a tudíž neplatné.²⁸

Některé státy ze zákazu lvích klauzulí vycházejí dodnes,²⁹ jiné naproti tomu vyloučení společníka z podílu na zisku bez dalšího připouští.³⁰ V České republice je zákaz lví společnosti literaturou tradičně považován za jeden z principů práva obchodních společností (obecně, bez omezení na osobní společnosti), byť není promítnut výslovně v zákoně.³¹ Skutečností však je, že samotný pojem lví společnosti je v mnoha ohledech nevyjasněný.³² To platí i pro české právní prostředí.³³ Pro účely tohoto příspěvku chápu lví klauzuli jako ustanovení, které vylučuje některého ze společníků z podílu na zisku společnosti.

²⁶ Důvodová zpráva k zákonu o obchodních korporacích, s. 236 (sněmovní tisk č. 363, volební období 2010 – 2013); zákaz lví klauzule je označován jako principiální, ovšem pouze u akciových společnostech a s odvoláním na německý zákon o akciových společnostech.

²⁷ „*Koza a jalůvka se daly s ovci svěst, aby s všemocným lvem, co ovládal kraj celý, ve spolek vstoupily, jak praví dávná zvěst, a o zisk, o ztrátu se dělit s ním směly. V past jelen chytil se, když přehléd’ kozy lest. Ta pro společníky své do lesa hned mřít. Když sešli se, pan lev na drápech počítal a pravil: „K dělení jsme všeho vsudy čtyři.“ V týž počet dílů pak jelena rozsápal. Sám vzal si kus, hodný pro hrdlo velmožovo. „Ten,“ pravil, „patří mně, už z toho důvodu, že jedině já lvem se zu. K tomu nelze říc’ ani slovo. Kus druhý po právu mi také náleží, po právu, chápete, které má silnější. Co nejstatečnější mám nárok na kus třetí, a kdyby čtvrtý díl z vás někdo chtěl, mé děti, zemře dřív, než jej okusí.“* (La Fontaine, J.: Bajky, Praha: Brio 2000, s. 24).

²⁸ Kincl, J. – Urfus, V. – Skřejpek, M.: Římské právo, 2. vyd., C.H.Beck: Praha 1995, s. 256.

²⁹ Zákaz lví klauzule je dovozován např. z čl. 51 polského zákona o obchodních společnostech (který dopadá na veřejnou obchodní společnost - spółka jawna) nebo čl. 1844-1 francouzského občanského zákoníku (který platí pro všechny společnosti).

³⁰ Vedle Německa (viz i výše citované rozhodnutí BGH ze dne 14. 7. 1954, sp. zn. II ZR 342/53) např. Rakousko, a to i pro osobní společnosti či společnost občanského práva (viz např. Nowotny, Ch. in Kalss, S. – Nowotny, Ch. – Schauer, M.: Österreichisches Gesellschaftsrecht. Manzsche Verlag: Wien 2008, s. 91).

³¹ Výslovné zakotvení zákazu lví klauzule bylo zvažováno za první republiky. Návrh československého obchodního zákona publikovaný Ministerstvem spravedlnosti v roce 1937 (nikdy nebyl schválen) obsahoval v rámci úpravy veřejné obchodní společnosti v § 114 odst. 2 tuto větu: „Ze společník má být vyloučen zcela z účasti na zisku, nelze umluviti.“ [citováno dle Pelikánová, I.: Komentář k zákonu č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník, ASPI_ID LIT16911CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.]

³² Schücking, Ch.: Münchener Handbuch des Gesellschaftsrechts. Band 1. BGB-Gesellschaft – Offene Handelsgesellschaft – Partnerschaftsgesellschaft – Partenreederei – EWIV, 4. vyd., C.H.Beck: München 2014, s. 27.

³³ Např. I. Pelikánová uvádí: „*Smluvní ustanovení vylučující zcela jednu skupinu společníků z podílu na zisku by bylo nedovolené, zneužívající a odporovalo by dobrým mravům. Proto by bylo neplatné podle § 39 OZ. Je zajímavé, že výslovné zakotvení zákazu lví klauzule inspirovalo i naše zákonodárce již za první republiky Jeho podstatou však není nic více než konkretizace zákazu jednání odporujícího dobrým mravům.*“ [Pelikánová, I.: Komentář k zákonu č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník, ASPI_ID LIT16911CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN:

Je však skutečně vhodné považovat lví klauzuli za obecný princip aplikovatelný na společnost s ručením omezeným?

Římští právníci vytvořili tento princip pro společnost, *societu*; ta je pouhou smlouvou a nemá tedy právní subjektivitu.³⁴ Na rozdíl od většiny smluv u ní však nejde o výměnu plnění, ale o spolupráci.³⁵ *Societa* tak předpokládala úzkou spolupráci mezi jednotlivými společníky; její podstatou byla důvěra a blízký vztah odpovídající bratrství.³⁶ Jedním z jejích znaků bylo založení za účelem, který je dovolený, majetkové povahy a užitečný pro všechny společníky.³⁷ Za podstatný znak *society* byla proto považována účast všech společníků na zisku. Podle římských právníků tedy bylo nezbytné, aby každá ze smluvních stran *society* získala nějakou materiální výhodu (byť se nemuselo jednat o spravedlivý díl); jedině takový postup odpovídal podstatě *society*.³⁸ Ostatně o to šlo i ve zmíněné bajce – zvířata se sdružila, protože chtěla společně lovit a mít díl na kořisti.

Přenášet závěry platné (v římském právu) pro *societu* na společnost s ručením omezeným se nejeví jako šťastné.³⁹ Problematický je již rozdíl v intimitě vztahů mezi společníky a dále ve skutečnosti, že se zakazovala situace, kdy společník neměl podíl na zisku, avšak nesl ztrátu. Vztahy mezi společníky společnosti s ručením omezeným jsou bezesporu daleko volnější (platné právo společnost

2336-517X.]. Podle T. Dvořáka „*Zejména tzv. societas leonina, kde by některý ze společníků dostal veškerý zisk nebo jeho převážnou většinu, je nepřipustná.*“ (Dvořák, T.: Rozdělování zisku ve společnosti s ručením omezeným, Právní rozhledy 16/2011, s. 569). Šířeji (zohledňují se výhody obecně) zřejmě chápe lví klauzuli R. Pelikán, který v této souvislosti uvádí, že účast společníka „*tedy musí směřovat k tomu, aby ze společnosti nebo družstva pobíral zisk nebo jiné výhody (zákaz lvích společností).*“ (Pelikán, R.: Kogentní a dispozitivní ustanovení v novém zákonu o obchodních korporacích, Obchodněprávní revue 9/2012, s. 249). Ještě dále jde J. Pokorná: „*Pokud by spojení společníků bylo organizováno tak, že by směřovalo jen k jednostrannému zvýhodnění jednoho nebo některých společníků, kteří by ve svých rukou koncentrovali rozhodování i podíl na výnosech činnosti společnosti na úkor ostatních společníků (tzv. societas leonina), nelze o společném účelu u takové společnosti hovořit.*“ (Obchodní právo 2010. Meritum. ASPI ID: MER066039CZ).

³⁴ „*Societas (smlouva společenská) je konsenzuální kontrakt synallagmatický, jímž dvě nebo více osob slíbí si vzájemně plnění majetkové nebo práci za účelem společného prospěchu*“ (Sommer, O.: Učebnice soukromého práva římského. Díl II. Právo majetkové. 2. vyd., Praha: Všehrad 1946, s. 71).

³⁵ Schmidt, K.: Gesellschaftsrecht, 4. vyd., Carl Heymanns: Köln – Berlin – Bonn - München, s. 59.

³⁶ Zimmermann, R.: The Law of Obligations. Roman Foundations of the Civilian Tradition. New York: Oxford University Press 1996, s. 466.

³⁷ Bartošek, M.: Encyklopedie římského práva, Academia: Praha 1994, s. 255.

³⁸ Zimmermann, R.: The Law of Obligations. Roman Foundations of the Civilian Tradition. New York: Oxford University Press 1996, s. 459.

³⁹ Současná německá doktrína ostatně odmítla aplikovat nauku o lví klauzuli i na společnost občanského práva (*Gesellschaft des bürgerlichen Rechts, GbR*), která je ve své podstatě *societou*; i v tomto případě je považováno vyloučení některého ze společníků z práva na podíl na zisku za přípustné (Ulmer, P. in Rebmann, K. – Säcker, F. J. – Rixecker, R.: Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 5. Schuldrecht. Besonderer Teil III. §§ 705-853. Partnerschaftsgesellschaftsgesetz. Produkthaftungsgesetz. 3. vyd., München: C.H.Beck 1997, s. 104).

s ručením omezeným dokonce jednoznačně zařadilo mezi kapitálové společnosti) a ztrátu společník společnosti s ručením omezeným nenese nikdy.⁴⁰

Zákaz lví klauzule však dnes neplní ani svoji původní funkci. V římském právu měla lví klauzule zamezit ujednáním, které odporovaly dobrým mravům. Také současná česká literatura chápe lví klauzuli jako konkretizaci zákazu jednání odporujícího dobrým mravům. Avšak každé vyloučení práva na podíl na zisku přeci neznamená rozpor s dobrými mravy. Představme si situaci, kdy jeden ze zakladatelů vůbec nestojí o realizaci zisku. Příkladem může být situace, kdy osvícený mecenáš (či obec) usiluje o výstavbu nové mateřské školky a disponuje pozemkem, na kterém lze mateřskou školku postavit; jiné prostředky do výstavby investovat nechce. Cílem této osoby je dosáhnout zprovoznění nové mateřské školky, přičemž provoz této školky chce i nadále alespoň určitým způsobem ovlivňovat; o případný zisk nestojí. Na druhé straně stojí podnikatel, který je ochotný stavbu mateřské školky financovat a mateřskou školku dále provozovat s vidinou dosažení zisku. V úvahu přichází i situace, kdy bude podle dohody společníků absence podílu na zisku vyvážena jinými hospodářskými výhodami (např. právem na vyšší podíl na likvidačním zůstatku apod.). I když je tedy společnost založena za účelem dosažení zisku, neznamená to, že dosažení zisku je rovněž cílem každého společníka. Jak bylo uvedeno výše, mezi účelem společnosti a zájmy jednotlivých společníků je třeba rozlišovat. Jen na účelu společnosti se musí zakladatelé dohodnout a tento účel musí podporovat.

Na základě výše uvedeného se domnívám, že vyloučení společníka z práva na podíl na zisku nelze považovat za nepřijatelné pouze s odvoláním na lví klauzuli jako obecný princip práva společnosti.

Na druhou stranu si lze představit jednotlivé, výjimečné případy, kdy by vyloučení některého ze společníků z práva na podíl na zisku odporovalo dobrým mravům;⁴¹ dobré mravy zde tedy budou sloužit jako krajní korektiv platnosti právního jednání – společenské smlouvy, resp. jejího jednotlivého ustanovení.⁴² Nabízí se zejm. situace, kdy by společníka přiměla k souhlasu⁴³ s absencí práva

⁴⁰ Pomímám zde problematiku příplatku na úhradu ztráty, kterou může uložit valná hromada na základě společenské smlouvy (§ 162 a násl. ZOK).

⁴¹ Neplatnost pro rozpor se zákonem není třeba řešit, neboť – jak bylo vysvětleno výše – žádné zákonné ustanovení zakazující vyloučení společníka z podílu na zisku není součástí českého právního řádu.

⁴² J. Handlar *in* Lavický, P. a kol.: Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář, Praha: C. H. Beck 2014, s. 2079.

⁴³ Pokud dochází k vyloučení podílu na zisku konkrétního společníka, je vždy třeba jeho souhlasu. To platí jak při založení společnosti, tak při následné změně společenské smlouvy (podle § 171 odst. 2 ZOK je k přijetí rozhodnutí o změně společenské smlouvy, kterým se zasahuje do práv pouze některých společníků, třeba jejich souhlasu).

na podíl na zisku jeho plná ekonomická či citová závislost na ostatních společnících.⁴⁴ V tomto případě ovšem budeme řešit výlučně soulad konkrétního právního jednání (společenské smlouvy, resp. jejího jednotlivého ustanovení) s dobrými mravy, a to s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem jeho uzavření (změny). Rozhodující tedy bude § 580 odst. 1 OZ: právní jednání (konkrétní ustanovení společenské smlouvy o rozdělení zisku) je neplatné, neboť se s ohledem na okolnosti jeho přijetí příčí dobrým mravům. Bude-li se jednat o kvalifikovaný (zjevný) rozpor s dobrými mravy, bude se jednat o neplatnost absolutní (§ 588 OZ).⁴⁵

S ohledem na výše uvedené se domnívám, že společenskou smlouvou lze určit, že s podílem není spojeno právo na podíl na zisku. Právo na podíl na zisku lze přitom vyloučit jak u jednoho podílu, tak u podílů všech společníků.

⁴⁴ Zásadní rozpor obsahu právního jednání se zásadou rovnosti je obecně považován za nemravné právní jednání (L. Tichý in Švestka, J. – Dvořák, J. – Fiala, J.: Občanský zákoník - Komentář - Svazek I (obecná část), Wolters Kluwer: Praha 2014s. 1449)

⁴⁵ L. Tichý in Švestka, J. – Dvořák, J. – Fiala, J.: Občanský zákoník - Komentář - Svazek I (obecná část), Wolters Kluwer: Praha 2014. J. Handlar naproti tomu argumentuje, že jakýkoliv rozpor s dobrými mravy vede k absolutní neplatnosti (Handlar, J. in Lavický, P. a kol.: Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář, Praha: C. H. Beck 2014, s. 2087).

Peripetie pri prevode väčšinového obchodného podielu¹

JUDr. Jozef Čorba, Ph.D.

Katedra obchodného práva a hospodárskeho práva

Právnická fakulta UPJŠ v Košiciach

Úvod

Problematika obchodných spoločností a osobitne spoločnosti s ručením obmedzeným je v poslednom období v Slovenskej republike pomerne často predmetom legislatívnych úprav. Dôvod prijatia týchto úprav bol rôzny a podľa nášho názoru aj dopad týchto legislatívnych zmien je rôzny v závislosti od toho, akým zámerom boli tieto úpravy vedené, na akej kvalitatívnej úrovni boli tieto úpravy pripravené a ako zapadli do systému obchodného práva.

Pokiaľ napríklad novelizácia Obchodného zákonníka vykonaná zákonom č. 87/2015 Z. z. bola pripravovaná systematicky ako výsledok dlhodobo prebiehajúcich diskusií o potrebe zmeny úpravy kapitálových obchodných spoločností za účelom zvýšenia ochrany veriteľov, vzhľadom na zlyhávajúcu garancijnú funkciu základného imania, o novele vykonanej zákonom č. 246/2012 Z. z. sa to povedať nedá. Išlo o nepriamu novelizáciu Obchodného zákonníka vykonanú novelou zákona o dani z pridanej hodnoty, ktorou sa mal implementovať Akčný plán boja proti daňovým podvodom na roky 2012 až 2016². Zákonodarca sa zrejme sústredil pri prijímaní tohto zákona najmä na zmenu daňových predpisov a dosahom tejto novely na obchodnoprávne vzťahy nevenoval náležitú pozornosť a niektoré jej vplyvy na vzťahy vnútri obchodných spoločností resp. medzi spoločníkmi a tretími osobami.

Na inom mieste sme už argumentovali, že zmeny právnej úpravy spoločnosti s ručením obmedzeným, ktoré sa uskutočnili v súvislosti s Akčným plánom boja proti daňovým podvodom na roky 2012 až 2016, sa mihnajú svojim účinkom³. Mali sme vtedy na mysli zavedenie povinnosti spoločníkov kapitálových obchodných spoločností preukazovať splatenie peňažných vkladov výpisom z účtu v banke. V tomto príspevku sa zameriame na niektoré aplikačné problémy, ktoré môžu vzniknúť v súvislosti so zavedením povinnosti žiadať súhlas správcu dane v prípade prevodu väčšinového obchodného podielu v spoločnosti s ručením obmedzeným.

¹ Tento príspevok vznikol v rámci riešenia projektu Agentúry na podporu výskumu a vývoja č. APVV-0809-12 „Modernizácia práva obchodných spoločností ako súčasť rekodifikácie súkromného práva“

² Pozri na http://www.rokovania.sk/File.aspx/ViewDocumentHtml/Mater-Dokum-144566?prefixFile=m_

³ ČORBA, J.: Navrhované zmeny právnej úpravy s. r. o. vo väzbe na ochranu veriteľov, In: Vojčík, P. – Husár, J. (eds.): Pôsobenie práva v 21. storočí. Súkromné právo v súčasnosti a perspektíve : zborník vedeckých prác : 27.9.2013, Košice. - Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2013, ISBN: 978-80-81520-69-3, s. 26-33

I. Väčšinový obchodný podiel

Nemáme záujem opätovne analyzovať mnohokrát skúmanú definíciu obchodného podielu, ktorá je navyše aj legálne vymedzená v ustanovení § 114 ods. 1 ObchZ v tom zmysle, že obchodný podiel predstavuje práva a povinnosti spoločníka a im zodpovedajúcu účasť na spoločnosti.

Spomínaná novela vykonaná zákonom č. 246/2012 Z. z. však zaviedla aj ďalší pojem súvisiaci s obchodným podielom, a to väčšinový obchodný podiel. V ustanovení § 115 ods. 7 je väčšinový obchodný podiel vymedzený ako obchodný podiel, ktorý vzhľadom na pomer hodnoty vkladu spoločníka k výške základného imania spoločnosti spoločníkovi priznáva aspoň polovicu všetkých hlasov alebo obchodný podiel, s ktorým spája aspoň polovicu všetkých hlasov spoločenská zmluva.

Z uvedenej definície vyplýva, že väčšinový podiel nemusí byť ten podiel, ktorý je vyšší z kvantitatívneho hľadiska v zmysle § 114 ods. 1 ObchZ, pretože nie je rozhodujúca výška tohto obchodného podielu (pomer vkladu spoločníka k základnému imaniu spoločnosti) ale rozsah hlasov spoločníka, ktoré sú s týmto podielom spojené. Tradične sa kvantifikatívna stránka obchodného podielu posudzovala skrz pomer vkladu daného spoločníka k základnému imaniu⁴, zákonné vymedzenie väčšinového obchodného podielu, ktoré platí len na účely ustanovení § 115 ods. 6, 8, 9, však vychádza z iných kritérií.

Z uvedenej definície väčšinového podielu v ustanovení § 115 ods. 7 ObchZ však nie je zrejmé, či sa má vždy uplatniť kritérium pomeru hodnoty vkladov spoločníka k výške základného imania aj kritérium obsahu spoločenskej zmluvy. Nie je totiž zrejmé, či má spojka „alebo“ v ustanovení § 115 ods. 7 ObchZ kumulatívny alebo vylučovací význam.

V prípade kumulatívneho významu by platilo, že na posudzovanie obchodného podielu ako väčšinového by postačovalo, ak by išlo o obchodný podiel, ktorému zodpovedá vklad na základné imanie v takej výške, že pomer medzi vkladom a základným imaním je aspoň $\frac{1}{2}$, čo znamená, že zo zákona by bola s takýmto vkladom spoločníka spojená aspoň polovica všetkých hlasov v spoločnosti, bez ohľadu na to, aká je úprava v spoločenskej zmluve. Zároveň by sa za väčšinový obchodný podiel považoval aj taký podiel, ktorému by zodpovedal vklad s nižšou hodnotou než polovica základného imania spoločnosti, ale úprava v spoločenskej zmluve by priznávala spoločníkovi s týmto vkladom aspoň 50% všetkých hlasov.

V prípade vylučovacieho významu by platilo, že prvé kritérium sa uplatní, iba ak spoločenská zmluva neobsahuje odlišnú úpravu rozsahu hlasovacích práv

⁴ BAŇACKÁ, L.: Obchodný podiel vo svetle tradícií a inovácií, In: Husár, J. (ed.): Tradície a inovácie v súkromnom práve, Zborník príspevkov účastníkov medzinárodnej vedeckej konferencie konanej dňa 12. júna 2008 v Košiciach, Košice: UPJŠ, 2009, s. 13, ISBN: 978-80-7097-772-9

spoločníkov než zákon a rozhodujúcou pre posúdenie väčšinovosti obchodného podielu by bola v takomto prípade úprava spoločenskej zmluvy, nie zákonná úprava. Pri uplatnení takéhoto výkladu by mohlo dochádzať aj k situáciám, kde by spoločníci s inak väčšinovým obchodným podielom mohli dočasnou úpravou spoločenskej zmluvy dosiahnuť obídenie povinnosti vyžadovať súhlas správcu dane pre nakladanie s ich obchodným podielom. Bolo by možné, aby sa pred prevodom obchodného podielu dohodli spoločníci zmenou spoločenskej zmluvy napríklad na tom, že každý z troch spoločníkov má v spoločnosti jeden hlas, alebo na inej úprave, ktorou by hoc aj priamo uviedli, ktorý spoločník má v spoločnosti koľko hlasov, tak aby aj spoločník s vkladom vyšším ako 50% hodnoty základného imania mal menej ako polovicu hlasov v spoločnosti a po prevode jeho obchodného podielu na inú osobu by sa opäť dohodli na zmene spoločenskej zmluvy tak, že počet hlasov v spoločnosti by zodpovedal pomeru hodnoty vkladov k hodnote základného imania. Samozrejme realizácia takejto transakcie by vyžadovala predchádzajúcu dohodu a zosúladený postup všetkých spoločníkov ako aj osoby nadobúdateľa obchodného podielu (ak nie je spoločníkom) a vzájomnú dôveru medzi nimi.

Vzhľadom na to, že predpokladáme, že zákonodarca mienil zaviesť požiadavku určitej kontroly zo strany správcu dane nad disponovaním s každým obchodným podielom, s ktorým je spojený rozhodujúci vplyv v spoločnosti, a aby nebolo možné túto povinnosť dohodou spoločníkov obchádzať, prihovárame sa za takú interpretáciu ustanovenia § 115 ods. 7 ObchZ, ktorá spočíva na kumulatívnom význame spojky „alebo“.

III. Disponovanie s väčšinovým obchodným podielom

Spomínaná úprava zavedená zákonom č. 246/2012 Z. z. zároveň zaviedla dvojaký právny režim pre prevod obchodného podielu v spoločnosti s ručením obmedzeným, keďže platia odlišné pravidlá pre prevod väčšinového obchodného podielu a odlišné pravidlá pre prevod menšinového obchodného podielu.

III. 1. Predpoklady prevodu väčšinového obchodného podielu

V prípade prevodu väčšinového obchodného podielu je spoločnosť povinná v zmysle § 115 ods. 5 ObchZ vyžiadať od správcu dane súhlas s prevodom takéhoto obchodného podielu týkajúci sa osoby prevodcu obchodného podielu i osoby nadobúdateľa obchodného podielu. Tento súhlas správcu dane je následne spoločnosť povinná priložiť k návrhu na zmenu zapísaných údajov o spoločnosti v obchodnom registri, na základe ktorého má dôjsť k zmene zápisu spoločníkov obchodnej spoločnosti v dôsledku prevodu obchodného podielu.

Povinnosť vyžiadať a priložiť súhlas správcu dane sa neuplatňuje v prípade prevodu obchodného podielu v rámci zrušenia spoločnosti bez likvidácie v dôsledku zániku účasti spoločníka v spoločnosti, v prípade ak spoločnosť nadobúda alebo

prevádza vlastný obchodný podiel a ani vo vzťahu k zahraničnej osobe, či už je prevodcom alebo nadobúdateľom väčšinového obchodného podielu. V prípade prevodu obchodného podielu pri zrušení spoločnosti bez likvidácie alebo v prípade prevodu vlastného obchodného podielu totiž ide o realizáciu zákonnej kontraktnej povinnosti, preto nemôže zákon viazať splnenie tejto povinnosti na súhlas správcu dane a zároveň tým zákonodarca dáva najavo, že záujem štátu na kontrole⁵ prevodov väčšinových podielov v súkromných obchodných spoločnostiach a udržiavaní prehľadu o zmenách v osobách spoločníkov, musí ustúpiť záujmu na ochrane práv minoritných spoločníkov resp. veriteľov kapitálových obchodných spoločností. Dokladovať súhlas správcu dane nemusí zahraničná osoba, keďže vo väčšine prípadov nebudú správcami dane tejto osoby slovenské daňové orgány resp. slovenské orgány finančnej správy.

V prípadoch, v ktorých zákon neukladá povinnosť predkladať súhlas správcu dane s prevodom obchodného podielu, teda napríklad aj v prípade prevodu menšinového obchodného podielu, je spoločnosť povinná predkladať k návrhu na zápis zmien do obchodného registra písomné vyhlásenie prevodcu a nadobúdateľa o tom, že nemá povinnosť predkladať súhlas správcu dane.

Otázne môže byť, či sa súhlas správcu dane vyžaduje aj pri prevode obchodného podielu v niektorých ďalších špecifických situáciách. Napríklad ak sa prevádza podnik, ktorého súčasťou je obchodný podiel, alebo ak ide o prevod obchodného podielu v rámci exekučného konania. Niektorí autori tvrdia, že pokiaľ by malo dôjsť k zmene majiteľa obchodného podielu v dôsledku prevodu podniku, ktorý zahŕňa tento obchodný podiel, či pri dražbe obchodného podielu v rámci exekúcie sa obmedzenia prevoditeľnosti obchodného podielu vyplývajúce zo spoločenskej zmluvy neuplatnia⁶.

Nie je tomu úplne tak, pretože v zmysle ustanovenia § 148 ods. 3 ObchZ, ak spoločenská zmluva nepripúšťa prevod obchodného podielu alebo ak sa na prevod obchodného podielu vyžaduje súhlas valného zhromaždenia, má doručenie exekučného príkazu spoločnosti na obchodný podiel spoločníka rovnaké účinky ako zrušenie jeho účasti v spoločnosti súdom. Ak by teda bol prevod obchodného podielu v spoločnosti vylúčený alebo viazaný na súhlas valného zhromaždenia, nebude možné viesť exekúciu na obchodný podiel jeho predajom na dražbe, ale účasť spoločníka v spoločnosti zanikne a jeho nárok na vyrovnací podiel bude

⁵ Podľa dôvodovej správy k zákonu č. 246/2012 Z. z. tieto zmeny vyvolali negatívne praktické skúsenosti finančných a daňových orgánov získané v rámci výkonu daňového dohľadu a kontroly spočívajúce v takom konaní spoločností s ručením obmedzeným, ktoré výrazným spôsobom sťažuje priebeh a ukončenie daňovej kontroly (<http://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=4033>). Podľa nášho názoru však problémy pri realizácii daňovej kontroly môžu spôsobovať skôr časté zmeny štatutárnych orgánov než spoločníkov, vzhľadom na to, že dochádza k zmenám osôb, ktoré sú zodpovedné za vedenie účtovníctva, podávanie daňových priznaní a ktoré by mali v mene spoločnosti komunikovať s finančnými a daňovými orgánmi.

⁶ BAŇACKÁ, L.: Prevoditeľnosť obchodného podielu, 1. časť, in: Bulletin slovenskej advokácie, 2009, č. 1-2, ročník XV, ISSN: 1335-1079, s. 19

v rozsahu, v ktorom kryje vymáhanú pohľadávku, vyplatený oprávnenému v exekučnom konaní. Iba ak neexistujú obmedzenia prevodu obchodného podielu, možno ho v rámci exekúcie previesť na inú osobu a výťažok z predaja na dražbe poukázať oprávnenému. Zákon však uvádza takéto riešenie len pokiaľ ide o obmedzenie prevoditeľnosti obchodného podielu potrebou súhlasu valného zhromaždenia alebo zmeny spoločenskej zmluvy, nie pokiaľ ide o potrebu súhlasu správcu dane.

Je otázne, či v prípade exekúcie na väčšinový obchodný podiel, bude potrebné postupovať analogicky podľa § 148 ods. 3 ObchZ, alebo sa jednoducho v takomto prípade súhlas správcu dane vyžadovať nebude. Vzhľadom na absenciu výslovne vyjadreného pravidla o výnimke z potreby požadovať súhlas správcu dane by sme sa prikláňali k takémuto riešeniu.

Rovnako tomu je, pokiaľ by išlo o prevod podniku. Ak účelom zavedenia tejto povinnosti do zákona bolo zabezpečenie prehľadnosti pre orgány finančnej kontroly o zmenách v personálnej štruktúre spoločností s ručením obmedzeným s výnimkou taxatívne uvedených prípadov, aj v tomto prípade bude potrebné pre účinné nadobudnutie obchodného podielu nadobúdateľom podniku, preukázať sa súhlasom správcu dane. V prípade, že správca dane súhlas neudelí, osoba kupujúca podnik nenadobudne obchodný podiel a bude sa môcť domáhať voči prevodcovi nárokov vyplývajúcich z väd podniku, prípadne s následkami podľa § 352 a nasl. ObchZ.

V zmysle § 54 zákona č. 563/2009 Z. z. o správe daní (daňový poriadok) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, správca dane, ktorým je daňový úrad alebo colný úrad, vydá súhlas s prevodom obchodného podielu, ak prevodca resp. nadobúdateľ nemá daňový nedoplatok alebo nedoplatok na cle, ako aj v prípade, ak síce nedoplatok má, ten však nepresahuje sumu 170 eur.

III. 2. Účinky prevodu väčšinového obchodného podielu

Odlíšny právny režim pri prevode obchodného podielu sa prejavuje aj v tom, že účinky prevodu väčšinového obchodného podielu nastávajú na rozdiel od prevodu menšinového podielu nastávajú až zápisom do obchodného registra, a to bez ohľadu na to, či sa vyžadoval súhlas správcu dane, alebo nie⁷.

Viazanie účinkov prevodu obchodného podielu až na zápis do obchodného registra nepovažujeme za ideálne riešenie. Podľa nášho názoru má opodstatnenie pôvodné zákonné pravidlo, ktoré sa už v súčasnosti môže uplatňovať len pokiaľ ide o prevod menšinového obchodného podielu, a v zmysle ktorého nastávajú účinky prevodu voči spoločnosti odo dňa doručenia zmluvy o prevode obchodného podielu spoločnosti, ak nenastanú až s neskoršou účinnosťou zmluvy, nie

⁷ BLAHA, M. in Patakyová, M. a kol.: Obchodný zákonník. Komentár. 4. vydanie. Bratislava, C. H. Beck, 2013, ISBN: 978-80-89603-12-1, s. 488

však skôr, ako valné zhromaždenie vysloví súhlas s prevodom obchodného podielu, ak podľa zákona alebo spoločenskej zmluvy sa súhlas valného zhromaždenia na prevod obchodného podielu vyžaduje. Následný zápis zmeny osôb spoločníkov v obchodnom registri má len deklaratórny význam⁸. Je dôležité, aby nadobúdateľ obchodného podielu nadobudol možnosť uplatňovať práva spoločníka ešte pred tým, než je prevod obchodného podielu zapísaný do obchodného registra, pretože inak by mohlo dochádzať k situáciám, keď konateľ nenavrhuje obchodnému registru vykonať zmenu zápisu v osobách spoločníkov, čím môže efektívne brániť tomu, aby nadobúdateľ mohol vykonávať svoje práva vo vzťahu k spoločnosti. Keďže by v takomto prípade ešte nadobúdateľ nemal postavenie spoločníka a nemohol vykonávať práva spoločníka, nemohol by ani bez súčinnosti iných spoločníkov dosiahnuť zvolanie valného zhromaždenia a odvolanie konateľa, ktorý porušuje svoju povinnosť podať návrh na zápis zmeny do obchodného registra. Tejto situácii by sa snád dalo predísť tým, že by valné zhromaždenie poverilo podaním návrhu na zápis do obchodného registra inú osobu (prípadne samotného nadobúdateľa), lenže takéto poverenie formálne nemožno stotožňovať s plnomocenstvom na zastúpenie spoločnosti pri podaní návrhu na zápis do obchodného registra (hoci my by sme sa k takémuto výkladu prikláňali) a v konkrétnom prípade ťažko vopred predpokladať, že konateľ si nesplní svoju zákonnú povinnosť v zmysle § 5 ods. 5 zákona č. 530/2003 Z. z. o obchodnom registri a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Okrem toho vidíme aj istú nekonzistentnosť zákona vo vymedzení účinkov prevodu väčšinového obchodného podielu v zmysle § 115 ods. 10 ObchZ. Uvedené ustanovenie by malo byť špeciálne ustanovenie voči § 115 ods. 4 ObchZ. Ustanovenie § 115 ods. 4 ObchZ však pojednáva výslovne o účinkoch prevodu obchodného podielu voči spoločnosti, ustanovenie § 115 ods. 10 ObchZ však už výslovne nespomína účinky voči spoločnosti, preto by mohli vzniknúť pochybnosti, či v zmysle § 115 ods. 10 nemajú nastať účinky prevodu väčšinovému obchodného podielu nastať až zápisom do obchodného registra vo všeobecnosti, teda aj vo vzťahu medzi samotnými účastníkmi zmluvy o prevode obchodného podielu. Ak má mať ustanovenie § 115 ods. 10 ObchZ predsa len byť špeciálnou normou voči norme vyjadrenej v § 115 ods. 4, potom by zápisom do obchodného registra mali nastávať účinky prevodu väčšinového obchodného podielu voči spoločnosti, nie aj medzi zmluvnými stranami. Účinky medzi zmluvnými stranami nastávajú už uzavretím zmluvy, ak sa zmluvné strany nedohodli na jej odložení alebo na podmienení⁹.

IV. Následky neudelenia súhlasu správcu dane

⁸ Tamtiež, s. 484

⁹ HUSÁR, J. in Suchoža, J. – Husár, J. a kol.: Obchodné právo. Bratislava: Iura edition 2009, ISBN: 978-80-8078-290-0, s. 460

Ako sme už uviedli vyššie, predpoklady udelenia súhlasu správcu dane s prevodom väčšinového obchodného podielu upravuje zákon č. 563/2009 Z. z. Predpoklady sú uvedené zreteľne, správca dane nemá možnosť využitia nejakej voľnej úvahy, či v konkrétnom prípade súhlas udelí alebo nie. Súhlas s prevodom neudelí, iba ak má prevodca či nadobúdatel nedoplatok na dani alebo cle aspoň vo výške 170,- eur.

Z právnej úpravy, ktorá vyžaduje preukázanie súhlasu správcu dane s prevodom obchodného podielu ako podmienku pre zápis zmeny spoločníkov v danej spoločnosti do obchodného registra, a zároveň viaže účinky prevodu obchodného podielu voči spoločnosti až na moment zápisu prevodu obchodného podielu, resp. zápisu zmien v osobách spoločníkov do obchodného registra, možno vyvodit', že pokiaľ správca dane súhlas neudelí, nenastanú účinky prevodu obchodného podielu voči obchodnej spoločnosti. Nadobúdatel nenadobudne práva spoločníka voči obchodnej spoločnosti, a spoločnosť bude svoje povinnosti naďalej plniť voči prevodcovi, vrátane napr. povinnosti vyplatiť podiel na zisku.

Ako sme však uvádzali vyššie, účinky zmluvy o prevode obchodného podielu medzi zmluvnými stranami nastávajú bez ohľadu na súhlas správcu dane a zápis do obchodného registra. Vyvstáva otázka, aký vplyv bude mať neudelenie súhlasu správcu dane s prevodom obchodného podielu na právny vzťah medzi prevodcom a nadobúdateľom.

IV. 1. Oprávnené neudelenie súhlasu správcu dane

V prípade, že správca dane neudelí súhlas, pretože bude oprávnené evidovať nedoplatok na dani alebo cle aspoň u jedného zo subjektov zmluvy o prevode obchodného podielu, nebude môcť prevodca splniť svoj záväzok zo zmluvy o prevode obchodného podielu.

Ak vychádzame z toho, že prevodca nesplnil svoju povinnosť, potom by mali nastúpiť právne následky spojené s porušením zmluvnej povinnosti, t. j. náhrada škody resp. povinnosť strpieť odstúpenie od zmluvy zo strany nadobúdateľa. Nadobúdatel však nemusí mať vždy záujem odstúpiť od zmluvy, a bude trvať na tom, aby nadobudol obchodný podiel, napríklad preto, že očakáva vysoký podiel na zisku. Podiel na zisku však bude spoločnosť vyplácať ešte prevodcovi, preto by si mohol nárokovať ušlý podiel na zisku v podobe nároku na náhradu škody.

Ak však vychádzame z toho, že prevodca nemohol splniť svoju povinnosť v dôsledku nezískania súhlasu správcu dane, nastávajú následky v zmysle § 352 a nasl. ObchZ o následnej nemožnosti plnenia, keďže dlžníkovi nebolo udelené úradné povolenie, ktoré právne predpisy vyžadujú, aby mohol splniť svoju povinnosť. V dôsledku nemožnosti plnenia zanikne záväzok prevodcu previesť obchodný podiel, vznikne mu povinnosť vrátiť plnenie, ktoré na základe zmluvy o prevode obchodného podielu dostal (t. j. odplatu za prevod obchodného podielu) a zároveň nahradiť škodu, ktorá tým vznikla nadobúdateľovi.

Vzniká otázka, v čom môže spočívať škoda, ktorá nadobúdateľovi vznikla, či jeho škoda zahŕňa prípadný ušlý zisk spočívajúci v nezískaní podielu na zisku, ktorý by ako spoločník bol býval získal. Pokiaľ by sme pripustili túto možnosť, určite by bolo potrebné od nároku na náhradu škody odrátať cenu za nadobudnutie obchodného podielu, ktorú nadobúdateľ zaplatil, a ktorá by sa mu mala v zmysle § 354 ObchZ vo väzbe na § 351 ObchZ vrátiť, otázne však je, dokedy by mu mal patriť tento ušlý zisk. Iste by nebolo spravodlivé, aby mal nárok na zaplatenie ušlého podielu na zisku počas celej doby trvania spoločnosti. Dosaňovanie zisku spoločnosti môže mať príčinu práve sčasti aj v tom, že napokon nedošlo k zmene v osobe spoločníka, resp., že úspech spoločnosti v podnikaní je dôsledkom okrem iného aj dobrým riadením spoločnosti, na ktorom sa podieľa pôvodný spoločník minimálne pri uplatňovaní svojho hlasovacieho práva na valnom zhromaždení. Naopak zmena spoločníka, by mohla vnieť v niektorých prípadoch aj určitú nedôveru voči spoločnosti do radov dodávateľov surovín či odberateľov výrobkov spoločnosti a pod. V niektorých prípadoch môže byť príčinná súvislosť medzi nenadobudnutím obchodného podielu a vznikom ušlého zisku takými okolnosťami zoslabená resp. spochybnená. Aj keď si uvedomujeme, že ušlý zisk je do istej miery hypotetickou kategóriou, domnievame sa, že hypotetickosť sa týka skôr výšky ušlého zisku, nie príčinnej súvislosti, ktorá by mala byť riadne preukázaná a mala by spočívať v bezprostrednej súvislosti medzi porušením povinnosti a vznikom škody. Predpoklad kauzálneho vzťahu nemožno skúmať len v rovine filozoficko-právnej ale hlavne vždy v súvislosti s konkrétnymi okolnosťami jednotlivého prípadu¹⁰.

Tieto následky podľa nášho názoru nenastanú v prípade, ak správca dane neudelí súhlas s prevodom z dôvodu, že nedoplatok na dani alebo cle bude mať nadobúdateľ obchodného podielu. Aj v tomto prípade by záväzok prevodcu zanikol v dôsledku nemožnosti plnenia, ale nevznikla by mu povinnosť nahradiť škodu nadobúdateľovi, vzhľadom na existenciu okolnosti vylučujúcej zodpovednosť prevodcu v zmysle § 353 ObchZ, ktorá by spočívala práve v skutočnosti, že prevod nebolo možné realizovať kvôli nedoplatku na strane nadobúdateľa.

Naopak, ak vychádzame z toho, že zmluva o prevode obchodného podielu zakladá minimálne implicitne aj záväzok nadobúdateľa „prevziať“ obchodný podiel, mohli by sme hovoriť o zodpovednosti nadobúdateľa za škodu spôsobenú prevodcov v dôsledku porušenia povinnosti prevziať obchodný podiel, resp. poskytnúť plnú súčinnosť k tomu, aby prevodca mohol riadne splniť svoju povinnosť previesť obchodný podiel.

Vzhľadom na princíp objektívnej zodpovednosti za škodu v obchodnom práve, bude podľa nášho názoru bez významu, či zmluvné strany mali vedomosť o existencii ich nedoplatku na daniach alebo na cle. Absencia vedomosti o existencii

¹⁰ BEJČEK, J. in Bejček, J. – Eliáš, K. – Raban, P. a kol.: Kurs obchodního práva. Obchodní závazky. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, ISBN: 978-80-7179-781-4, s. 108

nedoplatku nemôže byť podľa nášho názoru ani okolnosťou vylučujúcou zodpovednosť zmluvnej strany, keďže každý subjekt by mal poznať svoje záväzky a ide o okolnosť ľahko a rýchlo zistiteľnú pre každý daňový subjekt.

Iná situácia nastáva v prípade, že správca dane súhlas neudelí z dôvodu, že eviduje voči niektorej zmluvnej strane nedoplatok na dani alebo cle, ktorý nie je opodstatnený.

IV. 2. Neoprávnené neudelenie súhlasu správcu dane

V praxi môžu veľmi ľahko nastať situácie, keď správca dane neudelí súhlas s prevodom obchodného podielu z dôvodu, že bude evidovať splatnú pohľadávku na dani alebo cle voči niektorej zmluvnej strane, pričom táto pohľadávka nebude odôvodnená.

Pokiaľ by správca dane vyruboval daň alebo clo rozhodnutím, môže sa daňový subjekt brániť v odvolacom konaní resp. následne nechať rozhodnutie správcu dane preskúmať súdom v rámci správneho súdnictva.

Pokiaľ by k vydaniu vyrubovacieho rozhodnutia ešte nedošlo, mohol by daňový subjekt využiť hádam len podanie určovacej žaloby na všeobecný súd, ktorou by žiadal určiť, že nemá nedoplatok na dani alebo cle, prípadne žalobou o nahradenie prejavu vôle žiadať súd, aby nahradil prejav vôle správcu dane udeliť súhlas s prevodom obchodného podielu.

Tak či onak, vo všetkých vyššie uvedených prípadoch je potrebné rátať s tým, že súdne konanie ako aj prípadne tomuto konaniu predchádzajúce daňové konanie môže trvať niekoľko rokov. Iniciovanie takýchto konaní však podľa nášho názoru nemá odkladný účinok vo vzťahu k rozhodnutiu správcu dane o neudelení súhlasu s prevodom obchodného podielu, preto bez ohľadu na výsledok súdnych konaní nastávajú účinky, ktoré sme rozoberali v stati IV. 1.

Pokiaľ by v konečnom dôsledku účastník zmluvy o prevode obchodného podielu uspel, a dosiahol právoplatné zrušenie rozhodnutia správcu danej o vyrubení dane alebo rozhodnutie o určení, že nemá nedoplatok na dani alebo cle, či dokonca nahradenie prejavu vôle správcu dane, vznikol by mu v zmysle zákona č. 514/2003 Z. z. nárok na náhradu škody voči štátu spôsobenú nezákonným rozhodnutím správcu dane o vyrubení dane alebo nesprávnym úradným postupom, ak súhlas neudelil, hoci neboli splnené predpoklady na neudelenie súhlasu, keďže neexistoval nedoplatok účastníka zmluvy na dani alebo cle.

Záver

Zavedenie potreby súhlasu správcu dane s prevodom väčšinového podielu v spoločnosti s ručením obmedzeným vnímame v súvislosti s vyššie načrtnutými problémami ako necitlivý zásah zákonodarcu do relatívne konzistentnej právnej úpravy spoločnosti s ručením obmedzeným, ktorý bol vedený úplne iným zámerom než je skvalitnenie právnej úpravy obchodných spoločností, a ktorého efektívnosť ostáva otáznou.

Samotné zavedenie dvojakého právneho režimu pre prevod obchodného podielu nepovažujeme za vhodné riešenie, najmä pokiaľ ide o zmenu účinkov zápisu prevodu obchodného podielu do obchodného registra, čo môže v praxi podľa nášho názoru spôsobovať problémy.

Viazanie prevodu na súhlas správcu dane môže mať rovnako za následok vznik praktických problémov, pretože situáciu môžu skomplikovať prípadné spory medzi daňovými subjektami, ktoré sú prevodcom alebo nadobúdateľom obchodného podielu a správcom dane o existencii nedoplatku na dani alebo cle.

Neudelenie súhlasu správcu dane s prevodom obchodného podielu sa dotýka aj majetkových práv prevodcu a nadobúdateľa obchodného podielu s nejasnými právnymi následkami. Následkom môže byť vznik kompenzačných nárokov medzi zmluvnými stranami, prípadne kompenzačných nárokov voči štátu nejasného rozsahu.

Uvedené nás utvrdzuje v názore, že spôsob akým zákonodarca zasiahol do vzťahov vnútri obchodných spoločností novelou Obchodného zákonníka vykonanou zákonom č. 246/2012 Z. z. nebol najšťastnejší ani systematicky premyslený.

Svolaání valné hromady akciové společnosti po rekodifikaci českého obchodního práva

Doc. JUDr. Tomáš Dvořák, Ph.D.

Katedra obchodního práva a Katedra občanského práva

Fakulta právnická Západočeské univerzity v Plzni

I. Úvodem

Problematika valné hromady akciové společnosti se již v minulosti dočkala nemalé pozornosti, a to jak ze strany právní praxe, tak i ze strany právní doktríny. I když ze známých důvodů byla dominantní pozornost věnována problematice právní povahy a neplatnosti a nicotnosti usnesení valné hromady, avšak ani otázky jejího svolání nebyly opomenuty.¹ Rekodifikace českého obchodního práva však přinesla i do této oblasti nikoliv bezvýznamné změny.

Valná hromada není orgánem permanentně fungujícím; jde o orgán svolávaný vždy na jednotlivá zasedání. Zákonná dikce je tu i jinde zmatečně formulována, když ne vždy rozeznává, kdy jde o valnou hromadu jakožto nejvyšší orgán společnosti a kdy o její (jednotlivá) zasedání.

V zájmu ochrany práv a povinností primárně akcionářů, avšak také dalších osob, v jejichž zájmu je dosažení (alespoň) nezbytné míry právní jistoty (a stability) v právních vztazích, stanoví zákon poměrně přísně formalizovaná pravidla pro jednak vlastní svolání valné hromady, jednak pro samotný průběh zasedání.

Praxe často označuje jednotlivá zasedání valné hromady² určitými přívlastky. Tato praxe je obvyklá, a ačkoli toto rozlišování nemá žádný právně relevantní význam, není důvodu se mu bránit.

Zasedání valné hromady, které se koná pravidelně ve lhůtách stanovených zákonem a stanovami, se často označuje jako řádné zasedání valné hromady.³ Zasedání valné hromady svolávané mimo tyto lhůty se označuje jako mimořádné zasedání valné hromady. Jiného rozdílu mezi těmito druhy zasedání valné hromady není; samo rozlišování na řádné a mimořádné zasedání valné hromady je toliko stylistické.

¹ Například Čech, P. Svolaání valné hromady. Právní rádce, 2008, č. 10, s. 4 a násl.; Dvořák, T. Svolaání valné hromady akciové společnosti. Obchodní právo, 2000, č. 3, s. 6 a násl.; Závodský, M. V čem (ne)chybují organizátoři valných hromad z pohledu české judikatury. Právo pro podnikání a zaměstnání, 2007, č. 7-8, s. 2 a násl.

² Korporační zákon (stejně jako již zrušený obchodní zákoník) a také podnikatelská praxe stylisticky rozlišují řádnou, mimořádnou a náhradní valnou hromadu. To je nesprávné, neboť se tím implikuje názor, že se jedná o tři různé orgány, což není pravda.

³ Zasedání valné hromady, na kterém se schvaluje řádná účetní závěrka, se označuje jako výroční zasedání valné hromady.

Porušení předpisů o svolání valné hromady může (nikoliv nutně musí) mít za následek neplatnost všech usnesení na tomto zasedání přijatých, ledaže je tu některý z důvodů pro nevyslovení jejich neplatnosti.⁴

Nepřehlédnutelnou v daném kontextu je ta skutečnost, že právní úprava svolání valné hromady je (již od novely někdejšího obchodního zákoníku provedené s účinností od 1. 12. 2009 zákonem č. 420/2009 Sb.) koncipována velmi rigidně, a to se zřetelem k potřebám právě těch společností, jejichž účastnické cenné papíry jsou přijaty k obchodování na evropském regulovaném trhu. Legislativce do zákona důsledně promítl požadavky plynoucí ze směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2007/36/ES ze dne 11. 7. 2007, o výkonu některých práv akcionářů ve společnostech s kótovanými akciemi, v konsolidovaném znění, aniž by ovšem zohlednil, že naprostá většina společností působících v ČR své účastnické cenné papíry k obchodování na evropském regulovaném trhu přijaty nemá. I tyto společnosti jsou však dosti rigidní evropské úpravě podrobeny, což je dosti absurdní a prakticky neúčelné. Veškerou odpovědnost za tento stav má ovšem výhradně český zákonodárce; z práva EU nic takového neplyne.⁵

II. Osoby a orgány společnosti oprávněné ke svolání valné hromady

II.1 Základní otázky

Valnou hromadu svolává vždy společnost, o jejíž orgán jde, a to svým vlastním jménem. Svolání valné hromady je vždy projevem vůle (= právním jednáním) společnosti vůči jejím akcionářům (= členům valné hromady).⁶ Svolavatel zde – bez zřetele k tomu, o koho se *in concreto* jedná – vystupuje jako zákonný zástupce společnosti, který zde nejedná svým jménem, nýbrž za společnost.⁷

O svolání valné hromady však nemůže rozhodnout kdokoli; toto právo mají jen:

1. některé orgány společnosti, a
2. některé další osoby.

Smysl tohoto omezení je zřejmý. Nelze totiž již z pouhé logiky věci akceptovat, aby si kdokoli mohl libovolně svolávat valnou hromadu. Právo svolat valnou

⁴ Jak plyne z odůvodnění adm. rozh. Bohuslav 9 942 (z r. 1932), účelem předpisů o svolání valné hromady je umožnit všem akcionářům výkon jejich práva účastnit se zasedání valné hromady, nicméně pokud bylo usnesení valné hromady přijato jednomyslně za účasti všech akcionářů, pak z porušení předpisů o způsobu svolávání valné hromady nemůže vzejít žádnému z nich újma a usnesení je tedy platné.

⁵ Zde se opět potvrzuje teze L. Tichého o manických a fobických tendencích zákonodárce při implementaci práva EU do právního řádu ČR. Viz Tichý, L. Mánie a fobie při aproximaci práva – Gerloch, A. (ed.) a kol. Teoretické problémy práva na prahu 21. století. Pocta k 75. narozeninám prof. JUDr. Jiřího Boguszaka, DrSc. Praha: Karolinum, 2002, s. 167 a násl.

⁶ Shodně Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 1. díl. 4. vydání. Praha: ASPI Publishing, 2004, s. 236.

⁷ Shodně Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 2. díl. 2. vydání. Praha: Linde, 1998, s. 487.

hromadu nemohou stanovy přiznat nikomu jinému, neboť to zjevně kogentní zákon nedovoluje.⁸

II.2 Orgány společnosti oprávněné ke svolání valné hromady

II.2.1 Statutární orgán nebo jeho člen

II.2.1.1 Obecně

Vždy je ke svolání valné hromady oprávněn statutární orgán (§ 402 odst. 1 korp. z. ⁹). Ten je také v naprosté většině případů jejím svolavatelem, neboť je to nejen jeho právo, ale i povinnost úzce související s jeho povinností zajišťovat veškerou správu záležitostí společnosti. I když svolání valné hromady není běžným každodenním aktem řízení společnosti, do správy záležitostí společnosti nepochybně spadá.

Pokud má společnost monokratický statutární orgán, pak žádné problémy nevznikají.

Jestliže však rozhoduje o svolání valné hromady kolektivní statutární orgán, pak přijetí rozhodnutí o svolání valné hromady náleží do obchodního vedení společnosti, neboť zde nejde o správu záležitostí společnosti, která je vyhrazena statutárnímu orgánu, a proto je zde vždy třeba většinového rozhodnutí kolektivního statutárního orgánu.

Jestliže zákon vyžaduje svolání valné hromady a statutární orgán valnou hromadu bez zbytečného odkladu nesvolá nebo kolektivní statutární orgán není dlouhodobě¹⁰ schopen se usnášet, může valnou hromadu svolat i kterýkoliv člen statutárního orgánu (§ 402 odst. 2 korp. z.).

Jestliže svolá valnou hromadu některý z členů kolektivního statutárního orgánu v rozporu se zákonem sám, nutně vzniká otázka, zda jsou usnesení takto svolané valné hromady vůbec platná. Paušální závěr tu sice není na místě, lze se však důvodně domnívat, že zpravidla nebude možno jen z tohoto důvodu považovat přijatá usnesení za neplatná, a to proto, že toto porušení zákona zpravidla není svojí podstatou závažné, popř. by vyslovením neplatnosti došlo k zásahu do práv třetích osob nabytých v dobré víře (§ 428 odst. 1 korp. z. ve spojení s § 260 obč. z.¹¹).¹²

⁸ Například polská právní úprava výslovně dovoluje, že stanovy polské s. z. o. o. mohou přiznat právo svolat valnou hromadu i třetím osobám, a to i osobám vůbec stojícím mimo strukturu s. z. o. o. (čl. 235 § 3 KSH). Srovnej k tomu *Kidyba, A.* Prawo handlowe. 9. wydanie. Warszawa: C. H. Beck, 2008, s. 420-421.

⁹ Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích).

¹⁰ V zájmu ochrany legitimních práv společnosti i jejích akcionářů je třeba kritérium dlouhodobosti vykládat maximálně restriktivně; za dlouhodobý je třeba pokládat stav, který trvá déle než 1 měsíc.

¹¹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹² Shodně *I. Štenglová in Dědič, Štenglová, I., Čech, P., Kríž, R., Štenglová, I.* Akciové společnosti. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 431.

Otázkou je, zda je zde použitelný právní závěr, podle něhož za situace, kdy společnost nemá obsazený statutární orgán, neboť všem jeho členům zanikla funkce, má bývalý statutární orgán nebo i jen některý z jeho bývalých členů právo svolat valnou hromadu vždy (i bez ohledu na to, zda o její svolání požádal kvalifikovaný akcionář či nikoliv).¹³ V takovém případě tu spíše platí, že kvalifikovaný akcionář je oprávněn požádat soud, aby jej zmocnil ke svolání valné hromady postupem podle § 368 odst. 1 korp. z. Jiný než kvalifikovaný akcionář valnou hromadu sám svolat nemůže, může však o její svolání požádat dozorčí radu, popř. jednotlivého člena dozorčí rady postupem podle § 404 korp. z., popř. může učinit podnět kvalifikovanému akcionáři. Vzhledem k tomu lze soudit, že bývalý statutární orgán, resp. bývalí členové statutárního orgánu ke svolání valné hromady nejsou oprávněni.

II.2.1.2 Lhůty pro svolání

Statutární orgán je povinen svolat valnou hromadu bez zbytečného odkladu po doručení žádosti kvalifikovaného akcionáře o její svolání (§ 366 korp. z.).

Statutární orgán je povinen svolat valnou hromadu, na jejímž zasedání má být schválen nucený přechod účastnických cenných papírů na hlavního akcionáře, do 30 dnů ode dne doručení žádosti hlavního akcionáře (§ 377 odst. 1 korp. z.).

Statutární orgán je povinen svolat valnou hromadu bez zbytečného odkladu po doručení žádosti oferenta, pokud jsou splněny podmínky podle § 32 nab. př.¹⁴ (§ 32 odst. 4 nab. př.).

II.2.2 Dozorčí rada nebo její člen

Valnou hromadu dualistické společnosti může a musí svolat dozorčí rada, ovšem pouze tehdy, pokud (§ 404 korp. z.):

1. společnost nemá obsazené představenstvo,
2. představenstvo dlouhodobě neplní své povinnosti a valnou hromadu nesvolá ani žádný jeho člen, nebo
3. to vyžadují zájmy společnosti. Co je zájmem společnosti, je třeba posuzovat vždy *in concreto*. Může jím být např. situace, kdy se členové představenstva dostali do takových osobních kontroverzí, že nejsou spolu schopni vůbec komunikovat, a tudíž ani společnost řídit, v důsledku čehož hrozí společnosti (nikoliv bezvýznamná) újma. Zájmy společnosti ovšem nejsou totéž co zájmy jednoho

¹³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 8. 2006 sp. zn. 29 Odo 1023/2005, ASPI JUD37623CZ.

¹⁴ Zákon č. 104/2008 Sb., o nabídkách převzetí, ve znění pozdějších předpisů.

nebo více členů dozorčí rady, kvalifikovaného akcionáře nebo jiných akcionářů.¹⁵ Pokud není hledisko zájmu společnosti naplněno, dozorčí rada valnou hromadu svolat nesmí.¹⁶

Jestliže valnou hromadu svolá dozorčí rada, je povinna zároveň navrhnout valné hromadě potřebná opatření.

I při rozhodování o svolání valné hromady je dozorčí rada povinna postupovat s péčí řádného hospodáře. Není proto přípustné svolání valné hromady bez jakéhokoliv důvodu nebo z důvodů malicherných.

Pokud by byla valná hromada svolána, ačkoliv se na jejím svolání dozorčí rada řádně neusnesla, záleží na povaze a okolnostech konkrétního případu. Jestliže svolá valnou hromadu např. jen jediný člen dozorčí rady při nečinnosti ostatních členů dozorčí rady, ačkoliv je zjevné, že všechna místa v představenstvu jsou neobsazena, většina členů dozorčí rady nejeví o věc žádný zájem a společnosti hrozí závažná újma, je zde namísto aplikace § 260 odst. 1 obč. z., neboť procedurálně vadné svolání valné hromady mělo za cíl zamezit hrozící újmě společnosti, což by byl následek podstatně závažnější než právě ono vadné svolání valné hromady, jehož cílem bylo hrozící újmě zamezit.

Pokud dozorčí rada (např. pro svoji nefunkčnost) valnou hromadu v rozporu se zákonem nesvolá, může ji svolat kterýkoliv člen dozorčí rady.

II.2.3 Správní rada nebo její člen

Valnou hromadu může a musí svolat správní rada nebo její kterýkoliv člen; předpisy o svolání valné hromady dozorčí radou nebo jejím členem se zde použijí obdobně (§ 456 odst. 2 ve spojení s § 404 korp. z.).

II.2.4 Likvidátor

Není shody o tom, zda může valnou hromadu svolat i likvidátor.

Logika věci svědčí kladné odpovědi, i když likvidátor může svolat valnou hromadu pouze v mezích své působnosti limitované výhradně k dosažení účelu likvidace. Zejména je likvidátor oprávněn svolat valnou hromadu k projednání konečné zprávy o průběhu likvidace, návrhu na rozdělení likvidačního zůstatku a konečné účetní závěrky, protože jinak by nemohl splnit svoji zákonnou povinnost předložit tyto dokumenty k projednání podle § 94 odst. 1 korp. z., a byl by

¹⁵ Shodně *Eliáš, K.* Akciová společnost. Systematický výklad obecného akciového práva se zřetelem k jeho reformě. Praha: Linde, 2000, s. 192. Srovnej analogicky závěr civ. rozh. Vážný 9 887 (z r. 1930).

¹⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 2. 2009 sp. zn. 29 Cdo 4223/2007, ASPI JUD147114CZ.

odkázán na součinnost se statutárním orgánem, což by při jejím neposkytnutí vytvářelo neřešitelnou situaci.¹⁷

Sporným se v daném kontextu jeví, zda může likvidátor valnou hromadu svolat poté, co byl na majetek likvidované společnosti prohlášen konkurs. Podle § 210 odst. 2 ins. z. vykonává likvidátor svoji působnost pouze v rozsahu, v němž nepřešla na insolvenčního nebo předběžného správce; likvidace se po dobu trvání konkursu přerušuje (§ 245 odst. 2 ins. z.). Proto likvidátor po dobu trvání konkursu valnou hromadu svolat nemůže, neboť jeho oprávnění je limitováno toliko na jednání spojená s likvidací, ta je však prohlášením konkursu přerušena, a tudíž likvidátor nemůže mít relevantní důvod pro svolání valné hromady.¹⁸

II.3 Kvalifikovaný akcionář

II.3.1 Obecně

Kvalifikovaný akcionář¹⁹ může požádat statutární orgán, aby svolal k projednání jím navržených záležitostí valnou hromadu v zákonné lhůtě. V žádosti je kvalifikovaný akcionář povinen uvést příslušné návrhy usnesení k navrženým záležitostem nebo potřebná odůvodnění. Úprava je obsažena v §§ 366–367 korp. z.

Statutární orgán je vždy povinen vyhovět žádosti kvalifikovaného akcionáře o svolání valné hromady, a to bez zbytečného odkladu po doručení žádosti; z toho ovšem existují dílčí výjimky. Statutární orgán není povinen svolat na žádost kvalifikovaného akcionáře valnou hromadu v následujících případech:

1. žádost je zjevně šikanózní povahy nebo jde o zjevné zneužití práva,
2. pokud je požadováno projednání záležitosti již dříve projednané; to neplatí, pokud k opakovanému projednání existuje legitimní ospravedlnitelný závažný důvod nebo byla vyslovena neplatnost usnesení přijatého na předchozím zasedání valné hromady o této otázce nebo rejstříkový soud zamítl návrh na zápis skutečností vyplývajících z usnesení této valné hromady do obchodního rejstříku, nebo

¹⁷ Shodně *Eliáš, K.* Společnost s ručením omezeným. Praha: Prospektrum, 1997, s. 135; a *Eliáš, K.* Akciová společnost. Systematický výklad obecného akciového práva se zřetelem k jeho reformě. Praha: Linde, 2000, s. 206. Názor, že tato otázka je sporná, že však spíše likvidátor valnou hromadu svolat nemůže, zastávají *Dědič, J., Kunešová-Skállová, J.* Společnost s ručením omezeným z právního a účetního pohledu. Praha: Polygon, 1999, s. 380.

¹⁸ Opačně *Eliáš, K.* Společnost s ručením omezeným. Praha: Prospektrum, 1997, s. 135-136.

¹⁹ Kvalifikovaným akcionářem je jeden akcionář samostatně nebo dva nebo více akcionářů společně, a to ve společnosti, jejíž základní kapitál je (§ 365 korp. z.):

- a) 100 000 000 Kč nebo nižší – který vlastní akcie, jejichž souhrnná jmenovitá nebo účetní hodnota dosáhne alespoň 5 % základního kapitálu,
- b) vyšší než 100 000 000 Kč, avšak nižší než 500 000 000 Kč – který vlastní akcie, jejichž souhrnná jmenovitá nebo účetní hodnota dosáhne alespoň 3 % základního kapitálu,
- c) 500 000 000 Kč nebo vyšší – který vlastní akcie, jejichž souhrnná jmenovitá nebo účetní hodnota dosáhne alespoň 1 % základního kapitálu.

3. kvalifikovaný akcionář se domáhá projednání záležitostí, které do působnosti valné hromady ani ze zákona ani ze stanov vůbec nepatří.²⁰

Statutární orgán je povinen na žádost kvalifikovaného akcionáře, která splňuje zákonné podmínky, svolat valnou hromadu tak, aby valná hromada zasedala nejpozději:

a) do 50 dnů ode dne, kdy byla společnosti doručena žádost o svolání, pokud jde o společnost, jejíž účastnické cenné papíry byly přijaty k obchodování na evropském regulovaném trhu, nebo

b) do 40 dnů ode dne, kdy byla společnosti doručena žádost o svolání, pokud jde o společnost, jejíž účastnické cenné papíry nebyly přijaty k obchodování na evropském regulovaném trhu.

Jestliže je valná hromada svolána na žádost kvalifikovaného akcionáře, nesmí statutární orgán nikdy jím navržený program zasedání měnit. To, zda je požadavek kvalifikovaného akcionáře racionální či nikoliv, je tu bez významu.

Může se stát, že ve společnosti budou dva nebo více kvalifikovaných akcionářů, kteří budou uplatňovat nezávisle na sobě (nebo i proti sobě) různé návrhy. Ve všech těchto případech však platí, že valná hromada vždy musí být svolána na žádost kteréhokoli kvalifikovaného akcionáře.

Jestliže je v takovém případě (v zájmu ekonomie věci a nutného snížení transakčních nákladů) svolána valná hromada toliko na jediné zasedání, kde se mají projednat všechny požadované otázky najednou, musí mít všichni žadatelé, jejichž žádostí se takový postup týká, možnost se k tomuto spojení vyjádřit. Při takovém postupu nelze vyloučit, že by nevhodným spojením navrhovaných programů mohlo dojít ke zmaření či ohrožení projednání některých bodů navrženého programu, a tím i ke zmaření účelu sledovaného zákonem. To neznamená, že by nesouhlas některého ze žadatelů s projednáním jím požadovaných otázek na jediném zasedání měl vždy za následek neplatnost usnesení valné hromady k těm otázkám, k jejichž začlenění do programu žadatel nedal souhlas. Zda takový následek nastane, bude vždy nutno posoudit podle konkrétních okolností případu, zejména ve vazbě na důvody, pro které žadatel souhlas odepřel.²¹

I když bude valná hromada řádně a včas svolána, nemusí toto vést k zamýšlenému výsledku, neboť ostatní akcionáři se nemusí dostavit, a valná hromada bude tudíž neusnášeníschopná, nebo sice usnášeníschopná bude, ostatní akcionáři však požadavkům a návrhům kvalifikovaného akcionáře nevyhoví; výjimkou by byl nutně stav, pokud by kvalifikovaný akcionář měl sám dostatek hlasů pro zajištění usnášeníschopnosti valné hromady a pro schválení jím předkládaných návrhů vyžadovaných zákonem a stanovami.

²⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 2. 2005 sp. zn. 29 Odo 407/2004, Soudní judikatura, 2005, č. 5, s. 369 a násl.

²¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 12. 2007 sp. zn. 29 Odo 524/2006, Soudní judikatura, 2009, č. 9, s. 716 a násl.

II.3.2 Soudní zmocnění ke svolání valné hromady

Jestliže statutární orgán nesvolá valnou hromadu na základě řádné žádosti kvalifikovaného akcionáře, má kvalifikovaný akcionář dvě možnosti dalšího postupu. Prvá možnost je s tímto stavem věci se smířit. Druhá možnost je podat návrh k soudu, aby soud zmocnil kvalifikovaného akcionáře (§ 368 odst. 1 korp. z.):

1. ke svolání valné hromady, a
2. současně jej zmocní ke všem jednáním za společnost, která se svoláním a průběhem valné hromady souvisí. Úprava je to velmi významná, nikoliv však zcela bezproblémová, neboť není zřejmé, která jednání pod tento zákonný výměr náleží. Z logiky věci však lze usuzovat, že jde zejména o vlastní svolání valné hromady, zajištění potřebných prostor pro její zasedání, zajištění účasti notáře, jestliže zákon nebo stanovy vyžadují pořízení notářského zápisu o rozhodnutí orgánu právnické osoby apod.²²

Pokud tak soud uzná za vhodné, může (i bez návrhu) v rozhodnutí určit předsedu valné hromady.

Soud je povinen před rozhodnutím přezkoumat, zda je navrhovatel oprávněn k podání takového návrhu, zda byla žádost o svolání valné hromady statutárním orgánem řádně doručena a zda statutární orgán v zákonné lhůtě žádosti vyhověl či nikoliv. V rámci tohoto řízení nemůže soud zkoumat jiné než výše uvedené skutečnosti.²³

Jestliže po uplynutí zákonné lhůty podle § 367 odst. 1 korp. z. zasedala valná hromada s programem požadovaným kvalifikovaným akcionářem, nemůže soud zmocnit kvalifikovaného akcionáře ke svolání valné hromady; to neplatí, jestliže bylo usnesení takové valné hromady úspěšně napadeno návrhem na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady nebo jestliže rejstříkový soud zamítl návrh na zápis skutečností vyplývajících z usnesení této valné hromady do obchodního rejstříku.²⁴

Pokud se kvalifikovaný akcionář u soudu domáhá zmocnění ke svolání valné hromady proto, že valná hromada s programem zasedání obsahujícím záležitosti navržené tímto kvalifikovaným akcionářem byla bez jeho souhlasu doplněna o další body, může jej soud zmocnit ke svolání valné hromady s jím navrhovaným programem zasedání jen tehdy, pokud byla vyslovena neplatnost usnesení předchozí valné hromady o těchto otázkách, nebo jestliže rejstříkový soud

²² I. Štenglová in Štenglová, I., Havel, B., Cíleček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 559.

²³ V rámci tohoto řízení nelze posuzovat např. to, zda bylo řádně svoláno jiné zasedání valné hromady. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 6. 2002 sp. zn. 29 Odo 694/2001, Soudní rozhledy, 2003, č. 4, s. 122 a násl.

²⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 4. 2010 sp. zn. 32 Cdo 2717/99, Soudní judikatura, 2001, č. 4, s. 193 a násl.

zamítl návrh na zápis skutečností, vyplývajících z usnesení této valné hromady, do obchodního rejstříku.²⁵

Jestliže kvalifikovaný akcionář v průběhu řízení o jeho zmocnění ke svolání valné hromady přestane splňovat podmínku stanovenou v § 366 korp. z., ztrácí aktivní legitimaci v tomto sporu (civ. R 72/2001).

Řízení podle § 368 odst. 1 korp. z. se nepřerušuje ani prohlášením konkursu na majetek společnosti, o svolání jejíž valné hromady zde jde, neboť nejde o řízení o nárocích týkajících se majetku spadajícího do majetkové podstaty.²⁶

Svolání valné hromady neoprávněnou osobou zpravidla představuje důvod pro vyslovení neplatnosti usnesení přijatých danou valnou hromadou. Taková situace by mohla nastat např. v případě, pokud svolal valnou hromadu kvalifikovaný akcionář, který soudem k jejímu svolání nikdy zmocněn nebyl, popř. rozhodnutí soudu o jeho zmocnění nenabývalo právní moci (nestalo se vykonatelným). Jestliže je však soudní rozhodnutí o zmocnění akcionáře ke svolání valné hromady podle § 368 odst. 1 korp. z. zrušeno dovolacím soudem (až) po svolání a zasedání této valné hromady, pak byla valná hromada řádně svolána; skutečnost, že rozhodnutí odvolacího soudu v řízení o zmocnění akcionáře ke svolání valné hromady bylo po svolání a zasedání této valné hromady dovolacím soudem zrušeno, nemůže na uvedeném závěru dodatečně nic změnit.²⁷

II.4 Společné výklady

Skutečnost, že je společnost v likvidaci nebo že bylo vůči ní zahájeno insolvenční řízení nebo již rozhodnuto o jejím úpadku, nesuspenduje ani práva, ani povinnosti osob oprávněných svolat valnou hromadu, resp. požadovat její svolání.

To plyne ze skutečnosti, že ze žádného zákonného ustanovení takové omezení nebo příkaz neplyne. Naopak zde platí, že pokud osoba nebo orgán povinný ke svolání valné hromady svoji povinnost poruší, může tak (dobrovolně) učinit jiný svolavatel, který tuto povinnost nemá; tím ovšem ani povinnost k náhradě újmy svolavatele, který svoji povinnost svolat valnou hromadu porušil, nezaniká.

Kogentní dikce zákona zjevně vylučuje, aby valnou hromadu mohl svolat i někdo jiný, zákonem neurčený.

III. Důvody a doby svolání valné hromady

III.1 Obligatorní svolání valné hromady

III.1.1 Obecně

²⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 1. 2008 sp. zn. 29 Odo 1205/2006, Soudní judikatura, 2008, č. 9, s. 722 a násl.

²⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 6. 2002 sp. zn. 29 Odo 694/2001, Soudní rozhledy, 2003, č. 4, s. 122 a násl.

²⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 9. 2014 sp. zn. 29 Cdo 2544/2014, Právní rozhledy, 2015, č. 1, s. 36 a násl.

III.1.1.1 Obligatorní svolání valné hromady statutárním orgánem nebo jeho členem

Valná hromada musí být statutárním orgánem nebo jeho členem svolána:

1. v dobách stanovených zákonem nebo stanovami, vždy však alespoň jedenkrát za každé účetní období; zasedání valné hromady, na kterém má být schválena účetní závěrka, se musí konat nejpozději do šesti měsíců od skončení účetního období, za které je řádná účetní závěrka sestavena (§ 403 odst. 1 korp. z.),²⁸
2. bez zbytečného odkladu poté, co statutární orgán (nebo kterýkoliv jeho člen) zjistí, že celková neuhrazená ztráta společnosti na základě účetní závěrky dosáhla takové výše, že při jejím uhrazení z disponibilních zdrojů společnosti by neuhrazená ztráta dosáhla poloviny základního kapitálu nebo to lze s ohledem na všechny okolnosti očekávat, nebo z jiného vážného důvodu; statutární orgán je povinen navrhnout valné hromadě zrušení společnosti nebo přijetí jiného vhodného opatření (§ 403 odst. 2 korp. z.),²⁹
3. v době podle § 367 odst. 1 korp. z., pokud o svolání valné hromady požádal kvalifikovaný akcionář,
4. na žádost hlavního akcionáře za účelem schválení nuceného přechodu účastnických cenných papírů na hlavního akcionáře (§ 375 korp. z.),
5. do dvou měsíců poté, co zanikla funkce člena představenstva, za účelem volby nového člena představenstva (§ 443 korp. z.),
6. do dvou měsíců poté, co zanikla funkce člena dozorčí rady, za účelem volby nového člena dozorčí rady; to neplatí, pokud nejde o člena dozorčí rady voleného valnou hromadou (§ 453 odst. 1 korp. z.),
7. do dvou měsíců poté, co zanikla funkce člena správní rady, za účelem volby nového člena správní rady; to neplatí, pokud nejde o člena správní rady voleného valnou hromadou (§ 456 odst. 1 ve spojení s § 453 odst. 1 korp. z.),
8. bez zbytečného odkladu poté, co zanikla funkce likvidátora, za účelem volby nového likvidátora (§ 189 odst. 1 obč. z.); to neplatí, pokud není v působnosti valné hromady volba a odvolání likvidátora,
9. bez zbytečného odkladu, poté, co byly splněny zákonem stanovené předpoklady, k přijetí rozhodnutí o:
 - a) převzetí účinků jednání učiněných za společnost před jejím vznikem podle § 127 obč. z. poté, co byla jejich existence společnosti oznámena,
 - b) k udělení souhlasu k právním jednáním, ke kterým zákon nebo stanovy vyžadují schválení valnou hromadou,
10. bez zbytečného odkladu poté, co byla doručena žádost oferenta o její svolání, pokud jsou splněny podmínky podle § 32 nab. př. (§ 32 odst. 4 nab. př.), a

²⁸ Toto zasedání se pravidelně označuje jako *výroční zasedání valné hromady*.

²⁹ Tím není dotčena jeho povinnost podat insolvenční návrh podle § 98 odst. 2 ins. z.

11. z jiných důvodů určených ve stanovách.³⁰

III.1.1.2 Obligatorní svolaání valné hromady dozorčí radou nebo jejím členem

Valná hromada dualistické společnosti musí být dozorčí radou nebo kterýmkoliv jejím členem svolaána bez zbytečného odkladu poté, co budou splněny podmínky § 404 korp. z.

III.1.1.3 Obligatorní svolaání valné hromady správní radou nebo jejím členem

Valná hromada monistické společnosti musí být správní radou nebo kterýmkoliv jejím členem svolaána bez zbytečného odkladu poté, co budou splněny podmínky § 404 korp. z. (§ 456 odst. 2 korp. z.).

III.1.1.4 Obligatorní svolaání valné hromady likvidátorem

Valná hromada musí být svolaána likvidátorem:

1. za účelem schválení konečné zprávy o průběhu likvidace, návrhu na použití likvidačního zůstatku a konečné účetní závěrky (§ 94 odst. 1 korp. z.), a
2. z jiných důvodů důležitých v zájmu naplnění účelu likvidace.

III.1.2 Důsledky porušení povinnosti svolat valnou hromadu

Porušení povinnosti svolat valnou hromadu má své závažné důsledky.

Pokud svoji povinnost poruší (někteří) členové statutárního orgánu nebo (někteří) členové dozorčí nebo správní rady nebo likvidátor, pak jde o porušení povinnosti výkonu funkce s péčí řádného hospodáře. Naproti tomu kvalifikovaný akcionář není ke svolaání valné hromady povinen; ergo za pouhé nevyužití svého práva nemůže být nijak postižen.

Nesvolaání valné hromady může mít i další závažné faktické důsledky; např. pokud nebude schválena řádná účetní závěrka proto, že valná hromada nebyla vůbec svolaána, nelze ani uvažovat o výplatě podílů na zisku.

III.2 Fakultativní svolaání valné hromady

Valná hromada může být fakultativně svolaána svolavatelem, který je povinen ji svolat, i z jiných důvodů. Takové svolaání ovšem nemůže být náhodné nebo bezúčelné, jinak svolavatel porušuje povinnost výkonu funkce člena voleného orgánu s péčí řádného hospodáře.

³⁰ Jako racionální se jeví určení, že valná hromada bude svolaána v určitých závažných okamžicích v životě společnosti (např. přijetí vysokého úveru apod.).

Valná hromada může být též svolána kvalifikovaným akcionářem zmocněným soudem, pokud jeho požadavku na svolání valné hromady nebylo statutárním orgánem v rozporu se zákonem vyhověno (§ 368 korp. z.). Kvalifikovaný akcionář má však právo, nikoliv povinnost, valnou hromadu svolat, tedy může tak učinit, či nikoliv, a to i poté, co se rozhodnutí soudu o zmocnění kvalifikovaného akcionáře stalo vykonatelným.

IV. Pozvánka na zasedání valné hromady

IV.1 Základní otázky

Valná hromada se svolává pozvánkou. Pochybnosti dlouhodobě panují stran otázky, zda pozvánka na zasedání valné hromady je právním jednáním společnosti vůči jejím akcionářům či nikoliv.

Soudní judikatura (civ. R 102/2007 aj.³¹) a také část právní teorie³² již v minulosti dospěla k závěru, že svolání valné hromady není ani právním jednáním společnosti vůči třetím osobám, ani nenáleží do obchodního vedení společnosti, nýbrž jde o zvláštní zákonnou povinnost stanovenou výslovně statutárnímu orgánu. Bezprostředním důvodem pro závěr, že svolání valné hromady není právním jednáním společnosti vůči jejím akcionářům, byla snaha zamezit podávání žalob na samostatný přezkum platnosti pozvánky podle § 80 o. s. ř.³³ a tím zabránit ingerování soudu do vnitřních záležitostí společnosti nad míru stanovenou předpisy o neplatnosti usnesení valné hromady. To je argumentace zcela zjevně nesprávná, neboť samostatný přezkum platnosti pozvánky v řízení podle § 80 o. s. ř. není možný proto, že *lex specialis derogat legi generali*; přitom § 428 korp. z. je zde nepochybně *lex specialis*. Tím samozřejmě není nijak dotčeno právo soudu posoudit v řízení podle § 428 korp. z. (ne)platnost pozvánky jako otázku předběžnou (§ 135 odst. 2 o. s. ř.).

I kdyby se žalobce domohl v řízení podle § 80 o. s. ř. určení neplatnosti pozvánky, je takové rozhodnutí materiálně nevykonatelné, neboť nemůže nahradit rozhodnutí soudu o neplatnosti usnesení valné hromady. Vady pozvánky tak mohou mít – v závislosti na jejich závažnosti a také na tom, zda popř. existují samostatně anebo zda zde je i jiný důvod(y) pro vyslovení neplatnosti usnesení – za následek toliko vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady v řízení podle § 428 korp. z.³⁴

³¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 4. 1997 sp. zn. 1 Odo 2/1997, Právní rozhledy, 1997, č. 8, s. 429 a násl.; rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2005 sp. zn. 29 Odo 1061/2004, ASPI JUD94209CZ; aj.

³² I. Štenglová in Dědič, J., Štenglová, I., Čech, P., Kříž, R. Akciové společnosti. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 429; a J. Dědič in Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. II. díl. Praha: Polygon, 2002, s. 1143.

³³ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

³⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 6. 2002 sp. zn. 29 Odo 694/2001, Soudní rozhledy, 2003, č. 4, s. 122 a násl.

Obdobně tak pochybný je argument, že jestliže zásadně svolává valnou hromadu statutární orgán, pak se nemůže jednat o právní jednání, neboť statutární orgán není subjektem práv a povinností. Statutární orgán tu přece jedná za společnost; jde tedy o právní jednání společnosti vůči jejím akcionářům, kterým je pozvánka určena. Zákon pouze určuje, kdo je oprávněn a povinen v rámci společnosti postarat se o svolání valné hromady.

Argument nutně kulhá i ve vztahu k případům, kdy valnou hromadu svolává na základě soudního zmocnění kvalifikovaný akcionář, který vždy právní osobnost má. Tudíž pokud svolal valnou hromadu statutární orgán, není pozvánka právním jednáním, zatímco v případě svolání valné hromady soudně zmocněným kvalifikovaným akcionářem je? Na první pohled je evidentní logická neúnosnost tohoto závěru.

Jestliže tedy ten, kdo je k tomu oprávněn, svolá valnou hromadu, pak tak vždy činí za společnost. Pozvánka je určena členům valné hromady = akcionářům. Jde tu tedy o právní jednání společnosti vůči jejím akcionářům.³⁵

Jak Nejvyšší soud ČR ke svému závěru vlastně došel, je vůbec záhadou. Co jiného než právním jednáním by pozvánka měla být? Snad jinou právní skutečností? Nic takového zákon nestanoví. Naopak naplnění definičních znaků právního jednání je u pozvánky evidentní. Vždyť již jen od pozvánky samé se odvíjí vznik a realizace jednoho ze základních práv (a také povinností) každého akcionáře, totiž účast na zasedání valné hromady, od čehož se odvíjí vznik, změna nebo zánik dalších práv a povinností, které jsou ovšem od pozvánky odvislé, a jí tudíž podmíněné.

Není přitom bez významu, že Nejvyšší soud ČR svůj pohled na právní povahu pozvánky cit. rozhodnutím civ. R 102/2007 dosti radikálně obrátil, když jen o několik let dříve judikoval pravý opak, totiž že pozvánka je právním jednáním společnosti vůči akcionářům, a je tedy podrobena stejným pravidlům jako kterékoli jiné právní jednání.³⁶ Toto stanovisko bylo mnohem racionálnější.

IV.2 Náležitosti pozvánky

Pozvánka musí obsahovat alespoň tyto obligatorní náležitosti (§ 407 korp. z.):

1. obchodní firma a sídlo společnosti,
2. místo, datum a čas zahájení zasedání valné hromady,
3. údaj, zda se svolává valná hromada na své řádné, mimořádné nebo náhradní zasedání,
4. údaj o tom, kdo je svolavatelem,
5. navrhovaný program zasedání valné hromady; přitom se vyžaduje uvedení alespoň těchto údajů:

³⁵ Shodně *Pelikánová, I.* Komentář k obchodnímu zákoníku. 2. díl. 2. vydání. Praha: Linde, 1999, s. 487.

³⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 9. 2001 sp. zn. 29 Odo 155/2001, ASPI JUD38973CZ.

- a) jestliže se navrhují volby jednoho nebo více členů jednoho nebo více volebných orgánů, jež je oprávněna volit valná hromada, musí návrh programu obsahovat i základní identifikaci³⁷ všech osob, jež na tyto funkce kandidují,
 - b) údaj, které body jsou do návrhu programu zařazeny na žádost kvalifikovaného akcionáře,
 - c) jestliže některý člen představenstva, který byl do své funkce povolán valnou hromadou, písemně oznámil, že vykonává činnost v rozporu se zákazem konkurence (§ 442 odst. 2 korp. z.):
 - upozornění na písemné oznámení člena představenstva, že vykonává činnost v rozporu se zákazem konkurence,
 - hlasování o nesouhlasu valné hromady s činností člena představenstva, která je v rozporu se zákazem konkurence,
 - d) jestliže některý člen dozorčí nebo správní rady, který byl do své funkce povolán valnou hromadou, písemně oznámil, že vykonává činnost v rozporu se zákazem konkurence (§ 452 odst. 2 korp. z., resp. § 456 odst. 2 ve spojení s § 452 odst. 2 korp. z.):
 - upozornění na písemné oznámení člena dozorčí nebo správní rady, že vykonává činnost v rozporu se zákazem konkurence,
 - hlasování o nesouhlasu valné hromady s činností člena dozorčí nebo správní rady, která je v rozporu se zákazem konkurence,
6. rozhodný den k účasti na zasedání valné hromady, pokud byl určen, a vysvětlení jeho významu pro hlasování na valné hromadě,
 7. údaj o tom, že valná hromada se svolává na žádost kvalifikovaného akcionáře (není-li sám svolavatelem),
 8. pokud je valná hromada svolána kvalifikovaným akcionářem zmocněným soudem (§ 368 odst. 2 korp. z.):
 - a) výrok rozhodnutí soudu, kterým byl kvalifikovaný akcionář zmocněn ke svolání valné hromady,
 - b) který soud rozhodnutí vydal,
 - c) kdy se rozhodnutí stalo vykonatelným,
 9. pokud je valná hromada svolána na žádost hlavního akcionáře za účelem schválení nuceného přechodu účastnických cenných papírů na hlavního akcionáře (§ 377 odst. 2, § 379 odst. 3, §§ 380–381 korp. z.):
 - a) návrh usnesení valné hromady,³⁸
 - b) rozhodné informace o určení výše protiplnění nebo závěry znaleckého posudku, jestliže se vyžaduje,
 - c) výzvu zástavním věřitelům, aby společnosti sdělili existenci zástavního práva k účastnickým cenným papírům vydaným společností,

³⁷ Postačí uvedení jména. Z praktického hlediska je však vhodné i uvedení alespoň stručného profesního *curricula vitae* u každého kandidáta.

³⁸ Návrh usnesení valné hromady nesmí v určení výše protiplnění obsahovat částku nižší, než kolik určuje znalecký posudek, jestliže se vyžaduje, nebo zdůvodnění výše protiplnění (§ 381 korp. z.).

- d) vyjádření statutárního orgánu k tomu, zda považuje navrženou výši pro-
tiplnění za přiměřenou,
 - e) informaci o právu požadovat bezplatně kopie listin uveřejněných podle §
379 odst. 1 nebo 2 korp. z., a
 - f) výzvu vlastníkům zastavených účastnických cenných papírů, aby sdělili
společnosti bez zbytečného odkladu poté, co se dozvěděli o svolání valné
hromady, existenci zástavního práva k jím vlastněným účastnickým cen-
ným papírům, a identifikační údaje stran osoby zástavního věřitele,
10. návrhy všech usnesení, které svolavatel navrhuje přijmout, a jejich odůvod-
nění. Není-li předkládán návrh konkrétních usnesení, musí být v pozvánce
obsaženo vyjádření statutárního orgánu ke každé navrhované záležitosti.
Tento postup je však vyloučen, pokud je statutárním orgánem vznesena žá-
dost podle § 51 odst. 2 korp. z.; v takovém případě musí pozvánka vždy ob-
sahovat návrh usnesení a jeho zdůvodnění,
11. doba pro doručení vyjádření akcionáře k programu zasedání valné hromady,
je-li umožněno korespondenční hlasování, která nesmí být kratší než 15 dnů;
pro začátek jejího běhu je rozhodné doručení návrhu akcionáři,
12. upozornění, že každý akcionář může ve lhůtě uvedené v pozvánce bezplatně
nahlédnout v sídle společnosti do návrhu změn stanov (§ 408 odst. 2 korp.
z.); to z logiky věci neplatí pouze tehdy, je-li kompletní návrh nových stanov
nebo změn dosavadních stanov k pozvánce připojen v její příloze a spolu s ní
uveřejněn a zaslán,
13. údaj, které body navrženého programu jsou zařazeny proto, že valná hro-
mada na předchozím zasedání rozhodla o jejich přeložení na jiné, pozdější
zasedání (§ 409 věta první korp. z.), a
14. podpis svolavatele.³⁹

Nejvyšší soud ČR již v minulosti – na podkladě svého právního závěru, že po-
zvánka není právním jednáním – rozhodl přesně obráceně, tedy že se podpis na
pozvánce nevyžaduje.⁴⁰ Jinak řečeno, pozvánka může být – zdá se – zcela ano-
nymní. Neúnosnosti tohoto závěru si byl Nejvyšší soud ČR vědom, a tak jej (ale-
spoň) v cit. rozhodnutí zmírnil, resp. modifikoval dodatečným požadavkem, že
z pozvánek musí být zřejmé, kdo je svolavatelem.

Pozvánka, resp. údaje v ní obsažené vždy musí být určité a srozumitelné (§ 553
odst. 1 obč. z.); to platí bez ohledu na to, zda se pozvánka považuje za právní
jednání či nikoliv.⁴¹ Účelem zákonné úpravy je umožnit akcionářům, aby se
mohli včas a se znalostí navrhovaného programu zasedání valné hromady roz-
hodnout, zda se zasedání zúčastní, aby si mohli zajistit podmínky pro tuto účast

³⁹ Postačí nahrazení podpisu mechanickými prostředky (§ 561 odst. 1 obč. z.).

⁴⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 4. 2008 sp. zn. 29 Cdo 372/2007, ASPI JUD133068CZ;
a usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 1. 2009 sp. zn. 29 Cdo 1247/2007, ASPI
JUD146834CZ.

⁴¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 6. 2010 sp. zn. 29 Cdo 3703/2009, Soudní rozhledy,
2011, č. 3, s. 96 a násl.

a připravit se na zasedání valné hromady. Formulace jednotlivých bodů navrhovaného programu proto musí být do té míry určitá, aby dosažení tohoto cíle umožňovala.⁴²

Otázkou je, jaké právní důsledky má, jsou-li údaje obsažené v pozvánce neurčité nebo nesrozumitelné. Právní jednání, které je neurčité nebo nesrozumitelné, je nicotné, ledaže byl jeho obsah stranami dodatečně vyjasněn (§ 553 obč. z.). Aplikace tohoto pravidla na pozvánku je však značně diskutabilní bez ohledu na to, zda se bude pozvánka považovat za právní jednání či nikoliv. Je totiž třeba vždy od sebe odlišovat neurčitost nebo nesrozumitelnost vlastní pozvánky a neurčitost nebo nesrozumitelnost usnesení valné hromady. Zde opět záleží na okolnostech každého konkrétního případu.

Bude-li mít neurčitost nebo nesrozumitelnost pozvánky za následek, že se akcionáři na zasedání valné hromady nedostaví vůbec, pak nebude-li žádné usnesení přijato, není tu věcně co řešit.

Pokud se však akcionáři dostaví a valná hromada bude zasedat, pak záleží na skutečné povaze a obsahu přijatých usnesení; neurčitost nebo nesrozumitelnost pozvánky není skutečností, která by byla s to způsobit neplatnost usnesení sama o sobě bez dalšího. Budou-li v důsledku neurčité nebo nesrozumitelné pozvánky přijata usnesení naprosto vadná, pak je tu podle povahy věci závěr o jejich neplatnosti nebo nicotnosti plně namístě. Budou-li ovšem usnesení přijata řádně v souladu s právními předpisy a stanovami, pak tu není důvod jejich neplatnost nebo nicotnost dovozovat jen pro neurčitost nebo nesrozumitelnost pozvánky samé.

Vzhledem k výše řečenému lze tedy formulovat závěr, že sice co do výsledku Nejvyšší soud ČR posoudil věc správně, co do právního názoru však rozhodl zcela chybně (a přitom docela zbytečně, neboť ani akceptací správného stanoviska, že pozvánka je právním jednáním, by se na věci meritorně vůbec nic nezměnilo).

Na pozvánkách na zasedání valné hromady se často objevuje bod „různé“. Pokud se tímto označuje neformální diskuse nebo něco podobného, aniž by toto mělo za následek přijetí meritorních usnesení, není důvod to zavrhnout. Je však nepřipustné pod tímto bodem skrývat přijímání zásadních nebo jiných významnějších rozhodnutí, která mohou podstatným způsobem ovlivnit chod společnosti a práva akcionářů či třetích osob, neboť nelze pod takový bod „schovat“ přijetí závažných usnesení, když označení „různé“ není dostatečně určité.⁴³

Absence obligatorních náležitostí pozvánky nutně vyvolává otázku, zda důsledkem je neplatnost usnesení valné hromady či nikoliv. Pausální odpověď tu není možná, nicméně lze soudit, že by tu *in concreto* nebyla vyloučena aplikace § 260 obč. z. (§ 428 odst. 1 korp. z.).

⁴² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 9. 2001 sp. zn. 29 Odo 155/2001, ASPI JUD38973CZ.

⁴³ Shodně J. Dědič in Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. II. díl, Praha: Polygon, 2002, s. 1146; a Eliáš, K. Společnost s ručením omezeným. Praha: Prospektrum, 1997, s. 137.

IV.3 Přílohy pozvánky

IV.3.1 Účetní závěrka a zpráva o podnikatelské činnosti a stavu majetku společnosti

Statutární orgán je povinen uveřejnit způsobem určeným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady alespoň 30 dnů přede dnem zasedání valné hromady, na kterém má být účetní závěrka schválena (§ 436 korp. z.):

1. (každou) účetní závěrku a zprávu o podnikatelské činnosti a stavu majetku společnosti, nebo
2. alespoň hlavní údaje z účetní závěrky a ze zprávy o podnikatelské činnosti a stavu majetku společnosti určené stanovami a také údaj o místě a čase, kde je účetní závěrka a zpráva o podnikatelské činnosti a stavu majetku společnosti k volnému nahlédnutí.

Povinnost tohoto postupu není dána pouze tehdy, pokud byla účetní závěrka a zpráva o podnikatelské činnosti a stavu majetku společnosti uveřejněna na internetových stránkách společnosti alespoň po dobu 30 dnů přede dnem zasedání valné hromady a poté dalších 30 dní po dni zasedání valné hromady, na kterém byla účetní závěrka a zpráva o podnikatelské činnosti společnosti a stavu majetku společnosti (ne)schválena.

Stanovy mohou určit jiný způsob, jakým statutární orgán uveřejní nebo jinak zpřístupní účetní závěrku a zprávu o podnikatelské činnosti a stavu majetku společnosti zpřístupní akcionářům; takový postup však nesmí omezovat právo akcionářů na informace (§ 437 korp. z.).

IV.3.2 Jiné přílohy

Z povinnosti výkonu funkce s péčí řádného hospodáře svolavatele lze dovést, že je jeho zákonnou povinností přiložit k pozvánce veškeré další potřebné materiály, které akcionáři potřebují k řádné přípravě na zasedání valné hromady tak, aby se mohli zasedání valné hromady zúčastnit se znalostí projednávaných otázek.

K pozvánce musí být dále přiloženy a spolu s pozvánkou uveřejněny a akcionářům zaslány alespoň tyto materiály:

1. návrh rozdělení zisku nebo vypořádání ztráty a jeho konečná podoba (není-li součástí účetní závěrky),
2. zpráva o vztazích mezi propojenými osobami podle § 82 korp. z.,
3. dokumenty určené zákonem č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů, jestliže se schvaluje přeměna společnosti.

Povinnost přiložit k pozvánce výše uvedené dokumenty není dána tehdy, kdy svolavatelem je kvalifikovaný akcionář zmocněný soudem, neboť ten není povi-

nen jednat s péčí řádného hospodáře, není však vyloučeno, aby mu tuto povinnost uložily stanovy. Na druhé straně však může být takový příkaz ve stanovách objektivně neproveditelný, protože kvalifikovaný akcionář nemusí mít potřebné informace k dispozici.

Někdy v praxi vznikají obtíže v tom ohledu, že projednávané materiály jsou velmi obsáhlé a jejich zaslání akcionářům (zejména v písemné formě) je pro společnost nákladné nebo obtížně proveditelné. Tuto problematiku lze řešit vhodným ujednáním ve stanovách; v úvahu připadá např. ujednání, že svolavatel upozorní v pozvánce na existenci podkladů a na to, že jsou dostupné na internetových stránkách společnosti po zadání hesla zaslání v pozvánce, nebo že budou zaslány podklady e-mailem na adresy uvedené v seznamu akcionářů atd. atp.

IV.4 Jazyk pozvánky

Text pozvánky (a to jak vlastní pozvánky, tak i všech jejích příloh) musí být uveden v českém jazyce. Toliko v tom případě, že akcionáři společnosti jsou výhradně cizinci, může být – na základě předchozí úpravy ve stanovách – text pozvánky cizojazyčný, je-li to vzhledem ke všem okolnostem vhodné.⁴⁴

V. Způsob svolání valné hromady

V.1 Uveřejnění a rozeslání pozvánky

Valná hromada se svolává pozvánkou, která musí být (§ 406 korp. z.):

1. uveřejněna na internetových stránkách společnosti. Uveřejněním se pozvánka považuje za doručenou akcionářům vlastním (zaknihované i imobilizované) akcie na majitele.⁴⁵ Pozvánka musí být na internetových stránkách společnosti uveřejněna až do okamžiku zasedání valné hromady. Stanovy přitom uveřejnění pozvánky nemohou vyloučit; pozvánka musí být uveřejněna bezvýjimečně vždy, a
2. zaslána akcionářům vlastním (listinné, zaknihované i imobilizované) akcie na jméno na jejich zákonné doručovací adresy.⁴⁶ Neurčují-li stanovy jiné pravidlo, postačí zaslání pozvánky v písemné formě, a to obyčejným dopisem.

⁴⁴ Shodně *J. Dědič in Dědič, J. a kol.* Obchodní zákoník. Komentář. III. díl. Praha: Polygon, 2002, s. 2233-2234.

⁴⁵ Tím není vyloučeno, aby svolavatel nad rámec zákona zaslal pozvánku uveřejňovanou na internetových stránkách společnosti i neformálně akcionáři vlastním akcie na majitele, který o to požádal. Na takový postup svolavatele však není právní nárok; svolavatel tak činí z pouhé ochoty, nikoliv povinnosti. Pravidlu nediskriminace však odpovídá, že nelze neformálně jednomu akcionáři vyhovět a jinému nikoliv; svolavatel má právo volby, zda takové žádosti vyhoví či nikoliv, musí ovšem vůči každému akcionáři jednat stejně, jinak tu dochází k nerovnému přístupu.

⁴⁶ Zákonnou doručovací adresou akcionáře je adresa sídla nebo bydliště akcionáře uvedená u společnosti:

Povinnost uveřejnění pozvánky na internetových stránkách společnosti je jed-
nak nesmyslná (proč by měla být povinně uveřejňována pozvánka ve společ-
nosti mající např. dva akcionáře s akciemi na jméno, je nejasné), jednak nedo-
myslená. Uveřejnění pozvánky nemůže činit žádné obtíže tam, kde je svolava-
telem statutární orgán nebo některý z jeho členů, protože ten má vždy pravomoc
nařídit správci těchto stránek, jenž (zpravidla jako jediný) k nim má příslušné
přístupové oprávnění (lhostejno, zda se jedná o zaměstnance nebo třetí osobu),
aby na nich pozvánku uveřejnil. Pokud je svolavatelem dozorcí nebo správní
rada nebo některý z jejích členů nebo likvidátor, pak ani zde by neměly v zásadě
nastat obtíže, neboť správce internetových stránek společnosti by měl vždy re-
spektovat zákonné oprávnění těchto orgánů nebo jejich jednotlivých členů ke
svolání valné hromady a pozvánku, jejíž uveřejnění požadují, bez dalšího uve-
řejnit, neboť tyto osoby jsou funkcionáři společnosti a tudíž mu jsou v hierarchii
společnosti vždy nadřizeny (jde-li o zaměstnance) nebo vůči němu *ex lege* zmoc-
něny k jednání za společnost (jde-li o třetí osobu).

Pokud je však svolavatelem kvalifikovaný akcionář k tomu zmocněný soudem,
pak mohou nastat značné problémy, neboť příslušné soudní rozhodnutí není
vůči správci internetových stránek společnosti ani závazné ani vykonatelné, ne-
boť správce není účastníkem soudního řízení o zmocnění kvalifikovaného akci-
onáře ke svolání valné hromady. Jediný možný výklad nedomyšlené zákonné
dikce je tu patrně ten, že nebude-li správce internetových stránek společnosti
vykonatelné soudní rozhodnutí zmocňující kvalifikovaného akcionáře ke svo-
lání valné hromady dobrovolně respektovat, bude nutno jej soudní žalobou na
plnění podanou kvalifikovaným akcionářem donutit k uveřejnění pozvánky.
Tento postup je však velmi zdoluhavý a tudíž v praxi více či méně nefunkční.

V.2 Lhůty pro uveřejnění a rozeslání pozvánky

Pozvánka musí být uveřejněna a zaslána ve lhůtě:

1. nejméně 30 dnů⁴⁷ před zasedáním valné hromady (§ 406 odst. 1 korp. z.),
2. pokud je valná hromada svolána na žádost kvalifikovaného akcionáře (§ 367
odst. 1 korp. z.) nebo pokud valnou hromadu svolává kvalifikovaný akcionář
k tomu zmocněný soudem (§ 368 odst. 2 korp. z.):

-
1. s listinnými nebo imobilizovanými akciemi na jméno – v seznamu akcionářů (§ 264 odst. 1 a §
265 odst. 1 korp. z.),
 2. se zaknihovanými akciemi na jméno (§ 264 odst. 1 a § 265 odst. 1 korp. z.):
 - a) v seznamu akcionářů, nebo
 - b) v Centrální evidenci cenných papírů, pokud společnost vydala zaknihované akcie na jméno a
stanovy určují, že seznam akcionářů je nahrazen Centrální evidencí cenných papírů.

⁴⁷ Jak píše *J. Dědič* (in *Dědič, J. a kol.* Obchodní zákoník. Komentář. III. díl. Praha: Polygon,
2002, s. 2227), podle rozhodovací praxe Vrchního soudu v Praze platí, že má-li valná hromada
zasedat 31. 3., je třeba, aby pozvánka byla uveřejněna nejpozději 1. 3.

- a) nejméně 21 dnů před zasedáním valné hromady, jde-li o společnost, jejíž účastnické cenné papíry byly přijaty k obchodování na evropském regulovaném trhu,
 - b) nejméně 15 dnů před zasedáním valné hromady, jde-li o společnost, jejíž účastnické cenné papíry nebyly přijaty k obchodování na evropském regulovaném trhu,
3. 14 dnů před zasedáním valné hromady, jestliže se valná hromada svolává za účelem získání souhlasu valné hromady s jednáními statutárního orgánu a dozorčí nebo správní rady cílové společnosti směřujícími ke zmaření nabídky převzetí (§ 15 odst. 2 nab. př.), nebo
 4. 14 dnů před zasedáním valné hromady, jestliže se valná hromada svolává na žádost oferenta při splnění podmínek podle § 32 nab. př. (§ 32 odst. 4 nab. př.).

Zásadní podmínkou řádného svolání valné hromady je včasnost vyrozumění akcionářů o svolání valné hromady. Zákon vyžaduje zaslání pozvánky a její doručení v zákonné lhůtě přede dnem zasedání. Rozhodným dnem pro výpočet délky lhůty je den zasedání valné hromady, přičemž tento den se do uvedené lhůty nezapočítává.⁴⁸ Předmětná lhůta je lhůtou hmotněprávní.

Není-li ve stanovách určeno něco jiného, pak je povinností společnosti pozvánku na valnou hromadu odeslat tak, aby mohla být každému akcionáři doručena v zákonné lhůtě před stanoveným dnem zasedání valné hromady, protože jen tak je zajištěno, aby akcionář byl o svolání valné hromady informován s dostatečným časovým předstihem (civ. R 67/2010).

Povinnost postarat se o včasné zaslání pozvánky má společnost. Je proto třeba zohlednit potřebnou dobu na poštovní či jinou přepravu zásilky a pozvánku zaslat o to dřív. Je otázkou, zda je možné zkrácení zákonné lhůty ve stanovách, z logiky věci lze však usuzovat, že nikoliv, neboť akcionář by si pak nemohl prostudovat podklady, bez jejichž znalosti se nemůže na zasedání valné hromady fundovaně vyjádřit k řešeným problémům. Na druhé straně však není prakticky vhodné ani přílišné prodlužování lhůty nad zákonný limit.

Svolání valné hromady musí být bezpodmínečně oznámeno všem akcionářům; toto je třeba zohlednit i ve vazbě na podíl zesnulého akcionáře.⁴⁹

Stav, kdy některý z akcionářů o svolání valné hromady neví, je neakceptovatelný, neboť akcionář byl takto nezákonně zbaven svého práva podílet se na správě společnosti. Toto má za následek neplatnost všech takto přijatých usnesení valné hromady bez výjimky. Je přitom nepodstatné, zda mohl akcionář svými hlasy reálně výsledek hlasování ovlivnit, či nikoliv. Zákon připouští sanaci této neplatnosti jen postupem podle § 411 odst. 2 korp. z. Nicméně v případě, že se akcionář dozví o svolání valné hromady jiným způsobem a zúčastní

⁴⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 4. 2004 sp. zn. 29 Odo 783/2003, Soudní judikatura, 2004, č. 5, s. 375 a násl.

⁴⁹ Srovnej civ. rozh. Úř. sb. 101 (z r. 1946).

se jejího zasedání, vede toto ke zhojení neplatnosti přijatých usnesení; to ostatně připouštěla i prvorepubliková judikatura.⁵⁰

Neplatnosti usnesení valné hromady se akcionář, který nebyl o svolání valné hromady řádně informován, může domáhat jen postupem podle § 428 korp. z.

V.3 Společné výklady

Stanovy mohou určit i další požadavky na svolání valné hromady (§ 406 odst. 1 korp. z.).⁵¹

Stanovy mohou také určit, jakým způsobem bude nahrazeno zaslání pozvánky na zákonnou doručovací adresu akcionáře; tento způsob nesmí akcionáře nedůvodně omezovat v možnostech účastnit se zasedání valné hromady. Není tudíž vyloučeno, aby stanovy upravily svolání valné hromady pozvánkou zaslouanou např. e-mailem nebo faxem nebo pozvánkou telefonickou, pozvánkou publikovanou v tisku⁵² anebo i jiným vhodným způsobem; zákon akcionáře nijak neomezuje, vycházejí z toho, že oni sami vědí, co je pro ně nevhodnější.

Jiné než zákonné řešení je účelné tam, kde jde o společnost s několika málo akcionáři, mezi nimiž panují dobré vzájemné vztahy. Pokud však vztahy mezi akcionáři nejsou dobré, ba jsou *in concreto* podstatně narušeny, je žádoucí volit ve stanovách takový způsob zaslání pozvánky, u něhož není v případě sporu problém dokázat její řádné a včasné doručení. Všechny výše řečené způsoby jsou prakticky použitelné, avšak s výjimkou doporučeného dopisu do vlastních rukou není obvykle možné prokázat řádné a včasné doručení pozvánky. Zákon přitom doporučený dopis do vlastních rukou, ba ani doporučený dopis nevyžaduje. Není-li ve stanovách jiné úpravy, postačí zaslání pozvánky obyčejným dopisem.

Pokud se týče volby konkrétního způsobu zaslání pozvánky, je třeba zohlednit, že i když zákon v tomto ohledu nedává žádné zvláštní limity, je třeba volit takový způsob zaslání pozvánky, který je vhodný pro všechny akcionáře, nikoliv jen pro některé. Přitom je třeba se vyvarovat schematismu. V závislosti na okolnostech každého konkrétního případu je třeba přihlížet i k takovým okolnostem, jako je věk, sociální postavení apod. jednotlivých akcionářů. Je-li určitý způsob pozvánky (např. e-mail) *in concreto* vhodný pro některé akcionáře, může být evidentně zcela nevhodný pro jiné. Je přitom nutno respektovat, že způsob musí být vhodný pro každého, aniž by některý akcionář musel za tímto účelem vynakládat nepřiměřenou námahu.⁵³

⁵⁰ Civ. rozh. Vážný 1 747 (z r. 1922).

⁵¹ Například paralelní zveřejnění pozvánky v Obchodním věstníku.

⁵² Při tomto řešení je nezbytné, aby stanovy přesně vymezovaly periodikum, v němž bude oznámení publikováno, jinak jsou stanovy v této části nicotné pro neurčitost (§ 553 odst. 1 obč. z.).

⁵³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 9. 2001 sp. zn. 29 Odo 88/2001, ASPI JUD22795CZ.

Výjimkou z výše řečeného by nutně bylo, pokud s určitým konkrétním způsobem souhlasili všichni akcionáři jednomyslně; pak tu není diktát většiny a práva nikoho nebyla dotčena.

Pokud je však voleno jiné než zákonné řešení, pak je účelné dohodnout ve stanovách náhradní řešení pro případ nefunkčnosti původního řešení (např. pro případ, že přestane vycházet deník, v němž měla být pozvánka publikována).

Akcionář nemá právní povinnost internetové stránky společnosti nebo jiné médium, v němž se pozvánka uveřejňuje, pravidelně sledovat. Stejně tak nemá povinnost sledovat pravidelně svoji došlou poštu. Ovšem nebude-li tak činit dobrovolně, pak se velmi snadno může stát, že se – zejména v těch případech, kdy se nevyžaduje jeho souhlas s konkrétní otázkou – zcela vyřadí z možnosti rozhodování a nebude se moci k projednávaným otázkám vůbec vyjádřit, což může být *in concreto* nejen nevýhodné, nýbrž i (velmi) nebezpečné.

Je nepochybné, že stanovy se nikdy nesmí odchýlit od zákonné povinnosti uveřejnění pozvánky na internetových stránkách společnosti; toto zákonné pravidlo je absolutně kogentní.

V.4 Dodatek

O svolání valné hromady musí být vždy – kromě akcionářů – vyzooměny i další osoby, a to:

1. ty, které mají zákonnou povinnost se zasedání valné hromady zúčastnit; těmito osobami jsou všichni členové statutárního orgánu a členové dozorčí nebo správní rady, a
2. pozvaní hosté.

Výše uvedená pravidla svolání valné hromady však platí pouze pro vyzooměnění akcionářů; to zřetelně plyne ze zákona.

Pro vyzooměnění ostatních osob zákon žádná pravidla nestanoví. Vzhledem k tomu tu lze formulovat závěr, že společnost je tu omezena pouze povahou věci a zákonným příkazem dobrých mravů. Je-li na tom zájem, mohou být pravidla vyzooměňování ostatních osob zakotvena do stanov, popř. určena usnesením valné hromady. Nelze reálně očekávat, že se tyto osoby na zasedání valné hromady dostaví, nebudou-li o svolání valné hromady řádně a včas vyzooměněny. Pokud ovšem někdo vyzooměněn řádně a včas nebude, nelze mu jeho případnou nepřítomnost klást k tíži (a již vůbec ho nelze za nepřítomnost chtít postihovat).

VI. Dodatečné doplnění návrhu programu

Pokud byla žádost kvalifikovaného akcionáře na zařazení určité záležitosti do návrhu programu zasedání valné hromady doručena ještě před uveřejněním a rozesláním pozvánky, pak nic nebrání zařazení této záležitosti do návrhu programu.

Pokud však byla žádost kvalifikovaného akcionáře na zařazení určité záležitosti do návrhu programu zasedání valné hromady doručena až po uveřejnění a rozeslání pozvánky, pak je svolavatel (s výjimkou kvalifikovaného akcionáře zmocněného soudem – viz dále) povinen uveřejnit doplnění návrhu programu valné hromady, a to nejpozději 5 kalendářních dnů přede dnem jejího zasedání, a to způsobem stanoveným tímto zákonem a stanovami pro svolání valné hromady (§ 369 odst. 2 korp. z.).

Ze zákona není zřejmé, zda se má v této lhůtě přistoupit i k rozeslání doplnění návrhu programu těm akcionářům, kterým se podle zákona nebo podle stanov pozvánka zasílá, z logiky věci by však k tomu mělo být přistoupeno, protože tato informace může ovlivnit rozhodování každého jednotlivého akcionáře, zda se zasedání zúčastní či nikoliv. Kromě toho akcionář důvodně očekávající, že mu pozvánka bude zaslána na určenou adresu zpravidla příliš (pokud vůbec) nesleduje oznámení publikovaná na internetových stránkách společnosti stran případných změn.

Není-li možné již zákonnou pětidenní lhůtu objektivně dodržet, pak tu nezbyvá nic jiného, než akcionáře přítomné na zasedání valné hromady s touto skutečností seznámit a bez zbytečného odkladu znovu svolat valnou hromadu na jiný, pozdější termín, aby záležitosti určené kvalifikovaným, akcionářem mohly být řádně projednány. To neplatí, pokud kvalifikovaný akcionář vzal svoji žádost zpět a důvod pro nové svolání valné hromady tu tak není anebo pokud je tu jiná, objektivní skutečnost, která činí projednání této otázky nemožným nebo věcně bezpředmětným (např. záležitost již byla na základě souhlasu všech akcionářů přesto na valné hromadě projednána).

VII. Uveřejnění návrhů usnesení valné hromady předložených akcionáři

Každý akcionář oprávněný k účasti na valné hromadě podle stavu k rozhodnému dni je oprávněn společnosti předkládat návrhy a protinávrhy k jednotlivým navrženým bodům programu zasedání valné hromady podle §§ 361–363 korp. z. Veškeré návrhy a protinávrhy usnesení valné hromady, které společnost obdrží před zahájením zasedání valné hromady, je společnost povinna uveřejnit na svých internetových stránkách (§ 407 odst. 2 část věty za středníkem korp. z.).

VIII. Místo, datum a čas zahájení zasedání valné hromady

Místo, datum a čas zahájení zasedání valné hromady určuje svolavatel. Určující zde je vždy reálná potřeba společnosti a jejích akcionářů. I zde je třeba pamatovat na omezení plynoucí jednak z povahy věci, jednak z principu dobrých mravů.

Místo, datum a čas zahájení zasedání musí být voleno takovým způsobem, aby nepřiměřeně neomezovalo reálnou možnost všech akcionářů zúčastnit se zasedání valné hromady (§ 408 odst. 1 korp. z.).⁵⁴

Zasedání se může konat kdekoliv; není nutné, aby to bylo v sídle společnosti,⁵⁵ i když je to v praxi dosti časté.

Místo zasedání valné hromady však nesmí být zvoleno takovým způsobem, který by akcionářům fakticky bránil se jí zúčastnit. Tak např. není zpravidla možné určit za místo zasedání ostrov Barbados v Karibském moři, jestliže akcionáři jsou pouze tuzemské fyzické a právnické osoby a společnost sídlí v Praze.⁵⁶ Takový postup by nutně byl obcházením účelu a smyslu zákona a usnesení přijatá na takovém zasedání valné hromady by bylo patrně možno úspěšně napadnout návrhem podle § 428 korp. z. s poukazem na zjevnou šikanóznost volby místa zasedání. I zde platí stará právnická parola, že rozhodné jsou vždy zvláštní okolnosti toho kterého případu.

Nepřípustné může být *in concreto* i takové určení, které (s ohledem na poměry konkrétní společnosti) výrazně (nad nezbytně nutnou míru) omezuje (ztěžuje) účast akcionářů, aniž by ji muselo zcela vylučovat. Proto i akcionář, který se zasedání valné hromady zúčastnil, může být určením místa, data a hodiny jejího zasedání dotčen na svých právech (např. v důsledku nutnosti vynaložit nepřiměřené náklady na svoji účast na zasedání valné hromady).⁵⁷ Ze zákona přitom plyne povinnost společnosti učinit vše, co po ní lze spravedlivě požadovat, aby byli akcionáři s dostatečným časovým předstihem informováni o tom, že se bude konat zasedání valné hromady, a mohli si takto vytvořit předpoklady pro účast na něm.⁵⁸ V případě posuzování vhodnosti místa zasedání valné hromady je třeba vzít v úvahu zejména akcionářskou strukturu společnosti, jakož i dopravní dostupnost zvoleného místa.⁵⁹

Někdy může vzniknout objektivní potřeba změny v pozvánce již ohlášeného místa zasedání valné hromady. Seriózní a zákonu plně korespondující je takový postup, kdy se taková změna ohlásí novou pozvánkou; to však má za následek

⁵⁴ Úprava je to o něco mírnější, než byl judikatorní závěr soudu v minulosti. Bylo totiž již v minulosti judikováno, že místo, den a hodina zasedání valné hromady musí být určeny tak, aby neomezovaly možnost účasti akcionářů na zasedání valné hromady. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 10. 2001 sp. zn. 29 Cdo 66/2011, Soudní judikatura, 2012, č. 4, s. 290 a násl.

⁵⁵ Srovnej civ. rozh. Vážný 6 878 (z r. 1927).

⁵⁶ Tím nejsou vyloučeny výjimky. Jde-li např. o společnost o třech akcionářích, kteří jsou si navzájem osobami blízkými, není vyloučeno, aby si uspořádali zasedání valné hromady na tropickém ostrově, kde všichni zároveň budou sdílet společnou rodinnou dovolenou.

⁵⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 2. 2011 sp. zn. 29 Cdo 4820/2010, ASPI JUD193940CZ.

⁵⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 4. 2009 sp. zn. 29 Cdo 3469/2008, ASPI JUD150968CZ.

⁵⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 2. 2011 sp. zn. 29 Cdo 4796/2010, ASPI JUD193933CZ.

(až na výjimky) nutnost odložení zasedání valné hromady, což není vždy přípustné a (zejména časově) únosné.

Změna místa zasedání valné hromady může mít *in concreto* za následek neplatnost usnesení na takovém zasedání přijatých. Soud však neplatnost usnesení valné hromady nevysloví, aniž by to mělo závažné právní následky a je-li v zájmu společnosti hodným právní ochrany neplatnost usnesení valné hromady nevyslovit. Na splnění výše uvedených podmínek je nutno vždy usuzovat z konkrétních okolností toho kterého případu. Těmito okolnostmi jsou zejména fyzická vzdálenost místa uvedeného v pozvánce od místa skutečného zasedání valné hromady a účinnost organizačních opatření, která byla přijata, aby osoba, která se dostaví do místa, do něhož byla valná hromada svolána, se bez (větších) nesnází mohla dozvědět o místě skutečného zasedání valné hromady a do tohoto místa se bez významnější prodlevy mohla přesunout. Vždy je třeba zkoumat, jaká opatření byla podniknuta, a zvažovat, zda s přihlédnutím ke všem okolnostem byla tato opatření způsobilá vyloučit podstatné porušení práv, resp. závažné právní následky, změny místa zasedání valné hromady, jež by mohly spočívat zejména v tom, že by tato změna omezila, či dokonce vyloučila jedno z klíčových práv akcionářů – právo účasti na zasedání valné hromady (civ. R 30/2008).

Nic proto nebrání tomu, aby osobám dostavivším se na ohlášené místo zasedání bylo např. sděleno, že je místo zasedání valné hromady přesunuto do jiné místnosti v téže budově nebo do jiné budovy nacházející se v bezprostřední blízkosti původně ohlášeného místa zasedání. Je však naprosto nepřijatelné přesunout pouhý jeden den před ohlášeným dnem zasedání místo zasedání z Prahy do Ostravy.

IX. Odvolání a odložení zasedání valné hromady

Jestliže již byla valná hromada svolána, lze datum jejího zasedání odložit nebo vůbec odvolat, avšak nikoliv vždy a jen za určitých podmínek; úprava je obsažena v § 410 korp. z.

Datum zasedání valné hromady lze odložit, avšak nikdy ne uspíšit; to plyne z nutnosti dodržení zákonných lhůt stran uveřejnění a rozeslání pozvánek.

Odvolání nebo odložení zasedání již svolané valné hromady je společnost povinna oznámit akcionářům (a popř. i dalším pozvaným osobám) způsobem stanoveným zákonem a stanovami pro svolání valné hromady, a to alespoň 1 týden před původně oznámeným datem zasedání valné hromady, jinak je povinna uhradit akcionářům, kteří se na zasedání dostavili v původně ohlášeném termínu, s tím spojené účelně vynaložené náklady.⁶⁰ Právo regresu společnosti po osobě nebo osobách, které toto způsobily, tím není dotčeno. Přijetí rozhodnutí o

⁶⁰ V úvahu připadá zejména úhrada nákladů spojených s dopravou na místo zasedání a náhrada ušlého zisku.

odvolání nebo odložení zasedání již svolané valné hromady je v působnosti jejího svolavatele, ovšem s tím, že odvolání nebo odložení zasedání již svolané valné hromady, která byla svolána na žádost kvalifikovaného akcionáře, je možné jen s jeho výslovným souhlasem. Povinnost reálně se postarat o oznámení odvolání nebo odložení zasedání již svolané valné hromady má její svolavatel.

Odvolání nebo odložení zasedání již svolané valné hromady není dovoleno, pokud stanovy tento postup zakazují.

Sporným je, zda může být valná hromada již svolaná odvolána nebo odložena až ve chvíli, kdy se již reálně sešla. Zde je třeba diferencovat. Pokud je valná hromada usnášeníschopná, lze tak učinit jen cestou příslušného usnesení valné hromady. Pokud se ovšem valná hromada nesešla usnášeníschopná, není takový postup možný a svolavatel je povinen svolat valnou hromadu na náhradní zasedání,⁶¹ ledaže mezitím odpadly všechny důvody pro svolání valné hromady; v takovém případě valná hromada být znovu svolána nemusí.

Jestliže byla valná hromada odvolána, nic nebrání tomu, aby při jejím novém svolání byl navržen jiný program zasedání.

Naproti tomu při pouhém odložení valné hromady již nelze avizovaný program zasedání měnit, leda postupem podle § 369 korp. z. nebo podle § 409 odst. 3 korp. z.

Pokud byl termín zasedání již svolané valné hromady opožděně odvolán nebo odložen a akcionáři, kteří o tomto odvolání nebo odložení nevěděli, se na zasedání svolané v původním termínu dostavili a přijali zde nějaká usnesení, jsou veškerá taková usnesení neplatná, ovšem s tím, že neplatnosti takto přijatých usnesení se lze dovolávat jen v intencích § 428 korp. z.

X. Zvláštní předpisy o svolání valné hromady na náhradní zasedání

X.1 Osoby a orgány společnosti oprávněné ke svolání valné hromady na náhradní zasedání

Vzhledem k absenci zvláštní zákonné úpravy je zjevné, že ten, kdo je oprávněn povinen svolat valnou hromadu na její řádné nebo mimořádné zasedání, je oprávněn a zároveň i povinen svolat – pro případ neusnášeníschopnosti valné hromady původně svolané – valnou hromadu na její náhradní zasedání.

Jestliže představenstvo, které na základě žádosti kvalifikovaného akcionáře svolalo valnou hromadu, jež nebyla usnášeníschopná, poté nesvolá valnou hromadu na náhradní zasedání, může ji po marném uplynutí zákonné lhůty svolat dozorčí rada. Pokud svolává valnou hromadu na náhradní zasedání na základě žádosti kvalifikovaného akcionáře dozorčí rada, nemůže dodržet stanovenou patnáctidenní lhůtu podle § 414 odst. 2 korp. z. pro její svolání, neboť kvalifikovaný akcionář se na ni nemůže obrátit dříve, než tato lhůta uplyne, když až po

⁶¹ Shodně I. Štenglová in Dědič, J., Štenglová, I., Čech, P., Kříž, R. *Akciové společnosti*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 438.

jejím uplynutí je postaveno najisto, že představenstvo valnou hromadu na náhradní zasedání nesvolalo. Do uplynutí patnáctidenní lhůty tedy ani nelze dovést zájem společnosti na svolání valné hromady dozorčí radou. Požadavkem dodržení patnáctidenní lhůty pro svolání valné hromady na náhradní zasedání dozorčí radou by se eliminovala možnost dozorčí rady svolat valnou hromadu na náhradní zasedání a napravit tak nezákonnou nečinnost představenstva. Na rozdíl od svolání valné hromady na náhradní zasedání soudem však dozorčí rada musí dodržet stanovenou šestitýdenní lhůtu pro náhradní zasedání valné hromady, neboť dodržení této lhůty nic nebrání.⁶²

I když to zákon výslovně nestanoví, z logiky věci plyne, že žádost kvalifikovaného akcionáře v sobě implicitně obsahuje – pro případ, že svolaná valná hromada nebude usnášeníschopná – i požadavek svolání valné hromady na náhradní zasedání. To neplatí pouze tehdy, pokud se kvalifikovaný akcionář v žádosti výslovně vyjádřil jinak nebo se poté, co se valná hromada původně svolaná sešla neusnášeníschopná, svého požadavku na svolání valné hromady na náhradní zasedání vzdal, resp. jej vzal zpět.

X.2 Důvody a doby svolání valné hromady na náhradní zasedání

Svolavatel je oprávněn svolat valnou hromadu i na její náhradní zasedání, jestliže se valná hromada původně svolaná nesešla usnášeníschopná. Oproti původně svolané valné hromadě jsou tu však určité rozdíly.

I když byl svolavatel podle zákona nebo stanov povinen svolat valnou hromadu, přesto jeho povinnost svolat valnou hromadu na náhradní zasedání není dána, pokud to není věcně potřebné. Tedy např. i když je statutární orgán povinen svolat valnou hromadu bez zbytečného odkladu poté, co byly splněny zákonem stanovené předpoklady, k přijetí rozhodnutí o převzetí účinků jednání učiněných za společnost před jejím vznikem podle § 127 obč. z. poté, co byla jejich existence společnosti oznámena, povinnost svolat valnou hromadu na náhradní zasedání tu není dána, jestliže je zjevné, že v důsledku uplynutí času již nelze dodržet zákonnou tříměsíční lhůtu pro převzetí účinků jednající osoby podle § 127 třetí věty obč. z.

Valná hromada svolaná na náhradní zasedání musí být vždy svolána tak, aby zasedala nejpozději do 6 týdnů ode dne, kdy zasedala nebo měla zasedat valná hromada původně svolaná.

Může být sporné, zda je v rozhodnutí soudu o zmocnění kvalifikovaného akcionáře ke svolání valné hromady implicitně obsaženo – pro případ neusnášeníschopnosti takto svolané valné hromady – i oprávnění kvalifikovaného akcionáře svolat valnou hromadu na její náhradní zasedání, lze však logicky vzato

⁶² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 4. 2005 sp. zn. 29 Odo 567/2004, Soudní judikatura, 2005, č. 6, s. 446 a násl. (a Soudní rozhledy, 2005, č. 12, s. 457 a násl.).

soudit, že ano.⁶³ Ovšem i zde platí, že kvalifikovaný akcionář má právo, nikoliv povinnost, valnou hromadu na její náhradní zasedání svolat; tedy pokud dospěl kvalifikovaný akcionář k závěru, že již nemá smyslu valnou hromadu znovu svolávat na její náhradní zasedání, není povinen k jejímu svolání.

X.3 Pozvánka na náhradní zasedání valné hromady

Pozvánka na náhradní zasedání valné hromady musí obsahovat stejné náležitosti jako pozvánka na původní zasedání valné hromady (je vyloučeno doplnění jakýchkoliv dalších bodů programu), nemusí však obsahovat odůvodnění návrhů usnesení, které svolavatel navrhuje přijmout.

X.4 Způsob svolání valné hromady na náhradní zasedání

Pozvánka na náhradní zasedání valné hromady musí být:

1. uveřejněna a zaslána ve lhůtě nejméně 15 dnů před zasedáním valné hromady, a
2. zároveň zaslána akcionářům nejpozději do 15 dnů ode dne, na který byla valná hromada původně svolána.

XI. Dodatek

Při každém svolání valné hromady musí být veškerá zákonná a stanovami určená pravidla pro svolání valné hromady vždy bezpodmínečně dodržena; zákon připouští jednu výjimku. Valná hromada může platně zasedat a rozhodovat i bez splnění zákonem a stanovami určených pravidel pro její svolání, pokud (§ 411 odst. 2 korp. z.):

1. tak předem určí stanovy společnosti, a
2. s tím souhlasí všichni akcionáři; nepřítomnost nebo nesouhlas byt jen jediného akcionáře tento postup automaticky vylučuje.

⁶³ Shodně *J. Dědič in Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. III. díl. Praha: Polygon, 2002, s. 2244.*

II.

Rozhodcovské konanie, konkurz a reštrukturalizácia

Novela zákona o rozhodcovskom konaní

Prof. JUDr. Pavol Kubíček, CSc.

Fakulta práva

Paneurópska vysoká škola, Bratislava

Úvod

Už dlhšie sa pripravovala nová právna úprava rozhodcovského konania, ktorá mala nadobudnúť účinnosť v roku 2010. Bola to príležitosť na to, aby právnická obec, ale aj širšia verejnosť posúdili klady a zápory doterajšej právnej úpravy a svojimi návrhmi predišli zbytočným chybám, ktoré deformujú a degradujú rozhodcovské konanie v obchodných vzťahoch.

Pri formulácii v predchádzajúcej právnej úprave §12 ods. 1 zákona o rozhodcovskom konaní (zák. č. 244/2014 Z. z.), ktorý umožňoval právnickej osobe na základe tohto zákona a na svoje náklady zriadiť a udržiavať stály rozhodcovský súd, odborná verejnosť reprezentovaná predovšetkým Rozhodcovským súdom SOPK v spolupráci s SOPK upozorňovala na nevhodnosť tohto riešenia. Námietky smerovali proti širokej možnosti zriaďovania stálych rozhodcovských súdov, keď nebolo bližšie určené, ktoré právnické osoby môžu takéto súdy zriaďovať. Oficiálna reakcia na túto pripomienku bola, že RS OSPK si chce ponechať monopolné postavenie stáleho rozhodcovského súdu.

Prax v krátkom čase potvrdila obavy z možného zneužitia rozhodcovských súdov na nekalé praktiky proti tým, ktorí súhlasili, že ich prípadný spor budú rozhodovať novo zriadené rozhodcovské súdy. Na túto tému bolo publikovaných množstvo prípadov v médiách. Dovoľte v tejto súvislosti citovať slová štátnej tajomníčky ministerstva spravodlivosti SR Moniky Jankovskej, že súdy zastavili desattisíc nezákonných exekúcií, ktoré sa začali na základe rozsudkov súkromných rozhodcovských súdov nebankoviek. (Pritom nebankovky, ktoré poskytujú nebankové spotrebiteľské pôžičky sú len jedna skupina zriaďovateľov rozhodcovských súdov). Aj preto sa domnievame, že na túto situáciu treba opakovane upozorňovať a vysvetľovať právnu povahu a poslanie stálych rozhodcovských súdov. Rovnako aj rozhodcovského konania, ako alternatívneho riešenia predovšetkým obchodno-právnych sporov. (Témou môjho príspevku nie je problematika tzv. spotrebiteľských sporov kde bola prijatá osobitná právna úprava).

Zrejme ani tento alarmujúci jav nie je dostatočným argumentom pre tých, ktorí ovplyvňovali prípravu novej právnej úpravy. V texte novely zákona o rozhodcovskom konaní (zák. č. 336/2014 Z. z.) bola použitá formulácia: „Zriaďovateľom stáleho rozhodcovského súdu so sídlom na území Slovenskej republiky môže byť len záujmové združenie právnických osôb, národný športový zväz, Slovenský olympijský výbor, Slovenský paralympijský výbor, alebo komora zriadená zákonom.

Nová právna úprava má možno jedinú „výhodu“, že časť lobistov, ktorým toto riešenie vyhovuje sa v texte priamo pomenovala.

Rozsah subjektov, ktoré môžu zriaďovať stále rozhodcovské sudy sa však prakticky neobmedzuje. Rozhodcovské konanie sa chápe ako zárobková činnosť bez ohľadu na následky, ktoré to z hľadiska vnútroštátneho i medzinárodného prináša. Nehovoriac o tom, že športové zväzy majú vlastný systém arbitráže, ktorý v praxi uplatňujú.

Dôvodom zvýšeného záujmu teórie i praxe o postavenie stálych rozhodcovských súdov je fakt, že rozhodcovský rozsudok je exekučným titulom, tým zasahuje významným spôsobom do práv zúčastnených subjektov a dáva možnosť na zneuzžitie tohto inštitútu v právnych vzťahoch.

Domnievame sa, že rozširovanie možností zriaďovania stálych rozhodcovských súdov navrhovaným spôsobom je v rozpore s ideou budovania právneho štátu.

Konkrétne je v priamom rozpore s čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, podľa ktorého sa každý môže domáhať zákonom stanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanoveným zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky. V Ústave Slovenskej republiky sa teda dáva akcent na nezávislosť a nestrannosť súdu. Podľa nášho názoru tieto atribúty jednoznačne absentujú pri stálych rozhodcovských súdech, ktoré sú zriaďované subjektom, ktorý je záujmovovo prepojený na jednu zo strán vedúcich spor.

Ústup od princípu - rozhodcovský súd môže byť zriadený len iným zákonom, alebo len vtedy, ak jeho zriadenie vyslovene pripúšťa iný zákon - je neprijateľný.

¹ Je to odôvodnené tým, že rozhodcovský súd nadobúda postavenie všeobecného súdu, teda má byť nezávislý a nestranný. Jeho rozhodnutie má byť konečné. Je to exekučný titul a hromadné spochybňovanie tohto exekučného titulu všeobecnými súdmi je alarmujúce. Nedosiahol sa teda cieľ proklamovaný pri presadení predchádzajúcej právnej úpravy – umožnením širokej možnosti zakladať rozhodcovské sudy odbremeniť všeobecné sudy. V širokej verejnosti sa však spochybnila dôveryhodnosť rozhodcovských súdov ako takých. Túto negatívny tendenciu, podľa nášho názoru, nezmení ani nahradenie termínu právnická osoba termínom občianske združenie (či iným podobným) v úlohe zriaďovateľa stáleho rozhodcovského súdu.

Cieľom môjho príspevku nemôže, byť podrobná odborná argumentácia na danú tému. Je to len upozornenie na závažné negatívne javy, ktoré sa do legislatívy opakovane dostávajú pod vplyvom záujmových skupín. Korekciu týchto záujmov by mal zabezpečiť štát prostredníctvom na to určených inštitúcií.

V súčasnosti za čiastkový úspech, po vytrvalom tlaku RS SOPK a samotnej SOPK možno považovať prijatie samostatnej právnej úpravy na riešenie tzv. spotrebiteľských sporov.

Vážené kolegyně, kolegovia,

v poslednom období som si vypočul aj názor, že teoretické pracoviská (rozumej v tomto prípade právnické fakulty) by sa nemali zaoberať príliš konkrétnymi,

praktickými právnymi problémami. Bolo to práve v súvislosti s rozhodcovským konaním. Vyznelo to tak, že sa vlastne nemajú miešať do kvality legislatívneho procesu. Tak som sa dostal k otázke, či univerzitné pracoviská majú byť izolované od praxe a vlastne nevyjadrovať sa kriticky k legislatívnemu procesu. To je ale cesta k potlačeniu jednej zo základných úloh univerzít vyjadrovať sa k spoločenskému daniu objektívne, bez ohľadu na partikulárne záujmy lobistických skupín a tým aj cesta k oslabeniu postavenia univerzít a degradácie ich významu na apologétoch rozhodnutí prijímaných politickými a štátnymi orgánmi. (Nakoniec tieto orgány rozhodujú o pridelovaní financií verejnoprávnym vysokým školám).

Som si vedomí, že zákon o rozhodcovskom konaní je jedným z množstva zákonov, ktoré tvoria náš právny systém. Chcel som len dokumentovať urputnosť s akou záujmové skupiny presadzujú svoje stanoviská v oblasti legislatívy. Berte prosím, toto moje vystúpenie ako podnet na zamyslenie sa nad rozhodcovským konaním, ale aj poslaním našich pracovísk pri tvorbe legislatívnych návrhov. A s trochou zveličenia aj ako podnet na zamyslenie sa nad postavením našich pracovísk v dnešnej spoločnosti.

Poznámky k novému zákonu o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní*

JUDr. Alexander Škrinár, CSc.

Katedra občianskeho a obchodného práva
Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave

Úvod

V príspevku chceme poukázať na vývoj právnej úpravy rozhodcovského konania a na aktuálne otázky súvisiace s novelizáciou zákona o rozhodcovskom konaní uskutočnenej zákonom č. 336/2014 Z. z. a najmä na vydanie zákona o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní č. 335/2015 Z. z. Touto úpravou došlo k oddeleniu rozhodovania sporov so spotrebiteľmi v rozhodcovskom konaní a ich vyčleneniu na samostatný druh rozhodcovského konania.

Treba uviesť, že na rozhodcovské konanie sa v ostatnom období často vznášala kritika spojená s vydávaním rozhodcovských rozsudkov v sporoch, v ktorých jednou zo strán bol spotrebiteľ. Išlo najmä o otázky posudzovania platnosti rozhodcovskej doložky, ktorou sa ukladala povinnosť pre spotrebiteľa rozhodovať všetky spory v rozhodcovskom konaní ale najmä na porušovanie práv spotrebiteľa v rozhodcovskom konaní ako účastníka konania. Išlo najmä o prípady dojednania neprimeranej výšky úrokov, rozličných poplatkov, ale aj podmienok na obnovovanie zmluvy, aj keď o to spotrebiteľ nežiadal.

Problémy vyvolávajúce následné spory však často vznikali najmä pri poskytovaní finančných prostriedkov dodávateľom pri uzavretých zmluvách, ktoré obsahovali všeobecné obchodné podmienky s drobným a málo čitateľným písmom, ktorých obsah sa mohol posudzovať ako neprijateľné zmluvné podmienky.

Často sa však výkladové otázky v súvislosti s právoplatným rozhodcovským rozsudkom objavili až v exekučnom konaní, kde sa sudy zaoberali otázkou, či pri uzavieraní spotrebiteľskej zmluvy nedošlo k dohode o neprijateľných zmluvných podmienkach. K tomuto stavu dochádzalo aj vďaka nečinnosti a pasivite spotrebiteľa, ktorý často nereagoval na predvolanie na pojednávanie stálym rozhodcovským súdom, na žiadosť o vyjadrenie k žalobe, takže došlo k vydaniu rozhodcovského rozsudku, ktorý aj nadobudol právoplatnosť. Spotrebiteľ často ani nepodal žalobu o jeho zrušenie, prípadne nepožiadal o odklad vykonateľnosti rozhodcovského rozsudku a ani sa nevyjadril k exekučnému titulu.

Treba však poukázať na to, že po vydaní rozhodnutia Súdneho dvora EÚ k predbežnej otázke týkajúcej sa preskúmania exekučného titulu v spore *Asturcom c/a Christina Rodriguez Nogueira* sa súdna judikatúra ustálila tak, že vnútroštátny súd je povinný skúmať exekučný titul pri rozhodnutí rozhodcovského

* Príspevok spracovaný v rámci programu VEGA reg.číslo 1/050514 Princípy nadnárodného civilného procesu, ich perspektívy a možnosti aplikácie slovenskej národnej právnej úpravy *de lege ferenda* (alternatívne riešenie sporov).

súdu, v ktorom je jednou stranou spotrebiteľ aj v prípade, ak spotrebiteľ nepožiadava o jeho preskúmanie. Pokiaľ ide o platnosť alebo neplatnosť rozhodcovskej doložky v sporoch, v ktorých je jednou zo sporových strán spotrebiteľ v rozhodnutí bol odkaz na vnútroštátnu právnu úpravu príslušného členského štátu. Záver, že by dohodnutá rozhodcovská doložka bola bez ďalšieho neprijateľnou podmienkou, ktorý zo spomínaného rozhodnutia Súdneho dvora EÚ vyložili niektoré súdy automaticky z neho nevyplýval.

Z hľadiska naznačených problémov v rozhodcovských konaniach, v ktorých je jednou zo strán spotrebiteľ, je možné hodnotiť oddelenie rozhodcovského konania od spotrebiteľského rozhodcovského konania pozitívne, lebo sa tým môže zvýšiť dôvera v rozhodcovské konania, ktoré sa netýka spotrebiteľov.

Povaha rozhodcovských súdov a miera regulácie štátom

Stále rozhodcovské súdy a ich zriaďovatelia a rozhodcovia zvolení stranami v spore ad hoc sú subjektmi súkromného práva. Rozsah subjektov, ktoré môžu vykonávať funkciu zriaďovateľa rozhodcovského súdu, ako aj samotné Stále rozhodcovské súdy však ovplyvňuje subjekt verejného práva štát a z právnej úpravy vyplývajúci subjekt, ktorý vykonáva pôsobnosť štátu. Pri vývoji právnej úpravy rozhodcovského konania zisťujeme, že po roku 1990 bola obmedzená možnosť zriadenia stáleho rozhodcovského súdu a prakticky rozhodcovské konanie vykonával len Rozhodcovský súd pri Slovenskej obchodnej a priemyselnej komore. Po novele zákona o rozhodcovskom konaní vykonanej zákonom č. 244/2002 Z. z. došlo k opačnému trendu. Rozhodcovský súd mohla zriadiť každá právnická osoba bez preukazovania podmienok na jeho prevádzkovanie. Vznikla tým situácia, že bolo registrovaných okolo 150 stálych rozhodcovských súdov, z ktorých niektoré nevyvíjali žiadnu činnosť. Možnosť zriadenia stáleho rozhodcovského súdu je preto závislá na miere regulácii týchto súdov orgánmi štátu. S účinnosťou od 1. januára 2015 došlo k vydaniu zákona č. 336/2014 Z. z., ktorým bol novelizovaný zákon č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní a zároveň bol vydaný nový zákon č. 336/2014 Z. z. o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní. Na jednej strane tým došlo k rozdeleniu rozhodcovského konania na prerokúvanie sporov stálym rozhodcovským súdom v sporoch, v ktorých je jednou zo sporových strán spotrebiteľ a na ostatné spory v rozhodcovskom konaní.

Z hľadiska nášho záujmu budeme venovať pozornosť v tomto príspevku k rozhodovaniu spotrebiteľských sporov v spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní. Treba uviesť, že v novej právnej úprave spotrebiteľského rozhodcovského konania došlo k veľmi prísnej a podrobnej regulácii orgánmi štátu, ktorá sa doteraz v právnych úpravách rozhodcovského konania nevyskytovala. Prejavuje sa to jednak pri zriaďovaní Stáleho rozhodcovského súdu pre rozhodovanie spotrebiteľských sporov, ale najmä pri menovaní rozhodcov a posudzovaní predpokladov na výkon funkcie rozhodcu a požiadaviek na ich kvalifikáciu.

Spotrebiteľská rozhodcovská zmluva

Základným predpokladom na založenie právomoci stáleho rozhodcovského súdu na rozhodovanie spotrebiteľských sporov je uzavretie spotrebiteľskej rozhodcovskej zmluvy. Spotrebiteľská rozhodcovská zmluva predstavuje dohodu medzi dodávateľom a spotrebiteľom o tom, že všetky spory, ktoré medzi nimi vznikli alebo vzniknú zo spotrebiteľskej zmluvy alebo súvisiacich so spotrebiteľskou zmluvou rozhodne v spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní určený stály rozhodcovský súd. Na založenie právomoci Stáleho rozhodcovského súdu sa musia splniť dve podmienky: - musí ísť o Stály rozhodcovský súd, ktorý je zapísaný v zozname vedenom Ministerstvom spravodlivosti SR,

- tento Stály rozhodcovský súd musí byť určený v spotrebiteľskej rozhodcovskej zmluve.

V § 3 zákona sa určujú podmienky, ktoré musí spĺňať spotrebiteľská rozhodcovská zmluva. Základným predpokladom je, že sa musí uzavrieť v písomnej forme. Na ochranu spotrebiteľa slúžia aj jej obsahové formálne náležitosti. Vyslovene sa ukladá, aby dohoda o spotrebiteľskej rozhodcovskej zmluve bola oddelená od samotnej spotrebiteľskej zmluvy. Dohoda nesmie obsahovať náležitosti, ktoré sa netýkajú spotrebiteľského rozhodcovského konania, ktoré by mohli byť zavádzajúce pre spotrebiteľa.

Na ochranu spotrebiteľa slúži aj v prípade uzavretia spotrebiteľskej rozhodcovskej zmluvy, zakotvenie práva obrátiť sa so žalobou na riešenie sporu na všeobecný súd. Spotrebiteľ však tak nesmie urobiť v prípade, že už na Stálom rozhodcovskom súde začalo spotrebiteľské rozhodcovské konanie.

Na druhej strane, aj keď začalo v spore súdne konanie na súde v spotrebiteľskom spore, môžu sa sporové strany dohodnúť vyhlásením do zápisnice z pojednávania, že chcú uzavrieť spotrebiteľskú rozhodcovskú zmluvu obsahujúcu náležitosti podľa § 3 zákona. Takáto dohoda má po doručení súdu účinky späť vzatia žaloby, ako aj súhlasu žalovaného s týmto späť vzatím.

V zákone sa v § 3 ods. 3 upravujú povinné náležitosti spotrebiteľskej rozhodcovskej zmluvy, ktorá musí obsahovať

- identifikačné údaje zmluvných strán (obchodné meno, sídlo, IČO dodávateľa a meno a priezvisko, bydlisko spotrebiteľa
- označenie spotrebiteľskej zmluvy
- označenie stáleho rozhodcovského súdu s uvedením názvu a sídla
- webové sídlo stáleho rozhodcovského súdu, kde je uverejnený rokovací poriadok a údaje, ktoré sú uvedené na webovom sídle Ministerstva spravodlivosti SR, na ktorom vedie zoznam stálych rozhodcovských súdov, ktorým udelilo povolenie a adresa na elektronickú komunikáciu,
- poučenie podľa vzoru uvedeného v prílohe č. 1 k zákonu.

Uvedené náležitosti musí spotrebiteľská rozhodcovská zmluva, lebo inak je nepplatná.

Poučenie, ktoré musí byť súčasťou spotrebiteľskej rozhodcovskej zmluvy obsahuje podrobne rozpísané následky dohody o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní pre spotrebiteľa, aby si uvedomil, čo predstavuje rozhodcovské konanie v prípade vzniku sporu a poukazuje aj na obmedzené možnosti opravného prostriedku. Je to významné aj z hľadiska ochrany dodávateľa, aby spotrebiteľ v prípade sporu, nemohol namietat, že si nebol vedomý účinkov uzavretia spotrebiteľskej rozhodcovskej zmluvy.

Zriadenie Stáleho rozhodcovského súdu

V prípade, ak nejaký subjekt chce zriadiť Stály rozhodcovský súd, musí sa spravať podmienkami podľa zákona o rozhodcovskom konaní č. 244/2002 Z. z. v znení neskorších predpisov. Vždy musí ísť o súd, ktorý má sídlo na území Slovenskej republiky. Na rozdiel od doterajšej právnej úpravy nemôže zriadiť rozhodcovský súd každá právnická osoba, ale môže ho zriadiť okrem uvedených ďalších subjektov, záujmové združenie právnických osôb, ktoré vzniká za podmienok podľa § 20f a nasledujúcich Občianskeho zákonníka. Právnu spôsobilosť získava zápisom do registra združení vedenom na obvodnom úrade v sídle kraja, kde musí byť zaregistrované. V registri sa zapisuje názov a sídlo združenia a predmet činnosti. Ak predmetom činnosti má byť rozhodcovské konanie vedené na ním zriadenom rozhodcovskom súde, stály rozhodcovský súd musí byť registrovaný aj na Ministerstve spravodlivosti SR a môže vykonávať činnosť len na základe získaného osobitného povolenia.

Stály rozhodcovský súd môžu zriadiť aj subjekty pôsobiace v oblasti športu a to národný športový zväz, Slovenský olympijský výbor, Slovenský paraolympijský výbor. V týchto prípadoch ide o osobitný druh sporov, ktoré vznikajú pri výkone činnosti medzi športovcom a športovým klubom v danom odvetví športu.

Okrem toho môže byť zriaďovateľom Stáleho rozhodcovského súdu aj komora zriadená zákonom, čo je aj najstarší rozhodcovský súd zriadený pri Slovenskej obchodnej a priemyselnej komore, ale napríklad aj Stály rozhodcovský súd pri Slovenskej advokátskej komore. Tieto však spravidla nerozhodujú spory, ktorých účastníkom je spotrebiteľ.

V prípade, že by takéto spory so spotrebiteľmi chceli rozhodovať, museli by plniť podmienky pre činnosť stálych rozhodcovských súdov v spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní. Právnická osoba môže byť subjektom oprávneným na zriadenie Stáleho rozhodcovského súdu, ak je na to oprávnená na to podľa ustanovení osobitného predpisu. V súčasnosti je to rozhodcovský súd pri asociácii bánk, ktorý bol zriadený už v minulosti, na základe zákona č. 492/2009 Z. z. o platobných službách a rozhoduje aj spory so spotrebiteľmi súvisiace s uzavieraním bankových zmlúv.

Spotrebiteľské rozhodcovské súdy

Z hľadiska zamerania príspevku sa budeme zaoberať zriaďovateľom rozhodcovského súdu na riešenie sporov, ktorých jednou zo strán je spotrebiteľ. Záujmové združenie právnických osôb, ktoré chce zriadiť stály rozhodcovský súd musí vydať štatút a rokovací poriadok. Musí mať predsedníctvo a predsedu súdu. Základnou zmenou je, že zároveň musí požiadať o vydanie povolenia na zriadenie Stáleho rozhodcovského súdu Ministerstvo spravodlivosti SR.

Pri žiadosti o udelenie povolenia musí zriaďovateľ preukazovať zriadenie stáleho rozhodcovského súdu s tým, že uvedie jeho sídlo a podateľňu, ktoré sa musia nachádzať na území Slovenskej republiky. Predstavuje to podstatný rozdiel oproti doterajšej právnej úprave, keď mnohé rozhodcovské súdy nemali ani podateľňu, alebo priestory na rozhodovanie sporov. Významné je to v prípadoch, ak strana bude trvať na prerokovaní sporu na ústnom pojednávaní.

Charakterizujú sa aj náležitosti sídla stáleho rozhodcovského súdu, pričom sa zdôrazňuje jeho umiestnenie a rozloha na zabezpečenie dôstojného priebehu konania a pre potreby verejného vyhlásenia rozsudku a ústneho pojednávania, ak sa má uskutočniť.

Na účely získania oprávnenia musí preukázať dostatočnú organizačnú, odbornú a personálnu spôsobilosť zabezpečiť činnosť stáleho rozhodcovského súdu.

S prihliadnutím na sťažené podmienky získanie oprávnenia na činnosť rozhodcu, bude pre zriaďovateľa stáleho rozhodcovského súdu splnenie náročnej úlohy preukázania zápisu do zoznamu rozhodcov aspoň piatich rozhodcov, ktorí získali povolenie na rozhodovanie spotrebiteľských sporov a majú aspoň trojročnú rozhodcovskú prax.

Zriaďovateľ musí zriadiť a udržiavať webové sídlo, na ktorom musí uverejniť všetky informácie týkajúce sa stáleho rozhodcovského súdu, aktuálne informácie týkajúce sa predsedníctva a predsedu súdu a najmä rozhodcov zapísaných do zoznamu súdu aj s informáciou o začiatku a konci ich funkčného obdobia.

Dôležitá bude aj povinnosť zverejniť informáciu o tom, či súd je zriadený na rozhodovanie všetkých spotrebiteľských sporov, alebo len niektorého druhu z nich.

Zaujímavá bude zverejnenie informácie o priemernej dĺžke trvania spotrebiteľského rozhodcovského konania na stálom rozhodcovskom súde.

Stály rozhodcovský súd bude povinný vypracovať a zverejniť správu o činnosti stáleho rozhodcovského súdu za kalendárny rok najneskôr do 31. marca nasledujúceho roka. V správe musí uviesť počet žalôb a aké najčastejšie nároky uplatňujú účastníci konania. Musí opísať najčastejšie skutočnosti, ktoré vedú k vzniku sporov.

Zriaďovateľovi vzniká aj povinnosť zaplatiť správny za udelenie povolenia za zriadenie stáleho rozhodcovského súdu a poplatku za vykonanie skúšky rozhodcom.

Výkon funkcie rozhodcu v spotrebiteľských sporoch

Podľa doterajšej právnej úpravy každý stály rozhodcovský súd musel popri rokovacom poriadku a štatúte súd zverejniť aj zoznam rozhodcov, ktorí rozhodujú spory v rozhodcovskom konaní. Okrem toho spravidla rokovacie poriadky rozhodcovských súdov umožňovali v prípade rozhodovania sporov s viacerými rozhodcami, voľbu rozhodcov stranami a postup pri voľbe predsedu.

V spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní je oprávnený rozhodovať spotrebiteľské spory len rozhodca, ktorý je zapísaný v zozname rozhodcov oprávnených rozhodovať spotrebiteľské spory vedenom Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky. Zároveň musí byť zapísaný aj v zozname rozhodcov stáleho rozhodcovského súdu, ktorý má podľa spotrebiteľskej rozhodcovskej zmluvy spor rozhodnúť. Sporové strany sa nemôžu dohodnúť na rozhodcovi ad hoc, aj keď by k takejto dohode došlo medzi nimi dobrovoľne a bez nátlaku.

Je to z dôvodu, že rozhodca v spotrebiteľských sporoch musí spĺňať kritéria predpísané zákonom najmä z hľadiska vykonania požadovanej skúšky, alebo započítaním inej skúšky za podmienok upravených v § 5 ods. 2 zákona, ako aj predpísaného pravidelného vzdelávania.

Podmienky na zápis rozhodcu do zoznamu rozhodcov sú podstatne prísnejšie ako to bolo doteraz. Každý rozhodca, ktorý chce byť zapísaný do zoznamu rozhodcov musí spĺňať podmienky odbornej spôsobilosti na zápis do zoznamu rozhodcov, ktoré preukazuje zložením skúšky.

Rozhodca musí byť bezúhonným a dôveryhodným. Na rozdiel napríklad od profesie advokáta sa pri preukazovaní bezúhonnosti nevyžaduje nulová tolerancia. Za bezúhonného sa nepovažuje osoba právoplatne odsúdená za úmyselný trestný čin, pri ktorom súd nerozhodol o podmienenom odložení výkonu trestu odňatia slobody za vymenované trestné činy zneužívania funkcie verejného činiteľa, marenia úlohy verejným činiteľom, za trestný čin korupcie, majetkové trestné činy, ale aj za trestný čin spáchaný v súvislosti s výkonom funkcie rozhodcu.

Dôveryhodnosť sa v zákone vymedzuje negatívnym spôsobom.

Za dôveryhodného sa nepovažuje osoba, ktorá

- bola vyčiarknutá zo zoznamu rozhodcov inak ako na vlastnú žiadosť,
- osoba, ktorá bola na základe disciplinárneho opatrenia alebo za porušenie právnych predpisov odvolaná z funkcie sudcu, prokurátora, zbavená funkcie súdneho exekútora, notára, vyčiarknutá zo zoznamu správco, znalcov, tlmočníkov, audítorov, advokátov a euro advokátov, alebo vyčiarknutá zo zoznamu advokátskych koncipientov, notárskych kandidátov alebo notárskych koncipientov,
- osoba, na ktorej majetok bol v posledných desiatich rokoch pred podaním žiadosti o udelenie povolenia vyhlásený konkurz, povolená reštrukturalizá-

cia, na koho majetok bol zamietnutý návrh na vyhlásenie konkurzu pre nedostatok majetku alebo bolo zastavené konkurzné konanie pre nedostatok majetku,

- bola ako fyzická osoba podnikateľ právoplatne postihnutá orgánom dozoru uložením sankcie podľa zákona o ochrane spotrebiteľa, alebo zastával funkciu štatutárneho orgánu alebo mal majetkovú účasť v právnickej osobe, ktorá bola postihnutá orgánom dozoru za porušovanie predpisov na ochranu spotrebiteľa, ako aj osoba, pri ktorej je preukázateľne spochybnené, že bude čestne a svedomito plniť povinnosti rozhodcu.

V rámci určených podmienok pre výkon funkcie rozhodcu, musí preukázať skončenie vysokoškolského vzdelania druhého stupňa v študijnom odbore právo. V spotrebiteľských rozhodcovských sporoch sa neumožňuje výkon funkcie rozhodcu s vysokoškolským vzdelaním iného smeru, alebo bez vysokoškolského vzdelania.

Dôležitou podmienkou na preukázanie odbornej spôsobilosti rozhodcu na výkon funkcie je vykonanie skúšky pred odbornou skúšobnou komisiou vymenovanou ministrom spravodlivosti Slovenskej republiky.

Kandidát na výkon funkcie rozhodcu nemusí vykonať skúšku a považuje sa za splnenie podmienky jej vykonania, zloženie odbornej justičnej skúšky, prokurátorskej skúšky, notárskej skúšky, advokátskej skúšky, preukázanie, že spĺňa podmienky na zápis do zoznamu advokátov.

Obdobne ako pri výkone funkcie správcu konkurznej podstaty pre rozhodcu v spotrebiteľských sporoch platí, že sa musí zúčastňovať pravidelného vzdelávania rozhodcov každoročne organizovaného Ministerstvom spravodlivosti SR.

V prípade, že sa rozhodca nezúčastní vzdelávania aspoň jedného seminára počas dvoch rokov, ministerstvo nariadi preskúšanie rozhodcu.

Z hľadiska výkonu funkcie rozhodcu v spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní treba upozorniť na dve obdobia praxe. Na to, aby sa osoba s právnickým vzdelaním mohla uchádzať o funkciu rozhodcu musí preukázať, že má právnickú prax v trvaní aspoň päť rokov. Stály spotrebiteľský rozhodcovský súd však musí preukázať, že má zapísaných v zozname rozhodcov vedených Ministerstvom spravodlivosti SR aspoň piatich rozhodcov, ktorí majú aspoň trojročnú prax v rozhodcovskom konaní.

Predmet spotrebiteľského rozhodcovského konania

Vymedzenie predmetu sporov, ktoré sa môžu rozhodovať v spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní je upravený v § 1 zákona. Vztahuje sa na všetky spotrebiteľské spory a teda nielen majetkové spory, v ktorých je možné uzavrieť dohodu o urovnaní. Predmetom spotrebiteľského rozhodcovského konania môžu byť aj spory o určenie, či právo alebo právny vzťah je alebo nie je. Pri týchto sporoch je zvýhodnený spotrebiteľ, u ktorého sa zo zákona predpokladá, že má nalie-

havý právny záujem na určení právneho vzťahu podľa zákona o spotrebiteľskom konaní, takže pri podaní žaloby nemusí preukazovať naliehavý právny záujem na určení právneho vzťahu.

Negatívnym spôsobom je vymedzený predmet sporov, ktoré nemožno rozhodovať v spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní. Ide o spory

- súvisiace so vznikom, zmenou alebo zánikom vlastníckeho práva a iných vecných práv k nehnuteľnostiam,
- spory o osobnom stave,
- spory súvisiace s núteným výkonom rozhodnutia,
- spory ktoré vznikli v priebehu alebo súvisia s konkurzným a reštrukturalizačným konaním.

Priebeh spotrebiteľského rozhodcovského konania

Spotrebiteľské rozhodcovské konanie vždy začína doručením návrhu na stály rozhodcovský súd. Deň začatia konania je dôležitý z hľadiska plynutia premľacej doby a posúdenia včasného uplatnenia práva. Po podaní žaloby platí aj prekážka litispendencie.

V § 25 zákona sú uvedené náležitosti žaloby, ktorá musí obsahovať identifikačné údaje účastníkov konania, opísanie rozhodujúcich skutočností, žalobca musí označiť dôkazy, ktoré navrhuje vykonať, musí označiť právne predpisy, na ktoré sa odvoláva, aký návrh má vo veci samej a žalobu musí podpísať.

V spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní je dôležitá povinnosť žalobcu pripojiť k žalobe kópiu spotrebiteľskej zmluvy a dôkazy, na ktoré odvoláva, práve z hľadiska preukázania, že ide o spotrebiteľský spor, ktorý má rozhodovať ustanovený stály spotrebiteľský rozhodcovský súd.

Spotrebiteľské spory rozhoduje jediný rozhodca alebo viacerí rozhodcovia podľa úpravy stáleho rozhodcovského súdu uvedenej v štatúte alebo rokovacom poriadku. Ak štatút neobsahuje o počte rozhodcov žiadnu úpravu platí, že spor rozhoduje jeden rozhodca.

V prípade, že žaloba neobsahuje predpísané náležitosti a navrhované dôkazy, stály rozhodcovský súd uloží žalobcovi odstránenie nedostatkov v lehote, ktorá nesmie byť kratšia ako 15 dní. Ak žalobu nepodáva spotrebiteľ, žalobca je povinný zaplatiť aj ustanovený poplatok za rozhodcovské konanie uvedený podľa sadzovníka poplatkov zverejneného na webovej stránke súdu.

Špecifické pre spotrebiteľské rozhodcovské konanie je úprava postavenia spotrebiteľa, ktorého žiadny procesný úkon, najmä podanie žaloby, zaslanie žalobnej odpovede, vyjadrenia, návrhu na vykonanie dôkazov, alebo námietky nedostatku právomoci stáleho rozhodcovského súdu nie je možné sponlatniť.

V prípade neodstránenia nedostatkov stály rozhodcovský súd spotrebiteľské rozhodcovské konanie zastaví.

Žalovaný môže uplatniť k žalobe svoje práva voči žalobcovi vzájomnou žalobou. Tieto práva však môže uplatniť len v rozsahu sporov, na ktoré sa vzťahuje spotrebiteľská rozhodcovská zmluva.

V spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní sa kladie doraz na urýchlené rozhodovanie sporu napríklad aj tým, že zriaďovateľ stáleho rozhodcovského súdu je povinný vo zverejnenej informácii za kalendárny rok uviesť aj priemernú dĺžku rozhodcovského konania.

V prípade, že stály rozhodcovský súd nerozhodne spor do 90 dní, je povinný oznámiť účastníkom konania dôvody a zároveň aj predpoklad, do kedy bude spor rozhodnutý.

V spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní je vylúčené uzavretie dohody sporových strán, aby sa spor rozhodol na základe zásad spravodlivosti. Rozhodovanie na základe zásady spravodlivosti sa v rozhodcovskom konaní používa v prípade, ak sa na tom sporové strany dohodnú.

Aplikácia zásady spravodlivosti v spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní je vylúčená z dôvodu, že dohodou strán o jej použití by mohlo dôjsť k vylúčeniu aplikácie ustanovení Občianskeho zákonníka a zákona o ochrane spotrebiteľov, ktoré majú aj kogentnú povahu a rozhodca by mohol rozhodcovský rozsudok vydať v rozpore s ustanoveniami upravenými na ochranu spotrebiteľa.

Pre stály rozhodcovský súd vyplýva zo zákona povinnosť preskúmať z úradnej povinnosti, či nárok žalobcu nie je založený na neprijateľnej zmluvnej podmienke, alebo všeobecne záväznými právnymi predpismi na ochranu spotrebiteľov.

Dôležitým ustanovením zákona je úprava postupu zriaďovateľa stáleho rozhodcovského súdu v prípade zrušenia povolenia udeleného zriaďovateľovi Ministerstvom spravodlivosti SR. V takomto prípade dochádza k zastaveniu všetkých rozhodcovských konaní dňom doručenia rozhodnutia Ministerstva spravodlivosti.

Zriaďovateľovi sa ukladá informačná povinnosť oznámiť účastníkom konania odňatie povolenia. Dôležitá je právna úprava zachovania lehoty na uplatnenie práva pre žalobcu, ak podá žalobu na súd v lehote troch mesiacov od výmazu stáleho rozhodcovského súdu zo zoznamu stálych rozhodcovských súdov.

Upravuje sa aj vplyv na plynutie premlčacej doby v prípade zastavenia rozhodcovského konania z dôvodu odňatia povolenia zriaďovateľovi a doba spotrebiteľského rozhodcovského konania sa nezapočítava do plynutia premlčacej doby.

V zákone sa rieši aj otázka spôsobu prerokovania spotrebiteľského sporu v rozhodcovskom konaní. Stály rozhodcovský súd je oprávnený rozhodnúť aj s prihliadnutím na predložené dôkazy, žalobnú odpoveď, obsah žaloby o tom, či vo veci nariadi ústne pojednávanie alebo rozhodne písomne.

Požiadavku na prerokovanie sporu na ústnom pojednávaní môže predniesť účastník konania. Spotrebiteľ má právo navrhnúť, aby sa jeho vec prejedнала na ústnom pojednávaní. K návrhu pripojí aj návrhy na vykonanie dokazovania,

ktoré chce na preukázanie svojich tvrdení. Môže ísť aj o dôkazy, o ktorých vie avšak ich nemá k dispozícii. V takomto prípade môže požiadať stály rozhodcovský súd, aby si ich vyžiadal od subjektu, ktorý ich má, prípadne aj prostredníctvom všeobecného súdu.

V zákone sa rieši aj otázka náhradného doručovania písomností spotrebiteľovi. Stály rozhodcovský súd vychádza z adresy spotrebiteľa uvedenej v spotrebiteľskej zmluve, alebo na inú adresu oznámenú spotrebiteľom. V tomto smere sa kladie zodpovednosť aj na spotrebiteľa, ktorý vo vlastnom záujme by mal oznámiť zmenu adresy oproti spotrebiteľskej zmluve stálemu rozhodcovskému súdu. Ak sa stálemu rozhodcovskému súdu nepodarí doručiť písomnosť spotrebiteľovi zakladá sa domnienka doručenia zásielky do vlastných rúk tak, že sa považuje za doručenie po siedmych dňoch od vrátenia nedoručenej zásielky.

Po vykonanom dokazovaní rozhodca alebo viacerí rozhodcovia vydajú rozhodcovský rozsudok, ktorý môže byť vydaný vo veci samej alebo môže byť vydaný na základe schváleného zmiernu.

Pri rozhodnutí o schválení zmiernu je úprava čiastočne odchylná od úpravy schvaľovania súdneho zmiernu v občianskom súdnom konaní. Stály rozhodcovský súd môže konanie zastaviť, alebo na žiadosť účastníkov konania schváliť zmier formou rozhodcovského rozsudku o dohodnutých podmienkach zmiernu, čo bude pre účastníkov konania spravidla vyhovujúcejšie.

Pri žalobe na zrušenie rozhodcovského rozsudku sa oproti doterajšej lehote predlžuje lehota na jej podanie na 90 dní. Pri jej určení sa pravdepodobne vychádzalo z rozhodnutia Súdneho dvora EÚ v spore Asturcom, kde súd pri rozhodovaní o predbežnej otázke vyslovil, že lehota 90 dní na podanie žaloby upravená v španielskom právnom poriadku je primeraná.

V prvom rade treba uviesť, že sa podstatne rozšíril aj okruh dôvodov na podanie žaloby. V prvom rade ide o formálne dôvody, ak nebol účastník spôsobilý uzavrieť spotrebiteľskú rozhodcovskú zmluvu, alebo nebol upovedomený o ustanovení rozhodcu, alebo o konaní, alebo mu nebolo umožnené sa ňom zúčastniť. Pôjde o prípad, ak stály rozhodcovský súd rozhodol spor, o ktorom jeho rozhodovanie nepredvídala rozhodcovská zmluva, alebo táto neobsahuje predpísané náležitosti.

Dôvodom na zrušenie rozhodnutia môže byť aj nenariadenie ústneho pojednávania súdom v prípade, ak to účastník požadoval.

Dôležitou zmenou pri úprave dôvodov na zrušenie rozhodcovského rozsudku je aj určité prevzatie dôvodov z občianskeho súdneho poriadku najmä nesprávne zisteného skutkového stavu, ktoré mohlo mať vplyv na správnosť rozhodnutia, ako aj vydanie rozhodcovského rozsudku, ktorý vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci.

Dôvodom na podanie žaloby môže byť aj rozpor s ustanoveniami všeobecne záväzných právnych predpisov na ochranu spotrebiteľa, ktoré má vplyv na výsledok sporu.

Rozhodcovský rozsudok nesmie zaväzovať na plnenie, ktoré je svojou povahou objektívne nemožné, právom nedovolené alebo odporuje dobrým mravom, čo je dôvodom na jeho zrušenie a výkon rozhodcovského rozsudku nesmie byť v rozpore s verejným poriadkom Slovenskej republiky.

Spotrebiteľ môže byť v spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní zastúpený advokátom. Ak zastúpenie nevyužije, na zlepšenie jeho právneho postavenia a posilnenie jeho ochrany slúži možnosť podania žaloby na zrušenie rozhodcovského rozsudku na tlačive, ktoré je prílohou zákona.

V zákone sa upravuje aj postup súdu, ktorý zrušil rozhodcovský rozsudok z dôvodu neplatnosti spotrebiteľskej rozhodcovskej zmluvy, nemožnosti riešenia sporu v spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní alebo z dôvodu, že sa rozhodol spor, ktorý nepredvídala spotrebiteľská rozhodcovská zmluva, po právoplatnosti rozhodnutia bude súd pokračovať v konaní v rozsahu podanej žaloby alebo vzájomnej žaloby. Podmienkou však je podanie návrhu na pokračovanie v konaní niektorým z jeho účastníkov.

Záverečné poznámky

V príspevku sme poukázali na podstatne sprísnené podmienky rozhodovania sporov v spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní. Vysoké nároky sa kladú na zriaďovateľov stálych spotrebiteľských rozhodcovských súdov, ktorí musia preukázať potrebné materiálne podmienky na vybavenie stáleho rozhodcovského súdu, splniť podmienky na získanie povolenia na zriadenie stáleho rozhodcovského súdu a na jeho prevádzku. Dôležité bude aj plnenie informačnej povinnosti o činnosti stáleho rozhodcovského súdu a najmä o okruhu a druhu prerokúvaných spotrebiteľských sporov. Informačná povinnosť sa vzťahuje aj na oznamovanie priemernej dĺžky rozhodcovského konania.

Okrem materiálneho vybavenia súdu, musí zriaďovateľ zabezpečiť minimálne päť rozhodcov zapísaných do zoznamu rozhodcov, ktorí majú minimálne trojročnú prax v rozhodovaní rozhodcovských sporov.

Na druhej strane bude zaujímavé sledovať, či a koľko spotrebiteľských rozhodcovských súdov sa vytvorí. Na druhej strane treba uviesť, že trend zvýšeného poskytovania pôžičiek a úverov aj po vydaní nového zákona o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní, z čoho je možné očakávať aj zvýšený počet sporov. V prípade nevytvorenia spotrebiteľských rozhodcovských súdov za podmienok novej právnej úpravy je možné očakávať nárast riešenia týchto sporov v konaní na všeobecných súdov.

Aj v prípade zriadenia stáleho spotrebiteľského rozhodcovského súdu predpokladáme problémy so získaním rozhodcov, ktorí budú spĺňať náročné podmienky kladené na osobu rozhodcu na zápis do zoznamu rozhodcov, ako aj nároky na sústavné ich ďalšie vzdelávanie. V spotrebiteľských rozhodcovských sporoch bude spravidla aj hodnota sporu určujúca odmenu rozhodcu nižšia.

V záujme ochrany spotrebiteľov však bola potrebná legislatívna úprava v rozhodcovskom konaní.

Vyžadovalo by sa aj preventívne pôsobenie na spotrebiteľov, aby pri uzavieraní spotrebiteľských zmlúv konali zodpovednejšie. Do určitej miery môžu na to pôsobiť aj pripojené formuláre k spotrebiteľskej zmluve, ktoré upozorňujú na dôsledky neplnenia prevzatých záväzkov zo spotrebiteľských zmlúv, ako aj právna úprava, ktorá má brániť v dojednávaní všeobecných obchodných podmienok s malými písmenami, ako aj textom o rozhodcovskom konaní, ale najmä o podmienkach poskytovania finančných prostriedkov.

Zaujímavé bude či sa stanú predmetom sporov aj iné ako majetkové nároky, najmä v súvislosti s dodaním vadného tovaru.

Nie je rozhodcovské konanie ako rozhodcovské konanie - krátka úvaha o povahe spotrebiteľského rozhodcovského konania¹

JUDr. Regina Hučková, PhD.

Katedra obchodného práva a hospodárskeho práva
Právnická fakulta UPJŠ v Košiciach

Úvod

Rozhodcovské konanie nadobudlo od 1. januára 2015 úplne novú podobu. To, čo bolo tak dlho diskutované, sa zhmotnilo do novej právnej úpravy. Spôsob, ktorý zvolili autori novej právnej úpravy, je odlišný od toho, čo poznáme z okolitých právnych úprav.² Tak, ako v niektorých právnych poriadkoch našich susedov, i v našich podmienkach bola rozsiahla novelizácia zákona o rozhodcovskom konaní podnietená nežiadúcimi javmi pri riešení niektorých skupín sporov. Týmto boli najmä spotrebiteľské spory, teda spory, v ktorých vystupoval na jednej strane spotrebiteľ. Spotrebiteľská agenda sa stala hybnou silou zmien i v ďalších sférach, nielen v oblasti rozhodcovského konania. No vo sfére rozhodcovského konania je mimoriadne citelná.

O riešení alebo neriešení spotrebiteľských sporov v rozhodcovskom konaní sa toho popísalo mnoho. Nové legislatívne riešenie vyriešilo polemiku zástancov a odporcov riešenia spotrebiteľských sporov v rozhodcovskom konaní vskutku šalamúnsky. Záver je taký, že rozhodcovské konanie nie je v spotrebiteľských sporoch úplne zavrhnuté. Avšak nepôjde o klasické rozhodcovské konanie. A treba v tomto kontexte uvažovať, či vôbec možno v prípade nového procesu urovnania sporov zo spotrebiteľských zmlúv hovoriť o rozhodcovskom konaní. Je to ešte vôbec rozhodcovské konanie? Splňa nový typ konania kodifikovaný zákonom o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní parametre, aby mohlo používať prívlastok „rozhodcovské“. Dôvodová správa k novému zákonu o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní v súvislosti s tým akcentuje, že nejde o klasické rozhodcovské konanie, ale že sa jedná o osobitný druh mimosúdneho riešenia sporov blízke rozhodcovskému konaniu. Tá blízkosť je z nášho pohľadu relatívna. V nasledujúcich riadkoch poukážeme na charakteristické črty rozhodcovského konania a porovnáme klasické rozhodcovské konanie a spotrebiteľské rozhodcovské konanie.

Rozhodcovské konanie je de lege lata upravené v zákone o rozhodcovskom konaní, ktorý bol prijatý v roku 2002. Táto úprava nebola v našich podmienkach prvou, rovnako ako ani inštitút rozhodcovského konania nie je v našich podmienkach žiadnou novinkou. Tento inštitút mimosúdneho riešenia sporov sa

¹ Príspevok je čiastkovým výstupom riešenia grantovej úlohy č. APVV-14-0598 „Elektronizácia v podnikaní s akcentom na právne a technické aspekty“.

² Pozri český zákon o rozhodčím řízení.

v tuzemských podmienkach s menšími, či väčšími peripetiami relatívne úspešne udomácnil. Našiel si svojich fanúšikov, no i odporcov a neprajníkov.

V rozhodcovskom konaní možno riešiť a urovnať široké spektrum sporov, ktoré zákonodarca vymedzuje skrz niekoľko kritérií. Tieto kritéria boli zásadne modifikované poslednou novelou zákona o rozhodcovskom konaní (zákonom č. 336/2014 Z.z.). Do konca roka 2014 bolo základným kritériom, aby sa jednalo o spor s majetkovým charakterom. V súlade s novou platnou právnou úpravou sa vyžaduje nové zásadné kritérium, a to aby sa jednalo o právny vzťah ohľadom ktorého strany môžu uzatvoriť dohodu o urovnaní. Negatívne definičné znaky arbitrability ostali novelou zákona nedotknuté. De lege lata stále nemožno rozhodovať spory o vzniku, zmene alebo o zániku vlastníckeho práva a iných vecných práv k nehnuteľnostiam; spory o osobnom stave, spory súvisiace s núteným výkonom rozhodnutí a spory, ktoré vzniknú v priebehu konkurzného a reštrukturalizačného konania.

Do zákona o rozhodcovskom konaní sa jeho poslednou novelou dostala zásadná reštrikcia, ktorý zakazuje riešiť v rozhodcovskom konaní podľa zákona o rozhodcovskom konaní spory medzi dodávateľom a spotrebiteľom vyplývajúce zo spotrebiteľskej zmluvy alebo súvisiace so spotrebiteľskou zmluvou. Zákon obsahuje priamy odkaz na možnosť riešenia takýchto sporov v rámci novovzniknutého procesu urovnania sporov v rámci spotrebiteľského rozhodcovského konania podľa osobitného zákona. V tomto kontexte nie je celkom vhodná formulácia uvedená v dôvodovej správe k novele zákona o rozhodcovskom konaní, ktorá uvádza, že sa obmedzuje možnosť rozhodovať podľa tohto zákona tzv. spotrebiteľské spory, ktoré môžu byť rozhodované iba podľa osobitného zákona. Nechceme priveľmi „slovičkáriť“, avšak pojem „obmedziť“ indikuje, že spotrebiteľské spory by mali byť aspoň čiastočne riešiteľné podľa zákona o rozhodcovskom konaní. Avšak vychádzajúc z dikcie zákona je tento záver nesprávny. Tvorcovia zákona by mali dbať o súlad dôvodovej správy s dikciou zákona, i keď dôvodová správa je nepochybné „len“ doplnkom zákona.

Vyššie uvedený zákaz riešenia spotrebiteľských sporov pred rozhodcom evokuje existenciu osobitného režimu pre spotrebiteľské spory a ich riešenie v rámci rozhodcovského konania. Osobitný režim pre spotrebiteľskú rozhodcovskú agendu je inkorporovaný do zvláštného zákona o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní, ktorého potreba prijatia bola vyvolaná nelichotivým stavom riešenia spotrebiteľskej agendy prostredníctvom rozhodcovského konania a s tým súvisiacimi negatívnymi skúsenosťami s činnosťou niektorých rozhodcovských súdov v spotrebiteľských sporoch. Na druhej strane stojí dôvod „z úplne iného súdka“, a to je potreba zosúladenia vnútroštátneho právneho poriadku s právnymi aktmi Európskej únie v tejto oblasti (t.j. v oblasti riešenia spotrebiteľských sporov mimosúdnym spôsobom). Tvorcovia novej právnej úpravy sa ocitli medzi dvoma mlynskými kameňmi. Na jednej strane je to nevyhnutnosť riešiť tuzemskú prax riešenia agendy spotrebiteľských sporov miestami pripomínajúcu eldorádo, a na strane druhej je to tlak širšieho spoločenstva preferujúceho

neformálne mimosúdne riešenie tejto skupiny sporov. Nezávideniahodná situácia...

Pozrieme sa na to, ako si s touto úlohou poradili tvorcovia zákona, resp. zákonov. Hneď v úvode treba konštatovať, že tvorcovia nového režimu rozhodcovského konania postupovali so zreteľom na doterajšiu prax a okolité právne úpravy neštandardne. Jednotiacim motívom celej rekonštrukcie právnej úpravy rozhodcovského konania sa stala najmä už uvádzaná agenda spotrebiteľských sporov, ich neštandardné riešenie niektorými rozhodcovskými súdmi a potreba reflektovať zámery Európskej únie v tomto smere.

Výsledkom sú dva nové zákony. Áno, nové, respektíve jeden právny predpis, ktorý nadobudol staronový charakter. Týmto aktom je zákon o rozhodcovskom konaní. Tento právny predpis bol prijatý v roku 2002 a nahradil predchádzajúcu právnu úpravu obsiahnutú v zákone č. 218/1996 Z.z. o rozhodcovskom konaní. Dôvody zrušenia predchádzajúcej úpravy spočívali v úzkom rozsahu arbitrovateľných vecí, nedostatočnej voľnosti strán pri voľbe štruktúry arbitráže, neexistencie dostatočných pravidiel na riešenie nečinnosti a nedostatku úpravy voľby hmotného práva.³ Nová úprava tieto nedostatky odstránila, pričom bola inšpirovaná Modelovým zákonom UNCITRAL o medzinárodnej obchodnej arbitráži. Rokmi aplikácie a nesystémovými zásahmi sa pôvodná podoba výrazne zmenila. Žiaľ, nie k lepšiemu.

Praxou rozhodcovského konania sa rokmi ťahá problém s riešením spotrebiteľských sporov. Nie je to záležitosť ani roka, ani dvoch. Minimálne posledných 5 rokov počúvame z každej strany, aké je rozhodcovské konanie zlé a ako boli spotrebiteľia v rámci rozhodcovského konania ukrátení. Koniec-koncov možno to sledovať aj na histórii noviel zákona o rozhodcovskom konaní. Novela zákona z roku 2005 (zákon č. 521) predznamenalá prehlbenie kontrolnej činnosti štátu vo vzťahu k rozhodcovskému konaniu. Nezasiahla však výraznejšie do celkovej systematiky zákona. Novela okrem iného inštitucionalizovala zoznam stálych rozhodcovských súdov (§ 12a zákona). Novela z roku 2009 (zákon č. 71) nepatrí k tým „najšťastnejších“ a najvydarenejším.⁴ Zákonodarca nesystémovo zasiahol do právneho predpisu, ktorý nebol pôvodne prijatý pre potreby riešenia spotrebiteľských sporov rozhodcovskom konaní. Najvypuklejšie problémy praxe vyriešil čiastkovými zásahmi. Efekt bol taký, že problémy spojené s riešením spotrebiteľských sporov sa neodstránili a narušila sa koncepcia dovtedy platnej právnej úpravy rozhodcovského konania. Teda, existujúce problémy neboli odstránené a navyiac vznikol zákon typu „*ani ryba, ani rak*“. Nespĺňal už doktrinálne vymedzenie rozhodcovského konania, no dôsledne nechránil ani spotrebiteľov, tak ako proklamoval.

³ Pozri bližšie: Hučková, R.: *Rozhodcovské konanie*. Košice, UPJŠ, 2013, str. 27 a nasl.

⁴ Pre podrobnú analýzu novely pozri: Hučková, R.: *Rozhodcovské konanie*. Košice, UPJŠ, 2013, str. 20 a nasl.

Nemožno sa preto diviť, že zákonodarca nebol s vyššie načrtnutým stavom spokojný. Nové právne predpisy účinné od januára 2015 zavádzajú do systému rozhodcovského riešenia sporov relatívny systém. I keď je podľa nášho názoru otázne, či ten proces, ktorý je označený ako „spotrebiteľské rozhodcovské konanie“ má niečo spoločné s rozhodcovským konaním ako takým.

Rozhodcovské konanie verzus spotrebiteľské rozhodcovské konanie

Rozhodcovské konanie je spolu s mediáciou základným kameňom mimosúdneho riešenia sporov. V tuzemskej praxi mimosúdneho riešenia sporov sú zaužívané tieto dve metódy, i keď slovo zaužívané je asi prisilný pojem, keďže častokrát je konštatované, že potenciál týchto metód nie je dostatočne využitý.

Prostredníctvom rozhodcovského konania nemožno vyriešiť akýkoľvek spor. Vyššie sme demonštrovali základná zákonná kritéria. Súhrn zákonných kritérií sa označuje ako arbitrabilita. Na základe zákonnej dikcie možno uvažovať o zákonnej arbitrabilite, teda o okruhu sporov, ktoré zákonodarca sprístupnil pre riešenie touto alternatívnou cestou, a o zmluvnej arbitrabilite, t.j. o zmluvnom upresnení okruhu sporov vťahnutých na riešenie do rozhodcovského konania.

RK verzus SRK so zreteľom na rozhodcovskú zmluvu

Prvým a neodpušiteľným predpokladom priebehu rozhodcovského konania je súhlas strán s takýmto spôsobom riešenia sporov. Častokrát je sporným práve súhlas strán s rozhodcovským konaním. Súhlas je pretavený do podoby dohody o rozhodcovskom riešení sporov, na ktorú zákon o rozhodcovskom konaní nekladie sprísnené nároky. V súlade s ustanovením § 4 ZRK musí mať písomnú formu. V opačnom prípade je neplatná. Zákon reflektuje možnosť uzatvárania rozhodcovskej zmluvy aj modernými formami, najmä prostredníctvom elektronických prostriedkov, ktoré umožňujú zachytenie obsahu právneho úkonu a osoby, ktorá právny úkon urobila.

Poslednou novelou ZRK došlo k precizovaniu a doplneniu niektorých praxou vítaných ustanovení. Príkladom je možnosť po novom zakotvená v ustanovení § 4 ods. 4 ZRK, ktorá doposiaľ explicitne chýbala. V praxi následne vznikali nedorozumenia a rôzne výklady, či rozhodcovská doložka môže alebo nemôže byť súčasťou zmluvných podmienok strán. Nové ustanovenie zákona tieto nejasnosti odstránilo: „*Odkaz v zmluve alebo v písomnej komunikácii strán na akýkoľvek dokument obsahujúci rozhodcovskú doložku sa považuje za písomnú rozhodcovskú zmluvu, ak sa takýmto odkazom má podľa vôle strán stať rozhodcovská doložka súčasťou zmluvy.*“.

Zaujímavé je ustanovenie § 4 ods. 5 ZRK, podľa ktorého môže byť rozhodcovská zmluva inkorporovaná do zakladateľského aktu obchodnej spoločnosti, resp. aj do ďalších vnútorných dokumentov spoločnosti (napr. stanov). Otázka súhlasu s takouto rozhodcovskou doložkou vystáva najmä v prípade následného pristúpenia do spoločnosti. Zákon takéto situácie ošetruje tým, že upravuje zachovanie písomnej formy rozhodcovskej zmluvy aj v prípade písomného pristúpenia

k zmluve podľa osobitného zákona (podľa Obchodného zákonníka), ktorá obsahuje platnú rozhodcovskú doložku.⁵ Zákon vzťahuje takúto možnosť aj v prípade nadobudnutia členstva v záujmovom združení alebo v inej právnickej osobe, ktorej vnútorné predpisy obsahujú rozhodcovskú doložku.

Rozhodcovská zmluva podľa zákona o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní požaduje pre svoju platnosť odlišné zákonné parametre. Pojmovovo sa spotrebiteľská rozhodcovská zmluva odvodzuje od „klasickej“ rozhodcovskej zmluvy. Je to taktiež dohoda dvoch strán, z ktorých jednou je spotrebiteľ, o tom, že určitý okruh sporov bude riešený v spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní. Vznik spotrebiteľskej rozhodcovskej zmluvy má však svoje významné špecifiká. Jedným z nich je vopred známa osoba navrhovateľa uzavretia rozhodcovskej zmluvy. Rozhodcovskú zmluvu v spotrebiteľských záležitostiach bude v 99 % zo situácií navrhovať dodávateľ. Z nášho pohľadu v minime prípadov bude iniciátorom uzavretia spotrebiteľskej rozhodcovskej zmluvy spotrebiteľ. Vyplýva to z celkového charakteru dodávateľsko-spotrebiteľských vzťahov a ich kontraktácie. Pánom kontraktácie je spravidla dodávateľ. To znamená, že „z jeho hlavy“ bude aj rozhodcovská zmluva. Možnosť negociácie obsahu spotrebiteľskej zmluvy i rozhodcovskej zmluvy zo strany spotrebiteľa je minimálna.

Z hľadiska formy musí byť rozhodcovská zmluva uzatváraná so spotrebiteľom písomná, obsahovo a formálne oddelená od spotrebiteľskej zmluvy a nesmie obsahovať dojednania, ktoré nesúvisia so spotrebiteľským rozhodcovským konaním.

Z obsahového hľadiska zákon stanovuje povinné náležitosti spotrebiteľskej rozhodcovskej zmluvy. Rozhodcovská zmluva musí obsahovať:

- identifikačné údaje zmluvných strán v rozsahu obchodné meno, sídlo, identifikačné číslo dodávateľa a meno, priezvisko, bydlisko spotrebiteľa,
- označenie spotrebiteľskej zmluvy alebo spotrebiteľských zmlúv, na spory z ktorých sa vzťahuje spotrebiteľská rozhodcovská zmluva,
- označenie stáleho rozhodcovského súdu s uvedením názvu a sídla,
- webové sídlo stáleho rozhodcovského súdu, na ktorom je zverejnený rokovací poriadok stáleho rozhodcovského súdu a adresa pre elektronickú komunikáciu,
- poučenie podľa vzoru uvedeného v prílohe č. 1 zákona. Poučenie obsiahnuté v prílohe zákona je relatívne rozsiahle a obsahuje upozornenie na všetky zásadné aspekty spojené s rozhodcovským konaním. Počnúc podrobným vysvetlením dôsledkov spojených s podpisom rozhodcovskej zmluvy a končiac upozornením na možnosť podania žaloby na zrušenie rozhodcovského rozsudku.

⁵ Podrobnú analýzu tejto zákonom explicitne zakotvenej možnosti podávajú K. Csach a J. Gyárfáš in: Csach, K., Gyárfáš, J.: Arbitrabilita korporátnych sporov: Terra nova, terra incognita. *Justičná revue*, 3/2015.

Zákonodarca v novej úprave pristúpil aj k vymedzeniu náležitostí, ktoré rozhodcovská zmluva uzatváraná so spotrebiteľom nesmie obsahovať. Nesmie obsahovať meno konkrétneho rozhodcu. Tento zákaz je výsledkom početných situácií v praxi, keď práve v rozhodcovských zmluvách so spotrebiteľom „nechýbalo“ vymedzenie konkrétnej osoby rozhodcu. Treba zdôrazniť, že v praxi rozhodcovské zmluvy spravidla neobsahujú meno konkrétneho rozhodcu. I keď na druhej strane zákon to nezakazuje (do konca decembra 2014 to platilo aj pre spotrebiteľské rozhodcovské zmluvy). Prítomnosť konkrétneho mena rozhodcu v rozhodcovskej zmluve môže tak vyvolávať určité pochybnosti. A práve takéto situácie boli v súvislosti s rozhodcovským riešením spotrebiteľských sporov v praxi časté. Zákonodarca im pro futuro zamedzuje vyššie uvedeným zákonným zákazom.

Ďalší zákaz sa spája s chápaním rozhodcovskej zmluvy ako samostatného aktu oddeleného od hlavnej zmluvy. Nová dimenzia chápania oddelenosti rozhodcovskej zmluvy sa spája so zákazom podmieňovať uzatvorenie spotrebiteľskej zmluvy uzatvorením rozhodcovskej zmluvy. To znamená, že spotrebiteľ nesmie byť ani takýmto nepriamym spôsobom dotlačený do rozhodcovského konania. V novej právnej úprave ostáva zachovaný princíp separability rozhodcovskej zmluvy. To znamená, že ak je spotrebiteľská zmluva neplatná, tak je s ňou súvisiaca spotrebiteľská rozhodcovská zmluva neplatná len v tom prípade, ak sa na ňu vzťahuje dôvod neplatnosti. V opačnom prípade je rozhodcovská zmluva uzatvorená so spotrebiteľom platná. Obdobne platí tento princíp aj v prípade odstúpenia od spotrebiteľskej zmluvy alebo iného jej ukončenia.

Zákon prítvrdzuje ochranu spotrebiteľa aj v ďalšom ustanovení, keďže ani uzavretím spotrebiteľskej rozhodcovskej zmluvy nie je vylúčená možnosť spotrebiteľa obrátiť sa na súd. Toto pravidlo je novinkou, keďže doposiaľ platilo, že účastník konania mal možnosť namietať nedostatok právomoci všeobecného súdy, na ktorom bolo iniciované konanie pokryté platne uzatvorenou rozhodcovskou zmluvou.

So zreteľom na vyššie uvedené je zjavné, že nová úprava rozhodcovského konania v spotrebiteľských záležitostiach kladie mimoriadny dôraz na informovanosť a ochranu spotrebiteľa. Rozhodcovská zmluva a spotrebiteľská rozhodcovská zmluva sú od 1. januára 2015 výrazne odlišné. Kým pre rozhodcovskú zmluvu i v nových podmienkach platia relatívne stručné požiadavky, tak spotrebiteľská rozhodcovská zmluva podlieha rozsiahlemu katalógu formálnych a obsahových požiadaviek. Z tohto hľadiska nemožno nový systém urovnávania sporov medzi spotrebiteľmi a dodávateľmi stotožňovať s rozhodcovským konaním, pre ktoré je príznačná významná voľnosť zmluvných strán.

RK verzus SRK so zreteľom na osobu rozhodcu

Postavenie rozhodcu je v kontexte rozhodcovského konania kľúčovým. Rozhodca je tou osobou, na ktorú je v súlade s uzavretou rozhodcovskou zmluvou prenesená právomoc rozhodnúť konkretizovaný spor, resp. konkretizovaný

okruh sporov. Postavenie rozhodcu možno v tomto smere porovnať s postavením sudcu. Rozhodca obdobne ako sudca zasahuje do práv a oprávnených záujmov dotknutých osôb.⁶ Z tohto hľadiska treba uvažovať nad tým aká osoba môže vykonávať funkciu rozhodcu. Na prvé počutie by úvaha nepochybne smerovala k tomu, že rozhodca by mal obdobne ako sudca spĺňať vysoké osobné i profesionálne nároky na svoju osobu. Môžeme si na tomto mieste porovnať zákonné parametre vyžadované pre osobu sudcu a rozhodcu.

Za sudcu môže byť vymenovaný občan, ktorý

- v deň menovania dosiahol vek aspoň 30 rokov,
- získal vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa v študijnom odbore právo na právnickej fakulte vysokej školy v SR (alternatívne nadobudol vysokoškolské vzdelanie na zahraničnej vysokej škole),
- má plnú spôsobilosť na právne úkony a je zdravotne spôsobilý na výkon funkcie rozhodcu,
- je bezúhonný,
- spĺňa predpoklady sudcovskej spôsobilosti, ktoré dávajú záruku, že funkciu sudcu bude vykonávať riadne,
- má trvalý pobyt na území SR,
- zložil odbornú justičnú skúšku,
- úspešne absolvoval výberové konanie,
- súhlasí s vymenovaním do funkcie sudcu a s pridelením na vopred určený súd (súhlas musí byť písomný).

Požiadavky na rozhodcu sú nasledujúce:

- len fyzická osoba, na ktorej sa zmluvné strany dohodnú,
- plnoletosť,
- spôsobilosť na právne úkony v plnom rozsahu,
- bezúhonnosť,
- neexistencia prekážky podľa osobitného zákona – napríklad podľa úst. zákona č. 357/2004 Z.z. o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov, zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediacich a podľa § 14 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku.

Z nie veľmi rozsiahleho katalógu požiadaviek na rozhodcov vypadla ostatnou novelou nejasná požiadavka skúsenosti na výkon tejto funkcie.⁷ Tento predpoklad bol formulovaný vágne, keďže zákon sa obmedzoval len na zakotvenie tejto požiadavky bez ďalšej konkretizácie. Každý si mohol vykladať „po svojom“ čo sa

⁶ Pre podrobnú analýzu postavenia rozhodcu a porovnanie s postavením sudcu pozri: Hučková, R., Treščáková, D.: Osoba rozhodcu vo svetle pripravovaných legislatívnych zmien. In: *STUDIA IURIDICA Cassoviensia*, roč.2, číslo 1, 2014, str. 32 a nasl., ISSN 1339-3995.

⁷ Autorka sa vo viacerých svojich článkoch zaoberala požiadavkou skúsenosti na výkon funkcie rozhodcu. Pozri bližšie: Hučková, R., Treščáková, D.: Osoba rozhodcu vo svetle pripravovaných legislatívnych zmien. In: *STUDIA IURIDICA Cassoviensia*, roč.2, číslo 1, 2014, str. 32 a nasl., ISSN 1339-3995; Hučková, R.: Koncepčné otázky novej právnej úpravy rozhodcovského konania v slovenských podmienkach. In: *Právo, obchod, ekonomika IV*. Košice, UPJŠ v Košiciach. 2014, str. 501 a nasl.

považuje za skúsenosť na výkon funkcie rozhodcu. Autorka už dávnejšie formulovala názor, že je potrebné upustiť od tejto požiadavky, keďže rozhodcovské konanie je postavené na dobrovoľnosti a zmluvnej voľnosti, a preto nie je dôvod túto voľnosť obmedzovať stanovením dodatočných zákonných kritérií na spôsobilosť rozhodcu.⁸ Koniec-koncov strany si dodatočné kritéria môžu dodatočne upraviť, resp. dodatočné kritéria pre rozhodcov môžu byť regulované vo vnútorných dokumentoch konkrétneho stáleho rozhodcovského súdu. Tak tomu bolo častokrát aj doteraz.

Kým v rámci zákona o rozhodcovskom konaní došlo k upusteniu od jednej požiadavky, tak zákon o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní zavádza rozsiahly katalóg kritérií pre výkon rozhodcovskej činnosti.

Rozhodca podľa zákona o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní musí spĺňať tieto predpoklady:

- fyzická osoba,
- úspešné vykonanie skúšky odbornej spôsobilosti,
- bezúhonnosť,
- dôveryhodnosť,
- vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa v študijnom odbore právo,
- právnická prax v trvaní aspoň 5 rokov.

Zmluvná voľnosť strán zákonodarcom potvrdená v zákone o rozhodcovskom konaní tým, že sa upúšťa od zbytočnej a zavádzajúcej podmienky skúsenosti na výkon funkcie rozhodcu je konfrontovaná s úplne iným prístupom v rámci právnej úpravy spotrebiteľského rozhodcovského konania. Dôsledkom takejto úpravy je značné sťaženie prístupu k výkonu rozhodcovskej činnosti vo sfére spotrebiteľských sporov. Okrem vyššie vymenovaného zoznamu predpokladov, ktoré musí rozhodca spotrebiteľských sporov spĺňať, zákon zavádza požiadavku kontinuálneho vzdelávania rozhodcov s možnosťou vyvedenia dôsledkov v prípade pasivity rozhodcu.

Ani so zreteľom na osobu rozhodcu ako osobu „majúcu v rukách osud sporu“ nemožno stotožňovať rozhodcovské konanie a spotrebiteľské rozhodcovské konanie. Označenie spotrebiteľské rozhodcovské konanie nie je celkom optimálne. Spotrebiteľské rozhodcovské konanie je vystavené na úplne iných princípoch než klasické rozhodcovské konanie.

S rozhodcom priamo súvisí ďalší aspekt, a tým sú stále rozhodcovské súdy a ich zriaďovanie. Novela zákona o RK a nový zákon o SRK boli prijaté v období, keď na Slovensku pôsobilo cca 200 stálych rozhodcovských súdov. Neuzurpujeme si stanovenie optimálneho počtu týchto alternatívnych súdov, avšak uvedený počet zreteľne prekračuje potenciálny dopyt po službách „súkromnej justície“. Zriaďovanie súdov podľa úpravy do konca decembra 2014 bolo značne benevolentné. Každá právnická osoba si mohla takýto „svoj súd“ založiť.

⁸ Dôvodová správa k novele zákona o RK.

Novela zákona o RK zavádza v tomto smere novinky. Zriaďiť stály rozhodcovský súd môže od 1.januára 2015 len záujmové združenie právnických osôb, národný športový zväz, Slovenský olympijský výbor, Slovenský paralympijský výbor alebo komora zriadená zákonom. Nepochybne len zmena v subjektoch, ktoré môžu zakladať stále rozhodcovské súdy nepostačovala. Vo vzťahu k existujúcim stálym rozhodcovským súdom bolo potrebné zadefinovať pravidlá pre spätnú nápravu nedostatkov predchádzajúcej liberálnej úpravy. Podľa prechodných ustanovení stály rozhodcovský súd zriadený pred 1.januárom 2015 musí do 3 mesiacov po nadobudnutí účinnosti zákona splniť podmienky ustanovené novelou zákona pre stále rozhodcovské súdy zriadené po 31.decembri 2014.

Zákon o SRK zaviedol úplne odlišný mechanizmus pre zriaďovanie alternatívnych súdov pre rozhodovanie spotrebiteľskej agendy. Vychádza z toho, že zriaďovateľom môže byť len subjekt podľa zákona o rozhodcovskom konaní. Sú to vyššie vymenované subjekty. Avšak k základnej požiadavke sa pridružuje povinnosť získať oprávnenie pre rozhodovanie spotrebiteľských sporov. Toto nie je celkom nová myšlienka, keďže už aj v minulosti sa vyskytli snahy o licencovanie rozhodcovskej činnosti.⁹ Zásadný rozdiel oproti starším predstavám spočíva v tom, že podľa právneho stavu *de lege lata* licenciu je potrebné získať pre rozhodovanie spotrebiteľských sporov, a teda nie generálne pre riešenie všetkých sporov.¹⁰

Podmienky získania povolenia sú relatívne rozsiahle. Zriaďovateľ musí preukázať:

- zriadenie stáleho rozhodcovského súdu vrátane jeho sídla a podateľne, ktoré sa nachádzajú na území SR,
- skutočnosť, že SRS bude mať sídlo a vykonávať činnosť vo verejne dostupných priestoroch, ktoré svojím charakterom, umiestnením a rozlohou umožnia zabezpečiť riadny a dôstojný výkon činnosti SRS vrátane verejného vyhlásenia rozsudku a prípadného ústneho pojednávania,
- skutočnosť, že SRS má dostatočné technické, programové a administratívne zázemie,
- skutočnosť, že SRS má dostatočný odborný, organizačný a personálny aparát,
- skutočnosť, že zriaďovateľ nie je zrušený, nie je v úpadku, na majetok zriaďovateľa nie je vyhlásený konkurz ani povolená reštrukturalizácia,
- skutočnosť, že zriaďovateľovi nebolo odňaté povolenie,
- skutočnosť, že v zozname rozhodcov sú zapísaní aspoň piati rozhodcovia s udeleným povolením na rozhodovanie spotrebiteľských sporov, ktorí majú aspoň 3-ročnú rozhodcovskú prax,
- zaplatenie správneho poplatku,

⁹ Pozri Suchoža, J., Palková, R. (Hučková): Právna úprava rozhodcovského konania v Slovenskej republike (niektoré úvahy jej zdokonalenia). In: *Právní fórum*. Roč. 7, č. 3, 2010, str. 106 a nasl., ISSN 1214-7966.

¹⁰ Viď § 10 ods. 2 ZSRK.

- zriadenie a udržiavanie webového sídla SRS,
- štatút a rokovací poriadok, ktoré sú v súlade so zákonom,
- zavedenie systému opatrení na zabezpečenie odbornej úrovne rozhodcov a systematické odstraňovanie a nápravu nedostatkov vyplývajúcich z disciplinárnych konaní a konaní o zrušenie rozhodcovských rozsudkov.¹¹

Výrazné rozdiely medzi klasickým rozhodcovským konaním a spotrebiteľským rozhodcovským konaním sa vyskytujú aj v ďalších aspektoch. I z hľadiska procesu sa jedná o diametrálne odlišné konania, a to najmä so zreteľom na množstvo prospotrebitel'ských ustanovení.

Odpoveď na otázky, ktoré sme si položili v úvode tohto článku, je so zreteľom na vyššie analyzované aspekty, celkom jednoznačná. V prípade nového mimosúdneho spôsobu urovnávania sporov, kde jednou zo strán je spotrebiteľ, nejde o rozhodcovské konanie. Možno by sa našiel i vhodnejší prívlastok na označenie tohto mimosúdneho spôsobu urovnávania sporov. Pojem „alternatívny“ však už neprichádza do úvahy, keďže v nedávnej dobe bol schválený osobitný zákon o alternatívnom riešení spotrebiteľských sporov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý v plnej miere preberá smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2013/11/EÚ z 21.mája 2013 o alternatívnom riešení spotrebiteľských sporov a implementuje nariadenie Európskeho parlamentu a Rady č. 524/2013 z 21.mája 2013 o riešení spotrebiteľských sporov online.¹²

¹¹ § 11 ods. 3 ZSRK.

¹² Pozri podrobne dôvodovú správu k návrhu zákona o alternatívnom riešení spotrebiteľských sporov.

Odporovateľnosť právnych úkonov

Mgr. Andrea Peleščáková

Katedra obchodného, hospodárskeho a finančného práva
Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela, Banská Bystrica

Úvod

Ochrana veriteľov patrí medzi dôležité právne témy. Rastie počet dlžníkov, ktorí odmietajú plniť svoje záväzky alebo sa dostávajú do stavu, kedy tieto záväzky nie sú schopní plniť. Veritelia sa preto snažia posilniť vymožitelnosť svojich pohľadávok, najmä využitím zabezpečovacích prostriedkov, ako napr. dohodnutím zmluvnej pokuty, ručením, zábezpekou, ai.

Odporovateľnosť právnych úkonov je osobitným inštitútom, ktorý slúži na ochranu veriteľov. Odporovateľnosť právnych úkonov ako určitá sankcia nie je postihom za konkrétne vady právneho úkonu, ale za jeho dôsledky vo vzťahu k veriteľom dlžníka.¹

Účelom odporovateľnosti ako inštitútu občianskeho práva je zabrániť nepoctivým úkonom dlžníka, ktorými znižuje svoj majetok na úkor veriteľov. Podstatou odporovateľnosti je neúčinnosť právneho úkonu voči určitej osobe (tzv. relatívna neúčinnosť), ktorá znamená, že veriteľ môže požadovať uspokojenie svojej pohľadávky z predmetu odporovaného úkonu tak, akoby k tomuto úkonu vôbec nedošlo.²

Dosiahnutie neúčinnosti právneho úkonu je možné súdnou cestou prostredníctvom odporovacej žaloby. Avšak splnenie zákonných podmienok pre úspešnosť odporovacej žaloby môže v aplikačnej praxi predstavovať problém.

1. Všeobecné predpoklady odporovateľnosti

Odporovateľnosť je primárne upravená v §42a zákona č. 40/1964 Zb. (ďalej aj len ako "Občiansky zákonník" v príslušnom gramatickom tvare). Podľa rozhodnutia Krajského súdu Trenčín zo dňa 04.02.2015, sp. zn. 5Co/570/2014 Občiansky zákonník upravuje podmienky odporovateľnosti tým spôsobom, že ide o právny úkon, ktorý urobil dlžník v posledných troch rokoch od uplatnenia práva na súde v úmysle ukrátiť veriteľa a tento úmysel musel byť druhej strane známy.

Oba tieto predpoklady, to znamená úmysel dlžníka a vedomosť druhej strany právneho úkonu o úmysle dlžníka ukrátiť akéhokoľvek veriteľa, musí byť veriteľom tvrdené a dokázaný zároveň.

¹ ĎURICA, M.: *Konkurzné právo na Slovensku a v Európskej únii*. Žilina : EUKODEX, 2012, s. 621.

² VOJČÍK, P.: *Občiansky zákonník, komentár*. Bratislava: IURA EDITION 2010, s. 150

Uplatnenie odporovacej žaloby v trojročnej lehote od urobenia odporovaného právneho úkonu je nutnou hmotnoprávnou podmienkou úspešnosti tejto žaloby. Podľa §42a ods. 2 Občianskeho zákonníka je táto lehota prekluzívna a jej plynutie nezastavuje ani neprerušuje žiadna právna skutočnosť. Osobitné podmienky sú stanovené v zákone č. 7/2005 Z.z. o konkurze a reštrukturalizácií (ďalej aj len ako “ZoKR”), ktoré sú predmetom druhej časti tohto článku.

Úmysel druhej strany je prezumovaný pri úkonoch, ktorými boli veritelia dlžníka ukrať, a ku ktorým došlo rovnako v posledných troch rokoch medzi dlžníkom a osobou jemu blízkou (§ 116, § 117 Občianskeho zákonníka), alebo ktoré dlžník urobil v tomto čase v prospech týchto osôb. Je to teda blízka osoba dlžníka, ktorá musí preukazovať absenciu úmyslu a nesie povinnosť tvrdenia, dôkaznú povinnosť, bremeno tvrdenia aj dôkazné bremeno, že úmysel dlžníka ukrať veriteľa nemohla v dobe urobenia odporovateľného právneho úkonu pri vyvinutí náležitej starostlivosti rozpoznať. Pokiaľ by sa blízkej osobe dôkaz v týchto smeroch nepodaril, napríklad by v tomto smere existovala pochybnosť, bola by odporovacia žaloba úspešná. Vynaložením náležitej starostlivosti sa predpokladá, že osoba dlžníkovi blízka vykonala s ohľadom na okolnosti prípadu a s prihliadnutím k obsahu právneho úkonu dlžníka takú činnosť a aktivitu, aby úmysel dlžníka ukrať veriteľa, ktorý tu bol v dobe odporovaného právneho úkonu z jej výsledkov spoznala, to znamená, aby sa o tomto úmysle dozvedela.

Okruh pasívne legitimovaných subjektov bol rozšírený rozsudkom Najvyššieho súdu ČR zo dňa 26.10.2010, sp.zn. 31 Cdo/870/99 (R 52/2000), kde odvolací súd poukazuje na to, že veriteľ je za podmienok uvedených v § 42a Občianskeho zákonníka oprávnený odporovať nielen právnym úkonom, ktoré urobil dlžník, ale aj právnym úkonom ručiteľa a ďalších osôb, ktoré sú z dôvodov akcesorickej a subsidiárnej povinnosti zákonom zaviazané (najmä z titulu zabezpečenia záväzkov) uspokojiť pohľadávku veriteľa.

Aktívnej legitimácií sa venoval Krajský súd Bratislava v rozhodnutí zo dňa 20.04.2015, sp. zn. 6Co/142/2015, podľa ktorého je žalobca v spore aktívne vecne legitimovaný, ak má voči dlžníkovi splatnú - vymáhateľnú pohľadávku. V tejto súvislosti treba poukázať na rozhodnutie Najvyššieho súdu SR zo dňa 23. 12. 1999, sp. zn. 3 Cdo 102/99, v ktorom Najvyšší súd zaujal stanovisko, že pojem „vymáhateľný“ uvedený v § 42a Občianskeho zákonníka nie je možné interpretovať tak, že by sa právo veriteľa podať odporovaciu žalobu spájalo len s pohľadávkou priznanou vykonateľným rozhodnutím (exekučným titulom), ale tak, že ide o vymáhateľnú pohľadávku, t. j. takú pohľadávku, ktorú možno úspešne vymáhať v súdnom konaní.

2. Odporovateľnosť podľa ZoKR

Právne úkony týkajúce sa majetku dlžníka sú v konkurze voči veriteľom dlžníka neúčinné, ak im správca alebo veriteľ prihlásenej pohľadávky účinne od-

poruje. Veriteľ môže odporovať právnomu úkonu týkajúcu sa majetku dlžníka, len ak správca v primeranej lehote jeho podnetu na odporovanie nevyhovel. Odporovať možno aj právnym úkonom, z ktorých nároky sú už vykonateľné alebo uspokojené. Odporovať možno len tomu právnomu úkonu dlžníka, ktorý ukracuje uspokojenie prihlásenej pohľadávky niektorého z veriteľov dlžníka. Aktívne legitimovaný je teda v zásade správca konkurznej podstaty.

Lehota na podanie odporovacej žaloby je v zákone č. 7/2005 upravená odchylné od lehoty podľa Občianskeho zákonníka. Podľa ust. §57 ods. 3 zákona č. 7/2005 Z.z. právo odporovať právnomu úkonu zanikne, ak sa neuplatní u povinnej osoby alebo na súde do jedného roka od vyhlásenia konkurzu; právo odporovať právnomu úkonu sa považuje za uplatnené u povinnej osoby, len ak povinná osoba toto právo písomne uznala.

Podľa rozhodnutia Krajského súdu Banská Bystrica zo dňa 15.05.2013, sp.zn. 25CoKR/5/2013 ZoKR upravuje dve základné skupiny odporovateľných právnych úkonov, a to kvalifikované v § 56 a 59 (právne úkony bez primeraného plnenia a zvýhodňujúce právne úkony), a druhú skupinu právnych úkonov (§ 60 ZoKR), ktoré nie je možné subsumovať pod § 58 a § 59 ZoKR. V prvej skupine právnych úkonov sa nemusí preukazovať úmysel úpadcu ukrátiť uspokojenie pohľadávok veriteľov a vedomosť o tomto úmysle druhou zmluvnou stranou sporného právneho úkonu. Táto sprísnená „zodpovednosť“ druhej zmluvnej strany za spôsob nadobudnutia prospechu na základe odporovateľného právneho úkonu je limitovaná časovo, pretože postihuje právne úkony, ktoré boli urobené počas jedného roka pred začatím konkurzného konania a ak bol právny úkon urobený so spriaznenou osobou dlžníka, je táto lehota trojročná. Navrhovateľ však v konaní musí preukázať, že sporný právny úkon bol urobený počas úpadku dlžníka alebo, že tento právny úkon dlžníka spôsobil jeho úpadok.

V druhej skupine (§ 60 ZoKR) je možné postihnúť tie právne úkony, ktoré boli urobené až počas piatich rokov pred začatím konkurzného konania, avšak správcu (navrhovateľa) zafažuje dôkazné bremeno o tom, že dlžník urobil právny úkon s úmyslom ukrátiť uspokojenie pohľadávok veriteľov a druhá zmluvná strana o tomto úmysle vedela. Existencia úmyslu a vedomosť druhej zmluvnej strany sa ex lege predpokladá pri právnych úkonoch, ktoré urobil dlžník so spriaznenou osobou, pričom povinná osoba ako nadobúdateľ majetkového prospechu môže preukázať opak, teda neexistenciu úmyslu alebo jeho nepoznanie resp. absenciu obidvoch predpokladov. Pri tejto skupine právnych úkonov je právne irelevantné, či dlžník bol v čase vykonania sporného právneho úkonu v úpadku alebo či sa týmto právnym úkonom do úpadku dostal.

Podľa zákona č. 7/2005 Z.z. možno odporovať len tým právnym úkonom, ktoré ukracujú uspokojenie prihlásenej pohľadávky niektorého z veriteľov dlžníka. Podľa rozhodnutia Krajského súdu Žilina zo dňa 16.10.2013, sp.zn. 13CoKR/10/2013 nemusí teda dôjsť k ukráteniu všetkých veriteľov pri-

hlásených pohľadávok, ale stačí, keď v dôsledku právneho úkonu nastane ukrátenie len niektorého z veriteľov prihlásených pohľadávok. To, aby právny úkon ukraľoval uspokojenie niektorej z prihlásených pohľadávok, je základnou a všeobecnou podmienkou každej skutkovej podstaty odporovateľného právneho úkonu, bez ktorej právo odporovať právnomu úkonu nevznikne. Ide o všeobecnú podmienku, vždy pristupuje k jednotlivým skutkovým podstatám odporovateľných právnych úkonov. Táto podmienka musí byť v každom jednotlivom prípade (pri každej skutkovej podstate) splnená. Konkrétny právny úkon úpadcu - dlžníka spôsobí ukrátenie uspokojenia prihlásených pohľadávok veriteľa v zásade vtedy, keď sa právnym úkonom dlžníka - úpadcu zmenší jeho majetok. Podľa ust. § 60 ods. 1, 2, 3 zákona č. 7/2005 Z.z. odporovať možno tiež každému právnomu úkonu, ktorým dlžník ukrátil svojich veriteľov (ďalej len „ukracujúci právny úkon“), ak bol urobený s úmyslom dlžníka ukrátiť svojich veriteľov a tento úmysel bol alebo musel byť druhej strane známy. Ak ide o právny úkon urobený v prospech osoby spriaznenej s dlžníkom, úmysel dlžníka ukrátiť svojich veriteľov, ako aj vedomosť druhej strany o tomto úmysle sa predpokladá, ak sa nepreukáže opak. Odporovať možno len tým ukracujúcim právnym úkonom, ktoré boli urobené počas piatich rokov pred začatím konkurzného konania. Odporovať ukracujúcemu právnomu úkonu tak možno úspešne len za splnenia podmienok uvedených v § 60 zákona č. 7/2005 Z.z. vrátane, resp. súčasne za splnenia podmienky ukrátenia uspokojenia prihlásenej pohľadávky niektorého z veriteľov dlžníka - úpadcu podľa ust. § 57 zákona č. 7/2005 Z.z.

Na základe vyššie uvedeného je pri ukracujúcom právnom úkone rozhodujúca skutočnosť, či v dôsledku uzatvorenia právneho úkonu došlo k zmenšeniu majetku dlžníka - úpadcu. Vždy treba v prvom rade skúmať, či došlo k zmenšeniu majetku. Predpokladom odporovateľnosti je objektívny ekonomický dôsledok vykonaných právnych úkonov. To, či týmito právnymi úkonmi došlo k ukráteniu veriteľa, je vždy vecou zisťovania a dokazovania v každom konaní. Je potrebné uviesť, že úspešnosť odporovateľnosti závisí od toho, či sa majetok dlžníka - úpadcu jeho právnym úkonom zmenšil, v akom rozsahu a aký majetok mu ostal na uspokojenie prihlásených pohľadávok veriteľov. Samotný predaj za ekvivalentnú cenu nie je zmenšením majetku, dochádza len k zmene štruktúry majetku, pretože dlžník - úpadca namiesto hmotného majetku získa majetok finančný. Odporovateľnosť predpokladá, že právnym úkonom dlžníka - úpadcu sa skrúti uspokojenie prihlásenej pohľadávky veriteľa, teda, že v dôsledku konkrétneho právneho úkonu dlžníka - úpadcu nebude pohľadávka veriteľa pre nedostatok majetku uspokojená vôbec alebo len čiastočne. Aj keď právnym úkonom dôjde len k zmenšeniu majetku dlžníka - úpadcu, nie je možné domáhať sa úspešne odporovateľnosti, ak majetok dlžníka, ktorý mu zostal, postačuje na uspokojenie prihlásenej pohľadávky veriteľa, pretože týmto úkonom dlžníka - úpadcu nedošlo k ukráteniu uspokojenia prihlásenej pohľadávky veriteľa.

V zmysle ustanovenia § 60 zákona č. 7/2005 Z. z., pre odporovateľnosť sa vyžaduje, aby dlžník urobil právny úkon s úmyslom ukrátiť svojich veriteľov

a tento úmysel musel byť druhej strane známy. Podľa rozhodnutia Okresného súdu Banská Bystrica zo dňa 03.06.2014, sp.zn.: 13Cbi/10/2012 existenciu úmyslu dlžníka a vedomosť druhej strany o tomto úmysle alebo osoby, v prospech ktorej bol právny úkon urobený, je povinný preukázať navrhovateľ s výnimkou prípadu, ak dlžník urobil právny úkon v prospech spriaznenej osoby, pretože v takomto prípade sa úmysel a vedomosť druhej strany právneho úkonu o tomto úmysle predpokladá, kým odporca nepreukáže opak. Odporcovi pre úspešnosť v konaní stačí, aby preukázal neexistenciu úmyslu ukrátiť uspokojenie pohľadávok veriteľov.

V tejto súvislosti treba poukázať na rozhodnutie Krajského súdu Banská Bystrica zo dňa 15.05.2013, sp.zn.: 25CoKR/5/2013, podľa ktorého je pri hodnotení právnych úkonov podnikateľov potrebné vziať do úvahy tú skutočnosť, že ide o konanie profesionálnej skupiny subjektov u ktorých sa v zásade vyžaduje konanie s odbornou starostlivosťou (osobitne u štatutárnych orgánov kapitálových spoločností), pretože toto konanie má spravidla ekonomické a právne dopady na ostatných podnikateľov (vzťahy medzi spoločníkmi navzájom, medzi spoločníkom a spoločnosťou a medzi štatutárnym orgánom a spoločnosťou sú absolútnymi obchodmi). Práve z týchto dôvodov sú obsahom hmotného konkurzného práva tradične ustanovenia o odporovateľnosti právnych úkonov, ktoré postihujú právne úkony podnikateľov v širšom rozsahu ako je to u „nepodnikateľských subjektov“, podľa všeobecnej súkromnoprávnej úpravy v Občianskom zákonníku.

Správca môže odporovať právnemu úkonu aj pri preskúmaní prihlásenej pohľadávky, ak pohľadávka alebo zabezpečovacie právo boli nadobudnuté na základe odporovateľného právneho úkonu. Správca uplatní odporovateľnosť tým spôsobom, že poprie prihlásenú pohľadávku alebo prihlásené zabezpečovacie právo čo do právneho dôvodu, výšky, zabezpečenia zabezpečovacím právom alebo poradia zabezpečenia zabezpečovacím právom. Správca musí pri popretí pohľadávky alebo zabezpečovacieho práva uviesť osobitne dôvod popretia z titulu odporovateľnosti alebo aj iného právneho dôvodu, aby bolo nesporné, že sa vyslovene dovoľáva odporovateľnosti.³

Podľa rozhodnutia Krajského súdu Banská Bystrica zo dňa 08.04.2015, sp.zn.: 25CoKR/9/2014 základným predpokladom odporovateľnosti je existencia pohľadávky veriteľa ku dňu vykonania napadnutého právneho úkonu. Pokiaľ by totiž v čase napadnutého právneho úkonu neexistovala splatná pohľadávka veriteľa, potom by takýmto úkonom ani nemohlo dôjsť k jeho ukráteniu. Dlžník ako vlastník majetku môže so svojím majetkom disponovať a nemôže byť obmedzený tým, že v budúcnosti nejaké pohľadávky môžu vzniknúť alebo niekedy v budúcnosti môže byť na majetok dlžníka výhlásený konkurz. Právna ochrana sa poskytuje tým pohľadávkam, ktoré sú splatné alebo musia už existovať, resp. dlžník musí o vzniku týchto pohľadávok už mať vedomosť v čase vykonania

³ ĎURICA, M.: *Konkurzné právo na Slovensku a v Európskej únii*. Žilina : EUKODDEX, 2012, s. 630.

právneho úkonu. V opačnom prípade by žiaden vlastník nemohol disponovať s majetkom, pretože by sa niekedy v budúcnosti mohol stať dlžníkom a riskoval by prípadnú neúčinnosť právneho úkonu resp. by to riskovala tretia osoba, ktorá nadobudla od dlžníka majetok.

Vo veci cit. rozhodnutia sa viedlo voči dlžníkovi viacero súdnych konaní na základe odporovacích žalôb súčasne, a teda súd konštatoval, že takýto postup dlžníka treba verifikovať a vyhodnotiť vo vzájomných súvislostiach, pretože takéto nakladanie s majetkom pred začatím konkurzného konania nie je bežným výkonom podnikania a nejde o bežné právne úkony.

Záver

Článok formou inštitucionálnej racionalizácie vymedzuje predpoklady odporovateľnosti a venuje sa niektorým osobitostiam tohto inštitútu podľa konkurzného práva. Inštitút odporovateľnosti právnych úkonov zohráva dôležitú rolu pri ochrane veriteľov, a to osobitne počas konkurzného konania, v rámci ktorého sa štatisticky najviac uplatňuje. Rozhodnutie Krajského súdu Banská Bystrica zo dňa 08.04.2015, sp. zn 25CoKR/9/2014 predstavuje v tejto oblasti zmenu pri posudzovaní konania dlžníka v súvislosti s vyhlásením neúčinnosti jeho úkonov.

Poistovňa v postavení úpadcu

Mgr. Denisa Maková

Katedra obchodného, hospodárskeho a finančného práva
Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela, Banská Bystrica

Poistovňa je právnická osoba zriadená vo forme akciovej spoločnosti, alebo vo forme európskej spoločnosti, a na základe povolenia udeleného Národnou bankou Slovenska (ďalej len NBS) vykonáva poisťovaciu činnosť. Čo všetko spadá pod poisťovaciu činnosť nám definuje § 2 ods. 12 zákona č. 8/2008 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „Zákon o poisťovníctve“). Tak ako iné právnické osoby aj poisťovne sa ako ekonomické subjekty môžu dostať do finančnej situácie, ktorej jediným východiskom je zákonom predpísaný konkurz. V prípade poisťovní nám z dôvodu špeciálnej právnej úpravy v Zákone o poisťovníctve a v Zákone o dohľade nad finančným trhom, predchádza vyhláseniu konkurzu sled niekoľkých opatrení, ktoré majú za úlohu zastabilizovať ich finančnú situáciu tak, aby spĺňala minimálne zákonné požiadavky, a aby bolo možné vyhnúť sa konkurzu. Takýmto opatrením je nútená správa (ďalej len NS), ktorej ešte predchádza ozdravný plán (ďalej len OP). OP nariadi NBS a schvaľuje ho poisťovňa, v prípade ak poisťovňa:

- neplní svoj obchodno-finančný plán alebo povinnosti ustanovené zákonom v dôsledku čoho môže byť ohrozená schopnosť plniť záväzky vyplývajúce z poisťovacej činnosti,
- má nižšiu mieru solventnosti ako požaduje zákon, alebo
- vykazuje straty a teda jej vlastné imanie je nižšie ako minimálna výška základného imania, ktorá je pri životnom poistení najmenej štyri milióny eur a v neživotnom poistení tri, štyri alebo päť miliónov eur v závislosti od poisťovného odvetvia, v ktorom poisťovňa vykonáva svoju činnosť.¹

Pod pojmom solventnosť sa pritom rozumie schopnosť poisťovne v každom okamihu zabezpečiť úhradu záväzkov vyplývajúcich z vykonávania poisťovacej činnosti a požadovanou mierou solventnosti sa rozumie minimálna hodnota skutočnej miery solventnosti určená na základe rozsahu poisťovacej činnosti alebo rozsahu zaistovacej činnosti. Poisťovňa určuje požadovanú mieru solventnosti samostatne pre životné poistenie a samostatne pre neživotné poistenie. Keďže jednu tretinu hodnoty požadovanej miery solventnosti tvorí garančný fond, ktorého minimálnu výšku ustanoví NBS opatrením vyhláseným v zierke zákonov, tak požadovaná miera solventnosti v skutočnosti predstavuje trojnásobok hodnoty garančného fondu. Výška garančného fondu sa zaokrúhľuje na celých 100

¹ §69 ods. 1 Zákona č. 8/2008 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

tisíc eur a NBS je oprávnená ju upraviť na základe údajov publikovaných štatistickým úradom Európskej únie o európskom indexe spotrebiteľských cien.

Na to aby sa mohol zaviesť OP je potrebné jeho schválenie predstavenstvom a dozornou radou poisťovne. Následne sa OP predkladá na schválenie NBS. Jeho cieľom je odstrániť nedostatky, ktoré boli dôvodom jeho zavedenia. V prípade, že by OP nebol schválený NBS, alebo ho poisťovňa nespĺní, alebo hodnota vlastných zdrojov poisťovne klesne pod hodnotu garančného fondu, nasleduje vyhlásenie nútej správy. Počas nej sa vykonávajú úkony smerujúce buď k ozdraveniu poisťovne a zabezpečeniu jej ďalšieho fungovania, alebo úkony smerujúce k vyhláseniu konkurzu, alebo k vstupu poisťovne do likvidácie, ak to vyžaduje jej ekonomická situácia. Výrok vykonateľného rozhodnutia NBS o zavedení NS nad dohliadaným subjektom, ktorým je poisťovňa alebo aj iná finančná inštitúcia, NBS zverejní vo svojom vestníku alebo na webovom sídle.

Účel NS definuje §70 Zákona o poisťovníctve² a vo svojej podstate je reštrukturalizačným a reorganizačným opatrením, ktoré môže mať dopad na práva tretích osôb a to aj možnosťou pozastavenia výplaty poistného plnenia alebo jeho vyplatenia v zníženej miere. Rozhodnutie NBS o zavedení NS je účinné vo všetkých členských štátoch a vykonáva ju nútený správca na základe jeho vymenovania NBS. Nútený správca je oprávnený robiť opatrenia nevyhnutné na postupnú stabilizáciu a obnovenie solventnosti poisťovne, pričom je povinný do 30 dní od zavedenia NS predložiť NBS projekt ekonomického ozdravenia poisťovne.

Ak zavedenie NS nad poisťovňou nevedie k jej ekonomickému ozdraveniu, je NBS povinná odobrať poisťovní povolenie na vykonávanie poisťovacej činnosti. V prípade, že počas výkonu NS nútený správca zistí, že je poisťovňa v úpadku, môže po predchádzajúcom súhlase NBS podať návrh na vyhlásenie konkurzu. Ten právoplatným rozhodnutím o vyhlásení konkurzu okrem iných účinkov spôsobí aj zastavenie prebiehajúceho konania o odobratí povolenia na vykonávanie poisťovacej činnosti.

² a) pozastavenie výkonu funkcií orgánom poisťovne alebo zaistovne zodpovedným za zhoršujúcu sa hospodársku situáciu poisťovne alebo zaistovne,
b) odstránenie najväznejších nedostatkov v riadení a činnosti poisťovne alebo zaistovne s cieľom zastaviť zhoršovanie hospodárskej situácie poisťovne alebo zaistovne,
c) zistenie skutočného stavu, v akom sa poisťovňa alebo zaistovňa nachádza vo všetkých oblastiach jej činnosti a hospodárenia,
d) ochrana práv klientov poisťovne alebo zaistovne pred vznikom alebo narastaním škody,
e) prijatie ozdravného režimu, ak možno odôvodnene predpokladať, že jeho prijatím sa zabezpečí ekonomické ozdravenie poisťovne alebo zaistovne vrátane prijatia vykonania organizačných opatrení na postupnú stabilizáciu poisťovne alebo zaistovne a obnovenie jej solventnosti, najmä v súčinnosti s akcionármi vykonávajúcimi kontrolu nad poisťovňou alebo zaistovňou,
f) v nevyhnutnom prípade zabezpečenie podmienok na uplatnenie nárokov klientov,
g) vykonanie nevyhnutných úkonov smerujúcich k vyhláseniu konkurzu alebo vstupu do likvidácie, ak to vyžaduje ekonomická situácia poisťovne alebo zaistovne.

Poistovňa je v úpadku ak je platobne neschopná alebo v predĺžení. V zmysle §3 ods. 2 zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov je platobne neschopný ten: *kto nie je schopný plniť 30 dní po lehote splatnosti aspoň dva peňažné záväzky viac ako jednému veriteľovi a v predĺžení je ten, , kto je povinný viesť účtovníctvo podľa osobitného predpisu, má viac ako jedného veriteľa a hodnota jeho záväzkov presahuje hodnotu jeho majetku.*

Zákon č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „Zákon o KR“) obsahuje vo svojej 6 časti špeciálnu úpravu pre prípad úpadku slovenských finančných inštitúcií. Táto osobitná úprava zároveň predstavuje transpozíciu smernice Európskeho parlamentu a Rady 2001/11/ES z 04.04.2001 o reorganizácii a likvidácii úverových inštitúcií a smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2001/17/ES o reorganizácii a likvidácii poisťovní. Keďže smernice o poisťovníctve neobsahujú koordinačné pravidlá pre prípad ich likvidácie, a poisťovne a iné finančné inštitúcie sú vyňaté z rozsahu pôsobnosti nariadenia Rady ES č. 1346/2000 z 29. Mája 2000 o konkurznom konaní, bola vydaná táto smernica, ktorá obsahuje koordinované pravidlá nútenej, alebo dobrovoľnej likvidácie poisťovní z dôvodu platobnej neschopnosti, na úrovni celého spoločenstva. Smernica má zabezpečiť najmä zvýšenú ochranu tretích osôb, a to veriteľov slovenských finančných inštitúcií v záujme riadneho fungovania vnútorného trhu, ako aj v záujme spolupráce členských štátov pri cezhraničných konkurzoch.

Platnosť smernice o reorganizácii a likvidácii poisťovní je daná územím spoločenstva a vzťahuje sa na poisťovne definované v smerniciach 73/239/EHS a 79/267/EHS, ktoré majú ústredie v spoločenstve, na pobočky poisťovní v spoločenstve, ktoré majú svoje ústredie v tretích krajinách, a na veriteľov, ktorí majú trvalé bydlisko v spoločenstve.

Dopad konkurzu a reorganizačných opatrení na tretie krajiny by nemal byť predmetom úpravy spomínanej smernice. Jej zámerom nie je zosúladienie vnútroštátnych právnych predpisov v oblasti reorganizačných opatrení a likvidácie. Má iba zaručiť vzájomné uznávanie reorganizačných postupov a právnych predpisov upravujúcich likvidáciu poisťovní medzi členskými štátmi, ako aj ich nevyhnutnú spoluprácu. Vzájomné uznávanie smernica zakotvuje prostredníctvom zásad jednoty, univerzálnosti, koordinácie, zverejňovania, rovnakého zaobchádzania a ochrany veriteľov poisťovní.

Právna úprava konkurzného konania, v ktorom je úpadcom poisťovňa je primárne ponechaná na národné právne úpravy, ktoré majú upraviť rozhodnutie o vyhlásení konkurzu, priebeh konkurzného konania, ako aj jeho hmotnoprávne a procesnoprávne účinky, okrem prípadov v ktorých smernica o poisťovníach ustanovuje inak.

Za účelom ochrany poisťníkov, poistených, oprávnených osôb a poškodených osôb, teda veriteľov poisťovní, si členské štáty môžu zvoliť jednu z dvoch možných metód ich ochrany. Členský štát môže buď pohľadávkam z poistenia udeliť

absolútnu prednosť pred inými pohľadávkami vzťahujúcimi sa na aktíva, ktoré predstavujú technické procedúry, alebo im udeliť osobitný štatút, nad ktorým budú mať prevahu len nároky na mzdu, sociálne zabezpečenie, dane a práva v danej veci voči všetkým aktívam poisťovne. Ani jedna z týchto metód nebráni tomu, aby členský štát vytvoril poradie medzi jednotlivými kategóriami pohľadávok z poistenia. Z toho dôvodu náš Zákon o KR vytvára tri triedy. Prvú triedu predstavujú pohľadávky z poistenia, ktoré nie sú zabezpečené a uspokojujú sa zo všeobecnej podstaty pred inými nezabezpečenými pohľadávkami. Druhú triedu tvoria všetky iné pohľadávky, ktoré sa prihlasujú prihláškou a nie sú zabezpečené. Do tretej triedy patria ostatné nezabezpečené pohľadávky, ktoré sa prihlasujú prihláškou a sú spojené so záväzkom podriadenosti.

V zmysle §195 ods. 4 Zákona o KR sa nárokmi z poistenia rozumie: akákoľvek suma, ktorú dlhuje poisťovňa poistenému, poistníkovi alebo oprávnenej osobe alebo iným poškodeným osobám, ktoré majú bezprostredné žalobné právo voči poisťovní na základe poistnej zmluvy, vrátane technických rezerv vytvorených za jednotlivé poistné zmluvy týkajúce sa vyššie uvedených osôb v prípade, že ku dňu vyhlásenia konkurzu nenastala poistná udalosť. Zaplatené poistné, ktoré poisťovňa dlhuje z dôvodu neprijatia návrhu na uzatvorenie poistnej zmluvy alebo z dôvodu zrušenia poistných zmlúv pred dňom vyhlásenia konkurzu, sa tiež považujú za nárok z poistenia. Za nároky z poistenia sa však nepovažujú regresy.

Nakoľko pohľadávky z poistenia nespádajú do taxatívneho výpočtu pohľadávok podľa §87 Zákona o KR, je potrebné, aby si ich veritelia v 45 dňovej zákonnej lehote od vyhlásenia konkurzu uplatnili prihláškou, v opačnom prípade im nárok na uspokojenie v konkurze zanikne.

Najčastejšie je nárokom z poistenia právo na plnenie v dôsledku vzniku poistnej udalosti. Ak je náhodne vzniknutá škodová udalosť predmetom krytia poistnej zmluvy, je v súlade so všeobecnými a osobitnými poistnými podmienkami a je posúdená ako poistná udalosť, vzniká poistenému právo na vyplatenie poistného plnenia. Oprávnenou osobou na prijatie plnenia je poistený, ktorý môže byť zároveň aj poistníkom (ten kto poistnú zmluvu uzatvára), alebo je odlišnou osobou od poistníka a zmluva bola uzatvorená v jeho prospech. V prípade vzniku poistnej udalosti má z poistenia zodpovednosti za škodu naopak poistený právo, aby za neho poisťiteľ nahradil škodu, ktorú spôsobil a to priamo poškodenému.

Medzi nároky z poistenia patria aj technické rezervy vytvorené z jednotlivých poistných zmlúv oprávnených osôb v prípade, že ku dňu vyhlásenia konkurzu nenastala poistná udalosť. Táto situácia nastáva v oblasti životného poistenia, v rámci ktorého má poistený dojednanú výplatu garantovanej poistnej sumy a vzniknutých podielov na prebytku v prípade, že sa dožije určitého veku života alebo aj pre prípad úmrtia osoby pred koncom poistného obdobia. Nárokom z poistenia je taktiež aj nárok na vrátenie nespotrebovaného zaplateného poistného

za poistnú zmluvu, ktorá zanikla pred koncom poistného obdobia, buď z dôvodov uvedených v poistnej zmluve, napríklad zmena vlastníka motorového vozidla, predaj poistenej nehnuteľnosti, ale aj práve z dôvodu vyhlásenia konkurzu na poisťovňu.

Ako už bolo spomínané konkurznému konaniu, v ktorom je úpadcom poisťovňa môže predchádzať NS, ktorá je formou reorganizačného opatrenia. Ak však nútený správca počas výkonu NS zistí, že poisťovňa je v úpadku, môže po predchádzajúcom súhlase NBS podať návrh na vyhlásenie konkurzu. Okrem núteného správcu Zákon o KR priznáva aktívnu legitimáciu na podanie návrhu iba príslušnému orgánu dohľadu, ktorý je v danom prípade iba NBS.

Takýto návrh sú oprávnení podať jednak proti poisťovní so sídlom na území Slovenskej republiky ako aj proti poisťovní so sídlom v inom členskom štáte, ktorá má zriadenú pobočku na území Slovenskej republiky. Keďže pobočka poisťovní so sídlom v inom členskom štáte nemá spôsobilosť na práva a povinnosti, a z toho dôvodu nemôže byť ani účastníkom konania, dlžníkom sa stáva zahraničná právnická osoba, pričom účinky konkurzu sa vzťahujú len na majetok jej pobočky na území Slovenskej republiky. V takom prípade je súd o vyhlásení konkurzu, o jeho účinkoch a zániku povolenia na vykonávanie predmetu podnikania, povinný informovať príslušné orgány všetkých členských štátov, v ktorých sa nachádzajú pobočky zahraničnej finančnej inštitúcie. *Súd, správca a príslušný orgán dohľadu počas konkurzu pobočky zahraničnej finančnej inštitúcie koordinujú výkon svojej činnosti s príslušnými orgánmi členských štátov, na území ktorých má zahraničná finančná inštitúcia zriadené ďalšie pobočky.*³

Čo sa týka právomoci slovenských súdov na konkurzné konanie proti poisťovňam a iným finančným inštitúciám, Zákon o KR im ju výlučne zveruje v prípade, že sa vedie konkurz na majetok slovenskej finančnej inštitúcie, vrátane jej majetku na území iného členského štátu. V prípade, že súd uznesením rozhodne o vyhlásení konkurzu na majetok poisťovne, je povinný skôr ako uznesenie zverejniť v obchodnom vestníku, bezodkladne danú skutočnosť oznámiť NBS a bezodkladne jej dané uznesenie doručiť. Na základe uplatňovania štyroch slobôd vnútorného trhu Európskej únie môžu mať slovenské finančné inštitúcie aj zahraničných veriteľov. Práve preto je potrebné zabezpečiť, aby sa dozvedeli o vyhlásení konkurzu. Ak teda nastane situácia, že sa vyhlási konkurz na slovenskú poisťovňu, je súd povinný bezodkladne po vydaní uznesenia zaslať oznámenie NBS, zverejniť uznesenie v Úradnom vestníku Európskej únie a ešte aspoň v dvoch denníkoch s celoštátnou pôsobnosťou, v každom členskom štáte v ktorom poisťovňa podniká.

³ § 185 ods. 2 Zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Právomoc slovenských súdov je odobratá v prípade európskej finančnej inštitúcie ako aj jej majetku na území Slovenskej republiky, kedy sa konkurzné konanie uskutočňuje výlučne podľa práva členského štátu, v ktorom má táto finančná inštitúcia sídlo.

Aj napriek tomu, že Zákon o KR osobitne upravuje situáciu, kedy sa v postavení úpadcu ocitne finančná inštitúcia, nenastal ešte prípad, v ktorom by sa do tohto postavenia dostala slovenská poisťovňa. Je preto veľmi diskutabilné ako by prebiehal konkurz proti právnickej osobe s takým množstvom veriteľov, s rozličnými nárokmi z poistenia, ktoré je potrebné si prihlásiť riadne a včas. Klientom poisťovní zákon poskytuje zvýšenú ochranu ako spotrebiteľom finančných služieb, ktorí sú častokrát neznalí svojich povinností, pre úspešné uplatnenie svojich nárokov. V praxi by určite mnohí privítali, keby NBS ako orgán dohľadu, pri vyhlásení konkurzu na majetok slovenskej poisťovne vytvorila ad hoc špeciálny orgán pre jednotné uplatňovanie nárokov z poistenia v súlade so zákonom.

III.

Právne úkony a záväzkové vzťahy v obchodnom práve

Úroky z omeškania v obchodných vzťahoch vo svetle posledných právnych úprav¹

JUDr. Zuzana Nevoľná, PhD.

Katedra občianskeho a obchodného práva
Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave

Úvod

Na základe ustanovenia § 369 ods. 1 Obchodného zákonníka, ak je dlžník v omeškanií so splnením peňažného záväzku alebo jeho časti, vzniká veriteľovi, ktorý si splnil svoje zákonné a zmluvné povinnosti, právo požadovať z nezaplatenej sumy úroky z omeškania. Nárok na úroky z omeškania vzniká bez ohľadu na to, čo spôsobilo omeškanie. Ide o objektívnu zodpovednosť a dlžník sa nemôže zbaviť povinnosti platiť úroky z omeškania poukázaním na to, že svoju povinnosť nespĺnil pre okolnosti vylučujúce zodpovednosť (§ 374 Obchodného zákonníka). Jediným relevantným liberačným dôvodom je skutočnosť, že dlžník nemôže splniť svoj záväzok v dôsledku omeškania veriteľa. Pokiaľ ho dlžník preukáže, zodpovednosti za omeškanie sa zbaví.

Ak sú splnené zákonné predpoklady, omeškanie dlžníka, a teda aj povinnosť platiť úroky z omeškania, nastane priamo zo zákona, bez potreby osobitného upozornenia (zmluvné strany si teda úrok z omeškania nemusia dohodnúť v zmluve).

Zákon, vychádzajúc zo zmluvnej slobody ako ťažiskového princípu súkromného práva, uprednostňuje výšku úrokov z omeškania, ktorú si dohodnú zmluvné strany. Ak výška úrokov nie je dohodnutá, bude sa aplikovať výška úroku ustanovená zákonom.

Výšku zákonných úrokov z omeškania a spôsob ich výpočtu upravoval Obchodný zákonník v pôvodnom znení tak, že išlo o sadzbu o 1% vyššiu ako obvyklé úroky požadované za úvery, ktoré poskytujú banky v mieste sídla dlžníka v čase uzavretia zmluvy. Táto právna úprava bola od prijatia Obchodného zákonníka zásadne zmenená až novelou uskutočnenou zákonom č. 530/2003 Z. z. Zmena bola dôsledkom implementácie smernice Európskeho parlamentu a Rady č. 2000/35/ES z 29. júna 2000 o boji proti oneskoreným platbám v obchodných transakciách do nášho právneho poriadku². Táto zmena priniesla množstvo výkladových a aplikačných problémov. Výška zákonných úrokov z omeškania sa menila podstatným spôsobom viackrát, čo rozhodne neprispieva

¹ Tento príspevok bol vypracovaný v rámci riešenia projektu VEGA č. 1/009415 „Porušenie zmluvných povinností a nespĺnenie dluhu v súkromnom práve a ich následky – analýza a tvorba terminologickej a systematickej odôvodneného a jednotného systému nápravných prostriedkov pre zmluvné strany podnikateľov, nepodnikateľov aj spotrebiteľov.“

² Bližšie pozri Ovešková, O. Vývoj a súčasný stav právnej úpravy zákonných úrokov z omeškania v Obchodnom zákonníku Slovenskej republiky. In: *Poceta Petru Hajnovi k 75. narodeninám*. Praha : Wolters Kluwer, 2010, s. 247.

k právnej istote v obchodných záväzkových vzťahoch³. Je preto potrebné starostlivo rozlišovať, kedy k omeškaniu došlo, venovať náležitú pozornosť počítaniu úrokov a formulácií žalobných návrhov (petitov), pokiaľ ide o úroky z omeškania.

Právna úprava úrokov z omeškania je, tak ako to bolo aj v minulosti, ťažiskovo obsiahnutá v § 369 Obchodného zákonníka pod marginálnou rubrikou „Omeškanie dlžníka“. Samotný spôsob výpočtu zákonných úrokov z omeškania je upravený nariadením vlády Slovenskej republiky č. 21/2013 Z. z., ktorým sa vykonávajú niektoré ustanovenia Obchodného zákonníka v znení neskorších predpisov (ďalej „nariadenie vlády“).

I. Smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 2011/7/EÚ

16. februára 2011 bola prijatá smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 2011/7/EÚ o boji proti oneskoreným platbám v obchodných transakciách⁴ (ďalej „smernica proti oneskoreným platbám“). Ide o prepracované znenie smernice Európskeho parlamentu a Rady č. 2000/35/ES o boji proti oneskoreným platbám v obchodných transakciách. Do pôvodne platnej smernice zaviedla podstatné zmeny, cieľom ktorých bolo zabezpečiť riadne fungovanie vnútorného trhu, a tým podporiť konkurencieschopnosť podnikov, a to najmä malých a stredných.

Medzi základné novinky, ktoré zaviedla smernica proti oneskoreným platbám patrí:

- pre subjekty verejného práva stanovila maximálnu lehotu splatnosti peňažného záväzku v trvaní 30 dní, od ktorej je možné sa zmluvne odchýliť len pod podmienkou, že takáto dlhšia lehota nie je v hrubom nepomere k právam a povinnostiam vyplývajúcim zo záväzkového vzťahu pre veriteľa, takéto osobitné dojednanie odôvodňuje povaha predmetu plnenia záväzku a dohodnutá lehota splatnosti nepresiahne 60 dní,
- pre záväzkové vzťahy medzi podnikateľmi sa definuje maximálna lehota splatnosti, ktorú je možné zmluvne dohodnúť v trvaní 60 dní, s možnosťou individuálneho dojednania aj dlhšej lehoty splatnosti peňažného záväzku dlžníka, ktorá však je podmienená tým, že takáto dohoda nebude v hrubom nepomere k právam a povinnostiam vyplývajúcim zo záväzkového vzťahu pre veriteľa bez toho, aby preň existoval spravodlivý dôvod,

³ Bolo to sčasti spôsobené aj tým, že smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 2000/35/ES z 29. júna 2000 o boji proti oneskoreným platbám v obchodných transakciách bola nahradená novou smernicou Európskeho parlamentu a Rady č. 2011/7/EÚ zo 16. februára 2011 o boji proti oneskoreným platbám v obchodných transakciách a túto smernicu bolo potrebné implementovať do slovenského právneho poriadku.

⁴ Smernica neupravuje oneskorené platby všeobecne, ale obmedzuje sa len na vzťahy označené ako obchodné transakcie. Tými sa na základe čl. 2 smernice rozumejú vzťahy medzi podnikmi alebo medzi podnikmi a orgánmi verejnej moci, ktoré vedú k dodávke tovaru alebo k poskytnutiu služieb za odplatu..

- inštitút „nekalých zmluvných podmienok“ a „nekalej obchodnej praxe“,
- ustanovenie paušálnej náhrady nákladov na vymáhanie, ktoré vznikli veriteľovi v dôsledku oneskorenej platby (napr. nákladov na vedenie evidencie pohľadávok, nákladov súvisiacich s telefonickou alebo písomnou urgenciou dlžníka, pričom vznik týchto nákladov nie je podmienkou pre vznik nároku na paušálnu náhradu nákladov) – smernica stanovila minimálnu paušálnu sumu vo výške 40 eur, túto sumu prebral do nášho právneho poriadku aj slovenský zákonodarca.⁵

Na záver tohto bodu treba povedať, že nová smernica proti oneskoreným platbám rozhodne predstavuje správny krok smerom k zlepšeniu platobnej morálky vo vnútornom trhu Európskej únie. Stále v nej však nájdeme určité medzery a výnimky umožňujúce obísť nové, prísnejšie pravidlá ňou stanovené.⁶

Smernica proti oneskoreným platbám bola do nášho právneho poriadku implementovaná zákonom č. 9/2013 Z. z. Zákonodarca sa snažil urobiť to dôsledne, aj keď určitým chybám sa nevyhol.⁷ Smernica proti oneskoreným platbám však konštatuje, že dôsledky oneskorených platieb môžu odrádzať, len ak budú sprevádzané takými postupmi o náhradu škody, ktoré sú rýchle a účinné v prospech veriteľa. Takisto zdôrazňuje, že je potrebné zabezpečiť, aby sa postupy vymáhania nesporných pohľadávok súvisiacich s oneskorenými platbami v obchodných transakciách ukončili v krátkom čase, a to aj prostredníctvom zrýchlených postupov a bez ohľadu na dlžnú sumu. V tomto má však slovenské právne prostredie ešte veľké rezervy. To isté platí, aj čo sa týka odporúčania smernice nájsť na využívanie mediácie alebo iných alternatívnych spôsobov riešenia sporov.

Medzi dôležité zmeny zavedené zákonodarcom patrí aj to, že ustanovenia týkajúce sa času plnenia, ako aj úrokov z omeškania boli zaradené do taxatívneho výpočtu kogentných ustanovení, čo spôsobilo najmä:

- nemožnosť vzdania sa nároku na úroky z omeškania v čase uzavretia zmluvy, resp. nemožnosť vylúčenia vzniku nároku na úroky z omeškania v čase uzavretia zmluvy,
- nemožnosť zmluvne sa odchýliť, prípadne vylúčiť aplikáciu zákazu nekalých zmluvných podmienok a nekalej obchodnej praxe v konkrétnom obchodnom záväzkovom vzťahu,

⁵ Nie všetci podnikatelia sú zo zakotvenia paušálnej náhrady nákladov nadšení, v praxi spôsobuje problémy najmä pri nízkej hodnote pohľadávok, hlavne v prípadoch, kedy je vymožiteľnosť pohľadávky otáznava a veriteľ si tak zbytočne vytvára fiktívne aktíva.

⁶ Napr. čl. 5 smernice o oneskorených platbách, ktorý povoľuje dojednanie splátkového kalendára, ktorý potenciálne umožňuje vyhnúť sa všeobecne platnej lehote splatnosti.

⁷ Pozri napr. Csach, K. Bermudský trojuholník obchodnoprávnej normotvorby. Dostupné online: https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2012/files/Bermudsky_trojuhelnik/Csach_Kristian.pdf.

- nemožnosť zmluvne sa odchyliť, prípadne vylúčiť vznik nároku na paušálnu náhradu nákladov spojených s uplatnením pohľadávky (vyvrátiteľná domnienka).

Rozhodne možno konštatovať, že nová smernica proti oneskoreným platbách a jej implementácia do nášho právneho poriadku vyriešila viacero problémov, ktoré sa vyskytovali v aplikačnej praxi, napr. odstránil sa nejednotný názor na to, ktorý deň je rozhodujúci pre určenie základnej úrokovej sadzby Európskej centrálnej banky, dva rozdielne spôsoby výpočtu výšky zákonných úrokov boli upravené ako alternatívne možnosti, ktorých výber závisí od oprávnenej osoby – veriteľovi je umožnený výber z oboch možností výpočtu úrokov z omeškania ustanovených v § 1 nariadenia vlády (nie je už potrebné posudzovať výhodnosť pre veriteľa).

II. Výška úrokov z omeškania

V obchodnoprávných vzťahoch sa preferuje dohoda účastníkov záväzkového vzťahu o výške úrokov. Až keď výška úrokov nie je dohodnutá, je dlžník povinný platiť úroky z omeškania v sadzbe stanovenej právnym predpisom. Obchodný zákonník výšku úrokov z omeškania priamo nestanovuje. Táto je, ako už bolo uvedené, upravená nariadením vlády Slovenskej republiky č. 21/2013 Z. z., ktorým sa vykonávajú niektoré ustanovenia Obchodného zákonníka v znení neskorších predpisov.

Na základe neho sa sadzba úrokov z omeškania rovná základnej úrokovej sadzbe Európskej centrálnej banky platnej k prvému dňu príslušného kalendárneho polroka omeškania zvýšenej o osem percentuálnych bodov, pričom takto určená sadzba úrokov z omeškania sa použije počas celého tohto kalendárneho polroka omeškania (tzv. variabilná sadzba).

Namiesto takto určených úrokov môže veriteľ požadovať úroky z omeškania v sadzbe, ktorá sa rovná základnej úrokovej sadzbe Európskej centrálnej banky platnej k prvému dňu omeškania zvýšenej o deväť percentuálnych bodov (tzv. fixná sadzba). Takto určená sadzba úrokov z omeškania platí počas celej doby omeškania.

Táto nová právna úprava nadobudla účinnosť od 1. januára 2015 a zákonodarca ňou reagoval na nespokojnosť Európskej komisie, nakoľko podľa predchádzajúcej právnej úpravy, ak si veriteľ vyslovene nevybral jednu z dvoch sadziieb úroku z omeškania, prednosť mala pevná - fixná sadzba. Komisia mala pochybnosti o zlučiteľnosti tohto systému so smernicou proti oneskoreným platbám.⁸ Novelizáciou nariadenia vlády sa dosiahlo, že predvoleným (defaultným) systémom výpočtu úrokov z omeškania v obchodných záväzkových vzťahoch sa stal

⁸ Smernica proti oneskoreným platbám v čl. 2 uvádza: „Zákonný úrok z omeškania je jednoduchý úrok z omeškania, ktorého sadzba zodpovedá súčtu referenčnej sadzby a najmenej ôsmim percentuálnym bodom.“

systém variabilných úrokov z omeškania a systém fixných úrokov z omeškania je systémom opčným.⁹

Spôsob výpočtu úrokov z omeškania pri systéme variabilných úrokov je zložitejší, keďže vyžaduje, aby sa výška úroku z omeškania prehodnocovala v každom kalendárnom polroku trvajúceho omeškania. Ak veriteľ začne požadovať úroky z omeškania určené po kalendárnych polrokoch, musí použiť tento spôsob určenia úrokov z omeškania počas celej doby omeškania. Na omeškanie s plnením jedného a toho istého záväzku, neprichádza teda do úvahy kombinované uplatnenie variabilnej a fixnej sadzby úrokov. Rovnako nie je prípustné pri variabilnom režime voľiť spomedzi sadzieb platných pre jednotlivé polročné intervaly s tým, že z uvedených sadzieb sa bude na určenie konečnej sumy úrokov z omeškania aplikovať len tá najvyššia sadzba.

Nie je však vylúčené, aby počas konania, v ktorom sa uplatňuje právo na zaplatenie úrokov z omeškania, veriteľ zmenil žalobný návrh v tom zmysle, že variabilnú sadzbu „zmení“ za fixnú a naopak. Jeho právo na voľbu sa vo svojej podstate konzumuje až právoplatnosťou rozhodnutia vo veci samej.¹⁰

III. Forma dohody o výške úrokov z omeškania

Zákon nepredpisuje, aby bola dohoda o výške úroku z omeškania uzavretá v písomnej forme. Ak si však účastníci záväzkového vzťahu dojednávajú výšku úroku z omeškania vo výške presahujúcej zákonnú výšku, je v ich záujme (a to predovšetkým na strane veriteľa), aby bola táto dohoda preukázateľná. Ak veriteľ nebude vedieť preukázať túto dohodu v súdnom konaní, neunesie dôkazné bremeno a súd mu prizná úrok z omeškania maximálne v zákonnej výške.

V praxi sa často vyskytujú „dohody“ o výške úroku z omeškania, ktoré sú obsiahnuté v texte faktúry, keďže faktúra je často jedným z mála dokladov (okrem dokladu o dodaní tovaru alebo služby), ktoré v písomnej forme preukazujú existenciu záväzku. Takýto spôsob dojednávania úroku z omeškania je však väčšinou nedostatočný. Nemožno automaticky vylúčiť platné dojednanie výšky úroku z omeškania priamo na faktúre, na platnosť takéhoto dojednávania sa však bude vyžadovať relevantný prejav vôle dlžníka. Musí ísť o taký prejav, ktorý nevzbudzuje pochybnosť o tom, že dlžník chcel takúto dohodu uzavrieť. Len zo samotného podpisu faktúry pri prevzatí tovaru takýto prejav vôle nevyplýva¹¹.

⁹ Do aplikačnej činnosti súdov by táto zmena významnejšie zasiahnuť nemala, nakoľko v rámci sporových konaní je žalobca povinný skutkovo vymedziť uplatňovaný nárok, a teda tak ako podľa predchádzajúcej úpravy, zostala pre neho možnosť voľby medzi systémom variabilným a fixným. V súčasnom období sa zdá, že systém fixných úrokov z omeškania je pre veriteľa výhodnejší, nakoľko základná úroková sadzba Európskej centrálnej banky sa už dlhšie nezvyšuje.

¹⁰ Dôvodová správa k zákonu č. 21/2013 Z. z. Dostupné online: http://www.najpravo.sk/dovodove-spravy/rok_2103/2.

¹¹ Blížšie pozri rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 4 Obdo 11/2003.

V praxi je preto potrebné pamätať na to, aby bola faktúra okrem podpisu doplnená aj o relevantný text, napr. „Súhlasím s navrhovanou výškou úrokov z omeškania.“ alebo, aby bol k doložke o výške úrokov doplnený text „Akceptujem“. V prípade súdneho sporu bude súd takúto dohodu posudzovať s prihliadnutím na konkrétne okolnosti a skúmať určitosť a zrozumiteľnosť tohto dojednaní.

IV. Primeranosť výšky úrokov z omeškania určených dohodou zmluvných strán

Možno konštatovať, že obchodnoprávne úroky z omeškania sú dispozitívne, bez určenia ich hornej hranice a ich výška sa môže zmluvne modifikovať. Jediným ich obmedzením je zásada poctivého obchodného styku a súlad s dobrými mravmi. Pokiaľ výška úrokov z omeškania nezodpovedá zásadám poctivého obchodného styku, nemožno právu z takejto dohody priznať ochranu. Znamená to, že súd nemôže priznať úroky vo výške, ktorá by uvedeným zásadám odporovala, i keď bola výška úrokov zmluvne dohodnutá. Určiť, kedy sú požiadavky poctivého obchodného styku naplnené a kedy nie, nie je vždy jednoduché.

Najvyšší súd skonštatoval, že otázka, či dohodnutá úroková sadzba je alebo nie je v súlade so zásadami poctivého obchodného styku, musí byť vždy predmetom posúdenia každého jednotlivého prípadu. Prípustnosť bude závisieť od okolností, za akých boli úroky dohodnuté, a to najmä od dôvodov, ktoré účastníkov viedli k dohode, od charakteru záväzku povinnej strany a hroziacich dôsledkov jeho nesplnenia, od záväzkov, ktoré na seba vzala druhá zmluvná strana, ako aj od druhu, závažnosti a rozsahu ujmy, ktorá veriteľovi nesplnením peňažného dlhu vznikla.¹²

A tak sudy posudzujú každý konkrétny prípad jednotlivo. Nachádzame rôzne rozhodnutia, mnohokrát úplne odlišného charakteru, čo v praxi spôsobuje značnú právnu neistotu. Máme rozhodnutie Najvyššieho súdu, kde súd považuje v rozpore s poctivým obchodným stykom úroky z omeškania vo výške 1% z dlžnej sumy denne¹³. Na druhej strane zase rozhodnutie, kde považoval Najvyšší súd v súlade s poctivým obchodným stykom úroky z omeškania vo výške 2% denne.¹⁴ Súd v tomto prípade skonštatoval primeranosť úrokovej sadzby na základe toho, že tu išlo o nízku mesačnú odmenu za výkon služby a nižšia úroková sadzba by neznamenalala žiadnu motiváciu plniť tento peňažný záväzok riadne a včas.

¹² Bližšie pozri napr. rozhodnutia Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 3 Obdo 3/1996, 6M Obdo 5/2009, 2M Obdo 1/2010.

¹³ Bližšie pozri rozsudok Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 2M Obdo 1/2010. Iné rozhodnutia súdov rovnakú výšku úroku akceptovali, napr. rozsudok Najvyššieho súdu ČR z 22. februára 2010, sp. zn. 23 Cdo 4059/2009.

¹⁴ Bližšie pozri rozsudok Najvyššieho súdu SR zo 4. marca 2008, sp. zn. 1 OBO 149/2006.

Ako vidno postavenie právnik, ktorý má klientovi poradiť, aká výška úroku z omeškania je ešte v súlade s poctivým obchodným stykom je veľmi ťažké.¹⁵ A tak to aj zrejme zostane. Vyplýva to aj zo záveru, že pri posúdení, či sa účastníkmi zjednaná sadzba úrokov z omeškania priechi dobrým mravom v zmysle § 39 Občianskeho zákonníka, nie je možné, bez zváženia všetkých rozhodujúcich okolností konkrétneho prípadu, vyjsť iba zo záveru iného rozhodnutia súdu v obdobnej veci. Taktiež nepostačí len porovnanie dohodnutej sadzby úrokov z omeškania so sadzbou zákonnou. Neprimeranosť sadzby úrokov z omeškania nie je možné usúdiť len z určitej čiastky.¹⁶ Pri posúdení, či dojednaná výška úrokov z omeškania nie je v rozpore s dobrými mravmi, sa neprihliada ani k dojednanej zmluvnej pokute.¹⁷

Ak však súd skonštatuje, že dohoda o výške úroku z omeškania je z dôvodu rozporu s poctivým obchodným stykom alebo dobrými mravmi neplatná, nastupuje nárok na zákonný úrok z omeškania, súd nemá moderačné právo znížiť neprimerane vysoký úrok. Tu by sa malo pri rekodifikácii Občianskeho zákonníka zvážiť, či nie je vhodné pripustiť moderačné právo súdu aj pri úroku z omeškania, rovnako, ako je to aj pri zmluvnej pokute.

V. Doba omeškania

Na základe ustanovenia § 365 ods. 2 Obchodného zákonníka, ak zo zmluvy nevyplýva iná lehota splatnosti (táto však nesmie byť v rozpore s ustanoveniami § 340a a 340b Obchodného zákonníka), dlžník, ktorého záväzok spočíva v peňažnom plnení, je v omeškaní, ak nesplní riadne a najneskôr do 30 dní odo dňa doručenia dokladu alebo do 30 dní odo dňa poskytnutia plnenia veriteľom, podľa toho, ktorý z týchto dní nastal neskôr. Ak je deň doručenia dokladu neistý, dlžník je v omeškaní uplynutím 30. dňa odo dňa poskytnutia plnenia veriteľom. Ak sa po plnení veriteľa má uskutočniť jeho prehliadka na účel zistenia, či veriteľ plnil riadne a zo zmluvy nevyplýva iná lehota splatnosti, dlžník, ktorého záväzok spočíva v peňažnom plnení, je v omeškaní, ak nesplní riadne a najneskôr do 30 dní odo dňa skončenia prehliadky plnenia veriteľa (§ 365 ods. 3 Obchodného zákonníka).¹⁸

¹⁵ Ústavný súd ČR vo svojom náleze zo 7. mája 2009, sp. zn. I. ÚS 523/2007 skonštatoval, že ročný úrok 182,5 % ročne (0,5 % denne) je už očividne za hranicou, ktorú možno považovať za adekvátnu podstate a zmyslu inštitútu úroku z omeškania. Najvyšší súd SR vo svojom rozhodnutí zo 4. marca 2008, sp. zn. 1 Obo 149/2006 obdobné úroky akceptoval.

¹⁶ Bližšie pozri rozsudok Najvyššieho súdu ČR zo 16. mája 2012, sp. zn. 31 Cdo 717/2010.

¹⁷ Rozsudok Najvyššieho súdu ČR z 18. marca 2010, sp. zn. 23 Cdo 2924/2009.

¹⁸ Zo systematického hľadiska považujeme za správne, že deň splatnosti pre plnenie peňažného záväzku bol presunutý z § 369 ods. 2 Obchodného zákonníka. Možno stojí za úvahu, či nemal byť namiesto § 365 ods. 2 a 3 Obchodného zákonníka presunutý do § 340a Obchodného zákonníka, čím by bolo tak systematicky, ako aj terminologicky jasne vyjadrené, že ide o splatnosť peňažného záväzku v prípade, ak splatnosť peňažného záväzku neurčuje zmluva.

Napriek tomu, že sa v právnej praxi často objavujú názory, že úrok z omeškania patrí len do dňa predchádzajúceho dňu zaplatenia dlhu (teda nie vrátane dňa úhrady), možno konštatovať, že úrok z omeškania patrí za dobu od prvého dňa omeškania dlžníka, t.j. odo dňa nasledujúceho po dni (splatnosti), v ktorom malo byť najneskôr zaplatené, do uspokojenia pohľadávky veriteľa, teda do dňa zaplatenia, a to vrátane. Obdobne skonštatoval aj Najvyšší súd Českej republiky: „Ak je dlžník v omeškaní s plnením peňažného dlhu, má veriteľ právo na úroky z omeškania aj za deň, v ktorom dlh splnením zanikol“.¹⁹

Záver

Riadne a včasné plnenie záväzkov, teda aj včasné platenie, je jednou zo základných zásad poctivého obchodného styku. Oneskorené platby sa v dôsledku nízkych úrokov z omeškania a zdĺhavých konaní o náhradu škody vo väčšine členských štátov v Európskej únii stali finančne atraktívnymi pre dlžníkov. Prostriedkami boja proti tomuto stavu sa stalo obmedzenie doby splatnosti, ako aj zákaz extrémne nízkych úrokov, ktoré v podstate znamenajú predĺženie splatnosti záväzku. Je nepochybné, že v oblasti úrokov z omeškania sa za posledné obdobie spravil kus práce, najmä prijatím smernice proti oneskoreným platbám a jej implementovaním do slovenského právneho poriadku.

Ako už bolo uvedené viaceró problémov, ktoré sa v súvislosti s úrokmi z omeškania vyskytovali v aplikačnej praxi, bolo odstránených. Na druhej strane viaceró problémov zostalo. Za jeden z nich možno považovať aj skutočnosť, že niekedy je zložité posúdiť, či ide o dohodu o zmluvnej pokute alebo o dohodu o úrokoch z omeškania²⁰, čo spôsobuje komplikácie (v dôsledku odlišného režimu zmluvnej pokuty a úrokov z omeškania, ako aj nevyjasneného vzťahu medzi nimi) najmä pri rozhodovaní súdov. Rekodifikácia súkromného práva by mohla byť práve tým priestorom, v rámci ktorého sa právna úprava úrokov z omeškania precizuje a vyriešia sa ďalšie problémy s ňou spojené.

¹⁹ Bližšie pozri rozsudok Najvyššieho súdu ČR z 31. augusta 2009, sp. zn. 33 Cdo 1450/2008.

²⁰ Judikatúra zaujala stanovisko, podľa ktorého je možné zmluvnú pokutu dohodnúť ako dennú sankciu v percentuálnej výške obdobne ako úroky z omeškania.

Výklad právního jednání a meze právní úpravy v době společenských změn

Mgr. Monika Tichá

Katedra obchodního práva

Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně

Úvodem

Výklad ustanovení určitého právního předpisu (výklad zákona) a výklad právního jednání představují dva samostatné druhy interpretace. Text (soubor znaků), jehož význam prostřednictvím interpretace zjišťujeme¹, je zcela odlišné povahy; přesto obě interpretace využívají obdobných metod výkladu. Při výkladu právního předpisu standardně užíváme (dle druhu výkladu) metodu jazykovou, systematickou, teleologickou, případně historickou². V případě výkladu právních jednání pak zjišťujeme, že tyto prostředky výkladu jsou v podstatě obdobné, neboť v souladu s dosavadní judikaturou jsou výchozím prostředkem výkladu prostředky jazykové, následně logické a systematické.³

Stále ještě poměrně nový právní předpis českého právního prostředí, zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „OZ“), věnuje výkladu právních jednání i výkladu zákona větší pozornost než jeho předchůdce, občanský zákoník z roku 1964. Objevují se ustanovení týkající se výkladu, která doposud v českém právním řádu výslovně chyběla. Zákonodárce se současně stává odvážnějším a klade větší důraz na materiální přístup k oběma kategoriím výkladu, a to na úkor přístupu formálního. Jak ve vůli zákonodárcově, tak ve vůli účastníků právních jednání (např. smluvních stran), se zdůrazňuje nutnost hledání opravdovosti a skutečnosti jejich vůle. Tento přístup je zcela koncepční a navazuje na stanovisko Ústavního soudu, který na nutnost výkladu právního jednání akcentující zejména skutečnou vůli stran upozorňuje opakovaně ve své judikatuře.⁴

¹ Interpretaci jako přiřazení významu, resp. smyslu znaků popisuje F. Melzer. MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva*. Xx. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-382-0 (váz.), 276 s. S. 78.

² Podrobnější analýzu podává rovněž F. Melzer. Uvedené členění v textu příspěvku je velmi zjednodušené, neboť samotné metody výkladu nejsou předmětem tohoto příspěvku. Více viz MELZER, op. cit., s. 77 a násl.

³ K tomu srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu, které uvádí, že: „*Jazykové vyjádření právního úkonu zachycené ve smlouvě je proto nejprve vykládáno prostředky gramatickými (z hlediska možného významu jednotlivých použitých pojmů), logickými (z hlediska vzájemné návaznosti použitých pojmů) či systematickými (z hlediska řazení pojmů ve struktuře celého právního úkonu). Kromě toho lze obsah právního úkonu posoudit i podle vůle stran v okamžiku uzavírání smlouvy, avšak za podmínky, že tato vůle není v rozporu s tím, co plyne z jazykového vyjádření úkonu.*“ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. srpna 2001, sp. zn. 25 Cdo 1569/99. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR. ASPI ID: JUD 38717CZ.

⁴ Jedná se např. o starší rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 14. dubna 2005, sp. zn. I. ÚS 625/03, případně poměrně nové rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 8. října 2014, sp. zn. II.

Jednou z nejdůležitějších novinek české rekonstrukce ve vztahu k výkladu právních jednání je proto odklon od jazykového vyjádření právního jednání a na to navazující možnost soudu, aby v některých případech učinil takový výklad právního jednání, který jde i proti samotnému jazykovému projevu.⁵ Nový OZ totiž navazuje na právní úpravu obsaženou v obchodním zákoníku z roku 1991 a při výkladu právních jednání upravuje kombinaci metody objektivní a subjektivní.⁶ Odklání se od formalistického náhledu na jazykové vyjádření právního jednání (tedy zkoumání *projevu* vůle) a naopak klade zvýšený důraz na samotnou *vůli* účastníků, kteří právní jednání činí.⁷ I proto se uvádí, že uvedený závěr Nejvyššího soudu týkající se nepřipustnosti takového výkladu právního jednání (tehdy právního úkonu), které je v rozporu s jeho jazykovým vyjádřením, nemůže za stávající právní úpravy dále obstát.⁸

Přes výše uvedené podobnosti však na první pohled nepozorujeme bližší vztah mezi výkladem právního jednání a výkladem právních předpisů. Ostatně i sám zákonodárce mezi nimi zjevně nespátřuje žádnou souvislost, neboť o obou výkladech pojednává na různých místech OZ a zřejmě také klade různý důraz na jejich důležitost. Výkladu právních předpisů věnuje hned druhé ustanovení OZ vůbec - § 2 OZ. Oproti tomu výkladem právních jednání se zabývá až v ustanovení § 555 a násl. OZ; výjimkou je zmínka v ustanovení § 5 odst. 2 OZ. Zajímavé interakce výkladu práva (právních předpisů) a výkladu právních jednání však mohou přinášet přechodná ustanovení OZ a judikatura Ústavního soudu.

Přechodná ustanovení OZ

Rekonstrukce s sebou přináší zcela jedinečný stav, který je charakteristický tím, že dochází k prolínání staré a nové právní úpravy. Tento překryv se pochopitelně řeší pomocí přechodných ustanovení. Nový OZ však kromě celé řady „klasických“ přechodných ustanovení, která se zabývají přímo konkrétními právními vztahy, obsahuje také netypické⁹ ustanovení § 3030 OZ

ÚS 2095/14, obě In ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR. ASPI ID: JUD33372CZ a JUD268312CZ.

⁵ K tomu srov. HANDLAR, Jiří In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654)*. Komentář. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2014, 2400 s. ISBN 978-80-7400-529-9 S. 1992 a násl.

⁶ Tamtéž, s. 1193.

⁷ Tamtéž, s. 1992.

⁸ Tamtéž, s. 1194 a násl. Jedná se např. o rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. srpna 2001, sp. zn. 25 Cdo 1569/99. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR. ASPI ID: JUD 38717CZ.

⁹ Jak uvádí Komentář, jedná se dokonce o ustanovení „inovativní“. Důvodem je především skutečnost, že „v jiných soukromoprávních předpisech, a to ani v mezinárodním kontextu (ABGB, BGB, ZGB), se s podobným ustanovením nesetkáváme. Buď totiž zákonodárce v intertemporálních ustanoveních provádí úplnou derogaci, anebo ponechává dosavadním právním poměrům, stejně jako právům z nich vzniklým, stávající právní režim.“ K tomu srov. KOUKAL, Pavel In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná*

s téměř univerzálním aplikačním dosahem. Toto ustanovení uvádí, že „i na práva a povinnosti, která se posuzují podle dosavadních právních předpisů, se použijí ustanovení části první hlavy I.“ Tato stručná a jednoduše znějící dikce přitom může mít dalekosáhlé dopady.

Z hlediska legislativně-technického se jedná o nepravou retroaktivitu, neboť na dosavadní práva a povinnosti limitně dopadají ustanovení části první, hlavy I.¹⁰ Soubor těchto ustanovení přitom představuje zakotvení základních zásad soukromého práva. Většina z nich existovala v soukromém právu pochopitelně již před účinností nového OZ, avšak některé z nich představují odchýlení od koncepce „starého“ soukromého práva (např. odklon od zásady rovnosti ve prospěch zásady ochrany slabší smluvní strany¹¹). Je zřejmé, že již ze samé podstaty představují základní zásady východiska pro řadu konkrétních ustanovení právního předpisu. Zřejmě v každém z ustanovení OZ je možné dohledat odraz některé ze základních zásad soukromého práva a každé ustanovení tedy představuje konkretizaci určité základní zásady.

Některé prameny uvádějí, že účelem ustanovení § 3030 OZ je usměrnit tu část dosavadní judikatury, kterou tvůrci OZ považovali za problematickou; jedná se přitom o doposud nejasné či sporné právní otázky, vůči nimž se nový OZ jasně vymezil.¹² Argumentace ustanovením § 3030 OZ ve vztahu k soudním sporům, týkajícím se „starých“ soukromoprávních vztahů, které v souladu s přechodnými ustanoveními OZ ještě podléhají zcela režimu občanského zákoníku z roku 1964, případně obchodnímu zákoníku z roku 1991, se přímo nabízí. Není proto překvapivé, že se již objevila i v argumentaci v řízení před Ústavním soudem. Ústavní soud v související věci dne 22. 1. 2015 vydal rozhodnutí pod sp. zn. III. ÚS 403/12.¹³

Výklad „starých“ právních jednání ve světle „nových“ společenských poměrů

Klíčová otázka spočívala v intepretaci právního jednání, kterým v daném případě byla Smlouva o vytvoření autorského díla – logotypu ZOO Praha. Tato smlouva obsahovala pojem „odměna za vytvořené dílo“, avšak autorský zákon z roku 1965, do jehož působnosti smlouva spadala, užíval dva různé pojmy,

část (§ 1-654). Komentář. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2014, 2400 s. ISBN 978-80-7400-529-9 S. 2331.

¹⁰ Tamtéž, s. 2332.

¹¹ V tomto směru se ve vztahu k OZ a zásady rovnosti uvádí, že „mlčení o rovnosti neznamená, že si právo neuvědomuje možné zneužití postavení jedné ze stran.“ Srov. ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku. 2.*, doplněné a aktualizované vydání. Praha: Wolter Kluwer, a. s., 2014. 360 s. ISBN 978-80-7478-493-4. S. 90.

¹² KOUKAL In: LAVICKÝ, s. 2332.

¹³ Nález Ústavního soudu ze dne 22. ledna 2015, sp. zn. III. ÚS 403/12. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR. ASPI ID: JUD280485CZ.

resp. upravoval dva různé smluvní typy, a to „*smlouvu o vytvoření díla*“ a „*smlouvu o šíření díla*“. Obecné soudy dospěly k závěru, že smlouva o šíření díla nebyla platně uzavřena, neboť strany si sjednaly odměnu pouze za vytvoření díla, a nikoliv již za jeho šíření. Odměna za šíření díla je přitom podstatnou náležitostí smluvního typu – smlouvy o šíření díla. Smlouva o šíření díla proto neměla všechny obligatorní náležitosti. V souladu s právním názorem obecných soudů tak právní jednání (resp. za účinnosti předchozí právní úpravy terminologicky správně „právní úkon“) obsahovalo pouze jeden platný smluvní typ – smlouvu o vytvoření díla, a nikoliv již smlouvu o šíření díla. **Sporná otázka se tedy týkala posouzení platnosti právního úkonu (dle tehdejší terminologie).** Související otázkou potom bylo posoudit, zda smluvní strany vyjádřily svou vůli v jazykovém vyjádření smlouvy natolik jasně, že již není možné přihlédnout k eventualitě jejich skutečné vůle, která je však odlišná od písemného projevu, který strany učinily.

Stěžovatelka v řízení před Ústavním soudem, Zoologická zahrada hl. m. Prahy, předložila mimo jiné následující zajímavé argumenty, proč by měla Smlouva o vytvoření autorského díla – logotypu ZOO Praha obsahovat i platně uzavřenou smlouvu o šíření díla.

Stěžovatelka využila především:

- (i) argumentaci příliš formalistickým výkladem práva, neboť soud při posouzení platnosti právního jednání nepřihlédl ke skutečné vůli smluvních stran;
- (ii) argumentaci novelizací předmětného právního předpisu. Autorský zákon byl totiž později novelizován, a to také z důvodu, že právní úprava v něm obsažená byla nepřehledná, složitá a nejasná;
- (iii) argumentaci novým OZ, který výslovně zakotvil povinnost výkladu smluvních ujednání jak se zřetelem na jazykový výklad, tak na vůli stran a předpokládaný účel smlouvy. Z textu ustanovení § 3030 ve spojení s § 2 odst. 3, § 3 odst. 2 písm. d), § 5, 6 a 8 OZ stěžovatelka dovodila, že uvedený způsob výkladu je plně aplikovatelný také na právní vztahy vzniklé i v minulosti.

Nápadité řešení Ústavního soudu

K argumentaci stěžovatelky, zda se v tomto případě ustanovení § 3030 OZ, a tudíž základní zásady soukromého práva, aplikuje i na právní vztahy vzniklé před nabytím účinnosti OZ, se Ústavní soud bohužel výslovně nevyjádřil. **Výslovně se však vyjádřil k obecnější otázce, kterou je vztah „starého“ a „nového“ práva.** Ústavní soud totiž mimo jiné uvedl, že obecné soudy vykládaly sporný pojem užitý ve smlouvě pouze v souladu se „starým“ autorským zákonem, a nikoliv již v souladu smluvním významem pojmu „vytvořené dílo“. Preferenci smluvního výkladu odůvodnil Ústavní soud tím, že v případě právního jednání se nemá jednat o výklad vůle

zákonodárce, který navíc pochází z historicky jiné doby. Konečně Ústavní soud uvedl, že nesprávné je i to, že soudy vykládaly pojem podle „starého“ práva a „starých“ společenských poměrů. V tomto případě však Ústavní soud výslovně nesdělil, zda má „starým“ právem na mysli autorský zákon, anebo i např. starý OZ. Z kontextu věci se více přikláním k variantě první; nicméně širší užití souhrnného pojmu „staré“ právo bez jakékoliv konkretizace nevyklučuje i vazbu na základní zásady „nového“ soukromého práva prostřednictvím § 3030 OZ.

To, co činí předmětné rozhodnutí Ústavního soudu unikátním, je skutečnost, že Ústavní soud v něm propojil výklad právního jednání spolu s výkladem právních předpisů. **V odůvodnění svého rozhodnutí totiž sdělil, že výklad právního jednání, resp. výklad vůle účastníků právního jednání, lze učinit také současně s přihlédnutím k vývoji právní úpravy, která na předmětné právní jednání dopadá.**

Jedním z faktorů pro výklad sporného pojmu, který smluvní strany užily v právním jednání, je legislativní pojem, který ve vztahu k tomuto právnímu jednání užívá sám zákonodárce. Takový výklad lze však činit pouze s přihlédnutím k historickému významu tohoto pojmu. V daném případě vycházel legislativní pojem z období, které se vyznačovalo tím, že existovalo plánovaného hospodaření (včetně plánování a cenzurní kontroly šíření děl). V historickém kontextu doby přijetí „starého“ autorského zákona se nepředpokládalo, že s ohledem na cenzuru a politické zásahy bude možno každé vytvořené dílo ve větší míře šířit. Okamžik uzavření smlouvy však byl z hlediska společenských poměrů zcela *odlišný* od doby přijetí autorského zákona z roku 1965. **Tyto aspekty však obecné soudy ve svých rozhodnutích při výkladu vůle smluvních stran vůbec nevzaly v úvahu a vycházely striktně pouze z jazykového vyjádření smluvních stran v textu smlouvy.**

Ústavní soud se částečně odprosil od označení pojmu ve smlouvě (právním jednání) a v zákoně (v řešeném případě se jednalo o situaci, kdy smlouva užívala pojem „vytvoření“; autorský zákon naproti tomu užíval termín „vytvořené“). Usoudil, že jazykový projev smluvních stran dává prostor pro zvážení jejich skutečné smluvní vůle i přesto, že na první pohled je jazykové vyjádření jasné. Při bližším zkoumání historických souvislostí autorského zákona je však zřejmé, že smluvní strany se od jeho ustanovení neodchýlily záměrně proto, že si nechtěly sjednat kromě vytvoření díla také jeho šíření. **Ústavní soud tedy fakticky překročil meze jazykového vyjádření právního úkonu, a to i přesto, že musel právní jednání posuzovat dle dosavadní právní úpravy (v občanském zákoníku z roku 1964), která takový postup neumožňovala. K tomu, aby i za „staré“ právní úpravy mohl takový krok učinit, bylo třeba, aby dovedl, že jazykové vyjádření právního úkonu (jednání) není natolik jednoznačné, aby zabránilo k přihlédnutí ke skutečné vůli smluvních stran. K tomuto závěru si Ústavní soud pomohl mimo jiné také tím, že do posuzování zahrnul i historické**

okolnosti vzniku právniho predpisu, ktorý se na uzavřenou smlouvu vztahoval. Výkladu právniho jednání tedy předcházela i výklad vůle zákonodárce.

Předmětné rozhodnutí Ústavního soudu v argumentační rovině

Z uvedeného stanoviska Ústavního soudu přitom vyplývá mimo jiné poměrně zajímavý závěr, a sice že při hledání smyslu „staršího“ právniho predpisu v „nové době“ (tedy v době, kdy se společenská situace radikálně změnila), je možné při výkladu vůle smluvních stran, kterou vtělily do právniho jednání, překročit terminologii užitou v tomto zákoně. Za určitých okolností tedy není vyloučeno, že vůle účastníka se může vykládat i prostřednictvím výkladu právniho predpisu. **Jinými slovy, že samotný právní předpis jako formální pramen práva, a dále také všechny materiální prameny práva (společenské okolnosti), které formovaly jeho podobu, mohou představovat faktory, které ovlivní konečný výklad právniho jednání.** Například lze za jejich přispění vyložit, co smluvní strany zamýšlely zvolenou terminologií a co přesně si vlastně ve smlouvě chtěly ujednat.

Díky takovému přístupu Ústavního soudu se otevírá v obecné rovině prostor pro možnou argumentaci tím, že:

a) pokud je právní předpis zastaralý, nejasný či nepřehledný, lze přičítat smluvním stranám k dobru, pokud ve svém právním jednání užily vhodnější právní terminologii (či snad řešení?), byť je tato terminologie odlišná od znění zákona, v jehož působnosti se předmětné právní jednání nalézají. Tento závěr následně posiluje i novelizace problematického právniho predpisu (kterou by bylo možné snad považovat za jakési „přiznání“ zákonodárce k tomu, že právní předpis nebyl „dokonalý“);

b) pokud se výrazně změnila právní poměry doby, za níž právní předpis nabyl účinnosti, pak se právní předpis i právní jednání, které v souladu s ním bylo učiněno, vykládá v duchu „moderní doby“. V tomto případě lze opět zmínit problematickou pasáž autorského zákona z roku 1965.

V kontextu výše naznačených úvah je však třeba myslet i na to, že Ústavní soud posuzoval ve svém rozhodnutí společenské a právní poměry před rokem 1989 a po něm. Není tedy pravděpodobné, že jiná (méně závažná) změna společenských poměrů by mohla mít na výklad právniho jednání podobně významný vliv. Je ovšem pravdou, že „starý“ občanský zákoník z roku 1964 je nepochybně také právním předpisem „jiné“ doby a argumentace ve vztahu ke změně společenských poměrů, vtělené do OZ, není vůbec od věci.

Ústavní soud současně užitím výkladu, který upřednostňuje skutečnou vůli účastníků smlouvy, navázal (byť zřejmě nikoliv záměrně) na ustanovení § 3030 OZ. Fakticky totiž rozhodl v souladu s jeho obsahem a přispěl k naplnění jednoho z jeho účelů, kterým kromě změny přístupu v dosavadní judikatuře může být určité i to, že s odkazem na přílišnou tvrdost zákona soud učiní takové

rozhodnutí, které je spravedlivé, avšak ne zcela v souladu s tehdy rozhodnou právní úpravou v rozporu.

Širší úvahy nad tématem

Následující úvahy potom mohou vybízet k další související otázce, a to do jaké míry je možné argumentovat novými zásadami OZ i ve vztahu k těm právním jednáním, která se udála ještě za účinnosti NOZ. Jaké jsou aplikační meze ustanovení § 3030 OZ a co vše lze za zásady soukromého práva považovat?

Ve vztahu k rozsahu argumentace základními zásadami soukromého práva je zřejmé, že bude nutno volit spíše restriktivní způsob. Přílišné „nadšení“ pro aplikaci základních zásad soukromého práva by totiž mohlo mít za následek, že se budou aplikovat prakticky veškerá ustanovení OZ, neboť – jak bylo řečeno výše – každé z nich zřejmě představuje odraz určité soukromoprávní zásady. To je samozřejmě ve svém důsledku naopak popřením smyslu ustanovení § 3030 OZ. Řešení v konkrétním případě bude tedy nezbytné volit velmi opatrně, s přihlédnutím ke spravedlivému uspořádání právních vztahů, ale také s ohledem na požadavek právní jistoty. S ohledem na tak výraznou možnost podílet se na „přeskupení“ již existujících právních vztahů, kterou ustanovení § 3030 OZ soudům dává, je ovšem obtížné vůbec pojmově o právní jistotě hovořit.

Působení základních zásad soukromého práva na dosavadní právní poměry však postupně přiznává i sám Nejvyšší soud, např. ve svém rozhodnutí ze dne 21. 2. 2014, pod sp. zn. 23 Cdo 405/2013¹⁴. Ustanovení § 3030 OZ v tomto rozhodnutí aplikoval tak, že vyložil problematickou část již neúčinné právní úpravy ve smyslu ustanovení § 2 a 6 OZ.

Postupně se vyjasňující postoj Nejvyššího soudu k aplikačním otázkám § 3030 OZ sehraje nepochybně v budoucnu významnou roli. Aplikace zásad soukromého práva prostřednictvím § 3030 OZ by totiž mohla mít zásadní dopad například na dlouholeté spory mezi Ústavním soudem a Nejvyšším soudem, které mají svůj základ v rozporu mezi následováním určitých základních zásad (potažmo v některých případech i záměrem dosažení jistého stavu spravedlnosti) a zněním právní úpravy (k tomu typicky letitý spor o nabytí věci od nevlastníka). Ustanovení § 3030 OZ by se tak mohlo stát zásadním argumentem pro změnu dosavadní ustálené judikatury Nejvyššího soudu, a to i přesto, že sám Nejvyšší soud přelom odmítá. Propracovaný argument ustanovením § 3030 OZ totiž může mít v duchu výše řečeného zásadní význam v řízení před Ústavním soudem.

Uvedená argumentace však pochopitelně v každém jednotlivém případě naráží (a ve všech budoucích případech narážet bude) na postuláty ústavně-konformní

¹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. února 2014, sp. zn. 23 cdo 405/2013. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR. ASPI ID: JUD248235CZ.

změny judikatury, a to především z důvodu ochrany důvěry adresátů práva ve stálost soudní judikatury.¹⁵ Tato otázka již však spadá spíše do širší roviny filosoficko-teoretické a úzce souvisí s velmi přiléhavým vyjádřením G. Radbrucha, že „*obecné blaho, spravedlnost a právní jistota jsou nejvyšší cíle práva, ale ne v příjemné shodě, nýbrž v příkrém rozporu vůči sobě navzájem.*“¹⁶ Ačkoliv lze očekávat, že Nejvyšší soud prozatím setrvá na kategorickém názoru neměnnosti své dosavadní ustálené praxe, bude nutné v budoucnu sestavit přesvědčivou argumentaci, proč v některých případech základní zásady soukromého práva aplikovat a v jiných nikoliv. Hodnotícím kritériem bude zvážení, který z výše proklamovaných cílů práva upřednostnit – zda ideu spravedlnosti pocítovanou v individuálním případě, anebo právní jistotu konzervující určitý právní stav založený účastníky minulých právních vztahů pro účastníky právních vztahů budoucích.

¹⁵ KOUKAL In: LAVICKÝ, s. 2333.

¹⁶ G. Radbrucha zde zprostředkoval L. Hanuš ve své práci HANUŠ, Libor. *Glosy k právní argumentaci: Spravedlnost versus respektování zákona?*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. Edice S, řada teoretická Právnícké faluty MU, č. 448. ISBN 978-80-210-6417-1 (brož.), 86 s. S. 15.

Niekoľko poznámok k slovinskému obchodnému právu

Mgr. Daniela Onofrejšová

Katedra obchodného práva a hospodárskeho práva
Právnická fakulta UPJŠ v Košiciach

1. Úvod

Obchodné právo je jedným z najstarších odvetví práva. Jedným z dôvodov všeobecného uznania obchodného práva ako samostatného právneho odvetvia je vydanie kódexu.¹ V našich (slovenských) podmienkach tento fakt podporuje existencia Obchodného zákonníka č. 513/1991 Zb. Či sa podobnou cestou vydala aj Slovinská republika alebo si zvolila celkom odlišný prístup k úprave obchodnoprávných vzťahov a aké problémy v súčasnosti rieši slovinská akademická obec sú otázky, ktorým sa budeme v príspevku ďalej venovať.

Slovinská republika ako jeden zo štátov bývalej Juhoslávie začal písať svoju históriu dňa 25. júna 1991 ako slobodný a demokratický štát.² Podobne ako v prípade Slovenskej republiky sa jedná o pomerne mladý štát s bohatou právnou tradíciou, ktorá bola východiskovým bodom pre súčasný právny poriadok, vrátane právnej úpravy obchodného práva a obchodnoprávných vzťahov. Aby sme mohli pochopiť súčasný právny stav a právnú úpravu obchodného práva v Slovinsku je podľa nášho názoru nevyhnuté sa zaoberať historickým vývoj právnych úprav v predchádzajúcich štátnych útvaroch, ktorých bola Slovinská republika súčasťou.

2. Vývoj obchodného práva na území dnešného Slovinska

Súkromné právo, vrátane obchodného práva v Slovinskej republike sa hlási k rímsko-nemeckej právnej kultúre rovnako ako väčšina krajín kontinentálnej Európy.

Novoveké dejiny obchodného práva sa začali písať v roku 1862 prijatím rakúskeho Všeobecného obchodného zákonníka.^{3,4} V nasledujúcich rokoch prešlo

¹ Pozri SUCHOŽA, J. a kol.: Obchodné právo. 1. vyd. Bratislava: Iura Edition, 2010, ISBN 978-80-8078-290-0, s. 51.

² Bližšie pozri VLAHEK, A., PODOBNIK, K.: Slovenia: Chronology of development of private law in Slovenia. In: LAVICKÝ, Petr; HURDÍK, Jan and collective. Private Law Reform. 1. St. ed. Brno: Masaryk University, Faculty of Law, 2014, 329 p. Faculty of Law Masaryk University, series theoretical, Edition Scientia; vol. n. 501. ISBN 978-80-210-7603-7. s. 283-322.

³ Slovinsko do roku 1918 bolo súčasťou Rakúskej monarchie a následne Rakúsko-Uhorska, s výnimkou francúzskej Ilýrskej provincie v rokoch 1809-1815, kde sa od roku 1812 uplatňoval francúzsky obchodný zákonník a v roku 1815 sa začal používať aj na tomto území rakúsky Všeobecný občiansky zákonník.

⁴ Spolu s ním sa aplikovali rakúsky Všeobecný občiansky zákonník (1812), Civilný občiansky poriadok (1896), Exekučný poriadok (1897) a iné právne predpisy.

Slovinsko viacerými štátnymi útvarmi. 29. októbra 1918 vznikol štát Slovincov, Chorvátov a Srbskom. Ešte v tom istom roku sa spomínaný štát zformoval na Kráľovstvo Srbov, Chorvátov a Slovincov a neskôr, v roku 1929 sa premenoval na Kráľovstvo Juhoslávie, ktoré trvalo až do roku 1941. Napriek tomu, že rakúska vláda stratila moc nad väčšinou slovinského územia, rakúsky Všeobecný obchodný zákonník ostal v tomto období i naďalej v platnosti. Kráľovstvo Jugoslávie deklarovalo kontinuitu práva na jeho územiach, čo vo výsledku znamenalo šesť odlišných právnych režimov, šesť obchodných zákonníkov (slovinský, chorvátsky, srbský, maďarský, bosno-hercegovský a čiernohorský). Pokus o zmenu, vytvorenie jedného obchodného kódexu a jedného občianskeho kódexu pre všetkých prišiel v 30. rokoch. V tomto období môžeme prvýkrát zaznamenať celospoločenskú vôľu vytvoriť vlastný juhoslovanský obchodný (aj občiansky) kódex. Návrh obchodného zákonníka bol publikovaný v roku 1937 (návrh občiansky zákonník bol vypracovaný v roku 1934) a poslaný navyjadrenie rôznym záujmovým skupinám. Predkladaný návrh, podľa nášho názoru mal sceliť roztrieštenú právnu úpravu v jednotlivých krajinách podľa vzoru rakúskeho Všeobecného obchodného zákonníka, ktorý sa dovtedy používal. Pokusy o finalizáciu a prijatie spomínaných kódexov však zlyhali a kódexy nikdy neboli prijaté.⁵ Následne začala druhá svetová vojna a všetky kodifikačné procesy boli trvalo zastavené.

Po druhej svetovej vojne Juhoslávia ako federatívna ľudová republika⁶ vstúpila do obdobia budovania socializmu, ktorého súčasťou bola aj výstavba socialistického hospodárskeho systému.⁷ Táto výstavba mala 4 fázy, počas ktorých boli prijaté viaceré zákony: zákon o národných hospodárskych podnikoch (1946), zákon o financovaní hospodárskych organizácií (1957), zákon o organizácii obchodných vzťahoch na trhu (1962), zákon o podnikoch (1965), zákon o financovaní hospodárskych organizácií (1965), zákon o združenej práci (1976) a ďalšie.⁸ V dôsledku politických a spoločenských zmien, prechodu ekonomiky na trhové hospodárstvo, zákon o združenej práci napriek zmenám a doplneniam už viac

⁵ Pozri VLAHEK, A., PODOBNIK, K.: Slovenia: Chronology of development of private law in Slovenia. In: LAVICKÝ, Petr; HURDÍK, Jan and collective. Private Law Reform. 1. St. ed. Brno: Masaryk University, Faculty of Law, 2014, 329 p. Faculty of Law Masaryk University, series theoretical, Edition Scientia; vol. n. 501. ISBN 978-80-210-7603-7. s. 292-293.

⁶ Treba poznamenať, že Juhoslávia sa označovala ako Juhoslovanská federatívna ľudová republika iba v rokoch 1945-1963. V roku 1963 sa premenovala na Juhoslovanskú socialistickú federatívnu republiku a niesla toto označenie až do roku 1991.

⁷ V origináli: „izgradnje socialističnega gospodarskega sistema“.

⁸ V origináli: „zakon o državnih gospodarskih podjetjih (1946), zakon o sredstvih gospodarskih organizacij (1957), zakon o urejanju poslovnih odnosov na trgu (1962), zakon o podjetjih (1965), zakon o sredstvih gospodarskih organizacij (1965), zakon o združenem delu (1976)“. Pozri bližšie IVANJKO, Š., KOCBEK, M.: Korporacijsko pravo: pravni položaj gospodarskih subjektov. 1. vyd. Ljubljana: GV Založba, 2003, ISBN 86-7061-325-5, s. 71-76.

nevyhoval vtedajším potrebám a zákonodárca sa preto rozhodol ho nahradiť zákonom o podjetjih (1988), v skratke Zpod,⁹ čím znova vrátili obchodné spoločnosti do právneho poriadku Juhoslávie. Spomínaný zákon, prijatý v roku 1988 (4-krát novelizovaný), platil na území Slovinskej republiky až do roku 1993, kedy Slovinsko prijalo vlastnú právnu úpravu obchodných spoločností.

3. Zákon o obchodných spoločnostiach ako pilier slovinského obchodného práva

Jedna z hlavných úloh, po získaní nezávislost v roku 1991, bola pre Slovinsko prijatie nového zákona o obchodných spoločnostiach, i napriek tomu, že Juhoslávia prijala v roku 1988 nový zákon o obchodných spoločnostiach.¹⁰

Zákon o obchodných spoločnostiach (v origináli „Zakon o gospodarskih družbah“ – označovaný ako „ZGD“) bol prijatý Národným zhromaždením Slovinskej republiky 27. mája 1993.¹¹ „Prijatím zákona o obchodných spoločnostiach bol realizovaný jeden z najnáročnejších projektov v novom Slovinsku, pretože sa vyplnila značná medzera v právnej úprave hospodárskych subjektov ...“¹² a definitívne bol odstránený predchádzajúci socialistický systém hospodárskych subjektov.

Zákon o obchodných spoločnostiach je jeden z najdôležitejších zákonov. Jedná sa o základný zákon v oblasti práva obchodných spoločností v Slovinsku. V odbornej praxi je častokrát označovaný ako „obchodná ústava“, čo zdôrazňuje jej význam. Zákonodárca pri jeho príprave využil komparatívny prístup a prijatý zákon sa opiera o novodobé stredoeurópske korporáčné právo, najmä nemecké právo (čo sa odzrkadlilo v tom, že prijatý zákon upravuje 6 foriem obchodných spoločností). Zároveň berie do úvahy smernice a nariadenia EÚ, ako aj návrhy nových predpisov a trendy v harmonizácii európskeho korporáčného práva.¹³ Zákon obsahuje myšlienky z iných právnych systémov, ktoré zákonodárca považoval za vhodné zakomponovať do textu zákona ako napr. pokiaľ ide o právnu subjektivitu spoločností – priznáva status právnickej osoby všetkým formám

⁹ V preklade: „Zákon o podnikoch resp. obchodných spoločnostiach“.

¹⁰ Po získaní nezávislosti, Slovinsko pokračovalo v aplikácii právneho poriadku z čias, keď patrilo do Juhoslávie až do prijatia nových, vlastných právnych predpisov, a teda aj zákona o obchodných spoločnostiach z roku 1988.

¹¹ Publikovaný 10. júna 1993 – Uradni list RS, č. 30/1993

¹² V origináli: „S sprejetjem zakona o gospodarskih družbah je bil uresničen eden najzahtevnejših zakonodajnih projektov v novi Sloveniji, saj je z njim zapolnjena pomembna praznina v pravni ureditvi gospodarskih subjektov ...“ Podrobnosti IVANJKO, Š., KOCBEK, M.: Korporacijsko pravo: pravni položaj gospodarskih subjektov. 1. vyd. Ljubljana: GV Založba, 2003, ISBN 86-7061-325-5, s. 66.

¹³ IVANJKO, Š., KOCBEK, M.: Korporacijsko pravo: pravni položaj gospodarskih subjektov. 1. vyd. Ljubljana: GV Založba, 2003, ISBN 86-7061-325-5, s. 66.

obchodných spoločností ale priniesol aj vlastné, originálne riešenia napr. o zahraničných firmách.¹⁴

Zákon o obchodných spoločnostiach je pomerne rozsiahly právny predpis. V pôvodnom znení obsahoval 597 ustanovení, ktorých počet sa následnými novelami zväčšil. Zákon je rozdelený na štyri časti. Prvá časť – všeobecná časť, v ôsmich kapitolách obsahuje ustanovenia, ktoré upravujú otázky spoločné pre všetky typy obchodných spoločností, ako napr. obchodné meno, obchodné tajomstvo, zákaz konkurencie, zastúpenie, register a i. Druhá časť – osobitná časť, v jedenástich kapitolách upravuje jednotlivé typy obchodných spoločností,¹⁵ pridružené spoločnosti, obchodné združenie záujmov, fúzie obchodných spoločností, definuje právne postavenie zahraničných firiem v Slovinsku. Tretia časť – sankcie a štvrtá časť – prechodné a záverečné ustanovenia. Behom nasledujúcich 13 rokov bol ZGD 8-krát novelizovaný.¹⁶

Slovinský zákonodárca sa po ôsmich novelách a skoro 13 rokov existencie tohto zákona rozhodol vydať cestou prijatia nového zákona o obchodných spoločnostiach (v origináli „Zakon o gospodarskih družbah - 1“, označovaný ako „ZGD-1“). Nový zákon bol prijatý Národným zhromaždením Slovinskej republiky 4. apríla 2006.¹⁷ Toto rozhodnutie je podľa nášho názoru trochu nezvyčajné, najmä, ak si vezmeme do úvahy nasledujúce fakty: 1. Prijatie nového zákona

¹⁴ BOHINC, R.: *Zakon o gospodarskih družbah s komentarjem*. 1. vyd. Ljubljana: Gospodarski vestnik, 1993, s. 12-13.

¹⁵ Zákon obsahuje ustanovenia upravujúce verejnú obchodnú spoločnosť, komanditnú spoločnosť, skryté partnerstvo, spoločnosť s ručením obmedzeným, akciovú spoločnosť, partnerstvo limitované podľa podielu.

¹⁶ Novelu zákona o obchodných spoločnostiach – v origináli:

1. Zákon o spremembah in dopolnitvah Zakona o gospodarskih družbah (ZGD-A), Uradni list RS, št. 29/94
2. Zákon o spremembah Zakona o gospodarskih družbah (ZGD-B), Uradni list RS, št. 82/94
3. Zákon o spremembah Zakona o gospodarskih družbah (ZGD-C), Uradni list RS, št. 20/98
4. Zákon o dopolnitvi Zakona o gospodarskih družbah (ZGD-D), Uradni list RS, št. 84/98
5. Zákon o spremembah in dopolnitvah Zakona o gospodarskih družbah (ZGD-E), Uradni list RS, št. 6/99
6. Zákon o spremembah in dopolnitvah Zakona o gospodarskih družbah (ZGD-F), Uradni list RS, št. 45/01
7. Zákon o spremembah in dopolnitvah Zakona o gospodarskih družbah (ZGD-G), Uradni list RS, št. 57/2004
8. Zákon o spremembah in dopolnitvah Zakona o gospodarskih družbah (ZGD-H), Uradni list RS, št. 138/2004

Je zaujímavé si všimnúť, že Slovinci označujú jednotlivé novely prívlastkom samostatného písmena. Bližšie pozri IVANJKO, Š., KOCBEK, M.: *Korporacijsko pravo: pravni položaj gospodarskih subjektov*. 1. vyd. Ljubljana: GV Založba, 2003, ISBN 86-7061-325-5, s. 67-69.

KOCBEK, M.: *Noveliranje ZGD in modernizacija evropskega prava družb*, In: *Podjetje in delo, Revija za gospodarsko, delovno in socialno pravo*. Zbornik prispevkov Dnevo slovenskih pravnikov 2005, č. 6-7/2005/XXXI. ISSN 0353-6521.

¹⁷ Uradni list RS, č. 42/2006.

prinieslo určité zmeny v legislatíve, napr. komplex ustanovení o európskej akciovej spoločnosti¹⁸ ale nešlo o také zmeny, ktoré by sa nedali riešiť ďalšou novelou¹⁹. Obsah nového zákona bol kombináciou v prevažnej miere pôvodnej právnej úpravy a novoprijatých zmien 3. Jedným z hlavných dôvodov prijatia nového zákona bola početná novelizácia pôvodného zákona o obchodných spoločnostiach, čo nepovažujeme za veľmi dobrý argument, keďže v súčasnosti nový zákon, za 9 rokov od jeho prijatia, bol už 9-krát novelizovaný.^{20, 21} Vychádzajúc z tohto dôvodu, máme snáď čakať v najbližších rokoch „ZGD-2“?

Ako už bolo vyššie spomenuté aj nový zákon o obchodných spoločnostiach-1 si prešiel viacerými novelami. V roku 2008 bol zákon o obchodných spoločnostiach-1 dvakrát novelizovaný – novelami „ZGD-1A“ a „ZGD-1B“. Prvá novela bola vykonaná v súlade s desiatym smernice EÚ o cezhraničných fúziách kapitálových spoločností, čo umožnilo cezhraničné fúzie. Cieľom druhej novely bola harmonizácia slovinskej legislatívy so smernicami EU, ktoré boli prijaté v rokoch 2006 a 2007 a so zmenenými smernicami v oblasti práva obchodných spoločností, najmä v bilančno-finančnej oblasti, a ktorých lehota na vykonanie skončila v roku 2008. Tretia novela („ZGD-1C“) z roku 2009 sa týkala implementácie Smernice 2007/36/ES o výkone určitých práv akcionárov spoločností registrovaných na burze.²² V roku 2011 boli prijaté dve novely Zákona o obchodných spo-

¹⁸ Pozri PRELIČ, Š.: Ob novem ZGD. In: Pravna praksa – časopis za pravna vprašanja 2006, č. 13, ISSN 0352-0730.

¹⁹ Prijatý nový zákon o obchodných spoločnostiach (ZGD-1) je obsiahnejší o 111 ustanovení oproti pôvodnému zákonu o obchodných spoločnostiach (ZGD).

²⁰ Pripomeňme si, že slovenský Obchodný zákonník prijatý v roku 1991 bol novelizovaný 50-krát.

²¹ Novely zákona o obchodných spoločnostiach-1 – v origináli:

1. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o gospodarskih družbah (ZGD-1A), Uradni list RS, št. 10/2008,
2. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o gospodarskih družbah (ZGD-1B), Uradni list RS, št. 68/2008
3. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o gospodarskih družbah (ZGD-1C), Uradni list RS, št. 42/2009,
4. Zakon o dopolnitvah Zakona o gospodarskih družbah (ZGD-1D), Uradni list RS, št. 33/2011
5. Zakon o dopolnitvah Zakona o gospodarskih družbah (ZGD-1E), Uradni list RS, št. 91/2011
6. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o gospodarskih družbah (ZGD-1F), Uradni list RS, št. 32/2012,
7. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o gospodarskih družbah (ZGD-1G), Uradni list RS, št. 57/2012,
8. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o gospodarskih družbah (ZGD-1H), Uradni list RS, št. 82/2013,
9. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o gospodarskih družbah (ZGD-1I), Uradni list RS, št. 55/2015.

²² Pozri KOCBEK, M.: Ravoj in spreminjanje Zakona o gospodarskih družbah, In: Podjetje in delo, Revija za gospodarsko, delovno in socialno pravo. 2009, č. 6-7/2005/XXXI, s. 860-862, ISSN 0353-6521.

ločnostiach-1. Novelou („ZGD-1D“) pribudlo do textu zákona ustanovenie o „odstránení konfliktu záujmov“ (v origináli: „Odprava nasprotja interesov“) v kapitálových spoločnostiach ustanovenie upravujúce pokutu v prípade porušenia vyššie spomenutého ustanovenia. Búrliivú reakciu vyvolala nasledujúca, v poradí piata novela („ZGD-1E“), ktorou sa obmedzilo právo zriadiť, riadiť alebo kontrolovať spoločnosť po dobu 10 rokov od skončenia konkurzného konania obchodnej spoločnosti, ak osoba bola členom predstavenstva alebo dozornej orgánu spoločnosti, ktorá sa dostala do konkurzného konania alebo nútenej likvidácie.²³ Potreba implementácie Smernice 2009/19/EC, ktorej obsahom je právna úprava fúzií akciových spoločností si vyžiadala ďalšiu novelu („ZGD-1F“). Novela z roku 2012 („ZGD-1G“) rieši predovšetkým prevod podniku na nadobúdateľa.²⁴ V poradí ôsma novela („ZGD-1H“) sa vracia k úprave ustanovenia o obmedzeniach týkajúce sa zakladania spoločností, rovnako ako získanie statusu akcionára, ktoré bolo do Zákona o obchodných spoločnostiach pridané novelou ZGD-1E. Doteraz posledná novela („ZGD-1I“) bola prijatá ešte len v lete tohto roku. Ide o pomerne rozsiahlu novelu. Hlavným dôvodom jej prijatia bola implementácia Smernice 2013/34/EU. Novela priniesla aj zmeny v oblasti väčšej ochrany menšinových akcionárov a veriteľov.²⁵

Zákon o obchodných spoločnostiach-1 je základným právnym predpisom v oblasti obchodného práva ale nie je jedným právnym predpisom. Nakoľko tento zákon obsahuje len právnu úpravu obchodných spoločností je potrebné hľadať právnu úpravu obchodných záväzkových vzťahov, ktorú obsahuje náš Obchodný zákonník v inom právnom predpise. Slovinsko, vychádzajúc z prevzatých historických tradícií, otázku právnej úpravy záväzkových vzťahov, nielen obchodných záväzkových vzťahov, vyriešilo prijatým nového Zákonníka záväzkov (v origináli: „Obligacijski zakonik“) v roku 2001.²⁶ Do prvého januára 2002,

Ďalej pozri KOCBEK, M.: Prva novela ZGD-1A: Implementacija direktive o čezmejnih združitvah, In: Podjetje in delo, Revija za gospodarsko, delovno in socialno pravo, 2008, č. 2/2008/XXXIV, s. 179-190, ISSN 0353-6521.

KOCBEK, M.: Uresničevanje pravic delničarjev na skupščini in druge spremembe v ZGD-1C, In: Podjetje in delo, Revija za gospodarsko, delovno in socialno pravo, Zbornik prispevkov Dnevov slovenskih pravnikov 2009, č. 6-7/2009/XXXV, s. 1061-1070, ISSN 0353-6521.

²³ Pozri BRATINA, B.: Ustavno sporna novela ZGD-1E, In: Podjetje in delo, Revija za gospodarsko, delovno in socialno pravo, 2012, č. 3-4/2012/XXXVIII, s. 453-458, ISSN 0353-6521.

²⁴ Pozri bližšie PREMRL, M.: Pomajkljivosti novele ZGD-1G glede prenosa podjetja na podniknika prevzemníka, In: Pravna praksa – časopis za pravna vprašanja 2012, č. 33, ISSN 0352-0730.

²⁵ KOCBEK, M.: Predlogi za spremembe Zakona o gospodarskih družbah – novela ZGD-1I, In: Podjetje in delo, Revija za gospodarsko, delovno in socialno pravo, Zbornik prispevkov Dnevov slovenskih pravnikov 2014, č. 6-7/2014/XXXX, s. 1265-1282, ISSN 0353-6521.

²⁶ Uradni list RS, č. 83/2001.

kedy tento zákonník nadobudol účinnosť, platil pôvodný juhoslovanský federálny Zákon o záväzkoch z roku 1978.²⁷

Ďalšími právnymi predpismi v tejto oblasti sú: Zákon o súdnom registri (v origináli „zakon o sodnem registru“, Uradni list RS, č. 13/1994), Zákon o finančných operáciách, konkurznom konaní a povinnom rozpustení (v origináli „Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju“, Uradni list RS, č. 63/3013), Zákon o bankách (v origináli „zakon o o bančništvu“, Uradni list RS, č. 131/06), a i.

²⁷ Slovinsko má skutočne unikátny postoj k otázke právnej úpravy súkromného práva. Vplyv predchádzajúcich historických tradícií, podľa nášho názoru, je práve jeden z hlavných dôvodov, niektorých otázok (problémov), ktorým čelí súčasný právny poriadok Slovenskej republiky.

Pokusy o prijatie vôbec prvého slovinského občianskeho zákonníka. Tak by sme mohli nazvať súčasný právny vývoj v Slovinsku. Z mnohých dôvodov, predovšetkým sudcovia a právnici sú vo všeobecnosti zvyknutí používať právny systém vychádzajúci z predchádzajúcej juhoslovanskej právnej úprave, zatiaľ ostáva len pri pokusoch. V otázke právnej úpravy obchodných spoločností sa do sféry záujmu dostal koncept holandského Občianskeho zákonníka, do ktorého holandský zákonodárca zahrnul oblasť právnej úpravy obchodných spoločností. Tento koncept bol odmietnutý ako nevhodný pre slovinské právne prostredie. Silný vplyv nemeckej právnej tradície na oblasť práva obchodných spoločností a fakt, že oblasť práva obchodných spoločností je stále „zraniteľná“ a je možné v budúcnosti očakávať ďalšie zmeny v podobe noviel, čo znamená, že táto oblasť nie je vhodnou pre kodifikáciu. Bližšie pozri VLAHEK, A., PODOBNIK, K.: Slovenia: Chronology of development of private law in Slovenia. In: LAVICKÝ, Petr; HURDÍK, Jan and collective. Private Law Reform. 1. St. ed. Brno: Masaryk University, Faculty of Law, 2014, 329 p. Faculty of Law Masaryk University, series theoretical, Edition Scientia; vol. n. 501. ISBN 978-80-210-7603-7. s. 308-309, 317-320.

Publikácia je výsledkom riešenia projektu: APVV-0809-12: „Modernizácia práva obchodných spoločností ako súčasť rekodifikácie súkromného práva“

Slovenské a české obchodné právo v roku 2015 **Vybrané problémy**

Zborník príspevkov z konferencie

Zostavovateľ: JUDr. Jozef Čorba, PhD.

Vydavateľ: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Odborné poradenstvo: Univerzitná knižnica UPJŠ v Košiciach
<http://www.upjs.sk/pracoviska/univerzitna-kniznica>

Rok vydania: 2015

Náklad: 100 ks

Rozsah strán: 242

Rozsah: 17,86 AH

Vydanie: prvé

Tlač: EQUILIBRIA, s.r.o.

Účelová publikácia, nepredajná.

ISBN 978-80-8152-363-2 (tlačená publikácia)

ISBN 978-80-8152-364-9 (e-publikácia)

ISBN 978-80-8152-363-2

9 788081 523632